

[א.pdf](#) שער לכריכה לקוטי מוהר"ן מבואר חברותה ללימוד בעיון

[ג.pdf](#) דף ראשון ודף התנצלות לכל כרך

[שער לחברותא ג.pdf](#)

[דף ב עמוד ב ב"פ ולד ולו.pdf](#)

[דף ג עמוד א ב"פ ולד ולו.pdf](#)

[תורה ג דף ב עמוד ב מבואר.pdf](#)

[תורה ג דף ג עמוד א מבואר.pdf](#)

ליקוטי

מזהר"ן

מבואר

חברותא

ללימוד בעיון

תדעו כשיבא משיח צדקינו יווסדו עוד ישיבות שילמדו בהם ספרי רבינו ז"ל
דברי מוהרנ"ת זצ"ל (שישיק היא תש"ז)

הערות אפשר להפנות למייל lezavotlaze@gmail.com

ליקוטי מוהר"ן

מבואר

חזרותא

ללימוד בעיון

מבוא לביאור

הביאור מורכב מג' חלקים:

הראשון – ביאור הפשוט, ששולב בגרסת התורה והוא מסקנת העיון שבהערות החלק השני – ההערות, בנוי על פי רוב בדרך של קושיא ותירוץ.^א ופתיחת כל המראה מקומות עם מפרשיהם כדי שהלומד יוכל בעצמו לדון בדיוק הדברים ולא יוכרח לסמוך עלי. שעל כן נקרא חיבור זה חזרותא, כי הכוונה להיות עזר ללומד ולא ספר חידושי תורה אע"פ שמובלעים בו גם הרבה חדושים.

והשלישי – היא הקדמה לתורה שהיא מבט כללי על התורה, שאמור לקשור את כל חלקי התורה בקשר אחד. ועוד גם לבאר נושאים שבמיוחד קשים להבנה בתורה. ההקדמה – בנויה על מסקנת העיון שבהערות לכן אין בה כמעט ראיות למבואר בה

דרך הלימוד נ"ל לדמות למחרוזת כי כל תיבה ומשפט בתורה הן חרוז נפלא שצריך לעיין בו תחילה בפני עצמו ללמוד אותו היטב ולכן בזה גלשתי גם מעבר לקשר העניין לתורה, ואח"כ לעיין בו כיצד נקשר לתורה, וכן לעבור מחרוזת לחרוז אע"פ שעדיין לא נקשרו היטב החרוזים כולם זה לזה. וכך נהגתי בכל מקום שכתבתי הערה ולפי מסקנת ההערה ביארתי את הפשט המשולב בגרסא.

וכל זה עדיין בחי' "הזורעין בדמעה", כי עיקר ה"ברינה יקצורו" זה למצא את החוט החזק שיחרוז את כל החרוזים היטב דהיינו לתפוס את מהלך התורה באופן שכולל את כל הפרטים בלא שישאר פרט מיותר שכביכול אין בו צורך למהלך התורה. וזה השתדלתי לעשות אחרי לימוד כל התורה בעיון כתבתי הקדמה לתורה שהכוונה בה לבד מביאורי מושגים קשים להבנה, העיקר לעשות סיכום קצר שכולל את כל החרוזים ופושט את כל הספיקות כפי שנתבררו בעיונים שבהערות. (אמנם כיון שאין ביהמ"ד בלא חידוש גם בהקדמה נתחדשו דברים שלא תמיד העתקתי אותם להערות) (זו היתה כוונתי ועדיין אני מצפה להצליח יותר)

דפי הליקוטי מוהר"ן בצורת הדף נלקחו מליקוטי מוהר"ן מהדורת תקפא שהיא גרסת מוהרנ"ת שהדפיס בביתו, מוגה בהשוואה לשאר מהדורות. ובתוספת מ"מ, השייך למכון אבן שתייה ועדיין לא נדפס.

הערות אפשר להפנות למייל lezavotlaze@gmail.com

^אהיכן שנזכר הריצ"ח הכוונה להרה"ג רבי יוסף צבי חשין שליט"א. (הריצ"ח כה 23) פירוש שהוא ביאור שאמר בתורה כה בדקה ה23. (הריצ"ח במדבר תשנ"ד) הפירוש שהוא ביאור שאמר בשיעור על הזוהר פיקודי שנאמר בשנת תשנ"ד פ' במדבר. הרבה יסודות וביאורים ששמעתי ממנו הבאתי ולא כולם ציינתי מחשש שלא לזה היתה כוונתו ובחלקם ציינתי שדברי הם ע"פ" מה ששמעתי ממנו דאוי לי אם אומר ואוי לי אם לא אומר, והוא רחום יכפר עוני.

הודעה

כל הביאורים הם בדרך אפשר והצעה בלבד, כי מי יודע עומק כוונתו ובפרט אנו והלוואי שגם במה שכיוון למדרגתי לא שבשתי, ורק כיון שצויה לעיין ולחדש בתורתו אנו מקיימין דבריו על פי שכל הפשוט שלנו וכדברי מוהרנ"ת הנוקבים שכל מה שמקבל מרבו צריך לידע שעדין אינו יודע כלל, כי כפלים לתושיה, כי מאד עמקו מחשבותיו, כי דבריו הם כמעין הנובע והם פחינת מים עמקים עצה בלב איש. וצריכין בכל פעם לעיין היטב בדבריו הקדושים ולחזור ולשאב מהם עצות נפלאות באופן שיוכל להציל את עצמו משטף מים רבים של זה העולם. וכל מה שידע ויוציא מדבריו צריך לידע ולהבין ולהאמין שעדין אינו יודע כלל עד היכן מגיעים עמקות דבריו העמקים מני ים וכי. רק כמה שהרשה יכול להתבונן מהם עצות לעבודתו ויתברך פני מדרגתו, אבל עצם תורתו ואפילו שיוחתי הקדושות אי אפשר להשיג בשום אופן וכמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה, הרבה למדתי מרבותי ולא חסרתי מהם אלא וכו'. עכ"ל ועיקר כוונת החיבור הזה הוא לבאר הפשט באופן שכל אחד יוכל ללמוד ולערוך קישויות ללימוד בעיון ולפתוח את המראה מקומות להקל על הלומד בעיון. ולרגע לא שכחתי את אנ"ש החריפים שאם יעיינו בזה מסתמא יהיו להם הרבה הערות, והרבה חרושים שעמלתי שעות רבות להבין ולחדש מסתמא אצלם הוא דבר פשוט שמיד עלו עליו. כל מעלתי עליהם היא רק הסבלנות לעמול ולטרוח הרבה שעות עמ"נ להגיש כשלא ערוך את הדברים להקל על הרוצה ללמוד בעיון, כיון שלא מצאתי אחר שעשה זאת.

התנצלות

אמנם מעט בברסלב העיון לפרסם חידושיהם חלקם כדי לא להיקרא בעל המחבר וכיו"ב תארי כבוד וחלקם כנראה מחשש שלא יצאו חובת הוהרת רבינו בתורה כאות ה' שאין לדרוש רבים אלא דברים המבוררים לו כאחותו שאסורה לו כמבואר בשבת קמה, ואע"פ שהוזהר בתורה סא' (סוף אות ה') שכ"א חייב להאמין בחשיבות חרושיו, מסתמא כוונתו להאמין אבל לא לדרוש ולפרסם. אבל כיון שאמר אני חדש מלא ישן ולא ידוע שבוה דווקא יצא לחדש ולחלוק על מפרשים רבים שהאריכו בחיוב כתיבת חידושים עיין **מהרש"א** ב"ב י: שעל זה אחז"ל פסחים נ. אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו **ובספר חסידים** אות תקל מי שגילה לו הקב"ה דבר, ואינו כותבה ויכול לכתוב, הרי גזול מי שגילה לו, כי לא גלה לו אלא לכתוב, דכתיב (תהלים כה יד) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם, וכתיב (משלי ה טז) יפוצו מעינותיך חוצה, וזה שכתוב (קהלת יב יד) יביא במשפט על כל נעלם, שגורם שנעלם, אם טוב שגילה לו אם רע, שביאור **ברית עולם להחיד"א** שם. הוסיף בשם ספר **לב אריה** שכתב בהקדמתו משם רז"ל שבזמן שביט המקדש קיים כשאדם מקריב קרבן מתכפר לו וכשאדם כותב בספר מה שלומד איזה חידוש הכתיבה זו וזה לו במקום קרבן. ובוה פי' הרב הנ"ל את הכתוב וזכר ומנחה לא חפצת וכו' עולה וחטאה לא שאלת או אמרת הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי שיעלה במקום קרבן. עוד ע"ש בשם ספר **רבינו אפרים** על התורה כתב יד פרשת כי תשא שכתב משם **רבי אליעזר מגרמיזא** ז"ל שכל מי שמגלין לו רוי תורה מן השמים ואינו כותבו עתיד ליתן את הדין עכ"ל. ועיין **שפתי בהן** למוה"ר מרדכי הכהן מגורי הארז"ל בהקדמת ספרו בזה"ל "ניתנה רשות למי שחננו ה' קצת דעה וחכמה ובינה לבאר ולפרש מה שקבלה נשמתו בסיני ואם לא יכתבם נראה לי שהוא נענש כמו הנביא שהוא כובש נבואתו שחייב מיתה. ועיין בספר **מחשבות חרוץ** לר' **צדוק הכהן** אות טו שכתב שיש גם חיוב לפרסם כי שמא יש בדבריו איזה חידוש השייך לחלקו ולא נגלה לשום אדם והוא לכך נוצר לגלותו בעולם, ואם לא, ח"ו יצטרך להתגלגל.

עוד עיין בספר **קהילות יעקב** ז"ע שכתב בהקדמת ספרו בשם ספר תורת גיטין מאמר הקדמון שדבר טוב אחד בספר מציל על הספר כולו. עכ"ל. לכן אולי ע"י הודעה והתנצלות הנ"ל אפשר כן לפרסם איזה חרושים גם לפחותים כמונו, ואנו תקווה שעכ"פ דבר טוב אחד יש גם בחיבור זה ויציל על הספר כולו. ואע"פ שהרמב"ם מוהיר באגרות קדש מאמר קדוש ה' שלפני שדורש לרבים יחזור ד"פ אבל מה שכותב צריך לחזור אלף פעמים, מסתמא הכוונה להוראה למעשה ואע"פ שבדברי רבינו יש הוראה בקיום עצותיו ועיני השקפה למעשה, מסתמא בדרך לימוד מותר דא"כ לא שבקת די. ומסתמא גם הוהרת רבינו הנ"ל אפשר לפרש כך.

עכ"פ אם טעינו והוהרתם היא בכל עניין, אולי ראוי לכנות את הביאור חברותא, כי חברותא דרכו לומר גם את ספקותיו ולא רק דברים המבוררים כאחותו שאסורה.

עוד עניין חתימת שם המחבר היא סוגיא בפ"ע עיין **ספר חסידים** שסו שחכמים ראשונים נמנעו כדי שלא להנות מהתורה ועיין שם סימן ח' שרשב"ג מי' הרוגי מלכות תלה בזה סיבת הריגתו עוד ע"ש סימן פד שמנכין לו מזכותיו, אמנם יש מקשים א"כ מאי משמאלה עושר וכבוד. מאידך רובא דעלמא נהגו כן לציון שמם ונ"ל הטעם או שצויין ע"י תלמידיהם או שכל היחס לפירוש הוא כפי גדולת המחבר בחכמה ויר"ש לכן חששו שאם לא יציינו שמם לא ינהגו כבוד ראש בדבריהם.

לעורר על חשיבות העיון בתורה של רבינו

עיין **חיי מוהר"ן** סימן שמו שאמר שטוב לקבוע לעצמו שני שעורים ללמוד ספריי הקדושים, שעור אחד פשוט ללמוד במהירות הרבה מאד כדי שיהיה שגור בעל-פה, ושעור אחד ללמוד בעיון גדול. כי יש עמקות גדול ונפלא בספריי. ועיין במקום אחר מזה מענין עצם העמקות הגדול שיש בתורתו הקדושה והנזקף מאד עד אין סוף ואין תכלית:

ועיין **תורה קה תנינא** שהעיון בתורתו מסוגל לבטל הרדורים רעים כי הם באים מהמדמה ועיין ככבי אור חכמה ובינה אות לו לבאר דברי רבינו בסוף תורה בה שצריך לקרא שם חדש ליצה"ר דהיינו מדמה. הטעם כי המדמה הוא מדרגה שמינית ביצה"ר שנחחדשה כנגד התורה של רבינו ולפי"ו דווקא תורת רבינו מסוגל ביותר להכניע ולתקן את המדמה.

ועיין **ח"מ סימן תקבא** - שרבינו אמר כבר נתתי לכם כח המדמה כשר וטוב וכו'.

ועיין **באה"ל נד אות ד'** - שהכוונה בעיקר לתורה נד שבה המשיך לאנשיו ובעיקר למוהרנ"ת מדמה וך וברור. וע"ש אות ו' שכל אחד כפי התכללותו בו ובתורתו כן יזכה. (ויכז ההתכללות בתורתו עיין בסוף תורה פו תנינא מש"כ רבינו דהיינו לעיין באותו מאמר ולזכות להבין בו ולעשות עמו איזה עבודה בעבודה"ש)

ועיין **תורה ח' תנינא אות ז'** שעיקר האמונה תלויה בברור המדמה וע"ש אות ח' שע"כ צריך מאד לחפש ולבקש מאד צדיק כזה שיכול להמשיך מדמה מבורר לאנשיו.

עוד עיין **תורה עב תנינא** שע"י הסתכלות בצדיק והצדיק בו זוכין להתנוצצות המוחין ולשפלות (שרק היא תקום בתחית המתים) ולגדולה כפי מדרגת מוחו. ועיין בפל"ח שם אות ב' וד' עפ"י לק"ה תפלין ו' כז שגם ע"י לימוד ספרו מתקיים כל זה עפ"י המבואר בתורה קצב שפניו ושכלו של הצדיק נמצא בספרו.

ועיין **ככבי אור שיחות וספורים אות מג** הובא בחכמה ותבונה סימן ב' אות טו- שרבינו שאל את רבי אהרן תלמידו שהיה הרב של ברסלב למה לא תקח את ספרי ותענין בו היטב עד שיעלה על דעתך איזה קשיא ואח"כ תוסיף ותענין בו עד שתבין ותדע את התירוש שע"י.

ידועים דברי רבינו שכינה בשם אפיקורס את אותם שאמרו שתורתו גבוהה מדאי. ונראה פשוט כוונתו בזה שאין אחד שלא יכול למצא תועלת בספרו. וא"א לומר שהכוונה שכל אחד יש כמה תורות שמתאימות לו שהרי לא אמר זאת על ספרו אלא על תורתו קודם שנעשו לספר א"כ בכל תורה בלקוטי מוהר"ן יכול כל אחד בכל מדרגת הבנה למצא איזה תועלת נצחית ואמנם לכאורה צריך לומר זאת גם על כל חלק מתורה אבל בזה צ"ע. עכ"פ לפ"י צריך וזירות גדולה וכל אחד לבחון עצמו אולי ח"ו הוא מאותם אלה שמכונים בפי רבינו אפיקורס. מה שנקט לשון אפיקורס דהיינו כופר במציאות הנבואה ובנבואת משה (רמב"ם תשובה ג' ח), נראה כוונתו כיון שאמר בתורה מו תנינא שאסור לומר תורה אלא אם יכול לומר באופן שכל אחד ישמע רק מה שצריך לו ולא יותר. נמצא שמי שסובר שרבינו אומר תורה גבוהה הוא משיל פגם בצדיק.

ואם תקשה שרבי אברהם בן נחמן אמר בככבי אור שרק עשרת אלפים שנה אחרי התחיה אולי יבין קצת בספר, פשוט שכל כוונתו להבין כפי שהבין זאת רבינו דהיינו את כל עומק דברי רבינו וזה ודאי לא שייך לנו.

מי שיש לו קצת הרגשה בלקוטי מוהר"ן רואה בחוש שהספר לא נכתב לגאונים, ולא ליודעי קבלה, ולא ליודעי כל התורה כולה, אלא לכל אדם כפשוטו ממש ורואים בחוש שאדם פשוט יכול להתעורר מהספר של רבינו יותר מגאונים גדולים. ויש גאונים גדולים ואפילו כאלה שכותבים פירושים על הספר אעפ"כ רואים בחוש שאין להם את ההרגשה והמסר של רבינו שמקבל חסיד פשוט של רבינו, כי הספר הזה צריך רק ביטול לרבינו זה הכל, וכמוכן כשיש ביטול אזי ככל שהוא בעל כשרון ויותר בקי בספרים גם מוצא בו יותר טעם ועומק.

חברותא
ללימוד עיון
בספה"ק
ליקוטי מוהר"ן

דף ב: ג.

תורה ג

ב: ליקוטי

בראשית וישב לט (ו) וַיָּבֹזֶז כַּל אֲשֶׁר לוֹ בְּיַד יוֹסֵף וְלֹא יָדַע אֲתוֹ מֵאֻמָּהּ כִּי אִם הַלְחָם אֲשֶׁר הָיָה אוֹכֵל וַיְהִי יוֹסֵף יָפֵה תָאֵר וַיִּפֶּה מֵרֵאָה: **ישיעיהו מח (יא)** לַמֶּנִּי לַמֶּנִּי אֲעֻשֶׂה כִּי אֵיךְ יִחַל וּיִכְאֹד לְאִמְרוֹ לֹא אֶחָד: **ס** אִיזֵב טָא (ג) מִי הַקְדִּיפְנִי וְאַשְׁלֵם תַּחַת כָּל הַשָּׁמַיִם לִי הָאֵל: **ויקרא אמור כא (א)** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה אֲמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהֱרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לְקַסֵּף לֹא יִקְסַף בְּעֵמִידוֹ: **דברים כי תבוא כז (ז)** אֵת יְהוָה אֱהַיְתָה הָיִם לְהוֹת כְּבָן לְאֵלֵהֶם וְלִקְלַת בְּדֻכְלֵי וְלִשְׁמֵר תַּקְוִי וּנְצוּמֵי וּמִשְׁפָּטֵי וְלִשְׁמֵעַ בְּקִלְוֹ: **מלאכי ב (ו)** כִּי שִׁפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יִבְקֹשׁ מִפִּיהֶם כִּי מִלֵּאָף יִבְדֹּק אֵת הָאֵל: **שמות תצהו כח (כט)** וְנִשְׂא אֶהֱרֹן אֶת שְׂמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט עַל לִבּוֹ כַּבֵּא אֶל הַקִּסְדִּים לְקִרְוֹן לִפְנֵי יְהוָה תַּמִּיד: **ישיעיהו מח (ט)** לַמֶּנִּי שְׂמִי אֲרִירֹךְ אִפִּי וְתַהֲלֵתִי אֶחְסֹם לְךָ לְקַלְמִי הַקְּרִימְךָ:

ה"ו בגלות:

זוה פירוש, [ג] **אמור** אל הכהנים. בחי' תפלה. כמ"ש (דברים כו) **את ה' האמרת היופ. כהנים.** הם בחי' תורה. בחי' נשמות כנ"ל. כמ"ש (מלאכי ב) **כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה וכו'.** אהרן. בחי' משפט. כמ"ש (שמות כח) **ונשא אהרן את משפט בני ישראל.** [ד] כי צריך להביא כל התפילות לבחי' משה משיח. והוא יקום [ה] את המשכן. וזה פי' רש"י להזהיר הגדולים על הקטנים, היינו צדיק הדור שהוא בחי' משה מאור הגדול. יזהיר ויאיר את התפלה שהיא בחי' מאור הקטן [ו]: **ולנפש לא יטמא בעמיו.** היינו על ידי שמירת הברית כנ"ל. כמוכב בזהר (י) **עיקרא דיצרא בישא על עריין [י]. והוא** עיקרא דמסאבותא. וכשישמור את הברית. זוכה לבחי' תפלה כנ"ל, וזוכה לבחי' תהילתי **אחטום לך.** כי עיקר הריח תלוי במהרה [ב]. כמו שאמרו חז"ל (סוטה מה). **משבטלה המהרה במלה הריח [ב].** כמוכאר מעשה בגמרא (שם מט). **שאמר ריחא דהנניתא אני מריח אמר ליה בני מהרה יש בידך** :

גכ [כהן] **אמר רבה בר רב אשי** אקרוקתא, **הנאי לדידי חזוכי לי האיכט אקרוקתא דהוה לי אקרא דהגרוניא ואקרא דהגרוניא כמה הוי שיתין בתי אתא** **תנינא בלעה ובלעה אתא פושקנצא לתנינא וסליק ויתיבי באילנא.** ת"ח כמה נפיש חילא [ג] **דאילנא:**

אמור ב אקרוקתא ג מוזהר"ן

הנה מי ששומע נגינה [ג] ממנגן רשע [ג] קשה לו לעבודת הבורא [ג]. וכששומע ממנגן כשר והגון אזי טוב לו, כמו שיתבאר. כי הנה קול הנגינה נמשכת מן הצפרים, כדאי במדרש (ויקרא פ' ט"ז [ג]) מפני מה מצורע מהרתו תלויה **בשתי צפרים חיות טהורות** [ג] יבא קלניא ויכפר על קלניא. כי נלקח מזהמת קולו שדבר לשון הרע. נמצא מי שהוא כשר נמשכת הנגינה שלו מן השתי צפרים חיות טהורות. וכתוב [ג] בזהר (ויקרא דף נ"ג ע"ב) שהשתי צפרי הנ"ל יונקי מאתר דנביאים ינקין. לכך נקרא המנגן הזן, מלשון הזון, היינו לשון נבואה [ב] כי לוקח הנגינה מאתר דנביאים ינקין. וכשהמנגן הוא רשע אזי הוא לוקח הנגינה שלו מצפרים אחרות שבקליפה. וכתוב בזהר [ג] כי הצפרים שבקליפה יונקין מדדי המלכות. וכד אתפליג לילא [ג] כדן כרוזא כריו [ג] כצפרים האחוות בפח כהם יוקשים בני אדם [ג]: **והתיקון** הוא שיוכל לשמוע נגינה מכל אדם, הוא על ידי שילמוד בלילה תורה שבכ"פ, היינו גמרא, שהיא בחי' לילה. כדאיתא במדרש [ג], **כשהיה משה כהר ארבעים יום וארבעים לילה**, לא היה יודע מתי יום ומתי לילה. רק ע"י כשהיה לומד תורה שבכתב, היה יודע שהוא יום, וכשילמד תורה שבכ"פ, היה יודע שהוא לילה. נמצא שתורה [ג] שבכ"פ היא בחי' לילה. וכמשרו"ל (סנהדרין כד). **במחשכים הושבינו** [ג] זה תלמוד בכלי. וכתוב (בראשית א') **ולחשך קרא לילה.** היינו על ידי שילמוד ש"ס. יתקן השית עיוקאין שבקנה. שמהם יוצא הקול [ג]. וזהו (איכה ב) **קומי רוני:** ג' בלילה. היינו שהיה תקומה להרנה, היינו על ידי הלילה. שהיא גמרא ש"ס: אך כשילמוד שלא לשמה, היינו בשביל שיתקרא רבי, הלימוד אינו בחשיבות כל כך [ג]. וכשילמוד בלילה הוי של חסד נמשך [ג] עליו [ג], ומגין עליו שלא יזיק לו המחשבה הנ"ל:

ואיתא בכתבי האר"י [ג] כי צפרים שבקליפה הם מוחין שבמלכות דקליפה. והשתי צפרים חיות טהורות, הם בני המלכות דקדושה. לפיכך נשתבח דוד לפני שאול (שמואל א' ט"ז) **וידוע נגן.** כי הנגינה הוא בני המלכות, לכך ראוי הוא למלכות. וזה שכתוב אצלו (תהלים עח) **מאחר עלות הביאו,** היינו מאחר המניקות [ג], היינו נצה והוד. כי הם מניקין לדביאים [ג], והם בני המלכות:

זוה"ל שאמר רבה בר רב הנה לדידי חזי לי **ההוא אקרוקתא.** ופי' ר"ש. צפרדע. היינו צפר דעה [ג] [ג]. **דהוי כי אקרא דהגרוניא,** מלשון קרא בגרון (ישעיה נח), היינו שהנגינה נמשך [ג] ממנו. **ואקרא דהגרוניא כמה הוי שיתין בתי.** היינו על ידי מה שתקן בחי' קרא בגרון, ע"י שיתין בתי, היינו על ידי שיתין מסכתות, ופי' ר"ש תלמודא קאמר לה. היינו שילמוד תלמוד. **אתא תנינא בלעה.** ופי' ר"ש רבה קאמר לה. היינו על ידי שילמוד שלא לשמה יבלע אותה הנחש [ג]. וזה שפי' ר"ש רבה קא"ל,

¹ עיין שעי אורה שער ג' דף לב: ² מהר"ל טרנג ³ בתרלו-והו ⁴ בתשכס-הריא ⁵ בדפוס רש"י בתקופה ריש"י עי"ב דף דף כס פשי"ש שם. (נכאם נד תחילת דף ג' יש חמש פסוקים בגמרא מהרה"ת פי' רש"אני"פ שתולע על הרובים כחכ רש"י וכן בכל התולע על רב"ח כח מהרה"ת פירוש רש"י) ⁶ עיין שער ור"ח דרוש ג' בהגות בנו של ר"ח ויסאכ ⁷ בתשכס-ונשכת ⁸ תנין הוא נחש בחז"ל עיין שמות רבה ג' י"ב וס"ט י' ⁹ עיין טוב תחילת (מומרו יט) ¹⁰ שמות כז יז עיין פירור"א מו ¹¹ דפירי תורלו - שתורה ומתוצו - שותורה ¹² א"כ ה' ו' ¹³ ברכות סא ט' ע"א עיין תורה סג וזר רע"ט פנחס רלה. וזר רע"ט נשא ¹⁴ קבא ותקין כב כך דף: ¹⁵ גם בתורלו רוני: בלילה (מקודותין בין רוני לבלילה, ומתורלו רוני בלילה ¹⁶ עיין פל"ח וכל"ט סיניין חוס בברכות יז ותוס' בענינין ז' ופסחים י' לובין ¹⁷ שאל לישנה שאמרו חז"ל לעולם ילמד אפילו לכובר עצמו עינין מכל כונה אחרת שלא לישנה. ¹⁸ וזר מקץ קצו ¹⁹ **הינגח יב:** ע"ל ג' וזר לך לך [ג]. ²⁰ בתורלו ותשכס הוסיף כאו ז"ל ²¹ בתשכס-הריא ²² עיין מצות ציון ור"ח ס"ס

עורב נקבה ובלעה את התנין ועלטה העורב שבתוכו התנין שבתוכו הצפרדע הגדולה ככך כן ש"ס בתים וישבה על ענף באילן, בא וראה כמה גדול כח הנפש האילן. ² סוד הנגינה עיין תורה נד את ו' ד"ה ולהנניע תורה רפכ בלק"ה אפסורופוס ג' ע"י תורה ג' ולק"ה פ"ח ואישת חלכה ³ ג' גמא טו סוד הניגון דקדושה ע"י חכמת המדיק של המהקרים (המבאר בספר הבית ח"א יו פ"ה) ⁴ עיין שיש"ק ח"ב קפא ⁵ עיין הנגינה טו: אתר וטר יוני לא פסק קפומיה ⁶ ויקרא רבה טו ז' ⁷ פרשת טעור יד ד' ⁸ בתורלו וכו"כ ⁹ אתר ויקואל כ' בו הושע יב א"ל ¹⁰ גם דפירי-לילא, בתורלו ומתוצו-תנה ¹¹ בתורלו ותשכס-והו ¹² בתשכס-הריא ¹³ בתשכס-הווי ¹⁴ בתשכס-יחיב ¹⁵ דפירי-חילא, בתקופה - חילא, בתורלו ¹⁶ ונתורלו-חילא, ובתשכס-חיליה ¹⁷ תרגום - אמר רב"ח ראתי צפרדע שחיתה גדולה כמו הכרן שנקרא אקרא דהגרוניא, ואקרא דהגרוניא היא שישים בתים, בא תנין ובלע את הצפרדע ובי

¹ * (חסר וצ"ל) הוא יקים [אתם כמ"ש] וביאי את המשכן אל משה ויקם [משה] את המשכן (מכ"א) [עיין חיי מוה"ל] ² את מוה"ל ³ עיין **זוהר פקודי ולה:** ⁴ מוה"ל הכין סוגרים ולא כתב בהם כלום וכן התיקת בתורלו ⁵ עיין **זוהר ויקרא דף טו: זוהר פקודי זתר וסד ועיין ח"כ פ"ט** ⁶ עיין תורה קל, ולק"ה קדושין ג' ג' ושלוחין ג' כח. ותורה רפכ. ותורה לו א"ת ב' ⁷ גם דפירי תורלו-והוא, ומתורלו-והיא ⁸ עיין תורה לב הניגא בשם מדרש רבה נשא פרשי' פסקא ב' אל תהנה אף עיין מעשה ל' בעטלעיס יום שני בספורי לו חודש שעל ידי גיאוף נמשלת הריח. ועירובין כא: והודאים נתנו ⁹ ר"ח ¹⁰ גם דפירי-בין ובתשכס-בן ¹¹ בתורלו ותשכס-רשבים

¹ מתורלו-תחפלות ² לשה"כ בראשית נג ל' ³ ויקרא רבה כו ב' ⁴ איוב טא ג' ⁵ ח' ⁶ התחפלות ⁷ מתורלו-תחפלות ⁸ וכן בדפירי בתורלו-אי לא מקרבת ספינתא, בתורלו-אי (י') לא מקרבינו ספינתא, (ת"ל) הוא סימן להנהר שאינה בתורלו-אי (י') לא מקרבת ספינתא, ובתשכס-אי לא מקרבינו ספינתא ⁹ **קדושין פב:** ¹⁰ ויקרא כא א' שבו תהילת את תורה הו' ¹¹ בתורלו - נמשך וכו' וכתב ויבטשו מפיהו ¹² **(חסד וצ"ל כי צריך לזח בחי' משפט כלי ואמרת אליהם ואמרת ויקרא (מבאית בבחי' המועתק ממתי רבינו ל'ל)** [עיין חיי מוה"ל] ¹³ א"ת תויב ¹⁴ דפירי-תחפלות, ומתורלו-תחפלות ¹⁵ גם בדפירי תורלו-והו, וקוסם, ומתוצו-יקים

עורב נקבה ובלעה את התנין ועלטה העורב שבתוכו התנין שבתוכו הצפרדע הגדולה ככך כן ש"ס בתים וישבה על ענף באילן, בא וראה כמה גדול כח הנפש האילן. ² סוד הנגינה עיין תורה נד את ו' ד"ה ולהנניע תורה רפכ בלק"ה אפסורופוס ג' ע"י תורה ג' ולק"ה פ"ח ואישת חלכה ³ ג' גמא טו סוד הניגון דקדושה ע"י חכמת המדיק של המהקרים (המבאר בספר הבית ח"א יו פ"ה) ⁴ עיין שיש"ק ח"ב קפא ⁵ עיין הנגינה טו: אתר וטר יוני לא פסק קפומיה ⁶ ויקרא רבה טו ז' ⁷ פרשת טעור יד ד' ⁸ בתורלו וכו"כ ⁹ אתר ויקואל כ' בו הושע יב א"ל ¹⁰ גם דפירי-לילא, בתורלו ומתוצו-תנה ¹¹ בתורלו ותשכס-והו ¹² בתשכס-הריא ¹³ בתשכס-הווי ¹⁴ בתשכס-יחיב ¹⁵ דפירי-חילא, בתקופה - חילא, בתורלו ¹⁶ ונתורלו-חילא, ובתשכס-חיליה ¹⁷ תרגום - אמר רב"ח ראתי צפרדע שחיתה גדולה כמו הכרן שנקרא אקרא דהגרוניא, ואקרא דהגרוניא היא שישים בתים, בא תנין ובלע את הצפרדע ובי

¹ מתורלו-תחפלות ² לשה"כ בראשית נג ל' ³ ויקרא רבה כו ב' ⁴ איוב טא ג' ⁵ ח' ⁶ התחפלות ⁷ מתורלו-תחפלות ⁸ וכן בדפירי בתורלו-אי לא מקרבת ספינתא, בתורלו-אי (י') לא מקרבינו ספינתא, (ת"ל) הוא סימן להנהר שאינה בתורלו-אי (י') לא מקרבת ספינתא, ובתשכס-אי לא מקרבינו ספינתא ⁹ **קדושין פב:** ¹⁰ ויקרא כא א' שבו תהילת את תורה הו' ¹¹ בתורלו - נמשך וכו' וכתב ויבטשו מפיהו ¹² **(חסד וצ"ל כי צריך לזח בחי' משפט כלי ואמרת אליהם ואמרת ויקרא (מבאית בבחי' המועתק ממתי רבינו ל'ל)** [עיין חיי מוה"ל] ¹³ א"ת תויב ¹⁴ דפירי-תחפלות, ומתורלו-תחפלות ¹⁵ גם בדפירי תורלו-והו, וקוסם, ומתוצו-יקים

ליקוטי

היינו ע"י שילמוד בשביל שיתקרא רבי : **אתא פושקנצא** ופי' ר"ש עורב. היינו על ידי שילמוד כלילה מלשון ערבית (כ) **ובלעה** היינו ומגין עליו מן הנחש הנ"ל. **וסליק יתיב באילנא**. פי' המהרש"א, שהוא בחי' אברהם, שכתוב אצלו של חסד שנמשך עליו מגין עליו מן הנחש (י) הנ"ל : **ת"ח כמה נפיש חיליה דאילנא**. היינו שרבה מתמיה את עצמו שכל כך **גבר עלינו חסדו** (י) שאפילו על זה יכול להגן :

ובזה יתיישב הסמיכות של המשנה (אבות פ"א (י) עשה לך רב, וקנה לך חבר, והוי דן את' כל האדם לכף זכות. כי ע"י ששומע הנגינה כנ"ל, הוא מתקן בנין המלכות שלו. וזה עשה לך רב, היינו שיתקן בחינת מלכות : וזה ע"י קנה לך חבר, היינו על ידי קנה, שהקול יוצא ממנו, שמחבר ה"שני כרובים להיות פנים בפנים, **כמעך איש ולויות** (ב), בזמן שישראל עושין רצונו של מוקם (י): ואזי כשיתקן בחינת מלכות שלו, ויוכל למשוול בכל מה שירצה. ויוכל להמות לזה ולהחיות לזה. ונמצא עולם הרב. לזה אמר, והוי דן את כל האדם לכף זכות. שצריך לדון את כל אדם לכף זכות. כי אין הקב"ה חפץ בהורבך העולם, כי לא לתהו בראח לשבת יצרה (כ):

ובשביל זה מרגלא בפומא דאינשי (י) עכשיו לומר שהחזנים הם שוטים (י) ואינם בני דיעה. כי עכשיו מלכות דקדושה בגלות. וע"כ הנגינה שהיא נמשכת מאתר דנביאים מבחי' מוחין ודעת דמלכות דקדושה. ועכשיו שהמלכות בגלות ועל כן הנגינה נפגמת ועל כן החזנים הם בלא דעת, כי אין להם כח עכשיו להמשיך הנגינה משרשה שבקדושה שהו' בחי' מוחין ודעת של מלכות דקדושה כנ"ל. אבל לעתיד שיתעלה מלכות דקדוש' ויהיה ה' למלך על כל הארץ (י) אזי תתעלה ותושלם"ו הנגינה בבחי' דעת דמלכות דקדושה שמשם נמשכת הנגינה כנ"ל. וזהו (תהלים מז) **כי מלך כל הארץ זמרו משביל**, כי אזי כשיהיה ה' למלך על כל הארץ ויתעלה מלכות דקדושה, אזי זמרו משביל היינו שהחזנים המזמרים יהי"ו בדעת ובשכל, על ידי שיתעלה מלכות דקדושה ויקבלו הנגינה משרשה שבקדושה שהוא בחי' דעת ומוחין של מלכות דקדושה כנ"ל :

שייך לעיל. וזהו (ב) **כי גדול מעל שמים חסדך** (תהלים קח). שמים הוא בחי' קול כמ"ש (י) משמים השמעת"כ קולך. כי על ידי החסד היינו בחי' הוט של חסד הנמשך על ידי שלומד תורה כלילה, עי"ו נתתקן הקול כנ"ל. וזהו **כי גדול מעל שמים חסדך** כנ"ל :

השתי צפרים דקדושה דמשם הנבואה נמשכת הם בנין מלכות דקדושה. וע"כ העמדת מלך היה ע"פ נבואה (י), ככל מלכות בית דוד שהיה ע"פ נבואה : והנבואה נמשכת מן הכרובים שהם בחי' שתי צפרים הנ"ל שהם בנין מלכות

אקרוקתא ג אנכי ד

דקדושה כנ"ל :

מאחר עלות הביאו (י). היינו מאחר המניקות כי הם ינקין לנביאים וכו' כנ"ל. וזהו **מאחר עלות**. היינו שדוד המע"ה הי יכול לתקן ולהעלות גם הנגינה שאינו מאדם כשר כ"להעלות' אל הקדושה. וזהו מאחר עלות הביאו היינו גם הנגינה שהיא מאחורי הקדושה בבחי' **מאחר עלות** מאחר המניקות כי הנגינה דקדושה הוא מאתר דנביאים ינקין. והנגינה שאינו בקדוש' היא בחי' מאחר עלות מאחורי הקדוש'. ודוד המע"ה היה יכול לתקן נגינה זו ג"כ ועי"ז נתעלה מלכות דקדושה כנ"ל. וזהו **מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב וכו'**. כי עי"ז זכה למלכות כנ"ל :

לשון רבינו ז"ל ד (י)

אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך

מאר' מצרים מבית עבדים (י):

א כשאדם יודע שכל מאורעותיו הם למיבתו. זאת הבחינה היא מעין עולם הבא (י). כמ"ש (תהלים נו) **בה אהלל באלהים אהלל דבר** (ב). וזאת הבחינה היא מעין עולם הבא. כשאחז"ל (פסחים נ'). **ביום ההוא יהיה ה' אחד וכו'**. והקשו, וכי האידנא לאו הוא אחד. ותרצו חז"ל, האידנא מברכין על הטובה הטוב והמטיב. ועל הרעה דיין אמת. ולעתיד. כולו הטוב והמטיב. שיהיה שם ה', ושם אלהים, אחדות אחד : **ב וזאת** הבחינה אי אפשר להשיג, אלא כשמעלה בחי' מלכות דקדושה מהגלות מבין העכו"ם. כי עכשיו המלכות והממשלה להעכו"ם, ובשביל זה נקראים ע"א שלהם בשם אלהים, כי יונקים מבחי' מלכות, הנקרא אלהים (י), כמ"ש (תהלי' עד) **אלהים מלכי מקרבם**. וכשמעלין בחי' מלכות מבין העכו"ם, אזי נתקיים (שם מז) **כי מלך כל הארץ אלהים : ג ואי אפשר** להשיב המלוכה להקב"ה, אלא על ידי וידווי דברים לפני ת"ח, על ידי זה מתקן ומעלה בחי' מלכות לשרשה : וזהו פירוש (הושע יד) **קחו עמכם דברים**, זהו וידווי דברים, זה בחי' מלכות, כמו דבר אחד לדור (סנהדרין ה.). דבר, לשון מנחיג (י) ומושל. **ושזבו אל ה'** (י), שיתקנו ויעלו את הדברים את בחי' מלכות בחי' אלהים, **אל ה'**. היינו כנ"ל, **בה אהלל דבר, באלהים אהלל דבר**. היינו שידע שכל מאורעותיו כולם למיבתו, ויברך על כל הדברים הטוב והמטיב :

ד וכשידע כל זאת, נקרא ידיעה שלימה. כי עיקר הדעת, הוא אחדות של חויג (י)(י), זה נקרא דעת. היינו שלא יהלוק בין חסד לדין, ויברך על כולם הטוב והמטיב : וזה נקרא ה' אחד ושמו אחד.

ג.

תורה אור

בראשית וירא כא (לג) וַיַּטַע אֶשֶׁל בְּבֵּאר שְׁבַע וַיִּקְרָא שֵׁם בְּשֵׁם יַעֲקֹב אֶל עֵלָם: תהלים קיז (ב) כִּי גָבַר עֲלֵינוּ חַסְדּוֹ וְאַמַּת יַעֲקֹב לְעֵלָם הִלְלוּ יְהוָה:

מלכים-א ז (לו) וַיַּפְתַּח עַל מִלְחָת יְהוָה וְעַל וּמַסְגֵּרֶיהָ מִסְגֵּרֶיהָ כְּרֹבִים אֲרָיוֹת וַתִּמְרֹת כְּמַעַר אִישׁ וְלִיּוֹת סָבִיב:

ישעיה מה (יח) כִּי כֹה אָמַר יְהוָה יְהוָה בְּרַאשׁ הַשָּׁמַיִם הוּא יִדְוֹךְ הָאֱלֹהִים יַצֵּר הָאָרֶץ וְעֵשֶׂה הוּא כוֹנֵנָהּ לֹא תִהְיֶה בְרָאָה לְשִׁבְתָּ יָצָרָה אֲנִי יְהוָה וְאִין עֹד:

זכריה יד (ט) וְהָיָה יְהוָה לְפַלְלֵךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיָה יְהוָה אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד:

תהלים מז (ח) וְהוּא כִּי מִלֶּךְ כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִים וְיִמְרוּ מִשְׁכִּיל:

מוסף של ראש השנה - מן השמים השמעתם קולך, ונגלית עליהם בערפלי טהר. תהלים עח (עא) מֵאֲחֹר עֲלוֹת הַבָּיִא לְדַעַת בְּיַעֲקֹב עַמּוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל נַחֲלָתוֹ:

תורה ד

שמות כ (ב) אֲנִכי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים:

תהלים נו (יא) בְּאֵלֵהֶם אֶהְלֵל דָּבָר בְּיַעֲקֹב אֶהְלֵל דָּבָר: זכריה יד (ט) וְהָיָה יַעֲקֹב לְפַלְלֵךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא וְהָיָה יַעֲקֹב אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד:

תהלים עד (יב) וְאֵלֵהֶם מִלְכֵי מִקְרָם פִּעַל יִשְׁעוֹת כְּקָרַב הָאָרֶץ:

תהלים קח (ה) כִּי גָדוֹל מִעַל שָׁמַיִם חִסְדְּךָ וְעַד שְׁתָּקִים אֲמַתְךָ:

הושע יד (ג) קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵל יְהוָה אֲלֵינוּ כֹּל תִּשָּׂא עֵוֹן וְקַח טוֹב וְנִשְׁלַח פְּרִים שְׂתַנּוּ: שמות יתרו כ (ב) אֲנִכי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים:

^[1] עיין רש"י ערובין כב. ז"ה שמשכים ומעריב

^[2] עפרש"י ובחיי שם וגמ' סוטה י. וזהו השמטות ה"א דף רסד:

^[3] עיין זחר פירשת אחרי דף סח הלומד כלילה אהוב ופירשת ויקרא דף כג צחות דאו' כלילה ופרשת מקץ

^[4] קצר המייחלים לחסדו

^[5] בתרלד- חסדו עלינו

^[6] ה"לש"כ תהילים קיז ב'

^[7] משנה ו'

^[8] בתרלד- זן כל (תיבת את נחוק)

^[9] בתרלד- הב'

^[10] מלכים-א ז' לו

^[11] עיין בבא בתרא צט: וברשב"ם שם

^[12] ושעיהו מה יח

^[13] עד כאן נמצא בדפוס'ר ומכאן עד הסוף היא השמטה שנמצאת בלוח השמטות של דפוס'ר הנדפס בסוף ספורי מעשיות דפוס'ר ונוסף בתקפא

^[14] מורגל כפה אנשי העולם לומר

^[15] עיין בקהלת רבה ו' ה' ע"פ טוב לשמוע ועי"ש גרסת הרמב"ן שהביא הרד"ל שם. מדרש הנ"ל הובא גם בילקוט שמעוני קהלת פ"ו תתקעג ועיין מהדורת וגשל. ובאוצר פתגמים מהכמים את נג ובספר שעשועים ליוסף אבן-זברא פ"ה דף 48. ובאוצר י"ד חיים את תתצח עי"ש שנצא לזה רמו בקהלת רבה פ"ט את כא במהדור' וגשל.

^[16] זכריה יד ט'

^[17] בלוח השמטות מדפוס'ר הנמצא בסוף דפוס'ר של ספורי מעשיות במקום תיבות- תתעלה ותושלם, כתוב יתתקף.

^[18] בלוח השמטות הנ"ל - אלקים

מאמר אקרוקתא

מספח"ק ליקוטי מוהר"ן

התחלתי בחורה מאומן יב אדר עד אומן בערב ר"ח סיון תשסז

זמן ומקום אמירתה

תורה זו נאמרה יד חודש אלול שנת תקס"ב, צפנת כי-
תלא, כליל שנת קדש הראשונה שנכנס רבינו לעיר
ברסלב, שמונה ימים לפני התקדמות מוהר"ן לרבינו
(חי"מ ט)

פתיחה

אחרי שבתורה א' למדנו איך מתקבלת התפילה והבקשה
ובתורה ב' למדנו איך להתפלל

כאן בתורה ג' מבאר סוד הניגון שהוא עיקר המיין נוקבין כמבואר בספרים^א דהיינו שירה וניגונים להשם
ית', שעי"ז שלימות הדביקות והוא תיקון ובנין המלכות. ונעשה מכח התנוצצות שמיעת ניגון עליון שהוא
קול ה' שנמצא בעולם הקורא לכל באי עולם שובו אלי, אלא שמעורב בקולות הסט"א המתעוררים כנגדו
להעלימו.

וכאן מלמד אותנו רבינו לשמוע בכל ניגון שבעולם את קול ה' הפנימי שנמצא בו ולקבל על ידו כח להמליך
אותו ית'.

גם בזה שהניגון הוא בנין המלכות גם זה המשך לשתי התורות הקודמות שנתבאר בהן ענין הקמת המלכות
ובנינה.

כיצד נתגלגלה אמירת תורה ג'

בליל שבת הראשון, כשהעתיק רבינו מושבו מולאטיפאלע לעיר ברסלב, ובאו מבני העיר לקבל פניו בא גם
החזן יוסף, שכינו אותו: "יוסל חזן", וסייע לרבינו בדירתו, כי רצה להחניף לרבינו, משום שתושבי העיר לא
אהבו אותו. אולם רבינו לא קרבו, ובליל שבת הראשון כשבאו תושבי העיר אל שולחנו של רבינו, היה
ביניהם גם החזן "יוסל חזן", ורצה לומר לפני רבינו את הזמר: "מנוחה ושמחה". לפני שהתחיל, פתח רבינו
את פיו, והתחיל לומר לפני העולם את התורה "אקרוקתא" שבליקוטי מוהר"ן סימן ג' המתחלת: "הנה מי

^א תקון בא זילור המתוק מדבש דף נא: **סלקא צלותא בנגונא** דהיינו שעי"ז הניגון עולים זה הכוונה שופר הולך דהיינו שרומז על עליית ניגון התפילה כמ"ס
הללויה צתקע שופר **בארבע מינין**, של שירים וניגונים שנתנו צטעס רביע **דאינון שיר פשוט ודא י'**, נכתר **שיר כפול ודא י"ק**, בלוא"א **שיר משולש**
ודא יק"ו, נחג"ט **שיר מרובע ודא יק"ק**, נה"ס, וזו **בשמא דיקו"ק סלקא צלותא דאיהי שכינתא**, כי המלכות עם צדוקין שלה מקומה נה"י
דז"א ששם סוד סס היה **אורייתא** שא"א ז"א עלייתו בנגונא, וכן **שכינתא בנגונא** עולה, וכן **ישראל סלקין מגו גלותא בנגונא**, כי כל העלויות הן עי"
ניגונים ושירות ותשכחות **הדא הוא דכתיב אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה'**: דהיינו ישי"ר לעתיד

^ב כי שיר פירושו עיגול כמו חישוק כמבואר במשנה בשבת ה' א' שהסוס יוצא בשיר וכל בעלי השיר יוצאים בשיר ונמשכין בשיר (עיין
ועיין ר' צדוק בספר דובר צדק אות [ה] מבאר מדוע התורה נקראת שירה) פרע"ב כרוך על צוארן (ואע"פ ששם ניקוד על ש' בצירה
השרש אחד) וזהו כרוך על צוארן כי רומז לשיר בקול שבגרון כי עיגול רומז לחזרה למקום ההתחלה כי כל השירים בבחי' זו שהוא
בבחי' גבורות להחזיר הדבר לשרשו לעורר שפע חדש בבחי' מיין נוקבין (וכן חישוק לשון חשק המקבל למשפיע בסוד המיין נוקבין)
ושרש הדבר כפי שיבואר לקמן בהקדמה כי המנגן שומע קול ה' מלמעלה מחו"ב שהן שתי צפרים חיות טהורות רוחניות ומברר בניגונו
הקול הזה טוב מרע מכל הקולות המתעוררים כנגדו להעלימו, שזה סוד הניגון, ומנגנו לשם שמים בבחי' מיין נוקבין שעי"ז מיוחד את
חו"ב ביחוד פנימי להוליד נשמות לבנין המלכות וגם מיוחד את קב"ה ושכינתיה שהם בחי' הכרובים שעל ארון העדות שהיחוד שלהם
תלוי בישראל כשעושים רצונו של מקום ועשית רצונו של מקום היא המיין נוקבין ונעשית ע"י שיר כנ"ל שחוזר ומחזיר בניגון ושיר או
תורה את הקול ה' ששמע וברר בניגונו. ואע"פ שמיין נוקבין עליהם אנו מקבלים שכר עבודתנו ואילו כאן מבואר שגם אותן אנו
מקבלים מלמעלה, יבואר לקמן שהבחירה היא על שמיעת הקול העליון דהיינו שמנגן רשע אע"פ ששומע אותו אבל נמשך אחר קולות
אחרים המתעוררים כנגדו ובניגונו מברר רע מטוב.

^ג נראה שכאן חוזר רבינו לבאר איך להיות קשור לקול אלקותו ית' כמו בתורה א' אלא ששם זה בבחי' ראייה וכאן זה בבחי' שמיעה ושם
התיקון ע"י תורה בכח וכאן תורה בלילה במסירות נפש לברר המדמה, ושם בבחי' לראות אור בחושך הבלי עוה"ז וכאן בבחי' לשמוע
קול ה' בכל תערובת של קולות היצה"ר.

עוד אולי אפ"ל שבד' תורות ראשונות רומז לאורות שיצאו מו' נקבי הראש של אדם הקדמון שמשם נשתלשלו כל העולמות. דהיינו
בתורה א' מהעינים ובב' מחטם ובג' מהאזנים ובד' מווידי הפה רומז לאורות אח"פ (און חטם פה) והעינים שיצאו מא"ק קודם בריאת
כל העולמות, אלא שכידוע שם הסדר היה הפוך כי מאורות העינים יצאו בסוף כל הקלקולים אחרי שיצאו התיקונים מאח"פ ואולי כי
כאן כיון שמדבר מעולם התיקון סידר אותם הפוך תחילה לתקן קלקולי העינים ואח"כ מדבר מתיקון שאר הנקבים כמבואר בתורה כא
שכולם צריך לתקן וכן שמעתי מפרשים ששמיעת קריאת התורה לתקן אור האון שבגלל חסרונו היתה השבירה באור העינים כמבואר
בכהאריז"ל (אוצרות חיים שער הנקודים ד"ה והנה י' נקודות הם) נמצא ששרש כל הקלקולים הוא חסרון תיקון האון וזה מה שמלמד
רבינו כאן בתורה ג' לדעת לשמוע בקול ה' ית' (אע"פ שבעיקרו אח"פ רומזים לעולם השכר שלעתידי לבוא. כמבואר בפתחי שערים
לרבי יצחק חבר)

ששומע ניגון ממנגן רשע וכו', ותיכף סתם החזן את פיו.¹ אחר-כך במוצאי שבת, בסעודת המלוה מלכה, התחיל לשיר ללא רשות רבינו, את הזמר: "המבדיל בין קדש לחול", וכשהגיע לתיבות: "חלפה עונת מנחתי" – טעה ואמר "עונת מיטתי..." ואמר על זה רבינו: "הוא מגלה מה שהוא..." "ער זאגט אויס וואס ער איז..." ומרוב בושה, שנתגלה קלונו ברבים, עקר דירתו מברסלב, ונפל מדרך היהדות, עד שנשתמד רחמנא ליצלן. ואחר-כך חזר ליהדות, על-ידי המעשה שהיה לפני רבינו... (שיש"ק ח"ב קפא) (המעשה בנוסח שונה עיין טובות זכרונות גי').

הקדמה להקדמה

תורה ג' בה מלמד אותנו רבינו איך להיות שומע בקולו ית'

כי מלכות של מלך היא ע"י העם שממליך אותו, בזה ששומע בקולו. והבטוי הזה צ"ע מדוע לא אומרים לשמוע לדברו אלא בקולו דייקא והרי מלך שמשמיע רק קול קשה מאד להמליך אותו כי לא יודעים מה רוצה.

אבל העניין הוא כחילוק בין עבד לבן, עיין תורה ה' תנינא שבן עושה רצון אביו גם מה שלא אומר לו וכל השתדלותו תמיד לכווין לרצון אביו, לעומת העבד שעושה רק מה שמצווים אותו בפירוש וגם זה עושה מהכרח ולא מרצון.

וזה החילוק בין מלכות לממשלה כי עבד לא ממליך אלא נמשל, אבל בן ממליך את אביו מרצון. כי ממשלה היא בכח המושל ומחייב את עבדיו, אבל מלכות היא להפך שהעם ממליך את המלך מרצון ורצונם הוא כתר המלוכה שלו (וכן ידוע שהרצון הוא בכתר), וזה שכתוב "לעת נעשה בחפצו כל אזי מלך שמו נקרא" וזה פירוש "כי לה' המלוכה ומושל בגויים".

והש"י ברא את העולם כדי שימליכו אותו, דהיינו מרצון, לכן לא מגלה עצמו אלא בבחי' קול, (כמ"ש ותמונה אינכם רואים זולתי קול [דברים ד יב]) ורק מי ששומע בקולו, ומכח זה ממליך אותו ית' בקיום התורה, הוא זה שבונה ומקים את מלכות הש"י ועושה לו כתר מלוכה, והוא העושה מהקול דיבור כפי שיתבאר לקמן.

וזה רמוז בדברי רבינו בתורה ששתי צפרים חיות טהורות הן בנין המלכות,

כי שתי – צפרים – חיות – טהורות – שרשן בספירות חכמה ובינה, והן נקראות גם אבא ואמא עליונים, ומכונים בזהר תרי רעין דלא מתפרשין, ומבואר הטעם בכהאריז"ל כי יחודם הוא תדיר, דהיינו שלא תלוי במעשה התחתונים², וממנו נמשך חיות ההכרחי לקיום כל העולמות, ולכן משם גם נמשך חיות אפילו לקליפות.

¹ במקום אחר בשיש"ק ? מבואר שבאותו מעמד שהשתיק בדבריו את יוסל חזן נתן רשות לר' חייקל לנגן והוא ניגן ומאז היה לו קול ניגון יפה מה שלא היה קודם לכן, ויש לעיין בזה מה היופי שבניגון, הדביקות או הנעימות אצל השומע כי דביקות יש גם למי שנגינתו אינה בכישרון כל כך ומאידך נעימות לשומע היה גם ליוסל חזן ומה השבח שרבינו נתן לחייקל נעימות קול. ונראה ששם חזן הוא מי שיש לו קול נעים וכשרון לתת משקל לקול באופן שגורם שהלב נמשך אחריו וכנראה שהטעם לזה הוא שמתבעו משרש נשמתו הוא קשור לשרש הנגינה סטרא דלוי שנקרא על שם ילדה אישי אלי כמבואר בתורה רכו ותורה רלו, דהיינו ששלימות הניגון הוא דווקא בצירוף שניהם הכישרון והדביקות, ואז הוא טוב מאד לעבודת ה' ולעומת זה בעל כשרון שאינו כשר מוזיק יותר ממי שאינו בעל כשרון כל כך.

² להבין שינוי הנוסחאות ולמה בחרנו בזה ההסבר הוא שבאומן היו שני צדיקים רבי אברהם טולטשינער ורבי אברהם שטינהרץ ומרבי אברהם ט' קיבל רבי לוי יצחק בנדר וצ"ל וכך מסר כל קבלתו וזכרונותיו מאומן לאנ"ש בברסלב בירושלים ומרבי אברהם ט' קיבל רבי גדליה קניג וצ"ל שהקים את מוסדות ברסלב בצפת ושם מסר קבלתו. הספר שיש"ק עיקרו נרשם עפ"י קבלתו של רבי לוי יצחק ואילו ספר טוב"כ נרשמו בו דברי רבי אברהם שטינהרץ.

צ"ע שיש כאן כזה הבדל בין שני הספורים שבשיש"ק מסופר שיוסלה חזן דחק עצמו לנגן בלי רשות ובטו"ז מבואר שלא הסכים לנגן אפילו כשבקשו ממנו, עכ"פ בשני הספורים מבואר שהיה פגום בתאוה הידועה ונקרא מנגן רשע ועל ידו נתגלגלה אמירת התורה הזו של איסור לשמוע ניגון ממנגן רשע.

¹ החילוק הזה ידוע בשם הגר"א. על לשון התפלה בסוף פסוד"ו "כי לה' המלוכה ומושל בגויים"

¹ שתי צפרים חיות טהורות "שתי" רומז לייחוד "צפרים" רומז לקול היוצא מהם "חיות" רומז לחכמה תחיה את בעליה, "טהורות" מכלל דאיכא טמאות רומז לבינה דדינין מתערין מינה.

² בקהלת יעקב ראיתי שלשון רעים הם שלא מתפרשים אבל לשון דודים כן מתפרשים לכן חו"ב מכונים רעים וזו"ן דודים כמ"ש אני לדודי ודודי לי.

³ על דרך המוסר יש ללמוד מכאן שזה יסוד בריאות הנפש של כל בית שכלפי הבנים האב ואם הם תמיד בדעה אחת ולא מתגלה שום חילוק ביניהם שנדמה לפירוד, וגם שבשום אופן לא יוכלו הבנים לגרום לפירוד וחילוקי דעות לפניהם, אלא יחודם יהיה תדיר ולא תלוי בשום דבר כפי שזה למעלה ואז הבית הוא מרכבה למידות עליונות.

⁴ סוד החיות לקליפות מבואר בתורה יב תנינא סוד המאמר הסתום כי לקליפות א"א להוריד אלא אור גבוה מאד שאין חשש שיתקלקל שם וגם כי למקום הנמוך ביותר צריך אור גבוה ביותר בבחי' רופא גדול ביותר לחולה הגדול ביותר כמבואר בתורה ל'. ובתורה שלנו יתבאר בענין המנגן הרשע שלוקח נגינתו מרדי המלכות והענין רמוז לק"ה ע"ת ה' יג ומבואר בכהאריז"ל שהשפע היורד מאצילות שהוא עולם שכולו טוב אל עולם הבריאה שבו מתחילים עולמות הפירוד הוא באופן שאור מעתיקא קדישא המתלבש באצילות בולטות רגליו לעולם הבריאה כמו שני דדים ומשם יונקים שפע ונראה הכוונה בזה למה דוקא אור מעתיק יורד ולא פשוט שבריאיה תינק מרגלי האצילות. שכיון שבריאיה היא עולם הפירוד לגבי אצילות לכן נחשב למקום הקליפות שחיותם מעתיק דהינו אור גבוה

והחיות הזו היא אור חכמה עליונה המתלבש בקול רוחני נעלם קול ה' הקורא בכל העולמות לשובי אליו. ומי שמתחסס אליו עושה אותו לדיבור כפי הבנתו. ובוה טמון סוד הניגון המעלה והסכנה שבו כפי שיתבאר, כי עשית דבור מקול זה בחי' נבואה והוא סוד הניגון.

ציון מראה מקומות להבנת הדברים לעמקם

נ"ל להציע, שכדי להבין קישור הדברים שבתורה זו, ראוי ללמוד היטב כמה הקדמות במקומות אחרים²¹ בדברי רבינו ובעיקר בדברי מוהרנ"ת בלק"ה.

עומק הענין שמוהרנ"ת חוזר עליו בכמה הלכות הוא ענין הקולות שהקב"ה שולח לעורר בני אדם לשוב אליו ונקט בזה כמה לשונות כרוזים, ורמזים, וקולות, ומוחזין גבוהים, ונ"ל ששרש הענין מבואר להפליא בלקוטי הלכות ערובי תחומין הלכה ה' בעיקר באות ד'.

עוד צריך צריך ללמוד את הלקוטי הלכות אפטרופוס ג' שהוא ביאור מוהרנ"ת להדיא על תורה ג' והלומד את שתי ההלכות האלה רואה בחוש שהדברים מקבילים מאד ואחד מתבאר בשני. עוד להבין סוד הניגון והקשר שלו לנבואה צריך ללמוד תורה נד אות ו' [דף סב:]: מבואר שם היטב שסוד הניגון הוא בחי' ברור טוב מרע.

ועוד גם טוב לעיין שם בענין ברור המדמה²² שעל ידו יוצא מבהמיות דיבור הלשון הרע וזוכה להבנת הרמזים שהקב"ה מצמצם אלוקתו ושולח בכל יום במחשבה דיבור ומעשה לכל אחד לקרבו שזה בעצמו סוד הניגון.

עוד צריך לעיין בתורה רפב שרבינו מציין בה שלפי מה שלמדנו בתורה נד הנ"ל מבואר שלימוד זכות הוא בחי' ניגון עי"ש ולפי כל זה יתבאר היטב למה לשון הרע הוא ניגון ממנגן רשע.

ועוד כיון שעיקר הנושא שלנו הוא ניגון כפשוטו בכלי נגינה מה טוב לעיין בלק"ה פו"ר ואישות הלכה ג' אות טז ואות יז שם מבאר מוהרנ"ת עפ"י חכמת המוזיק של המחקרים את סוד הניגון בעבודת ה' והדברים שם מתאימים להפליא למה שנתבאר בהלכות אפטרופוס וערובי תחומין ה' הנ"ל, ולמדנו שגם חכמת הניגון כפשוטו היא בחי' ברור קול הבא מלמעלה מקולות הבלי עוה"ז כמו שנתבאר בסוד הניגון הרוחני בתורה נד.

עוד גם טוב לעיין בשיחות הר"ן אות רעג עוצם מעלת הניגון כפשוטו למעשה.

ובספורי מעשיות מז' בטלערס יום שלישי ויום רביעי, סוד הצפרים.

וכל זה להבין איך זוכים להיות יודע נגן, דהיינו לדעת לנגן ע"י שידוע לשמוע ניגון²³, כי רק מי שידוע לשמוע קול הישר המעורב בקולות הסט"א, יכול לברר אותו ולהעלותו בניגון כשר, וכשיודע זאת עוד יכול גם לתקן ניגונים של אלה שאחרי הקדושה, להחזירם בתשובה, ובוה לתקן את המלכות בשלימות. כי ניגון של יודע נגן גורם יחוד פנימי להמשיך מוחזין לבנין המלכות דקדושה אבל השלמת תיקון המלכות הוא דייקא ע"י קרוב רחוקים שלזה צריך להיות יודע לשמוע ניגון מכל אדם.

מאד. ומבואר כאן בתורה שמנגן רשע יונק משם אבל באמת לפי המבואר בספרים נראה שרק צדיקים גדולים מאד לא יונקים משם ואעפ"כ יש חילוק בין צדיק לרשע כי צדיק מכוין לבנין המלכות דקדושה ורשע מכוין לבנין מלכות דסטי"א. ונ"ל שעתיק כאן הכוונה לאור שיוצא מהשתי צפרים והם חכמה ובינה שיחודם מקיים את העולם, נמצא שכולם מקבלים מאותן שתי צפרים חיות טהורות אלא שמנגן צדיק לוקח מאותם צפרים אבל מקום גבוה יותר בעולם האצילות דהיינו בפחות לבושים אבל מנגן רשע וגם כל מנגן בינוני לוקח מאותם צפרים שבמדרגת דדי המלכות בעולם הבריאה כי לפי מדרגתו שם הוא נמצא.

²¹ כי התשובה קדמה לעולם והיא עצם קיום העולם. אבל הקול הזה אינו דיבור כי דיבור שאינו נשמע ומתקבל אינו דיבור אלא קול בעלמא נשמע מרחוק לכל באי עולם. וזה בחי' לך לך שנאמר לאברהם אבינו שמקשים מה הנסיון וביאר השפת אמת שלא נאמר לו לך לך אלא לך לך הוא מאמר הנמצא תמיד בעולם בבחי' יחוד תדיר לקיום העולמות אלא שאז רק אברהם אבינו ראש למאמינים הבין אותו נכון ועשה לו דיבור המתקבל ע"י ששמע וקיבל בבחי' עושי דברו לשמוע בקול דברו.

²² ידוע הכלל הראשון שבי"ח כללי הלימוד של ראב"ן שלא ללמוד מתורה לתורה בלקוטי מוהר"ן והוא צריך ביאור כי ידוע הכלל דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר ורואים בחוש שיש ענינים שמבוארים בתורה אחת ברמז או בקיצור מאד ואילו בתורה אחרת מבוארים באריכות וא"כ מה הכוונה בכלל הזה. והביאור נ"ל עפ"י דברי רבינו שעם כל תורה שלו אפשר להלך בכל התורה כולה. ונמצא לפ"ז כשאדם הולך אם תורה אחת יכול לבאר על פיה את כל התורות אבל זה לא יהיה הביאור המיוחד לתורות כי הוא ברוח הביאור והמהלך של התורה הזו שהולך עימה. אבל מאידך כל תורה בנויה על כללים והקדמות שהם שייכים לכל התורות כולן ואפשר ללמוד מהם לכל התורות אלא שכל הקדמה היא מתלבשת בתוך התורה של רבינו באופן המיוחד לה וצריך להזהר כשולמד ממנה לתורה אחרת לקחת רק את הכלל וההקדמה עצמה בלא באופן שנתלבשה לביאור התורה ההיא.

²³ שם הברור הוא ע"י שמחה ועין טובה וזכרון עוה"ב ואילו כאן הוא ע"י לימוד תורה שבע"פ.

²⁴ עניין זה מבואר גם בתורה נד שלדעת נגן באופן שהשומע יחזור בתשובה זה רק מי שבעצמו כבר זכה לזה כי כל מנגן מנגם את עצמו וכשהוא רשע מנגן את העבירות שלו וכשהוא צדיק מנגן את אהבת ה' שלו כמבואר שם ועיין בעש"ט עה"ת ויקהל במקור חיים שם אות א' שהבעש"ט שמע מנגן רשע ואמר ששמע בניגונו את כל העבירות שלו וכאן בתורה שלנו שהוהיר כל כך משמיעת מנגן רשע מבואר שגם מי שאינו כהבעש"ט ששומע בפירושו את העבירות אבל בהעלם שומע כל אחד וכיון שסוגלת הניגון להיות מושך את הלב כמבואר בתורה רלו ותורה רכו הוא מושך אל פנמיות כוונת הלב של המנגן, גם את מי שלא שומע זאת בפירושו.

תמצית הדברים שיתבארו בהקדמה זו

יתבאר ששורש הניגון הוא קול ה'י' הוא מוחין גבוהים הארת האמת שהקב"ה הוא שרש ועיקרא דכל עלמין והקול הזה הוא שרש האמונה שהוא הקיום התמידי של העולם, שמאיר בעוה"ז בצמצום רק חיות ההכרחית לקיום פרטי הבריאה ומחיה את כולם בשווה בלא אתערותא דלתתא ולכן היא חיות שבמדרגת בהמה. אבל בשרשה היא אור גדול שממנו נבראים המלאכים ושרפים לכן מכונה שתי צפרים חיות טהורות, כי המלאכים נקראים צפרים^{טו} כמבואר בזהר בא צב. וחיות טהורות רומז לחכמה ובינה שמהם יוצא הקול הזה.

ומנגן כשר הוא מי שיודע לנגן את הקול הזה

דהיינו שיודע לברר אותו ולהחזיר אותו בניגון שיעורר למעלה יחוד פנימי

אבל כדי להיות יודע נגן צריך ללמוד תורה שבע"פ לישמה

כי ע"י לימוד תורה שבע"פ מברר את המדמה וזוכה לשמוע את קול ה' הישר הנמצא בעולם ולבררו^{יז} מתוך כל הקולות של הבלי עוה"ז הרבים שיש בעולם העשיה שלנו. וגם בכח התורה מכניע את היצה"ר^{יח} שממנו

כל הקולות הברא שמעלימים את קול ה' הישר

וכשנעשה יודע נגן אזי בניגון של קדושה ובלמוד תורה (שגם זה בחי' ניגון קדוש^{יט}) אזי בונה את המלכות, כי ניגון הקדוש הוא בנין המלכות.

והביאור בזה הוא, כי בנין המלכות שהיא בנפש, שהיא נבנית ומתקנת ע"י בחי' הארת נשמתו, ונשמות ישראל נבראים מיחוד פנימי יותר, של החכמה ובינה הנ"ל, ויחוד פנימי צריך אתערותא דלתתא, דהיינו בחי' ניגון שהוא עיקר המיין נוקבין שעולה ומיחד את החכמה ובינה העליונים יחוד פנימי, שממנו נבראים נשמות ישראל, ועי"ז מי שגורם את היחוד הזה זוכה לחיזוק אמונה דהיינו חיות דקדושה גבוהה יותר המאירה מנשמתו, שזה בנין המלכות, כי בכח זה יכול יותר להמליך על עצמו את הקב"ה.

נמצא שמי שמכח שמתנוצץ בליבו אור היחוד החיצון מתעורר לבררו ולהחזירו בניגון קדוש למעלה גורם ליחוד הפנימי שעל ידו נבראים נשמות ישראל שהוא בנין המלכות.

כי הכח להתעורר במסירות נפש להמליך את הקב"ה כדי לגרום ליחוד הזה, את הכח הזה בעצמו צריך לקבל מלמעלה דהיינו כנ"ל משרש האמונה שהוא חיות התמידי של כל העולמות, אלא שהוא נשמע בעוה"ז כרמז מרחוק מאד ולעומתו נשמעים המוני קולו של ס"א והבלי עוה"ז, לכן שמיעתו תלויה בברור המדמה מכח לימוד תורה שבע"פ,

ועיקר השמיעה היא שמתעורר מכוחו למסירות נפש, כי מסירות נפש היא עיקר המיין נוקבין^{יז}.

וזו כוונת מוהרנ"ת בלק"ה אפוטרופוס ג' שהניגון המבואר בתורה ג' הכוונה לעשות דיבור לקול כי הקול הוא הקול הנ"ל מיחוד התמידי לקיום העולם ודיבור הכוונה שאני שומע אותו ופועל בקדושה מכוחו לעשות רצון הקב"ה

וכנ"ל ששמיעת הקול מתוך כל קולות דסט"א בעולם זה סוד הברור דהיינו יודע נגן

וכל ניגון הוא בסוד הגבורות סטרא דלוי דהיינו להחזיר דברים לשרשם לחבר את ישראל לקב"ה דהיינו בסוד המיין נוקבין שמעלים התעוררות התחתון לגרום יחוד עליון, הנ"ל שעל ידו מאירה הנשמה לנפש דהיינו בנין המלכות.

^{טו} זה מוהרנ"ת אומר בכל הג' לק"ה הנ"ל

^{טז} עיין שבחי האריו"ל מסופר על מחבר השיר לכה דודי ששר ובאו צפרים רבות והאריו"ל אמר לו שהם היו מלאכים.

^{יז} עיין בתורה נד אות ו' שסוד הניגון הוא לברר בין רוח הטובה לרוח הרעה וזה סוד הנבואה וסוד הבנת הרמזים שהשי' שולח לנו בכל רגע והכל תלוי בברור המדמה עי"ש היטב כי היסודות שמתבארים שם חשובים מאד להבנת התורה כאן.

^{יח} כמבואר בתורה א וגם עיין תורה סב אות ג' שהמחלוקת שיש בליבו מכח היצה"ר שרשה במחלוקת תנאים ואמוראים שבגמ' ועי' שלומד פוסקים ולומד להכריע המחלוקת בפסקי הלכה למעשה נכנע היצה"ר ומתבטל האפיקורסות שבלבו.

^{יט} ומה טוב גם ללמוד את הגמרא בקול ניגון כמבואר בגמ' - עיין בזה שו"ת קול מבשר ח"ב סימן כח אות יח מציין ז' מקומות (א) בעירובין דף י"ח ע"ב אמרינן כל בית שנשמעין בו ד"ת בלילה שוב אינו נחרב שנאמר ולא אמר אי' אלוך עושי הנותן זמירות בלילה ופירש"י מי שנותן זמירות של תורה בלילה ועי' במהרש"א שם, (ב) איתא בכמה מקומות בש"ס גמרא גמורא ומורתא תהא, (ג) תוספתא דפרה פ"ג (ונשנית באהלות פט"ז) וש"ס סנהדרין צ"ט (ר"י אומר כל הלומד תורה ואינו חוזר עלי' וכו' כל הלומד תורה ומשכחה דומה ליולדת וקוברת) ר"ע אומר זמר בכל יום ועי' פירש"י שם, (ד) בע"ז דף ג' אר"ל כל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד משוך עליו ביום שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי, (ה) (במדרש רבה שה"ש בפ' קורצתיו תלתלים) אז"ל אין רנה של תורה אלא בלילה שנאמר קומי רני בלילה, (ו) האחרון הכביד במגילה דף ל"ב כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם, ולכאורה היא סתירה גלויה מן הקצה אל הקצה לדברי הש"ס בסוטה לה דשם קאמר דנענש שקרא לד"ת זמירות והכא אדרבא נותן עונש למי ששונה בלא זמרה. עי"ש שמתרץ לחלק בין תורה שבכתב לבע"פ שתורה שבע"פ צריך לימוד בנעימה כדי שיזכור בע"פ אבל תורה שבכתב אסור לומר בע"פ ואותה צריך לקרא דווקא בטעמי התורה. ועי"ש שמאריך בזה הרבה.

^כ ענין המסירות נפש הוא שמתעורר לעבדו ית' בכל כחותיו במחשבה דיבור ומעשה ובעצם הניגון שהוא ברור בעיקר במחשבה אבל בלימוד התורה ובתפילה שם המסירות נפש גם בדבור ומעשה כמבואר בגמרא ערובין כב בענין עסק התורה שאינה אלא במי שממית עצמו עליה.

נמצא שהניגון הוא שמיעת קול אמת המתנוצץ בליבו ע"י שמברר אותו מהבלי עוה"ז והניגון הוא להעלות אותו בניגון דיבור או מעשה שגורם יחוד עליון פנימי שממנו בנין המלכות וללמוד לברר קולות דהיינו להיות יודע נגן הוא ע"י לימוד תורה שבע"פ

להבין היטב כל הנ"ל צריך לעיין במקורות הנ"ל וכתבתי לזה הקדמה ארוכה כאן מחולקת לאותיות אבל כיון שרוב העולם אין להם כח להקדמות ארוכות לכן אחריה אכתוב רק הקדמה קצרה ויסודית עי"ש.

הקדמה לתורה ג'

- א. עיין לק"ה ערובי תחומין הלכה ה' אותיות ג' ד' ביאור סוד שרש האמונה עפ"י כוונות האריז"ל למצות ק"שכ"א
- ב. וביאור הדברים הוא שיש למעלה שתי בחי' אורות קדושים, בחי' כמו כביכול אבא ואמא של העולם. שנקראים גם חכמה ובינה, ומהיחוד שלהם נמשך לעולם אור חכמה עליונה הארת האמת שהשיי הוא שרש ועיקר של כל העולמות, והאור הזה הוא חיות כל העולמות, דהיינו האמונה הקדושה, כמ"ש וכל מעשיהו באמונה. (אבל יש בזה שתי מדרגות כי יש בחי' יחוד חיצוני שעל ידו נולדים רק נשמות מלאכים שהיא הארת אמת חלשה, ויש יחוד פנימי שעל ידו נולדים נשמות ישראל שהיא הארת אמת חזקה)
- ג. והכלל שכל יחוד חייב שהאמא תעלה מיין נוקבין לאבא והמיין נוקבין הם בחי' בניה שמתפארת בהם לפניו כדי לרצותו, ועוד יש את הכח שמעלה את המ"ן, והוא נקרא רוח דשבק בה בעלה ביחוד הראשון, שזה בחי' הרושם שהשאיר בה ממנו, שמכוחו משתוקקת אליו תמיד.
- ד. ובזמן שבית המקדש היה קיים אזי זו"ן שהם בני או"א הנ"ל היו למעלה ועי"ז גם היחוד התדיר לקיום העולם היה ע"י העלאת מ"ן שהם זו"ן שע"ז גם הוא היה יחוד גמור ופנימי שהוליד נשמות צדיקים דהיינו הארת אמת חזקה בעולם שממנו האירה החכמה העליונה בעולם שמכוחה היה האמונה בהש"י חזקה מאדכ"ב.
- ה. אבל אחר החורבן, בזמן הגלות, שזו"ן נפלו ונתרחקו מאבא ואמא, אזי היחוד התדיר לקיום העולם אינו פנימי, כי יחוד פנימי לא אפשרי כלל בלא העלאת מ"ן.
- ו. לכן היום היחוד התדיר אינו יחוד גמור אלא יחוד חיצוני בלבד לקיום העולמות בשפע ההכרחי בלבד, כי כל המ"ן המעורר אותו הוא רק הרוח הנ"ל דשבק בה בעלהכ"ב דהיינו בחי' השתוקקות בלבד. ולכן גם הנוולד מיחוד זה היא הארת אמת חלשה שאע"פ שבמקומה בעולמות העליונים נבראים ממנה מלאכים ושרפים שנשרפים על קדושת שמו מרוב השגת גדולתו ית' אבל עד

כ"א בפע"ח שער ק"ש פרק ה'. ובשער הכוונות כוונת ק"ש דרוש ו ד"ה דע כי למעלה -
כ"ב לכן הבחירה או היתה רק מכח שלעומת זה היתה התגברות עצומה של היצה"ר לע"ז.

כ"ג ולענין שלנו שאנו רוצים לבאר ששני האורות האלה חכמה ובינה העליונים רומזים לשתי צפרים חיות טהורות שמבואר אצלנו בתורה שהן שרש הניגון הקדוש קול ה' הישר וכו' ועל כן טהרת המצרע שפגם בקול היא ע"י שצי צפרים חיות טהורות דהיינו שתי צפרי דרוו ועיין בסוד צפור דרוו כמבואר בספר קהלת יעקב ערך צפור דרוו שמבואר שם נפלא כל הענין המבואר כאן בלק"ה - צפור דרוו נראה לענ"ד שהיא בינה כנודע (תיקונים תיקון ו' כ"א). דרוו הוא בינה כמו שכתבתי בערך דרוו, (קהלת יעקב ערך דרוו - דרוו דא נשמתא קדישא וזה שאמר (תהלים פ"ד ד') ודרור קן לה, ויש לומר הטעם דנשמה מבינה נשמת שדי תבינם (איוב ל"ב ח'), ובינה נקרא דרוו בסוד היובל וקראתם דרוו בארץ בינה עלמא דחירו (תיקוני זוהר תיקון ו' כ"א), ויש לומר עוד דנודע דשורש הנשמה מחכמה ובינה דאקרי קודש, ועל זה קדש ישראל להו"ה ולא קדוש, רק דאחר כך נותנין חכמה ובינה הנשמות לעזיר ושם נתגדלו, ועל זה בנינים אתם להו"ה אלהיכם תפארת ומלכות, ואכלילן ב' תפארת ואקרי קדוש גימטריא דרוו): ורו"ל אמרו (שבת ק"ו ע"ב) למה נקרא שמה צפור דרוו שדרה בבית כבשדה, ודברי חכמים וחדותם מתוקים ועמוקים, והכוונה לענ"ד שהוא סוד מה שאמר בזה הקדוש (ויקרא ד'. ועוד) שחכמה ובינה הן רעין דלא מתפרשין, שאף בזמן הגלות והחורבן בית המקדש יש שם יחוד, והנה בזמן בית המקדש נקרא בית, ובחורבן נקרא שדה כמו שאמרו רו"ל, וזה שאמרו שדרה עם בעלה בבית כבשדה רצה לומר שהיחוד שם תדיר, אך דלפי זה הוה ליה למימר איפכא שדרה בשדה כבבית, אך רמוז בזה ענין נפלא, כי בזמן החורבן נסתלק יה"ו מדה' אחרונה, וה' אחרונה נפלה בגלות, ואין השפעה בא לעולם כי אם מנצח הוד יסוד דנוקבא שיש בה מבחינת ההוא רוחא דשביק לה בעלה, ועל ידי זה משפעת מנצח הוד יסוד דידה, אמנם בזמן שבית המקדש או היה היחוד פנים בפנים על ידי נצח הוד יסוד דאבא ודאימא כנודע, והנה בזה תבין מה שאמרו רו"ל (פסחים פ"ח). יצחק קראו שדה ויצא יצחק לשוח בשדה (בראשית כ"ד ס"ג), יעקב קראו בית אין זה כי אם בית אלהים (בראשית כ"ח י"ז), והנה לפי דברי רו"ל היה נראה דיצחק תיקן אותה בבחינת היותה בחורבן בחינת שדה, ויעקב תיקן אותה בבחינת בניינה שנקרא בית, אך באמת אינו כן דכבר ביארנו בערך מנורה ובערך מטה, דיעקב תיקן אותה בגלותה שהוא בחינת מטה, יצחק תיקן אותה בשלימותה בהיותה בחינת מנורה פנים בפנים עם בעלה, כמו שאמר בזה תרומה דף קל"ג ע"א (בסופו), וכאשר ביארנו בערך מטה ומנורה וע"ש טעם הדברים, אך לפי מה שכתבתי דברי חכמים שלימים וקיימים ואין סותרים זה את זה, דבאמת יצחק תיקן אותה היותה בבחינת מנורה בשלימותה פנים בפנים, שאז יונקת מנצח הוד יסוד דאבא ואימא גימטריא שדה, ובא השפעה לעולם מנצח הוד יסוד דאבא, ויעקב תיקן אותה בחורבנה שאז נפרדת מיוחד עליון ואבא ואמא וזעיר נפרד ממנה, ואין השפעה לעולם כי מנצח הוד יסוד, על ידי ההוא רוחא דשביק לה בעלה, ועל כן קראו בית גימטריא נצח הוד יסוד דנוקבא במכוון, וכו'...

- שמגיעה לעולם העכור והמגושם שלנו אין ממנה אלא התנוצצות חלשה בלב כרמו בעלמא של הרגשת חסרונו ית'.
- ז. וכאן הבחירה שמי שמתעורר מכוחו למסור נפשו ולהעלות מיין נוקבין למעלה ליחד היחוד הפנימי הנ"ל הוא זוכה להארת אמונה חזקה. אבל מי שאוסר עצמו בתאוותיו נשאר כל חיותו שמצד הקדושה בצמצום גדול רק כדי חיותו ולא יותר. וכל זה האריז"ל מבאר בכוונת ק"ש שאת ההתעוררות למסירות נפש בק"ש מקבלים מהיחוד התדיר^{כד} לקיום העולמות וממנו צריך להתעורר למסור את הנפש בק"ש עד כדי שבד' דאחד ירגיש ממש שנהרג על קידוש ה' בד' מיתות בי"ד.
- ח. ומוהרנ"ת שם מבאר שהאמונה היא בחי' מלכות, שכידוע שרשה בחכמה עליונה הנ"ל, כמ"ש "ה' בחכמה יסד ארץ" וארץ היא בחי' אמונה כמ"ש "שכן ארץ ורעה אמונה", נמצא שכל תיקון המלכות תלוי ביחוד הנ"ל.
- ט. ומי שהוא משכיל המבין החפץ באמת לאמתו הוא מתעורר תיכף על ידי התנוצצות הזאת ומתחיל לרדוף להשיג בשלימות וחיזוק האמונה זאת. ומשתדל לצמצם בלבו הארה הזאת בכמה צמצומים וזהו בחינת המשכת רוחניות אלקות לתוך הצמצומים (לשון מוהרנ"ת בלק"ה הנ"ל).
- י. ואזי ממשיך על עצמו הארה גדולה מההארה הזאת ועל ידי הארה זאת שנתוסף בהמוחין שלו, הוא נתעורר בשלהובין דרחימותא למסור נפשו בכל לב על קידוש השם. ואזי עולה בסוד מיין נוקבין וגורם יחוד עליון הפנימי, ואז נמשך משם חיות יותר עליון, שהוא בחינת חיות הנשמות ישראל, שעל ידי זה נתגלה האמונה בשלימות בהתגלות גדול.
- יא. עוד עי"ש באות ו' החילוק בין ישראל לגויים, וכמוהם כל הכסילים החפצים בהתגלות ליבם, האסורים בפח תאוותיהם וכו', שאינם רוצים לרדוף ולרוץ אחריו יתברך במסירת נפש כנ"ל. אז נתקלקל אצלם החיות הנמשך מיחוד החיצון ונעשה אצלם כפירות ואמונות כוזביות. כי התנוצצות הארת האמונה הזו מעוררת בליבם הרגשת חיסרון נורא, שגורם להם לרדוף לחפש אחרי איזה מילוי, וכיון שבוחרים ברע, רודפים למלא אותו בע"ז (בבחי' כל המוקטר והמוגש לשמי) בהבלי עוה"ז שהוא מילוי חסרון בעוד יותר חסרון^{כה}.
- יב. אבל האיש הכשר מתעורר מהארת החיות הזו ומתגבר לחזק אמונתו בבחי' המשכת האלקות הזו לתוך צמצומים^{כו} כנ"ל.
- יג. ובוה נבוא לבאר את התורה שלנו ועפ"י ביאור מוהרנ"ת בלק"ה אפוטרופוס ג' עי"ש וזה לשונו שם – שורש הקול שהוא בחי' מוחין הוא ממקום גבוה ועליון מאד מבחי' התנוצצות אלקות שמתנוצץ לכל אחד בדעתו.
- יד. כי השי"ת ברחמיו מצמצם את עצמו, בכמה צמצומים, להאיר לכ"א בדעתו, התנוצצות אלקות, ובוה מרמו לו, וקורא אותו שימשך אחריו, וזאת ההתנוצצות, הוא בחי' קולות, שבאין מלמעלה לקרות את האדם שימשך אחריו ית', וכל הקולות נמשכין משם. וע"כ יש להקול כח גדול להמשיך את האדם אליו ית', מחמת שנמשך בשרשו ממקום גבוה, מבחי' התנוצצות אלקות. כי עיקר התגלות אלקות הוא בחי' קול, בבחי' "קול דברים אתם שומעים ותמונה אינכם רואים זולתי קול".
- טו. אבל השי"ת נתן בחירה לאדם ומי שבוחר בחיים כששומע את הקול הזה, שהוא בחי' הכרוז הבא מלמעלה, הוא נמשך אחריו ומקדש ומטהר את עצמו מכל תאות עוה"ז והבליו, ואזי זוכה להמשיך הקול שהוא בחי' המוחין לתוך הלב, עד שזוכה לקבל דיבורים קדושים מלמעלה, שיהיה נעשה מהקול צירופי אותיות ודיבורים, עד שידע רצונו ית' ומצותיו. כי אפילו כששומעין בחי' קול מלמעלה עדיין אין יודעין שום מצוה, עד שזוכין לקדש ולטהר את עצמו כל כך, עד שיהיה נעשה מהקול דיבור, עד שיזכה שידבר ה' עמו, ויודיע לו תורתו ומצותיו.
- טז. ועיקר שלימות הקול, הוא כשמקשרין אותו אל הדיבור, בקשר אמיץ וחזק, שזה עיקר בחי' כלל כל היחודים, לייחד ולחבר הקול עם הדיבור, כמובן בזה"ק ובדברי אדמו"ר ז"ל בהתורה ששון ושמחה ימצא בה' וכו' (בסי' קע"ח). וזהו בחי' מה שצריכין לחבר ולקשר הדעת אל הלב, שזה עיקר שלימות הדעת האמתית, כ"ש "וידעת היום והשבותה אל לבבך" כ"ש אדמו"ר ז"ל במ"א. כי הקול שהוא בחי' מוחין, כי הקול פוגע בהמוח, בבחי' קול מעורר הכונה, עיקר שלימותו כשנמשך לתוך הלב, עד

כד עי"ש שזה בחי' הכלל בכהאריז"ל שאור הכלים הוא מאור גבוה מאד.

וכמבואר בתורה ל' שככל שהחולה מסוכן יותר כך צריך לו רופא גדול יותר, כידוע שחולי הוא משבירת כלים. לכן דייקא לאדם הנמוך ביותר צריך חכם גדול ביותר שידע לגלות שכלים כל כך גדולים שיוכלו לרדת עד אליו, לתקן את כליו. לכן התעוררות האמונה דהיינו כלי האמונה והמלכות בעולם המגושם והעכור של העשייה הם דייקא מאורות גבוהים מאד הנ"ל.

כה כידוע של תאוות עוה"ז הן גורמות הרגשת חסרון בבחי' משיעו רעב ובטן רשעים תחסר ואוהב כסף לא ישבע כסף

כו המושג הזה הוא לשון בתורה ה תנינא שעליה בנוי הלק"ה ע"ת ה הנ"ל ולענין שלנו בתורה ג' יתפרש כדלקמן.

שיתחמם לבו עי"ז בהתלהבות דקדושה, עד שיזכה לדיבורים קדושים בבחי' "חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני"כ.

יו. ונראה שהדברים מדברים בעד עצמם ששתי ההלכות האלה מכוונים לדבר אחד^{יז}, ועומק כוונת מוהר"ת בביאור התורה שלנו בהלכות אפוטרופוס ג' מתבארים נפלא עפ"י דבריו בהלכות ערובי תחומין ה' הנ"ל.

יח. כי המוחין הגבוהים שהם הקול ושרש הנגון, הוא הקול הנפלא ונעלם של חיות אמונה היוצא מיחוד חו"ב העליונים החיצון הנ"ל לקיום העולם. ומה שכינה שם המשכת האלוקות הזו לתוך צמצומים, זה ממש כוונתו כאן לעשות דיבור לקול.

יט. ומה שנקט שצריך להיות במסירות נפש מבואר בתורה שלנו שלעשות דיבור לקול הוא ע"י לימוד תורה שבע"פ שהיא בחי' לילה ומבואר בגמ' ערובין כב ומבואר במדרש תנחומא פ' נח ובפרקי אבות שלימוד צריך להיות במסירות נפש דהיינו שמוותר על חיות גשמית בשביל חיות רוחנית.

כ. ואע"פ שבלק"ה ע"ת ה' דיבר מאמונה, זה כיון ששם הנושא הוא כוונת ק"ש, לכן מדבר ממחשבה והרהור, דהיינו בינה ותבונה, והעשייה שם שעולה למ"ן היא בהרהור, כי מוחין דו"ן עולים מ"ן ליחוד יחוד הפנימי. אבל הכלל הזה נכון גם במדרגה אחת נמוכה יותר שבה היחוד הוא של זו"ן והמ"ן שעולים הם בני זו"ן דהיינו אנחנו וכל עבודת ה' ומסירות נפש דהיינו חתיכות חיים שאנו מעלים למ"ן גורמים את היחוד הזה שעל ידו מתייחדים זו"ן שזה בחי' יחוד הכרובים^{כט} (המבואר אצלנו עה"פ קנה לך חבר) ע"י עסק התורה במסירות נפש וכמבואר בלק"ה שהתורה היא בחי' עשרה מיני נגינה.

כא. ועפ"ז אולי יתבאר יותר הדימוי של רבב"ח שדימה את שתי הצפרים לצפרדע דייקא ויתבאר המעשה בפתיחה לפרק שירה שהוכיחה הצפרדע את דוד המלך שזחה דעתו אחר שגמר ספר תהילים (יובא לקמן בתחילת ביאור הרבב"ח בהערות)

כב. ועוד למה הצפרדע אומרת בפרק שירה ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שהוא רק יחוד התחתון כמבואר בתורה יא. והרי קולה הוא קול ה' הישר היוצא מהיחוד לקיום העולמות שרש הניגון הקדוש.

כג. ואולי אפ"ל שטענה לו הרי את הכח לנגן דהיינו להעלות ניגון כזה שמיחד את היחוד הפנימי של חו"ב שהוא הולדת נשמות לבנין המלכות אתה מקבל ממני, כי הקול שלי הוא בחי' הקול הישר היוצא מחו"ב עצמם מהיחוד התמידי לקיום העולמות כמבואר שהשתי צפרים הן בחי' צפרדע. וא"כ במה אתה מתגאה (וכעין המבואר בסנהדרין לח. שאדם נברא אחרון למעשה בראשית שאם תזוח דעתו עליו יאמרו לו יתוש קדמך)^ל

כד. אמנם אם הוא שפל רוח אזי בודאי שאין דמיון כלל בין שירת דוד לשירת הצפרדע שזה יחוד חיצון מדרגת המלאכים וזה גורם יחוד פנימי מדרגת נשמות ישראל שיש לה בחירה וכו'.

כה. ובה יתבאר אולי מדוע הצפרדע ששירתה רומזת לשרש הניגון הקדוש שרה בפרק שירה "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" מאמר שידוע שהוא במדרגת יחוד תחתון בלבד כמבואר בתורה יא ששמע ישראל הוא יחודא עילאה וברוך שם הוא יחודא תתאה ואולי כנ"ל כיון ששירת הצפרדע הוא את הקול הבא מלמעלה שהוא רק במדרגת המלאכים שכל כוחם ביחוד הוא רק למעלה אבל כשירדו לעוה"ז אין בכוחם ליחד כלל אבל אדם יש לו בחירה בכח נשמתו שהיא מהיחוד הפנימי לנגן ניגון קדוש וליחוד קב"ה ושכינתיה אפילו בעוה"ז. וכן מבואר במדרש רבה שברוך שם כבוד וכו' הוא שירת המלאכים למעלה^{לא} (הובא בטור הלכות יה"כ לבאר מדוע ביה"כ אומרים אותו בקול) גם נ"ל לפ"ז שמה שמצינו בה

^{יז} ועי"ש עוד בהמשך דבריו בלק"ה אפוטרופוס ג' הנ"ל בביאור הפסוק מוקטר ומוגש לשמי ממש כפי שביאר את הפסוק הזה בלק"ה ע"ת ה.

^{יח} עיין מבוני הנחל אדר תשלט קושית הרב מרדכי טורץ שתיירץ עפ"י לק"ה הנ"ל בע"ת ה' וכן נרמז כמה פעמים במעינים בנחלים הקשר של הלכה זו לתורה שלנו.

^{כט} עיין בפנים בביאור התורה במקומו שהכרובים נעשו מעיקרא פב"פ כפי מה שרומזים בפנמייתם לחו"ב ולמ"ד שבנס היו הופכים פניהם לבית כשישראל לא עושין רצונו של מקום זה מצד מה שרומזים בחזוניתם לזו"ן.

ועיין מזה מעב"נ א סוף אות כה בשם ספר הלכותים להאריז"ל פרשת תרומה ובווהר הרקיע פרשת אחרי ומבאר שהכרובים מצד היותם תרי רעין דלא מתפרשים רומזים לאר"א אבל ידוע שמוחין דו"א הם נה"י דאמא ובבחי' זו הם בחי' זו"ן נמצא לפ"ז שבפנמייתם הם או"א ובבחי' החזונית הם זו"ן.

^ל עוד ראיתי מבארים (ספר השירה הזאת על פרק שירה נ"ל כוונתו שטענת הצפרדע היתה שאליבא דאמת מי שרואה את המציאות האמיתית כמו שהיא באמת אזי צריך כמוני למסור עצמו למיתה בכל רגע כמבואר במכת מצרים שהצפרדעים מסרו עצמם למיתה בכל רגע וכמבואר בהקדמת פרק שירה שאמרה לדוד שיש עוף שפרנסתו מן המים ואני ממציהא עצמי לו כדי שיאכל אותי עי"ש) לכן אני שרה הרבה יותר יפה ממך. ולפי דברינו יתפרש שטענה הרי אפילו לדברייך שאתה מנגן במסירות נפש הגורמת ליחוד הפנימי כנ"ל אבל הרי את הקול הראשון אתה מקבל ממני ובמסירות נפש אני עולה עליך בהרבה כנ"ל. אבל באמת זה רק מאחר שהתגאה שע"ז אין שירתו גורמת שום יחוד. אבל באמת הרי שירת הצפרדע וכל מסירות נפשה אינו אלא במדרגת המלאכים ושרפים שנשרפים על קדושת שמו ית' בכל רגע מרוב התלהבות ומסירות נפש שלהם (ומשם השתלשל גם בה הטבע הזה) ואעפ"כ כל עבודתם בבחי' חיצונית כי זה לא מכח בחירה, ולא גורם יחוד פנימי כמו איש פשוט שמנגן בלב שבור בגעגועים אליו ית' ומשבר את יצרו וקם חצות לעסוק בתורה ולומר תיקון חצות וכו"ב.

^{לא} מדרש רבה דברים פרשה ב פסקה לו - דבר אחר שמע ישראל רבנן אמרין בשעה שעלה משה למרום שמע למלאכי השרת שהיו אומרים להקב"ה בשכמל"ו והוריד אותה לישראל ולמה אין ישראל אומרים אותו בפרהסיא א"ר אסי למה הדבר דומה לאחד שגנב קומיין מתוך פלטיין של מלך נתנה לה לאשתו ואמר לה אל תקשטי בה בפרהסיא אלא בתוך ביתך אבל ביום הכפורים שהן נקיים כמלאכי השרת הן אומרים אותו בפרהסיא בשכמל"ו.

מסירות נפש למסור עצמה למיתה לכבודו ית' גם זה בעצמו כיון שהיא בחי' המלאכים כמבואר בלק"ה ע"ת הנ"ל שמכח היחוד התדיר נבראים השרפים ומתלהבים ונשרפים על קדושת שמו ית'^{כז} ואולי לפ"ז גם יתבאר מדוע מועיל אמירת פסוק זה לתקן אזכרת שם שמים לבטלה^{כח}, כי שם שמים לבטלה הוא ניגון של רשע והתיקון ע"י בחי' קול הישר.

כז. ואולי גם שירת נבוכדנצר (בסנהדרין צב: עיין לקמן בביאור הרב"ח בהערה על צפרדע) שאמרו שם שהיה בכוחה לגנות את כל התהילים של דוד המלך, אולי גם זה כיון שלרגע נפתח לו בלא בחירה לשמוע את הקול היחוד החיצון ומכוחו שר בצפרדע את קול ה' הישר בעצמו שהרי א"א לומר עליו ששר מתוך בחירה כדוד ממילא אין הניגון שלו ניגון של מיין נוקבין העולה לייחד יחוד פנימי לבנין המלכות, אבל כיון שהוא קול הישר לכן היה צד מחשבה שיגנה את שירת דוד ולכן לברר זאת קיבל סטירה לראות אם יש בניגון שלו איזה מסירות נפש שתעלה מיין נוקבין ליחוד הפנימי, ונתברר שלא.

כח. וראה עוד לק"ה נפלא המדבר מסוד הניגון ודבריו שם מתאימים להפליא לכל דבריו בשני הלק"ה הנ"ל עיין בהלכות פו"ר ואישות ג' אות יז שכתב מוהרנ"ת חכמה זו של נגינה גדולה ויקרה מכל החכמות שבעולם כפי מה שהבנתי מפי רבינו ז"ל. ומבאר שם עפ"י חכמת המוזיקא שיש קול היוצא ישר מהכלי נגינה, כגון בכינור מהמיתר, וקול זה נכנס בתיבת התהודה של הכלי וחוזר ומתערב בקול הישר ונעשים ביחד שני קולות, והמנגן לפי הרגשו וכשרונו עושה משקל נכון לשני הקולות האלה ויוצר קול מעורב שהוא הניגון. נמצא שהניגון הוא חכמת המשקל בין קול הישר לקול החוזר שעי"ז נעשה קול מעורב שהוא הניגון. ומבאר שם מוהרנ"ת על פי זה את סוד הניגון ברוחניות, שקול הישר רומז לקול ה', וקול החוזר הוא הקולות שכנגדו, והניגון הוא לעשות קול חוזר שמלביש רק את הקול הישר, ומתעלם לגמרי מקול החוזר של הסט"א, שהוא קול הברה המתעורר כנגד כל קול ישר שבא לעולם. נמצא הניגון הקדוש הוא ברור טוב מרע, לברר את הקול הישר מתוך קולות ההברה, שהם (בחי' המולה של רומי דהיינו) כל קולות היצה"ר שבלב המסית ומדיח מקול הישר של הש"י.

כט. ועי"ש בלק"ה הנ"ל פו"ר ואישות ג' אות טז שכתב שכל בנין האמונה הוא ע"י כח השמיעה^{כט}, כי שמיעה בליבא תליא, והאמונה היא בלב, והאריך שם לבאר שכל הקולות של תפילה ונגונים ותורה ועשרה מאמרות, הכל זה בחי' קולות נגינה שעל ידם נבנית האמונה עי"ש.

ל. ומבאר שם באות יז כי איתא בַּסְפָּרֵי חֲכָמֵי הַמוֹזִיקָא, שְׁהוּא חֲכָמַת הַנְּגִינָה, שֵׁישׁ שְׁלֹשׁ קוֹלוֹת, בִּי יֵשׁ קוֹל פְּשוּט, שְׁהוּא קוֹל שְׁאָדָם מוֹצִיא מִפִּי בְּמָקוֹם רָחֵב שְׁאֵין מְחַצֵּה נְגִדוֹ, וְיֵשׁ קוֹל חוֹזֵר שְׁהוּא נִקְרָא בְּלִשׁוֹן רְבוּתֵינוּ וְזָרוֹנִים לְבִרְכָה "קוֹל הַבְּרָה", שְׁהוּא הַקוֹל שֶׁשׁוֹמְעִים בַּיֶּעַר אוּ בֵּין הַהָרִים הַגְּבוּהִים בְּשׁוֹמְצֵי אֵימָם, שְׁאֵז שׁוֹמְעִים בְּנִגְדוֹ קוֹל הַבְּרָה, בְּאֵלוֹ אַחַר עוֹמֵד בְּנִגְדוֹ וּמוֹצִיא זֶה הַקוֹל וְהַדְּבוּר שְׁהוּא מוֹצִיא מִפִּי. וְעוֹד יֵשׁ קוֹל שְׁלִישִׁי שְׁהוּא הַקוֹל הַמְרַבֵּב מִשְׁנֵיהֶם, שְׁהוּא הַקוֹל הַיוֹצֵא מִתּוֹךְ כָּלִי דְחוּק שֶׁהַקוֹל פּוֹגֵעַ מִיַּד בְּהַקוֹל הַחוֹזֵר, עַד שֶׁקוֹל הַחוֹזֵר נִכְלָל מִיַּד עִם קוֹל הַיֵּשֶׁר וְנִעֲשֶׂה מִשְׁנֵי הַקוֹלוֹת קוֹל אֶחָד שְׁהוּא קוֹל שְׁלִישִׁי, בִּי זֶה הַקוֹל מְשַׁנֵּה מִשְׁנֵי הַקוֹלוֹת הַנִּי"ל, שְׁהוּא קוֹל יֵשֶׁר וְקוֹל חוֹזֵר, בִּי זֶה הַקוֹל כְּלוּל מִשְׁנֵיהֶם יַחַד, וְזֶה הַקוֹל נִקְרָא קוֹל חֹזֵק בְּחִינַת הֵן יִתֵּן בְּקוֹלוֹ קוֹל עוֹ.

לא. נִמְצָא, שֶׁעַקֵר סוּד כָּל הַקוֹלוֹת שֶׁבְּעוֹלָם הוּא שְׁלֹשָׁה קוֹלוֹת הֵלְלוּ שְׁהֵם קוֹל יֵשֶׁר וְקוֹל חוֹזֵר וְקוֹל מְרַבֵּב וּמְחַבֵּר מִשְׁנֵיהֶם, וּבְאֵלוֹ הַשְּׁלֹשָׁה קוֹלוֹת כְּלוּלִים כָּל מִינֵי קוֹלוֹת שֶׁבְּעוֹלָם, לִי וְעַל פִּי עֲרֵכִי

^{לב} אגב להבין כוונתה של הצפרדע שאמרה לדוד ולא עוד שעל כל שירה אני ממשלת ג' אלפי משלים אולי יתבאר עפ"י מה שמעתי מהריצ"ח בתורה כח על משלי שלמה וביאר הריצ"ח שיש משל אחד שהוא בחי' ג' אלפי משלים כי כשמוריד איזה שכל גבוה מאד צריך לזה אלפי מדרגות של השתלשלות, והטבע שעד שיגיע לעוה"ז מרוב מדרגות שכל אחת היא משל לחבירתה בסוף יהיה (כמו הבטוי טלפון שבור) שכבר ישנה לגמרי מהכוונה הראשונה אבל שלמה המלך היה בכוחו להוריד שכלים גבוהים מאד עד לכאן לעוה"ז במשלים כאלה שמכוונים ממש כמו למעלה נמצא כל משל שלו הוא בחי' ג' אלפי משלים דהיינו מדרגות כי כל מדרגה היא משל למדרגה שקדמה לה ואולי זו כוונת הצפרדע שכיון שהשירה שלה היא הקול הישר מודין גבוהים מאד של קול ה' ית' היוצא מחכמה ובינה העליונים נמצא הקרקור שלה קוה קוה שאומרת הוא בחי' ג' אלפי משלים כנ"ל.

^{לג} שמבואר במפרשים ג' ביאורים אחד שהיא כפרה על החטא והשני שהיא הופכת את אמירת ה' לחלק משבח והשלישי עפ"י הסוד בשם המגלה עמוקות ששם שמים לבטלה מחריב צינור שהוא מלאך הנקרא יעוריא"ל גמט' ר"ת בשכמל"ו וע"י אמירת הפסוק הזה מתקן הצינור.

לד ליקוטי הלכות - הלכות פריה ורביה ואישות הלכה ג אות טז כי כל הקולות, שהם בחינת עשירה מיני נגינה, זהו בחינת חוש השמע ששם הרגשת הנגינה והקולות, בחינת (ברכות טו) השמע לאזניך מה שאיתה מוציא מפיך, ועקר ידיעת האמונה הקדושה הוא על - ידי בחינת חוש השמע, כי שמיעה בללא תליא, כמו שכתוב, "וְנָתַתָּ לְעִבְדְּךָ לֵב שֹׁמֵעַ". כמו שאיתה בזהר הקדוש ומבא בְּדַבְרֵי רַבְּנוּ זְכוּרֵנוּ לְבָרְכָה (סימן כב) ששם בהלב ששם תליא שמיעה, שם עקר ידיעת השוקת אמונתו יתברך בבחינת נודע בשערים בעלה - כל חד לפום מה דמשער בלביה. כי זה ידוע שהשם יתברך מרמז ומנשא למעלה מכל המחושבות, כי לית מחשבה תפיסא ביה כלל, רק השם יתברך מגדל רחמנותו שרצה להטיב לנבראיו להטעימם מזיו טעמו ולהודיעם מאלקותו יתברך שמו, על - כן צמצם עצמו, בכיכול, בכמה וכמה צמצומים לאין תכלית עד אשר הכניס השגות אלקותו בלב הצדיקים אמתיים שכל דור ודור כמו האבות הקדמונים, וכן כל הצדיקים האמתיים בכל דור ודור, שכלם זכו על - ידי עבודתם האמתית להשיג השגות אלקות דרך כפיה צמצומים, וכל זה הוא בחינת שמיעה כמו מי ששומע קול המדבר והמשמיע, אבל אי אפשר לראותו וכמו שכתוב בַּמִּתְנָה תוֹרָה, "קוֹל דְּבָרִים אֲתֵם שְׁמֹעִים וְתִמְוֶנָה אֵינְכֶם רְאִים וְזוֹלָתִי קוֹל".

^{לה} ליקוטי הלכות - הלכות פריה ורביה ואישות הלכה ג אות יז וזהו בחינת עשירה מיני נגינה שהם בחינת עשר ספירות, בחינת שיר פשוט, כפול, משלש, מרבע, שכלולים בשם הויה, שהוא כלליות העשר ספירות, וכלם כלולים בשלשה קולות הנ"ל שהם בחינת שלשה קוין הנזכרים לעיל שהם בחינת שלשה קוין הנ"ל, כי עקר שם הויה ברוף הוא, הוא רק בחינת שלש אותיות, שהם יק"ו, כי אות רביעי

הקולות האלו וצירופיהם נתיסדו ונתחברו כל מיני נגונים שבעולם, כי כלם יוצאים מאלו השלשה קולות שמשתלשל ויוצאים מהם כמה וכמה שנויים רבים, כי יש חלוקים גדולים בין ההרכבות והחבור של קול הישר עם קול החזור, כי במקום שהמחצה רחוקה מאד שם מפירין היטב בין קול הישר וקול החזור, ובמקום צר שם מתחברים יחד כנ"ל, ויש חלוקים גדולים בענין התחברותם וזהו החלוק שבין תבנית הכלים של הנגינה (מלבד שאר טעמים שיש להם עוד בענין תבנית הכלים כפי מדות הנגינה להרים או להוריד וכו', ושאר הבחינות שיש בזה וכו',

ל.ב. ומבאר שם באות יח ענין הקול החזור עפ"י תורה כב – כי זה ידוע שעקר אחיות הקלפות והספרא אחר שמהם כל העונות, חס ושלום, הוא מספרא דשמאלא, שהוא בחינת הדין שמשם משתלשל חיותם כידוע. וכמבאר בדברי רבנו זכרוננו לברכה סימן עב שעקר אחיות כל היצרים רעים של כל בני – אדם שבעולם שיש בהם שנויים רבים, ועקר אחיות כלם הוא מבחינת דין, כמבאר שם במקומו, עין שם, ובחינת הדין זה בחינת קול חוזר כנ"ל, ובה מבאר היטב מה שאמר רבנו זכרוננו לברכה בהתורה "חיותם בתוך חותם" (סימן כב). מה שגלה שם סוד נפלא ונורא מה ענין קול הברה, ובאר שם שענין קול הברה, שהוא קול החוזר, הוא בחינת קול העונות שצועקין כנגד האדם, עין שם. כי כשהאדם מתעורר להשם יתברך ומוציא קול דקדושה, אזי תכף מתעוררים כנגדו הקלפות שנבראו על ידי עונותיו ומתחילים לצעק כנגדו וכו'. וזהו בחינת קול הברה, עין שם. וזהו בחינת התוקע בבור וכו' אם קול שופר שמע – יצא, ואם קול הברה שמע – לא יצא, עין שם, הינו כנ"ל. כי קול החוזר, שהוא קול הברה בשרשו, נמשך מבחינת הדין, שהוא בחינת קול החוזר כנ"ל, ומשם משתלשל אחיות כל היצרים רעים שהם כלל העונות, חס ושלום, ועל – בן למטה אצל האדם הגשמי קול הברה הוא בבחינת קול עונות ממש שמתעוררין כנגדו, כי אחיותם מקול החוזר העליון, שהוא בחינת דין שמשם אחיותם כנ"ל. נמצא, שעקר אחיות היצר הרע והקלפות שהוא כלל כל התאוות והמדות רעות וכל העונות כלם, רחמנא לצלן, עקר אחיותם הוא מבחינת קול החוזר הנ"ל שהוא בחינת דין כנ"ל, ועל – בן עקר הנגינה מתחיל משם כי שם מתחיל עקר הברור שצריכין לברר טוב מרע שהוא בחינת עשרה מיני נגינה כנ"ל:

ל.ג. ועי"ש אות יח – ועל – בן עקר הנגינה הוא מספרא דליואי כנ"ל, כי עקר בחינת הנגון מתחיל מבחינת קול השני, שהוא בחינת קול החוזר, ושם מתחיל עקר הברור שצריכין לברר הטוב מן הרע, שזהו בחינת עשרה מיני נגינה שבהם מבררין הטוב מן הרע, רוח טובה מן רוח נכאה כנ"ל.

ל.ד. עוד עיין תורה רפב אחרי שמבאר שצריך ללמד זכות אפילו על רשע ובעיקר על עצמו כי עי"ז מוציא אותו מזכות לחובה ומעלה אותו מדרגה. ואומר שם רבינו על זה – ועל ידי זה נעשין נגונים כמבאר במקום אחר (במאמר ויהי מקץ בסימן נ"ד), בחינת מנגן בכלי זמר, שהוא בחינת שמלקט הרוח טובה מן הרוח נכאה עצבות רוח עין שם¹⁰. [והכלל כי נגינה דקדושה היא גבוה מאד מאד כידוע, ועקר הנגון נעשה, על ידי ברור הטוב מן הרע, שעל ידי שמבררין ומלקטין הנקודות טובות מתוך הרע, על ידי זה נעשים נגונים וזמירות, עין שם היטב]. ועל כן על ידי שאינו מניח להפיל את עצמו ומחיה את עצמו במה שמחפש ומבקש ומוצא בעצמו איזה נקודות טובות ומלקט ומברר אלו

הוא כפול, כי שלש אותיות ראשונות יק"ו שהם שיר פשוט, כפול, משלש, הם ערכי הקולות שכלולים בשלשה קולות כנ"ל, ואחר שיש שלשה קולות אלו שיש בהם שנויים, אזי צריכין לצרף ולסדר ולהעריך אותם ולחבר מהם נגונים, שזהו בחינת אות רביעי שבשם שהוא אות כפול, כי אות הרביעי הוא כמו אות השני, כי אות הרביעי אינו קול רביעי, רק כבאן מתחיל צרוף הקולות וחבורם לעשות מהם נגונים לצרפם ולכללם ולחברם יחד עד עשרה מיני נגינה שהם בחינת עשר ספירות שבהם כלולים כל הקולות, שהם כלליות כל העולמות שבכלם מלבש אלקותו יתברך שהוא בחינת קולות, שהוא בחינת הכלים שהם בחינת החיות והנשמות שבכל העולמות, כי הקול הוא האויר כידוע והאויר הוא חיות האדם, שהוא בחינת הנשמה, בחינת כל אשר נשמת רוח חיים באפיו וכל זה כלול בשלשה קולות הנ"ל שהם בחינת שלשה קוין הנ"ל.

לו גם עי"ש ליקוטי הלכות – הלכות פריה ורביה ואישות הלכה ג אות טו – כי עקר הדבקות והתקרבות להשם יתברך הוא על – ידי קולות, שהם בחינת עשרה מיני נגינה, שבהם כלולים כל הקולות שבעולם שעל ידם עקר ההתקרבות וישראל לאביהם שבשמים. כי כל התפלות והשירות והתשבחות והתחנות ובקשות ודוים ורצוים ופיוסים, וכל השיחות שאדם משיח בינו לבין קונו בהתבודדות וכו', הכל כלול בעשרה מיני נגינה שהם עשרה לשונות שנאמר בהם ספר תהלים, כמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה (פסחים קז) במזמור, בנצוח, כנגון וכו', כמבאר בדברי רבנו זכרוננו לברכה (סימן רה) לענין העשרה קפיטל תהלים שגלה שהם תקון למקרה לילה, עין שם. וזה ידוע שספר תהלים כלול מכל הלשונות של תפלה ותחנונים וכו' כנ"ל, כי רב ספר תהלים מדבר מצעקות וזעקות ושועות להשם יתברך, וכמה לשונות של תחנונים שיעורו השם יתברך לעשות רצונו, ולצאת ממצולות ים של עבירת תאוות עולם הזה והכליו וכו', ובתוך אלו הצעקות והתחנונים של דוד המלך, עליו השלום, בתוך זה הוא מתחיל לומר ולשבח ולהודות ולהלל להשם יתברך וכו', וכל אלו הדרכים והתיבות הקדושים של ספר תהלים כל זה הוא בחינת עשרה מיני נגינה שהוא בחינת עשרה לשונות שנאמר בהם ספר תהלים, שבהם כלולים כל הבקשות וכו' ושירות ותשבחות וכו'... וכמו שכתב רבנו זכרוננו לברכה, (בלקוטי הנגינה סימן פד), דע, שעקר התקרבות ודבקות ישראל להשם יתברך הוא על – ידי התפלה וכו'.

¹² וגם זה בחי' לברר רוח טובה מרוח רעה כי כח המשפט לדון חבירי הוא המשקל שבין שתי הרוחות שבליבי רוח הטהרה לראות טוב ורוח טומאה לראות רע וכשמתגבר לדון לכף זכות בבחי' בצדק תשפוט עמיתך שבחז"ל ובהלכה הכוונה כפי הכללים שקבעו חז"ל עפ"י חוקת הכשרות שיש לכל אדם כיון הנידון הוא מעשה מסוים של אדם אבל שם רבינו מדבר בכלליות לדון את כל האדם לכף זכות הכוונה למצא בו נקודה טובה ולדון על פיה שכיון שמצינו שבכוחו להתגבר על מדותיו יש להניח שנקודת נשמתו עדין מאירה בו ויש לדון שאם נעורר אותה ע"י לימוד זכות היא תואר בחזק יתיר אצלו ותתחזק בו לעוררו עד לתשובה שלימה.

הנקודות טובות, מתוך הרע והפסלת שבו וכו' כנ"ל, על ידי זה נעשין נגונים כנ"ל, ואזי הוא יכול להתפלל ולזמר ולהודות לה. עכ"ל.

לה. ועיין תורה נד הנ"ל כפי שהביאה מוהרנ"ת בלקוטי עצות – ערך נגינה אות ח. – שמיעת קול נגון על כלי זמר ממנגן כשר לשם שמים הוא דבר גדול, כי על ידי זה מכניעין ומבררין המדמה ודוחין העצבות רוח וזוכין לשמחה. ועל ידי זה נשמר הזכרון, דהינו לזכר בעלמא דאתי ולהבין הרמזים שהשם יתברך מרמו לו בכל יום להתקרב אליו, גם על ידי זה יכולין להשיג בחינת רוח נבואה רוח הקדש:

לו. ועיין בתורה נד אות ו – אחרי שביאר שהמדמה הוא בחי' פרעה ובחי' רוח רעה בחי' קליפות שנבראו בין השמשות כמו הש"ד ששורה על מי שהמדמה שלו פגום ובפרט מחפש לשרות על מי שלומד תורה שבע"פ שלא לשם שמים^ל דהיינו שונה הלכות. מבאר כיצד זוכים לברור המדמה – וְלִהְיֶינָהּ הַכֹּחַ הַמְדָמָה, הוּא עַל יְדֵי בְחִינַת יָד, בְּחִינַת (הוֹשֵׁעַ י"ב): "בְּיַד הַנְּבִיאִים אֲדַמָּה". וְיָד, הֵינּוּ בְחִינַת שְׂמֵחָה, בְּחִינַת (דְּבָרִים י"ב): "וּשְׂמֵחָתֶם בְּכֹל מְשֻׁלַּח יְדְכֶם". [פי' כי ידיים עסקניות בחי' עצבות בחי' רוח רעה וכשמצליח אעפ"כ לשמוח במשלח ידו ע"י זכרון דקדושה היינו ברור המדמה] וְזֶה בְּחִינַת כְּלֵי זֶמֶר שֶׁמְנַגֵּין בְּיַד, שֶׁעַל יְדֵי זֶה שׁוֹרֵה הַנְּבִיאָה עַל הַנְּבִיאִים כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב (מְלָכִים ב ג): "קָחוּ לִי מְנַגֵּן וְכוּ'. כִּי הַכְּלִי הוּא הַתְּאֻסְפוֹת הָרוּחַ, וְהוּא מְעַרְב טוֹב וְרַע. כִּי יֵשׁ עֲצָבוֹת רוּחַ, רוּחַ נְכָאָה. רוּחַ רָעָה, כְּנֶאֱמַר בְּשֹׂאֵל (שְׂמוּאֵל א ט"ו): "וּבְעֵתָתָהּ רוּחַ רָעָה". וְיֵשׁ רוּחַ טוֹבָה, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב (תְּהִלִּים קמ"ג): "רוּחְךָ טוֹבָה תִּנְחִינִי בְּאֶרֶץ מִישׁוֹר". וְהוּא בְּחִינַת רוּחַ נְבִיאָה, רוּחַ הַקֹּדֶשׁ: אֲךָ כְּשֶׁהוּא מְעַרְב טוֹב וְרַע, אֵינּוּ יָכוֹל לְקַבֵּל נְבוּאוֹת אֲמָת. וְעַל כֵּן כְּתוּב בְּשֹׂאֵל (שְׂמוּאֵל א י"א): "וַיִּתְנַבֵּא וְכוּ' וַיִּפֹּל עָרֹם", וַפִּרְשׁ רַש"י: "לְשׁוֹן מְשֻׁעָע". כִּי הֵיךָ מְעַרְב בְּרוּחַ שְׂטוֹת, עֲצָבוֹת רוּחַ. וְזֶה שֶׁמְנַגֵּן בְּיַד עַל הַכְּלִי, הוּא מְקַבֵּץ וּמְלַקֵּט בְּיַד אֶת הָרוּחַ טוֹבָה, רוּחַ נְבִיאָה, מִתּוֹךְ עֲצָבוֹת רוּחַ. וְצָרִיךְ לְהִיּוֹת יוֹדֵעַ נְגוּן, שֶׁיִּדַע לְקַבֵּץ וְלְלַקֵּט וְלִמְצֵא חֲלָקֵי הָרוּחַ אַחַת לְאַחַת, כְּדֵי לְבָנוֹת הַנְּגוּן, הֵינּוּ לְבָנוֹת הָרוּחַ טוֹבָה, רוּחַ נְבִיאָה, שֶׁהוּא הַפֶּךָ עֲצָבוֹת רוּחַ. כִּי צָרִיךְ לְעֲלוֹת וְלִירֵד בְּיָדוֹ עַל הַכְּלִי שֶׁמְנַגֵּן, כְּדֵי לְבָנוֹת הַשְּׂמֵחָה^ל בְּשְׂלִימוֹת: וְכִשְׁהַנְּבִיא שׁוֹמֵעַ זֶה הַנְּגוּן מֵהַיּוֹדֵעַ נְגוּן, אֲזִי מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ רוּחַ נְבִיאָה, שֶׁקַּבֵּץ זֶה בְּיָדוֹ מִתּוֹךְ הָעֲצָבוֹת רוּחַ.

לו. מבואר סוד הניגון שתלוי בתיקון המדמה^מ שעל ידו זוכה לשמחה והניגון הוא בבחי' ושמחתם בכל משלח ידכם, כי ידיים עסקניות, שם העצבות רוח, והשמחה היא ישרות לב, רוח הקדש, וכשמברר את המדמה כל כך עד שזוכה במשלח ידו להיות שמח שמחה דקדושה בהש"י זה בחי' ניגון, וזה בחי' הבנת הרמזים כי הש"י בכל רגע מרמו לנו רמזים להתקרב אליו ומנגן כשר הוא זה שמבחינ בהם ונרמו כמבואר שם.

לח. וזה תלוי בתיקון המדמה שעל ידו יוצא מבהמיות דהינו לשון הרע, מנגן רע, עיין שם שלשה"ר היא הסתלקות הדעת, בחינת: "מוציא דבה הוא כסיל", דהינו שנסתלק ממנו הדעת. ועל ידי זה נופל מאהבת השם יתברך, לאהבות הבהמיות. ואז מתגבר עליו כח המדמה, שהוא כח הבהמיות. ועל ידי הכח המדמה, נפגם הזכרון ונופל לשכחה: וכששוכח את הש"י לא יכול להבין רמזיו והוא מנגן רע ומדבר רע בחי' עצבות רוח ולא יכול לשמוח במשלח ידו.

לט. ובחי' ניגון זו היא כוללת את כל עבודת ה' שבבחי' זו כל הבחירה שלנו היא בחי' ניגון דהיינו בחירה בטוב ניגון של מנגן כשר ובחירה ברע ניגון של מנגן רשע ובבחי' ניגון הזה היד המנגנת היא הדעת. וזהו שניגון דקדושה תלוי בדעת כפי שיתבאר

מ. בבחי' נוספת מבואר שם שנבואה היא ניגון, כי גם נבואה היא התפשטות הגשמיות והתקשרות לקול הש"י שע"ז יתלבש בדיבורו^{מא} קול נבואה וזה בחי' ניגון כי צריך לברר בליבו רוח טובה קול נבואה מרוח רעה הבלי עוה"ז כמבואר שם

מא. וכן ניגון בגשמיות הוא בבחי' הזו של ברור רוח טובה מרעה כמבואר שם שצריך לזה כלי שלם כדי שלא יצא הרוח מעורבת טוב ורע, רומז שגם הגוף הוא בחי' כלי נגינה וצריך שיהיה שלם באברים רוחניים דהיינו תרי"ג מצוות. כי הניגון הוא דייקא ע"י הגוף כי מלאך לא יכול לנגן אלא את קול

לח והיינו מה שמבואר במעשה דרבב"ח שהלומד שלא לישימה הנחש בולע את הלימוד שלו ומשמע שלא רק שאין ערך ללימוד אלא גם מפיל אותו שדייקא מכח התורה שבע"פ שידבר עתק ובוזו על הצדיקים כמבואר בתורה יב וכח

לט לעיל אמר שהיד היא השמחה וכאן אמר שהיד בונה את השמחה ונראה כי יש שמחה שמכוח המנגן וע"י הניגון זוכה לתוספת שמחה.

מ מדמה הוא כח הדמיון שיש במח שעשוי לשרת את השכל כי לשכל תפיסה רק בדברים שכליים רוחניים וכדי שיוכל לתפוס בשכלו דברים גשמיים יש כח הדמיון אבל כשמתגבר כח הדמיון על השכל אזי התפיסה שלנו בדברים רוחניים נעשית מגושמת ומכאן אחיות היצה"ר להמשך אחר כל הבלי עוה"ז כי כשאין תפיסה ברוחניות שתאזן ותמשוך אותנו לרוחניות אזי כח הלב נמשך אחר הגשמיות לכן צריך מאד להשתדל לברר את המדמה לעשותו רק משרת השכל ולא יותר כלל וכח המדמה נקרא פרעה ומקומו בעורף ואחיותו במיצר הגרון וכל רצונו להפוך את מיצר הגרון לבחי' ארץ מצרים במקום שיהיה בבחי' בית המקדש דהיינו חיבור שמים וארץ ומבואר בתורה סב שיש בבחו לינוק מדבורים שאינם זכים ומכח זה להפיל את האדם למוחין דקטנות וע"י מתגבר המדמה על השכל.

מא עיין שער רוה"ק בתחילתו ובערבי נחל פרשת שמות חילוקי המדרגות בזה

- הישר הבא מלמעלה (כמו צפרדע) אבל אינו יכול להחזירו מלמטה למעלה דייקא שרק זה נקרא ניגון, סטרא דלוי בחי' גבורות שמחזירים הדברים לשרשם, לכן דייקא ע"י תיקון הגוף אפשר לנגן.
- מב. כל זה ג' בחינות ניגון המבוארות בתורה נד שבעצם הן דבר אחד כנ"ל. ושם למדנו שרשי סוד הניגון בלק"מ.
- מג. ועפ"ז מבאר בתורה רפב שמי שיודע למצא טוב בכל אדם אפילו רשע זה בחי' חזן ומנגן כשר דהיינו שיודע לברר טוב אפילו מתוך הרבה רע
- מד. ועי"ש בסוף התורה ענין הרועה שהוא בחי' משה שבונה את המשכן ויש לו תינוקות שמקבלים הבל שאין בו חטא מהמשכן שבנה לכן, הם מתחילים ללמוד בויקרא ששם מסופר גמר בנין המשכן, ושהש"י קרא למשה ממנו, ועי"ש ביאור הלקוטים שמבאר שחזן שם הכוונה לחזן שמבואר אצלינו, שהוא המנגן הכשר^{מב} שלפ"ז בנין המשכן שמבואר שם שנעשה ע"י שמוצא טוב בכל יהודי אפילו רשע,, הכוונה לעיקר המשכן שהוא קה"ק שבו הכרובים ובנינם הוא החזרתם לכמו שהיו בזמן עשייתם פנים מול פנים, כי מבואר שם שע"י שמוצא נקודה טובה ביהודי ומדבר ממנה הוא מאיר אותה ומחזקה ועי"ז עולה האדם ממדרגתו ואפשר כך להחזיר את כל ישראל בתשובה, שע"י חזורים הכרובים פב"פ כמבואר בגמ' ב"ב צט: וברשב"ם שם. כמבואר אצלינו על מאחז"ל קנה לך חבר.
- מה. וקול הנבואה (שרש הניגון) היוצא מבין הכרובים הוא ההבל^{מג} שאין בו חטא של התינוקות^{מד} כי התינוקות הם בחי' הכרובים^{מב} כמבואר בגמ' סוכה ה: שפניהם פני תינוקות. ולכן כשישראל לא עושים רצונו של מקום אזי הדבר נוגע לכרובים שפונים זה מזה לבית (רמו לביטול היחוד והשפע) ונוגע לתינוקות שנחסר מהם החיים. וכמבואר בגמ' שבת לג עה"פ ורעי את גדיותך על משכנות הרועים, (משכנות לשון משכן ומשכון). כי כיון שחבר המשכן נלקחים התינוקות שנתמשכנו עליו.
- מו. וזה שמבואר בתורה רפב שיש רועה^{מב} בחי' משה שבכל דור שמשגיח על זה, הוא החזן הרואה היכן התינוקות קוראים, שמשגיח על ישראל שיפנו פניהם מהבית, אל הקב"ה, ושהכרובים הרומזים ליחוד קב"ה ושכינתיה, יחזרו פניהם מהבית אל זה לזה,
- מז. ולכן הוא נקרא "רועה" לשון מנהיג, ולשון תרי רעין, כי הוא רועה ומנהיג את ישראל באופן שיחזרו הכרובים להיות כפי שנעשו בתחילה, כמו הצפרים שלמעלה שהם תרי רעין דלא מתפרשין.
- מח. וכיצד הוא עושה זאת, זה כמבואר שם על ידי שמוצא טוב בכל יהודי, שזה בעצמו אותה בחי' כי מגלה שבכל יהודי שאפילו כשהוא פונה לבית, יש בו לפחות נקודה שעדין היא כפי שנעשית בתחילה שפונה אל הקב"ה נמצא שבסה"כ לא פנה ממש רק מצדי אצדודי. שזה מגלה שהמהות הפנימית האמיתית היא שהוא בבחי' תרי רעין דלא מתפרשין כמו הכרובים שבפנמיותם הם תמיד בבחי' תרי רעין דלא מתפרשים ורק בחיצוניותם פונים זה מזה (בנס).
- מט. ונראה שבוזה יתבאר כיצד הצדיק מסייע בבחי' חוט של חסד, למי שלומד בלילה להשמר מפניות שלא לישמה בלימודו, כי הצדיק הוא בחי' החזן שרואה היכן התינוקות קוראים, כי אנו לגבי הצדיק

^{מב} ביאה"ל - כי זה הקול בעצמו שקרא השם יתברך, הוא בחינת קול התינוקות, שהוא קול הכרובים שהיו בדמות תינוקות

^{מג} למה הקול הבא מהכרובים לתינוקות נקרא הבל אולי אפ"ל עפ"י הארז"ל שער רוח"ק בתחילתו (עיין ערבי נחל שמות) החילוק בין נבואה לרוח"ק שבנבואה מתלבש קול או דיבור שלו או של צדיק אחר בקול או דיבור או הבל שלו אבל רוח הקדש היא שהבל שלו או של צדיק אחר מתלבש בהבל (או דיבור או קול) שלו ותינוקות של בית רבן לא אינם נביאים אלא יש בפיהם הנקי מחטא נצוצי רוח הקדש שהיא הבל (שהוא בחי' קול מלאכים שנבראו מהבל דבורי צדיקים) המתלבש בהבל פיהם ואע"פ שהקול שיצא מבין הכרובים לקרא למשה היה קול של משה שהתלבש בקול של משה כמבואר שם הכוונה שהבל פי התינוקות הוא בחי' קול הנבואה של משה כמו שרוח"ק הוא בחי' נבואה במדרגה נמוכה. ועי"ש שדוד המלך הוא ראש לבעלי רוח הקדש דהיינו שהבל פיו של פעם התלבש בהבל פיו של עכשיו ומהמבואר אצלינו שהוא המנגן הכשר השלם משמע למעשה בזה עיקר עסקינו ואנו צריכים לשאוף לכל הפחות להיות כתינוקות של בית רבן ולטור את הלב עד שיהיה ההבל שלנו שאין בו חטא ולכל הפחות שהתבודדות שלנו יהיה ניגון קדוש בחי' רוח הקדש כמבואר בתורה קנו.

^{מד} עיין לק"ה שחיטה ד יד - התינוקות מקבלין הבל פיהם מהמשכן ובית - המקדש (כמובא במקום אחר בהתורה וזוהר לאלקי בעודי בסימן רפב). ועקר מקבלין מפיית קדשי קדשים מבין הכרובים, כי כרובים אנפי זוטרי (ספ"ה ה:), בחינת תינוקות של בית רבן, כי משם הם מקבלין הבל פיהם הקדוש.

ומצינו בחי' נבואה בתינוקות עיין ב"ב יב: וזה שמות קע. לזימנין נבואה נפיל בפום ינוקן יתיר מחד נביאה וכו'

^{מז} סוכה ה: וחגיגה יג: - מאי כרוב אמר רבי אבהו כרביא שכן בבבל קורין לינוקא רביא

וזה - הקדמה דף א: - בשעתא דקשת אתחוי כדן אתגליין אינון ובהויא שעתא עת הזמיר הגיע עדן לקצץ חיבין מעלמא, אמאי אשתויבו, בגין דהנצנים נראו בארץ ואלמלא דנראו לא אשתארין בעלמא ועלמא לא אתקיים, ומאן מקיים עלמא וגרים לאבדן דאתגליין, קל קול הבל פיהם של ינוקי דלעאן באורייתא שיהי כחם לגרום היחוד ובגין אינון רביין דעלמא עלמא אשתויבו, לקבליהון עליהם נאמר (שיר א') תורי וזה נעשה לך אלין אינון ינוקי תינוקות רביין ילדים עולמין בחורים. כולם בכלל תינוקות של בית רבן דכתיב (שמות כח) ועשית שנים כרובים זהב: דהיינו שתורי זהב שבשיה"ש הם בחי' כרובים זהב שבחומש וכדאיתא בסוכה ה:

^{מח} עיין ערכי הקדש בשם הכרמל החילוק בין רועה למנהיג שמנהיג הוא אחד מהעם ורועה הוא מורה מעם כמו בעדר הצאן יש תיש מנהיג, שכולם הולכים אחריו, אבל הרועה הוא אדם. ועיין תורה סג תנינא שרועה צריך לשמור עצמו שלא ימשך אחר בהמותיו ויפול מגדר אדם לגדר בהמה, וזה עושה ע"י ניגון. והכי נמי אצלינו הרועה הוא זה שיותר מכולם מפנה פניו מה"בית" אל הקב"ה בקשר תמיד כמו רשב"י וחבריו שתורתו אמנותו ופונה מכל הבלי עוה"ז לגמרי. וכל רצונו הוא לחבר הכרובים שיפנו פניהם מהבית זה לזה לכן מתאמץ להחזיר את כל ישראל בתשובה כנ"ל ע"י שמוצא בהם טוב. (עיין בזה באריכות מעב"א א מב-מד)

הרועה, בחי' תינוקות שצריכים סיוע, ע"י רועה שיאכיל אותנו קול ה' מבורר קצת, להקל עלינו בבירורו, כדי שגם אנו נוכל להעלות ניגון שיגרום יחוד פנימי עליון להולדת נשמות לבנין המלכות.

בענין השמחה

ג. במה נתבאר בתורה נד הנ"ל שעיקר כח הניגון הוא לברר את המדמה ולזכות לשמחה, עיין לק"ה הנ"ל פו"ר ואישות ג אות את כט ואות לד שקול הישר הוא דעת, וקול החוזר ממנו כל החסרונות^מ, וממנו כל היגון ואנחה, שהוא בחי' דעת חסרת מה קנית, ועי"ש שהיום אין לנו גוף זך הראוי לסבול את קול הישר בעצמו, לכן כל השירות היום, הן שירה לשון נקבה, בחי' סטרא דלוי, שמהפך את קול החוזר ומחברו לקול הישר. ועי"ש סוד הקרבן, שהחוטא כיון שנמשך אחר הסט"א, שהוא היגון ואנחה, מביא קרבן אל ביהמ"ק, מקום השמחה, אל הכהן, שהוא בחי' קול הישר, וסומך ידיו עליו, ומתודה עוונותיו, בזה מברר היגון ואנחה, כי על ידי שמקדש הבהמה לקרבן ומביאה לבית המקדש אל הכהן, על ידי זה הוא תופס את היגון ואנחה שהוא בחינת בהמיות, ומביאו למקום השמחה שהוא הבית המקדש והכהן, ואז הכהן מקריבה לקרבן, וכולל את הקרבן בשורש השמחה העליונה על ידי הלזים שעוסקים בשיר על הדוכן, שהם מבררין ותופסין היגון ואנחה ומהפכין אותו אל הקדושה, ומביאין אותו אל הכהן שהוא בחינת קול הישר עד שנכללין בתוך שורש השמחה העליונה שהוא בחינת כהן כנ"ל.

גא. עומק הקשר בין תיקון הנגינה לשמחה, נ"ל כידוע מאמר חז"ל אין שירה אלא על היין, ויין המשמח דייקא, וידוע שיין המשמח שרשו בבינה, (עיין תורה מא) ובינה נקראת רחובות הנהר, ונקראת עולם החירות, בחי' יובל, שבו משתחררים העבדים, לכן הנקשר בבינה ע"י שמחה, משתחרר מתאוותיו שאסור בהן. עוד עיין רמז לזה בגמ' ערובין דף ד. טפח שוחק וטפח עצב, כי צחוק בחי' רוחב לב, שיש ריוח, הפך העצבות שהיא לשון כיווץ ולחץ, כי עצבות הוא על שם כיווץ הלב, והרגשת כבדות ויאוש, וגורם לקושי עשיה, ונוטה ליסוד העפר, והוא בא ממרה שחורה, דהיינו טחול, ועיין שיחות הר"ן מא מב שיש בעצבות גם כעס ורוגז, וכמו שמתרעם ומתלונן על הקב"ה. ועיין ספר חרדים פרק סו אות ח' עצבות אבק הכעס. ועיין תורה מח ח"ב עצבות היא ממש סט"א והקב"ה שונא אותה.

גב. ועפ"י יובן סגולת הניגון, שכיון ששרשו בבינה, לכן יכול האדם להתקשר על ידו לבחי' רחובות הנהר, בחי' חירות ורוחב לב, לשמחה, והחרות לרדוף אחריו ית', בדביקות, הפך מהמנגנים הרשעים, שנאמר עליהם "כהם יוקשים בני אדם", כי נלכדים בפח תאוותיהם, ולא יכולים לעלות ולקבל משרש הניגון הקדוש קבלה כראוי, לבנות על ידה את המלכות.

גג. עוד עיין שיחות הר"ן אות רעג אָמר: טוֹב לְהֵאָדָם לְהִרְגִיל אֶת עֵצְמוֹ שְׂיֻכַּל לְהִחִיּוֹת אֶת עֵצְמוֹ עִם אֵיזָה נְגוּן כִּי נְגוּן הוּא דְבָר גְּדוֹל וְגִבּוֹהַּ מְאֹד מְאֹד, וְיֵשׁ לוֹ כַּח גְּדוֹל לְעוֹרֵר וּלְהַמְשִׁיךְ אֶת לֵב הָאָדָם לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ וְאֶפְלוּ מִי שְׂאֵינֵנו יְכוֹל לְנַגֵּן, אִף עַל פִּי כֵן בְּבִיתוֹ וּבֵינוֹ לְבִין עֵצְמוֹ יֻכַּל לְהִחִיּוֹת אֶת עֵצְמוֹ בְּאֵיזָה נְגוּן כְּפִי שְׂיֻכַּל לְזַמֵּר אוֹתוֹמִי, כִּי מַעֲלַת הַנְּגוּן אֵין לְשִׁעְרֵמִי וְכִבֵּר מְבָאָר דְּבִדְרֵי רַבְּנוּ וְכָרוֹנוּ לְבִרְכָה, כְּמָה תוֹרוֹת גְּבוּהוֹת מְעַנִּין נְגוּן (תננה) וְעֵין בְּסוֹף הַמַּעֲשֵׂה שֶׁל הַשְּׂבָעָה בְּעֵטְלִירֵס שֶׁם מְרָמוֹ קִצַּת מַעֲלַת הַנְּגוּן כִּי מְבָאָר שֶׁם שְׂעָקָר רְפוּאָת הַבַּת מְלָכָה שְׁנַפְלָה חַלְשׁוֹת הוּא עַל יְדֵי נְגוּן, הֵינֵנו עַל יְדֵי עֲשָׂרָה מִיָּנִי נְגִינָה כְּמוֹ שְׂמִבְאָר שֶׁם עֵין שֶׁם וְהָבֵן מְאֹד עַד הֵיכֵן הַדְּבָרִים מְגִיעִים: כִּי גַם הַנְּשֻׂמָה הַקְּדוּשָׁה שֶׁל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הִיא נְקָרָאָת בַּת מְלָךְ כִּידוּעַ וְהִיא מְנַחֶת בְּמִקוֹם שְׂמִנְחָת אֶצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, עֵינָהּ וְיִגְעָה וְחַלּוּשָׁה בְּעוֹנוֹתֶיהָ שֶׁהֵם הַעֲשָׂרָה מִיָּנִי חֲצִים, שְׁנֵי בַּת הַמְּלָךְ שְׂתַפְסָה כְּמוֹ שְׂמִבְאָר שֶׁם וְצָרִיכִין צְדִיק בְּעַל כַּח גְּדוֹל שְׂיֻכַּל לְכַנֵּס לְחוּף כָּל הַמְּקוֹמוֹת שְׁנַפְלָה לְשֶׁם וְלְהוֹצִיא מִמֶּנָּה כָּל הַעֲשָׂרָה מִיָּנִי חֲצִים, וְלִידַע כָּל הַעֲשָׂרָה מִיָּנִי דְּפִיקִין כְּדִי שְׂיַדַע אֵיךְ צָרִיכִין לְרְפוּאָתָהּ וּלְנַגֵּן כָּל הַעֲשָׂרָה מִיָּנִי נְגִינָה, כִּי עָקָר רְפוּאָתָהּ עַל יְדֵי נְגוּן וְשִׂמְחָה וְהָבֵן שֶׁם עוֹד דְּבָרִים

^{מז} נ"ל כי קול החוזר הוא ע"י צמצומי תיבת התהודה של הכלי שחוזר כנגד הקול שהוא רוצה לנגן דהיינו קול הישר כי רצונו לשם שמים והחוזר הוא הגשמיות המצמצמת את הקול וצריך לר להגרר אחריה אלא לקשור עצמו לקול הישר באופן שהחוזר רק ישמש את הישר לתת תבל בנגינה כמו הצוערים בביהמ"ק.

^{מח} נ"ל שאין הכוונה סתם לנגן או לשמוע ניגון עיין לק"ה אפוסטרופוס ג' אות ב' כי ע"י שיר ונגון דקדושה דהיינו שירים ותושבחות להשי"ת בניגון זמירה עי"ז נכנעת מלכות הרשעה ונתעלה מלכות דקדושה שזה היה עיקר הגאולה כנ"ל. ונ"ל פשוט שהכוונה דווקא כשמנגן בכוונה להתדבק בו ית' דהיינו לכבודו ורק זה מכניע את מלכות הרשעה שרוצה להפרד ממנו. ולא כרוב העולם שמנגנים או שומעים כדי להנות מהניגון. ונ"ל שגם על זה נאמר שחונים היום שוטים, ולכן צריך התגברות להשתמש בניגון שסיוע לדביקות ולא לכיון להנות ממנו כלל רק להנות מהדביקות שזוכה על ידו.

^{מט} מבואר כאן שאדם המנגן לעצמו הוא בבחי' מנגן כשר כיון שמכוין לשם שמים ואע"פ שלא זכה בכל מעשיו לעשות רצונו של מקום עד כדי שיחבר הכרובים בבחי' פב"פ. ונראה הטעם כי לעצמו אין לו פניות (צ"ל שמדובר שלא שומעים אותו) ועוד שכלפי עצמו בודאי בשעת הניגון אם כוונתו לשם שמים הרי שברגע זה הוא יותר כשר מקודם שניגן ממילא הניגון רק מעלה אותו בהצטרף סגולת הניגון בעצמה. אבל כששומע ממנגן אחר יש חשש שמא המנגן בדביקות פחות ממנו וימשוך אותו בניגונו למטה.

מתוך דבר והעקר להוציא משם עצות טובות לשוב להשם יתברך באמת כי לא המדרש הוא העקר אלא המעשה (אבות א-יז):^י

נד. הבת מלך הזו שנפלה לחלשות ורפואתה ע"י ניגון רבינו רמו בתורה שלנו במה שאמר שטוב לשמוע ניגון ממנגן כשר והגון, דהיינו ניגון לשם שמים, כי הוא בנין המלכות, דהיינו כי אע"פ שמדבר כאן מבת המלך שמשמע שהיא קומה שלימה, אבל ידוע שכל נפילה לחלשות של בת המלך הכוונה לנפילת המלכות למדרגה נמוכה שלה שחזרת להיות חסרה את מדרגותיה, וכאן שנתקעו בה כל הי' חיצים משמע שחזרה למדרגת נקודה אחת השרשית שלה מדרגת הרצון^{יב}, דהיינו לפי המבואר שם שהיא רומזת לנשמת כל יהודי הביאור בבחי' עבודה הוא שרומז לאדם שלא נשאר לו בהמלכת הקב"ה על עצמו, אלא הרצון דהיינו שרוצה להמליך את הש"י על עצמו ולא מצליח בפועל כלום, וצריך לבנותה מחדש ומבואר אצלינו שבנין המלכות ע"י הניגון ששרשו בשתי צפרים חיות.

נה. עוד ע"ש באותו מעשה הנ"ל ז' בטלעראס יום רביעי משתי צפרים שנאבדו ומחפשים זה את זה ועמדו כ"א ליד מדינה ורחוקים אלף פרסאות זו מזויי וביום באים צפרים לנחמם ושמהים^{יג} אבל בלילה מיללין מאד וא"א לסבול קול היללה וכל השומע מילל עמהן, והיו שם עשרה צדיקים שהתפארו בנגינתם והתפארו כסדר מעלתם והשנים ההגדולים שבהם אחד ידע לעשות בקולו כמו תוף^{יד} והשני כמו קול יריה מרובה, וכולם היה סברא שבנגינתם יכולים לתקן את הבת מלכה, אבל בעל הצוואר העקום שעלה על כולם הוכיח להם שרק הוא יכול כי צריך לזה להשליך הקולות^{יז} דהיינו קול כמו שלו סמוך לה וכמו שלה סמוך לו כך מושכן זה אל זה ומחזירן זל"ו.

^י ועיין ליקוטי הלכות הנ"ל – הלכות פריה ורביה ואישות הלכה ג אות י מבאר גדול החיוב למי שמרחם על עצמו ללכת עם תורה רפב תמיד ולשמח את עצמו בכל מה דאפשר, ולהפך כל הניגון והנחה לשמחה, ולהרגיל עצמו לפעמים לנגן איהו נגון של שמחה, ובפרט בשבתות וימים טובים שאז צריכים להיות שמחים מאד מאד בכל מיני שמחות מערב עד בקר ולהרבות בנגונים של שמחה הרבה, כי עקר ההתקרבות להשם יתברך, בפרט התקרבות הרחוקים הצריכים לשוב הוא רק על ידי בחינת עשרה מיני נגינה, שהוא בחינת כליית השמחה פני^י, וכמוכן בדרך רבנו וזרנו לברכה בהמעשה הנוראה והנפלאה אשר לא נשמע באת מימות עולם, היא המעשה הנוראה והארוכה של השקעה בעטלירש אשר אמר על עצמו שאם לא היה יודע כי אם זאת המעשה היה גם כן חרוש גדול ונפלא מאד, כי היא כליה מכמה תורות ומכמה צדיקים קדמונים וכו'. וישם בסוף המעשה הנ"ל, בהמעשה של יום הששי במה שהתפאר בעטליר שהיה בלא ידיים נגד כל אחד ואחד שהתפאר בהבז שיש לו בקדו וכו', עין שם הענין הנפלא והנורא הזה, אם היית בין מחצדי חקלא, ואם ראית בספרים, ובפרט בתקונים וזהו ובסבא, תבין מרחוק, כמציץ מן החרפים, נוראות נפלאות תמים דעים, ואין להאריך בזה כאן: וע"ש שהחיצים רומזים לפגה"ב והצדיק הגדול שידע להוציאם אחר שכבר הלכו ונתקעו שזה מרמו על כלל העונות שפוגמים בשכינה הקדושה והצדיק הגדול מכולם הוא בלא ידיים יש בכוחו להציאם ע"י י מיני נגינה רמו לתקון הכללי שהוא תיקון לכל מיני החיצים שבעולם שרומזים לכל מיני פגה"ב שבעולם ע"ש.

^{יא} ואולי כיון שנקט עשר משמע שבכל הקומה נפלה ואפילו ברצון, רמו למה ששאל פעם רבינו האם אתה עכ"פ רוצה לרצות.

^{יב} וצ"ע מה הכוונה שרחוקים אלף פרסאות. אולי רומז למלכות שירדה מאצילות לבריאה וכיון שמעולם לעולם תק פרסה וכן עובי כל עולם לכן הריחוק הוא אלף פרסאות.

^{יג} צ"ע מדוע שמחים? אולי כיון שאע"פ שערין רחוקים אבל עכ"פ אין לסט"א יניקה ביום אלא בלילה כמבואר בע"ח בשער הקליפות פ"ב כמבואר בפנים. ואולי לכן נקט רבינו לשון מיללין כי יללה היא ניגון של סט"א כמבואר בתורה רכו. אבל שמחה דקדושה היא ניגון קדוש. והנחמה כידוע (יתבאר באריכות בתחילת תורה ד) היא כשמבין שגם הריחוק הוא טוב מאד, כי הכסופים בעצמם הם בחי' קרוב ודיקות נפלא, נמצא מה שאמר שם שאמר להם עדין אפשר שתמצאו זה את זה זה חיוק אבל לא ממש הנחמה. ולפ"ז הביאור שביום היו מתנחמים בניגון קדוש של שמחה וגעגועים שזה בעצמו בחי' דיקות, אבל רק מכח התקוה שיוכו עוד גם להתקרב ממש. אבל בלילה מחמת יניקת הסט"א נהפך הניגון ליללה ועצבות.

^{יד} וצ"ע מה הכוונה שרחוקים אלף פרסאות. אולי רמו למלכות שירדה מאצילות לבריאה וכיון שמעולם לעולם תק פרסה וכן עובי כל עולם לכן הריחוק הוא אלף פרסאות

^{יז} מבואר מזה סוד הניגון שאפילו דפיקות הן קול ניגון שיכול למשוך את האדם לכאן או לכאן.

^{יח} ענין השלכת קולות מבואר בלק"ה נדרים ג' לו שמצינו בשמואל ועלי שהקב"ה השליך קול שמואל שמע ולא עלי ואולי אפ"ל שהבת קול שהיו שומעים צדיקים זה גם בחי' השלכת קול. ועוד עיין תורה ח תנינא שהתוכחה היא בחי' קול ה' ועיין תורה כב שהצדיקים למודי ה' כמו משה לישראל היו מגדלים החטא ולהקב"ה מקטינים אותו ונ"ל שזה בחי' השלכת הקול לקרב ישראל והקב"ה זל"ו. גם צ"ע בשלמא להשליך קול הוא יודע אבל כיצד יודע לעשות קולו כקול ה' ולהקב"ה כקול ישראל ונ"ל כיון שהצדיק כמו ממוצע בבחי' מה שכתב במשה רבינו איש האלקים ודרשו חז"ל (בילקוט שמעוני) מחציו למטה איש ומחציו למעלה אלקים.

בעל הצוואר העקום שמשליך קול כקולה על ידו וכקולו על ידה ומקרבם עיין מעב"נ א נב מה שהביא ביאור לשיר השירים ראשון לציון מבעל האור החיים שכתב כעין זה ע"ש שואל למה נקרא שיר השירים וביאר משל למלך שגרש את המלכה עד שנראה שלא ישו בו יותר ועמד בנו והבין ששניהם בסתר ליבם רוצים לשוב זל"ו ועמד וחבר שיר על רצונה לשוב אליו ושיר על רצונו לשוב אליה ודהיינו שיר השירים.

עוד ע"ש במעב"נ מבאר ענין הרמזים המבואר תורה נד הוא בחי' הקולות ששולח הצדיק לקרב את הצפרים והם בחי' הנביאים ששולח להחזיר ישראל בתשובה וכן הכרויים הנשמעים בלב כל אחד ע"ש שמבאר שבאמת בפנמייתם לא נתפרשו הצפרים ורק מצד החיצונית לא שומעים זה את זה וזה הריחוק וע"י הצדיק בעל הצוואר העקום נשמע קולם זה לזה שזה בעצמו יחודם בבחי' ראוה מדברת וזהו שמצד אחד שולח לנו רמזים להתקרב אליו ומאידך מעורר אותנו לקרא אליוית' בתורה ותפילה. וכן הכרוכים יחודם הוא מה שקוראים זה לזה כדרך המלאכים דכתיב בהם וקרא זה אל זה וזהו ויקרא ה אל משה לשון חיבה כי הקריאה היא בחי' יחוד כנ"ל. ועיין לק"ה אבידה ומציאה ג יד שכל הנגונים בחי' קריאה – כי כל הנגונים והשירות הם בחי' קריאה שהוא בחי' קול בחי' המשכה כי ע"י הקריאה שקוראין את חבירו נמשך ובא אליו ואח"כ מדבר עמו שזהו בחי' שיר וניגון שע"ז קוראין וממשיכים אותו ית' אליו ואח"כ אנו מדברים לפניו כל צרכינו. כי עיקר ההמשכה והחיבור הוא ע"י בחי' ניגון שהוא סטרא דלוי בבחי' הפעם ילדה אישי אלי כו' כ"ש אדמו"ר ז"ל במ"א. וזה בחי' מה שאומרים פטוקי דומרה קודם התפלה כי ע"י ניגון וזמרה קוראין ומשיכין אותו ית' אליו ואח"כ יכולים

נו. ובלק"ה נדרים הלכה ג' אות לו בביאור המעשה כתב שרומז לצפרים שהם שרש הנבואה שרומזים להקב"ה והשכינה וכמבואר בתיקונים שרומזים לשני הכרובים שמשם הנבואה כמ"ש וישמע את הקול מבין שני הכרובים. וזהו שמובא שכשעושים רצונו של מקום הם פב"פ וכשלא עושים אזי הם אב"א. והצדיק שיודע להשליך קולות זכה לקול משם. וזה בחי' קול השופר ולכן בשופר מקבצים את כל הנדחים כמ"ש ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים וכו' והנדחים וכו' כח הניגון לחבר את הכרובים ולקרב הצפרים ואת ישראל להקב"ה רמוז בתורה שלנו על מאמר חז"ל וקנה לך חבר עי"ש ומבואר עוד בלק"ה נשיאת כפים [ה ו] (עפ"י תורה רלו שהובא לעיל בשיחות הר"ן רעג) – עיקר התקשרות והתחברות אור אותיות התורה אל הספר שזהו בחינת תיקון שברי לוחות כנ"ל, הוא על ידי ניגון וזמרה להשם יתברך שהם בחינת כל השירות והתשבחות שאומרים להשם יתברך שזהו בחינת כל ספר תהלים שיסד דוד המלך עליו השלום שכלול מכל העשרה מיני נגינה. כי עיקר התחברות שני דברים הרחוקים זה מזה מאד שהם כמו שני הפכים, עיקר התחברותם על ידי ניגון כמו שכתב אדמו"ר ז"ל (בסימן רל"ז) שזהו בחינת הפעם ילוח אישי אלי שאמרה לאה כשנולד לוי שהוא בחינת סטרא דנגונא. כי עיקר הדביקות וההתחברות להשם יתברך מזה העולם השפל והגשמי והנמוך מאד הוא על ידי ניגון וזמרה. וכמו שרואין בחוש שאפילו האדם הרחוק מאד מהשם יתברך ומונח בדיוטא התחתונה על פי רוב על ידי ניגון נתעורר להשם יתברך ומוכיר את עצמו היכן הוא בעולם. רק כששומעין הניגון ממנגנים רשעים או קלים המצוים עכשיו ביותר אזי יוכל להזיק לו ביותר כמו שכתוב במקום אחר (בסימן ג' לקוטי א). אבל כששומעים ניגונים וזמירות מאנשים כשרים באמת המכוונים את לבם להשם יתברך או כשמנגן בעצמו איזה ניגון וכוונתו לשמים יכולים להתעורר על ידי זה מאד להשם יתברך, וכמו ששמעתי מאדמו"ר ז"ל. כי עיקר החיבור והדביקות מעולם הזה הגשמי להשם יתברך שהוא מרומם ונשגב מאד. בפרט מי שחטא ונתרחק מאד מאביו שבשמים הוא על ידי ניגון וזמרה שהוא בחינת כל השירות והתשבחות שאומרים להשם יתברך. ועל כן יסד דוד המלך עליו השלום כל ספר תהלים שכלול מכל העשרה מיני נגינה כמו שאמרו רז"ל. עכ"ל מוהרנ"ת שם.

תיקון הניגון בסוד גאולת הדיבור והדעת

עוד קיצור בנוסח אחר לביאר שתיקון הניגון הוא תיקון הדיבור והדעת

כלל מהלך התורה הוא עוד פרק בתיקון המלכות שהתחיל בתורה א שם למדנו על הקמת המלכות ע"י תורה בכח ובתורה ב' למדנו על בנין המלכות בכח הברית והמשפט עד הבאתה ליחוד וכאן תיקון המלכות בסוד הניגון שהוא סוד הברור שמכח החיבור^י

ורמוז הענין בפרשת זאת תורת המצרע שם מבואר תורת כפרתו של הנרגן מפריד אלוף שהוא ע"י שתי צפרים חיות טהורות, שלוקחן שוות כאחת ומפרידן אחת לה' ואחת משלח עפ"י השדה, ומבואר בפנים הטעם: כי יש למעלה שתי צפרים חיות טהורות רוחניות עליונות שהן בחי' חכמה ובינה שבבחי' החזונית רומזים גם לשני הכרובים שעל ארון העדות הרומזים לכנס"י והקב"ה, והמצרע הוא המדבר דבור רע דהיינו קול וניגון רע הוא הפריד ביניהם,^י

לכן תיקונו ע"י שתי צפרים הנ"ל ובכהאריז"ל חומר טומאת הצרעת כיון שבעונו אלוף לכן אלוף של עולם היינו את אור חכמת הקב"ה נפרד ממנו, ולכן תיקונו נקרא "תורת המצרע" כי האור נמצא בתורה ותיקונו על שדיבר דיבור רע, הוא לדבר דיבור טוב, אין טוב אלא תורה, וזה שאומר רבינו שע"י לימוד וברור תורה שבע"פ בלילה עד שמאירים לו דברים החשוכים אצלו, עי"ז מתקן את הניגון שנפגם אצלו, כי מה שהדברים חשוכים, זה מהיצה"ר (תורה סב ב) ע"י שנתן לו כח ויניקה בדיבורים רעים והפריד ממנו אור חכמתו ית' כנ"ל.

אבל כיון שפגם כל כך, לא נותן לו היצה"ר ללמוד כראוי לשם שמים כמבואר בגמ' מנחות כט דלא מסתייע מילתא לשוב בפתח שנפל ממנו, כי בעל תשובה צריך סיעתא דשמיא, לכן העצה ללמוד בלילה בשעת חצות שאז הקב"ה והצדיקים מקשיבים לקולו ומסייעים לו ללמוד לישמה ונשאר לו רשימו דהיינו חוט של חסד לכל היום שעל ידו יכול לשמוע ניגון מכל אדם ולשמוע בו את קול הניגון הקדוש של הקב"ה. דהיינו שמכל ניגון וקול שבעולם ימשך על ידו להתחבר אל הקב"ה ולהמליכו.

להתפלל לפניו כל צרכינו.

^י עיין לק"ה אפטרופוס ג' אות ה' – וע"כ יש להקול כח גדול להמשיך את האדם אליו ית' מחמת שנמשך בשרשו ממקום גבוה מבחי' התנוצצות אלקות.

^י כי הניגון בכוח לחבר את האדם להקב"ה ותיקון הניגון הוא שמחבר עצמו אל הקב"ה תמיד ועי"ז בכל דבר תמיד מתברר לו קול אמת מתוך כל קולות השקר

^י בגשמיות ע"י רכילות ולשה"ר כפשוטו וגם בסוד הפרדת הדיבור מהקול כי כל דיבור צריך להיות הלבשת קול ה' כי האדם נולד לדבר את קול הש"י וכל דיבור אחר ובפרט בדיבור רע הוא מפריד בין הקול שהוא הקב"ה לבין הדיבור שהוא האדם, ונופל מגדר מדבר לגדר בהמה. ועוד גם ככל עבירה שמפריד בין הקב"ה ושכינתיה.

והענין תלוי עד כמה מוסר נפשו בלימוד התורה כך חוזר לחבר את מה שהפריד אם כרשב"י שאין לו אלא תורה חוזרים הכרובים פב"פ ממש ואם כרבי ישמעאל (ברכות לה:): בבחי' טובה תורה עם דרך ארץ שזו מדריגת רוב העולם אזי גם הכרובים אינם פנים בפנים ממש אלא רק בבחי' אצדודי (ב"ב צט: ורשב"ם שם ומעב"נ ח"א) וכך גם השגחת הקב"ה על ישראל.

נמצא שעיקר המלחמה לתיקון קול הניגון, היא על תיקון הדיבורי שעל ידו עיקר המלכת הקב"ה ועשית רצונו ית' שבוה תלוי תיקון המלכות

ונעשה ע"י התורה דהיינו ברור טוב מרע שהוא תיקון המדמה והוא הנגון השלם בסוד הברור (תורה נד) בסוד יניקת הנביאים שמשם תיקון המלכות והתפילה.

סיכום ההקדמה הארוכה הנ"ל להקדמה יסודית קצרה

יסוד סוד הניגון הוא שיש קול ישר וקול חוזר והמנגן הכשר הוא זה שיודע לברר את קול הישר מקול החוזר המעורב בו.

(בגשמיות בכלי נגינה הכוונה כגון כינור קול הישר הוא היוצא מהמיתר והחוזר הוא מה שחוזר מתיבת התהודה והמנגן המוכשר יודע לתת משקל נכון בין שני הקולות האלה לבנות קול מעורב יפה. אבל בנמשל דהיינו בניגון דקדושה הרוחני הקול הישר הוא קול ה' הקורא לושב אליו, והקול החוזר הוא הבלי עוה"ז הקוראים לאדם להגרר אחריהם, והניגון הוא לא לערובם כנ"ל, אלא להפך כיון שהם כבר מעורבים, צריך להיות שומע בתוך הניגון המעורב, רק את הקול הישר, ואותו לנגן ולהחזיר להקב"ה, והוא בנין המלכות, אבל אם ח"ו נגרר אחר קול החוזר ומנגן אותו אזי ח"ו מפיל את המלכות)

ועומק כוונת רבינו כאן בתורה הוא שקול הישר והחוזר הוא כל מה שאנו שומעים באוזן ובלב דהיינו בבחי' הבינה דהיינו כל הקולות הנקלטים מבחוץ. הם נקראים קול ולא ניגון.

וניגון הוא כל מה שאנו מדברים בפה ובידים ובכלים דהיינו במלכות דהיינו כל קולות היוצאים מאיתנו לחוץ, שבהם תלוי תיקון ובנין או ח"ו חורבן ונפילה להמלכות.

נמצא כשאדם נמצא לבדו ומנגן אזי הקול הישר ששומע הוא קול ה' בליבו וקול תאוותיו שבלבו וכל מלחמת ניגונו היא בליבו.

אבל כשאדם שומע ניגון מאדם אחר, אזי מתערב בקולות שבלבו עוד קול מעורב כפי המנגן, שממנו הוא שומע, אם הוא מנגן כשר אזי הקול הנשמע ממנו רובו ישר ומיקל על השומע לנגן בקדושה, ועם הוא מנגן לא כשר, אזי הקול הנשמע ממנו רובו קול החוזר קול רע שמקשה על השומע לנגן בקדושה.

^ט כמבואר בלק"ה אפטרופוס ג' וכן עפ"י הסוד בהיכל הברכה בביאורו למצות כפרת המצרע. ע"ש

היכל הברכה דף קיב מה שמבאר שם באוצרות חיים בביאור מצות מצורע עפ"י זוהר ויקרא נג: והעץ חיים שער הקליפות פ"ב – ומעתה נבאר שורש המצוה ורמזותה באות ב' מבואר בדברי מרן שאות ב' הוא ב"פ אור היוצאים לרחל להאיר קומתה ובאמת הוא בחסרון האלפין וצריך ביאור ומבואר כי באמת יש שני בתי ישראל ב"פ אור לרחל וב"פ אור ללאה בסוד התקשרות לאה ורחל וכנגדן מראות נגעים שבאים בהסתלקות אור החכמה סוד ארבע יודין דחכמה ומבואר בדברי מרן כי זהו ענין זאת תורת המצורע כי כל בחי' היותו מצורע הנה הוא סיבת הסתלקות מוחין שמצד אבא חכמה הנקרא תורה וא"כ אין תיקונו אלא ע"י עסק התורה כמבואר בזהר לעיל ויקרא נג: ובדברי חז"ל חכמי הש"ס ולכן אמר תורת המצורע ולא אמר זאת תורת המצורע וכיון שהסיבה אל הצרעת והנגע הוא הסתלקות המוחין דמצד אבא לכן והובא אל אהרון הכהן שהוא ימשיך אותו סגירו דנהורא עלאה ואז יאירו החסדים גוון לבן או הפתוך של המוחין דאמא ויסתלק הצרעת וזהו ... וכו' ע"ש

עוד ע"ש שמבאר את העץ חיים ה"ל ע"ד העבודה אתם אחי תבינו בדברי מרן שאמר מראות נגעים הם נשי ס"ם שהם כוחות הטומאת כי הנקבות הן המפתין לאדם לחטוא כי נופת תטופנה שפתי זרה וחלק יושמן חכה כי כל פתוי תלוי בנוקבא. וידוע שיש ענג עליון ששם מתענגים הנשמות הענוגה דתיקא בעדן נהר גן, כן למטה בהיפוך יוצאין כחות דיני תקיפה ומפתין לאדם שיתענג בעינוגי ניאופין דהאי עלמא ושיתפאר בלבושי גאווה ומראין לו בהירות של דברים דברי טינופא דהאי עלמא. והצדיק מחזיר כל כוחות ותאוות עוה"ז להתענג בנעם ה' נעימות אור עליון בשמחה ובטוב לבב וברוח נמוכה. והרשע נעשה טמא מטומא ע"י נגעים שהן עינוגים דסט"א וכשרוצה לקבל תשובה והובא אל הכהן צדיק וחכם וכהן עליון ולקח למטהר שתי צפרים, ענין שתי הצפרים הם שתי בנות לבן רחל ולאה אשר מנצוצי אורם נפלו הארות ובהירות בקליפה תענוגים רעים אשר בהן יוקשים בני"א והם מראות נגעים וצריכן להחזירם לשרשם שהם חיות טהורות מסוד נביאי מהימני ומבואר בדברי מרן שתי צפרים הם חו"ב דמוחין דנוק' דקליפה ושוורשן מבחי' ולפה שפחת לאה בסוד הבל פה קדוש לתורה לשמה וכו' (הכלים לזינה) ... ומשם נשתלשל צפור אחד למטה מוח דנוק' דקליפה והיא המפתה ללישנא בישא ולביטול תורה לזלזל הפה ולגסות רוח היפך הקדושה לאה שורש הענוה ותורה וחסד פה קדוש וכשנופל בחי' זו לעמקי הקליפה אזי נעשה חכמה דקליפה תמיד חכם בעניו והוא מראות שאת וקרום ביצה להתגאות ולהשתרר בחכמתו הסרוחה. ויש פרצוקי קדוש מסוד רחל בלהה להבה דקדושה ותענוגי ותשוקת התורה ומשם נשתלשל צפור הב' וכשנופל לקליפה הוא המפתה לתפוקי הגוף מוח בינה דקליפה עוה"ז תענוג וכל תענוגי ענג עליון נמשך ממוח בינה דקדושה אשר משם נמשך צרור החיים לאוצר הנשמות במים החיים מעין נובע לתשוקה עליונה וכל עידון הצדיקים במים חיים אלו דנפקין מיסוד דבינה ודמלכות ואחר טהרתו ושחט את הצפר האחת שהוא נגד בינה דקליפה להעלותו לשורשו והוא כמו שחיתות ס"מ שיוצא הטוב ויסתלק הרע כן בדרך הזה יתנהג עם כל תענוגי עוה"ז לקשר עצמו עם חיות של כל הדברים בחי' דם צפר והשאר אסור בהנאה והשחיטה אל כלי חרס בסוד כלי ר"י ב"ן נגד בהרת עזה כשגל שגל דקליפה ותענוגי ניאוף וטינופא דהאי עלמא ובהאי כלי חרס דקדושה יסוד דנוק' צרור החיים דמתענגין נשמתין בסוד ענג שם סוד מים חיים... וכו'

^ס עיין תורה א תנינא אות [ח] ועל – יְדֵי הַשְּׁפָעַת הַנְּבוּאָה אֵף עַל פִּי שְׁאִין מִי שְׁיִתְנַבֵּא, רַק שֵׁשׁ בְּחִינַת הַשְּׁפָעַת הַנְּבוּאָה בְּעוֹלָם, עַל – יְדֵי – זֶה נִגְאָלֶת וְנִפְדִית הַתְּפִלָּה, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא גְבוּהָה מְאֹד, וּבְגִי אֲדָם מְוֹלְלִין בָּהּ. וּבְשֵׁעוּמֵדִים לְהַתְּפַלֵּל, תְּפַצִּים לְפִטוֹר הַתְּפִלָּה מֵעֲלֵיהֶם, כְּמֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ, וְצְרוּנָם לְבִרְכָה (בְּרִכּוֹת ו:); "כִּרְם וְלֶת לְבִנֵי אָדָם" "אֵלֹו דְּבָרִים הַעוֹמְדִין בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּבְגִי אֲדָם מְוֹלְלִין בְּהֶם" וְכוּ' וְעַל – יְדֵי הַנְּבוּאָה נִגְאָלֶת הַתְּפִלָּה מִן הַגְּלוּת, בְּבִחִינַת (בְּרֵאשִׁית כ:); "כִּי נָבִיא הוּא וְיִתְפַלֵּל בְּעֶדְךָ". שְׁעַל – יְדֵי נְבוּאָה הַתְּפִלָּה בְּשִׁלְמוֹת, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת (יְשַׁעְיָה נ"ז): "בּוֹרֵא יֵיב שְׁפָתֵימִי, בְּחִינַת נְבוּאָה:

אבל כששומע ניגון מצדיק אזי כולו קול ישר שרק מועיל מאד להמשך על ידו אל הקב"ה לעשות רצונו ית' דהינו תיקון ובנין המלכות.

נמצא שאדם תמיד שומע קולות ותמיד בכל מעשיו ודיבורו ואפילו הרהור ליבו הוא מנגן. כי כל מה שאדם עושה בבחירה הוא ברור רוח טובה מרוח רעה דהיינו בחי' ניגון, אמנם ניגון ממש הוא דווקא קול היוצא מהאדם אפילו קול הכאת תוף וכ"ש דיבור ממש אבל בהם לא כל כך ניכר סגולת המשיכה שיש בניגון ממש בכלי נגינה שמושך לב השומע אחריו בבחי' הפעם ילווה אלי אישי, לכן עליו עיקר כוונת רבינו שמועיל עבוה"ש או ח"ו יכול להזיק.

נמצא מה שאדם פולט הוא לגבי עצמו נקרא ניגון ולגבי חבירו נקרא קול מעורב ומה שהוא קולט מחבירו לגביו זה קול מעורב ולגבי חבירו זה ניגון לכן עיקר תיקון הנגינה היא לדעת לשמוע בכל תערובת את קול הישר שבו ומי שלא זכה לכוה ברור מדמה אזי אסור לו לשמוע ניגון אלא מצדיק.

תפילה להכנס לקדש הקדשים

רבונו של עולם "ידעתי כי כל תוכל ולא יבצר ממך מזימה" (איוב מב ב)
עזור לי להבין את האמת הפנימית שבדברי רבינו נג"מ חכמה

דברי הצדיק שמקבל מבין שני הכרובים קול המוחין העליונים,
כי הצדיק עושה רצונו של מקום, ולגביו הם כמו הצפרים ממש פנים בפנים,

שעי"ז שומע קול קורא לו בחיבה, קול ה' ממש, בלא שום תערובת,
ובכוחו לצמצמו לדברי תורה נפלאים שכולו זרע אמת,

ולהשליך קולות לפני הצפור שאבדה שהיא אני בעצמי,
כי קולו כקולך ומשליך אלי דברך, בדבוריו וספריו סמוך לי,

וקולו דומה לקולינו ומשליכו סמוך אליך
בבקשות ותחנונים שתחזיר אלינו פניך.

אמנם הצדיק כבר נמצא סמוך אצלך
אבל מה יהיה עימי ועמנו הבת מלכה

על כן עזור לנו להבין פנמיות דברי רבינו,
להרגיש כל דיבור של הצדיק בהרגשה נכונה בלבנו.

להרגיש שכל דיבור וכל אות היא כולו זרע אמת,
וכמו שער של אש שהנכנס בו בוער אליך כאש יוקדת.

תורה ג' מתבאר בה המאמר החמישי של רבב"ח בגמ' ב"ב עג כפי שרבב"ח מסר הביאור
לרבינו (כמבואר בחיי מוהר"ן אות ה')

**אָמַר רַבֵּה בַר בַּר תַּנְהָה: לְדִידֵי חֲזִי לִי תְּהִיא אַקְרוּקְתָּא דְּהוּי פְּאָקְרָא דְּהַגְרוּנְיָא,
וְאַקְרָא דְּהַגְרוּנְיָא פְּמָה הוּי שְׁתִּין פְּתִי, אַתָּא תַנְיָא בְּלַעָה אַתָּא פּוּשְׁקִנְצָא וּבְלַעָה
לְתַנְיָא, וְסָלִיק יְתִיב בְּאֵילָנָה. תָּא חֲזִי פְּמָה נְפִישׁ חִילִיָּה דְּאֵילָנָא: (אמר רב פפא בן
שמואל אם לא הייתי שם לא הייתי מאמין^{סא})**

רְשָׁבִים

אֶקְרוּקְתָא צְפַרְדַּע^{טב}: כְּאֶקְרָא דְהַגְרוּנִיָּא גְדוּל הָיָה כְּאוֹתָהּ כְּרָה: וְאֶקְרָא דְהַגְרוּנִיָּא כְּפָה הוּי? שְׁתִּין בְּתִי תְלַמְדָא קְאָמֵר לָהּ^{טז}: אֶתָּא תְנִינָא רְבָה קְאָמֵר לָהּ: פּוּשְׁקִנְצָא עוֹרֵב נִקְבָּה:

וזה פירוש המאמר לפי הרשב"ם שם –

אמר רבב"ח ראיתי צפרדע שהיתה גדולה כמו הכרך שנקרא אקרא דהגרוניא. ואקרא דהגרוניא היא שישים בתיים, בא תנין ובלע את הצפרדע ובא עורב נקבה ובלעה את התנין ועלתה העורב שבתוכה התנין שבתוכו הצפרדע הגדולה ככרך של ס' בתיים וישבה על ענף באילן, בא וראה כמה גדול כח (הענף) האילן.

ולפי רבינו (כפי שיבאר בסוף התורה) הביאור הוא –

אמר רבב"ח ראיתי ששרש בנין המלכות (צפרדע) שהוא קול היוצא מבחי' שתי צפרים חיות טהורות יכול אדם לעשות לו דיבור ועי"ז לנגן אותו ולשמוע אותו בכל ניגון ע"י שיקרא בגרון גמרא שהיא בחי' שישים מסכתות (שיתין בתי) אבל אם לומד שלא לישמה בבחי' רבה קאמר לה דהיינו להיקרא רבי (במקום לעשות לו רב דהיינו תיקון המלכות) אזי יבלע הנחש (התנין) את קול לימודו הזה^{טז} (צפרדע) (לגרום לו לשנוא חכמים פל"ח) והעיצה למי שרוצה ללמוד לשמה ולא מצליח שילמד בלילה (בחי' עורב) כי הלילה בולע^{טז} את הנחש מכח החוט של חסד^{טז} (בחי' אילן) אשר דאברהם איש החסד) שנמשך על הלומד בו. שהוא החן הנשפע עליו מכח מסירות נפשו ללמוד בלילה שע"ז מטה הקב"ה כלפי חסד לקבל עבודתו (כך משמע בזהר לך לך צא.) והוא הסיעתא שמקבל מהצדיקים המקשיבים לקולו בג"ע ובפרט אלה שלומד את חידושיהם שמטים כלפי חסד לברר עבודתו ולהעלותה למעלה אע"פ שאינה בשלימות (כך משמע בתורה יב ומדיוק יתיב באילן דהיינו אברהם).

עתה יגלה רבינו תורה נפלאה בסוד הנגינה ואחר כך יבאר היטב כיצד כל זה מרומז בדברי רבה בר בר חנה הנ"ל:

הִנֵּה מִי שְׁשׁוּמְעִי^{טז} נְגִינָה^{טז} מִמְּנִיָּן רְשָׁעִים^{טז} ע לֹא דוּקָא רְשַׁע מִמֶּשׁ אֵלָא שְׁבוּמֵן שְׁמַנְגָן אֵין כּוּוֹנְתוֹ לְשֵׁם שְׁמַיִם כֻּלְלֵעָא (לק"ע"ב), קָשָׁה וּמוֹזִיקָעֵג לֹא לְעִבּוֹדַת הַבּוֹרָא ע"ד.

^{טב} בערוך מבואר שאקרוקתא היא צפרדע נקבה והזכר נקרא אקרוקא

^{טז} צ"ע כאן ובהמשך רבה קאמר לה. מה הכריח את רשבים לפרש דלא רבב"ח אמר את הכל. אבל לפי רבינו זה נפלא כי דבריו הם חלק מהפירוש של המעשה

^{טז} צ"ע מה הכוונה בולע ולעיל אמר שלימד להקרא רבי אינו חשוב לתקן את הגרון והיא מחשבה המזיקה לתיקון המלכות אבל בולע משמע שנעשה מוזן לסט"א דהיינו שיונק ממנה חיות להמליך את מלכות הסט"א תאוות ומידות רעות, דהיינו שלא רק שזה שלומד להקרא רבי זו תאוות הכבוד אלא עוד נותן כח לסט"א ונראה הכוונה למבואר בתורה יב וכח שדייקא מלימוד הגמי' שלא לישמה מתחזקים הרשעים לדבר עתק ובזו על הצדיק עי"ש וכן בתורה ריד שתלמוד גמט' שם של הקליפה לילי' וכשלומד שלא לשימה מקבלת כח מהלימוד בעצמו.

^{טז} לשון כסוי כמ"ש במדבר ד' כבלע את הקדש דהיינו שמגן ומכסה על הלימוד מפני הנחש. (מעב"ג)

^{טז} צ"ע כי כפי שסיפור כפי שסיפרו רבב"ח משמע שהלילה בלע את הנחש קודם שישב על האילן דהיינו חוט של חסד ואילו לפי רבינו רק מכח החוט של חסד יכול הלילה לבלוע את הנחש. אולי אפ"ל כי לחוט של חסד זוכה בלילה מכח סיעתא דשמיא שמקבל מהצדיקים והקב"ה המקשיבים לקולו אבל החוט של חסד לא פועל בלילה אלא אחרי הלילה שישאר מחובר אליו ית' להיות מסוגל לשמוע ניגון מכל מנגן ולברר הטוב בכל קול כי בלילה לא נצרך לחוט של חסד כי זוכה לחסד עצמו אבל ביום נשאר רק רשימו ממנו שזה בחי' חוט.

^{טז} צ"ע מדלא נקט מקשיב משמע שכל שמיעה ומאידך וישמע יתרו משמע שמיעה ממש המביאה לידי מעשה אבל באמת כבר שם אומר המדרש כולם שמעו ורק יתרו בא וא"כ צ"ע מאי "ששומע" האם כל שמיעה מזיקה או דווקא כשמקשיב היטב. ועיין לקמן בתורה ד"ה והוי דן את כל האדם לכף זכות מבאר שע"י שמיעה כנ"ל מתקן המלכות ועי"ש הגה מנוסחאות והגהות מכתב יד שבצידי הגליון של הכת"י כתוב שע"י ששומע ניגון ונכלל בו וכשמנגן בשמחה גם הוא שמח את עצמו בהשית', וכשמנגן בהתעוררות גם הוא מתעורר את עצמו ומרהרר בתשובה אזי הוא מתקן וכו'. ולפ"ז משמע ששמיעה היא דווקא כשנכלל בו. גם עיין תורה קלד', ומו תנינא, לגבי שמיעת תורה שצריך הרב לומר באופן שכל אחד ישמע רק מה שראוי לו ומבאר שם שאע"פ שכולם שומעים אבל שמיעה ממש כשל יתרו אותה אסור שישמע אלא כל אחד רק את הראוי לו. גם עיין תורה רכו ותורה רלו שהניגון מסטרא דלוי לכן מושך להלוות אליו ולפ"ז אם לא נמשך לא נקרא שמיעה.

ס" צ"ע מה נכלל בשם נגינה? עיין לעיל בהקדמה האחרונה שניגון הוא מה שאדם מחזיר ממנו לחוץ ע"י שמנגן ברור מסויים מתוך תערובת קולות ששומע בליבו או באזניו.

וכאן שמדובר בנוק שמיעת ניגון מאדם רשע, מדובר בניגון שמוציא רשע, שאצל השומע זה יכנס כקול תערובת (של קול חוזר רע עם מעט קול ישר) ומי שלא זכה לברור המדמה ובידור כל מדותיו כראוי ע"י לימוד תורה כפי שיתבאר אין לו את הכח לברר את הקול הזה ולהמשיך רק אחרי קול הישר שבו אל הקב"ה, לכן מוזיק לו כי מסתמא יגרר אחר קול הרע שבניגון ששמע.

בעיקר מדובר בניגון ממש בפיו או בבלי שגורם לאדם להקשיב היטב ולהמשיך ליבו אחריו (כמבואר בשיחות הר"ן רעג), בעומק הדברים זה כולל גם כל מיני דיבורים רעים שגם הם ניגון של רשע (וגם הם מושכים את הלב לקבלם) אבל אפילו קול כעס של אדם הוא ניגון של רשע שצריך להזהר שלא להתפעל ממנו ולהגרר אחריו לכעס וכן כל כיו"ב ואפילו קול דפיקת מקל שנעשה בכוונה הוא ניגון אלא שקשה שימשוך את הלב כל כך לכך מסתמא אין הזיקו רב.

ועיין ספורי מעשיות ו' בטלעריס יום רביעי שכל העשרה צדיקים שלבד מזה שצווארו עקום הצטיינו ביכולת הנגינה והתפארו כסדר מעלתם והשנים האחרונים התפארו אחד שיכול לעשות בקולו כמו תוף והשני כמו יריה מקנה שריפה נמצא לפ"ז שניגון הוא אפילו קול דפיקה עד שסברו שעל ידו יכולים הם לקרב את שתי הצפרים זה לזה דהיינו תיקון המלכות בשלימות. ועיין בזה מעב"נ א צג צד. ועיין תחילה שער רוה"ק להאריו"ל שאין שום קול לבטלה קול הקולות שבעולם הם בחי' נבואה וכן גם משמע בתורה כב שכולם מתלבש בהם רמזים לעורר את הגוף להקשיב לנשמה. אלא שכנגד כל קול דקדושה מתעורר קול הברא רע ולכן צריך ברור המדמה גדול כדי לשמוע רק את קול הישר שבתערובת הקולות.

סט הביאה"ל הקשה מדוע פתח רבינו במנגן רשע ולא במנגן כשר ותירץ כדי שיוסלה חון שהיה שם לא יחשוב לרע שהוא מנגן כשר עיין שיש"ק ח"ב אות קפא וצ"ע א"כ למה מוהר"ן בלקוטי עצות ובקיצור לקוטי מוהר"ן גם פתח במנגן דסט"א אמנם שינה מלשון רבינו שלא קרא לו רשע. אלא דסט"א.

צ"ע מדוע לא נקט לשון נקיה כמבואר בפסחים ג כמה הקפידה התורה על כך. ונ"ל כיון שכיון בדבריו ליוסל החון כנ"ל בהקדמה לא רצה להניח מקום לפרש כאילו ממעט בחומרת עונו ובפרט בתאווה הידועה שבה נפל יוסל החון וכידוע רבינו מיאס תאווה זו במיוחד בתכלית המיאוס. כנראה כי היא עיקר הסטייה ממנו ית' ופגם הקשר והברית עימו ועליה עיקר החרון אף של הקב"ה שע"כ נקראת ניאוף דייקא לשון חרון אף.

ואולי גם רימו לפסוק רועה זונות יאבד הון וכתוב כבוד את ה' מהונך ודרשו חז"ל אל תקרי הונך אלא גרונך דנמצא שפגה"ב היא התאווה שביטור פוגמת בניגון (וכמבואר בתורה כו אות ו) וביותר קשה לשמוע ממי שפגום בתאווה זו. וצ"ע מאידך (שמעתי מהריצ"ח עפ"י לק"ה על תורה כג) שנואף עוד אפשר לדבר עימו לפעמים על תשובה, וא"כ אולי במקום שאין נשים שישמעו אותו הוא כן מנגן לשם שמים, אבל יש הנופלים מניאוף לתאות ממון שבה יש בחי' שגרועה יותר כי תופסת את מח האדם לכל העשרים וארבע שעות עד שאין כלל עם מי לדבר על תשובה ולפ"ז אצלם אולי יותר יש לחוש שאין כוונתו לשמים כלל כי חוקה שבכל רגע חושב איך יעשה ממון (ומעניין שדווקא הם אוהבים ביותר לשמוע נגונים אולי כי הממון והניגון שרשם במקום גבוה מאד)

עכ"פ אע"פ שיותר לחשוש מכל אחד שמה יש לו פניות בשעת ניגונו אבל אין ללמוד מלשון התורה כאן לעצמינו שיותר להחליט ולקרא להיות אדם מנגן רשע, ובפרט בתורה זו כפי שיתבאר עפ"י הנ"ל שלשה"ר נקרא ניגון רע וכמבואר בתורה נד כי עיקר ענין הניגון הוא לברר טוב מרע שעפ"ז נבאר בתורה רפב שחון כשר הוא זה שיועד למצא טוב בכל אה. ועוד גם לפי האמור בסמוך לקמן שתיקון הנגינה היא לימוד תורה שבע"פ הרמוז בבחי' עורב (דהיינו במסירות נפש והתמדה כמבואר בערובין). ומבואר בחיי מוהר"ן אות לד סגולה להתמדה שלא לדבר על שום אחד מישראל כי כל אחד מישראל יש לו אות בתורה וכשמדבר בו מושך עצמו מאותה האות (ועיין מזה גם בשיחות הר"ן צא) ושאל אותו אחד ואם רואים שהוא רשע גמור **וגער בו רבינו ז"ל איך אתה אומר על אחד מישראל שהוא רשע גמור הלא נמצא בו בודאי עוד מעט טוב או איזה נקודה טוב ששם אינו רשע והוכיר אז את הענין המבואר בתורה רפב, שכאמור גם היא קשורה לתורה שלנו שמדבר בה מניגון דהיינו לימוד זכות.**

ל צ"ע שרבינו נקט מנגן רשע וכולם הבינו שמתכוין ליוסלה חון, קשה שבוהר מחמיר מאד במכנה יהודי בשם רשע (זהר משפטים קכב). תאנא, ישראל אקרין קדש, ובגין דאינון קדש, אסיר ליה לאיניש למקרי לחבריה בשמא דגנאי, ולא לכנאא שמא לחבריה, וענשה סג'י, כי סם גנאי הוא מתחיצונים ונחשב כאילו משליט כח הרע ומלביש הקדש בטמא וגורם אחית החצונים במדרגות העליונות וכל שכן במלין אחרנין, כון לשון הרע ומי"ב תאנא כתיב (תהלים לד יד) נצור לשונך מרע וגו', מזה מרע, דבגין לישנא בישא מרעין נחתין לעלמא בגלל לש"ה מחלות יורדות לעולם. אמר רבי יוסי, כל מאן דקרי לחבריה בשמא דלית ביה, וגני ליה, אתפט במה דלית ביה כי המדבר לש"ה על חבירו גורם לנכות מהעונות של מי שדבר עליו ונחשבים על שם המדבר ונתפס עליהם כאילו הוא עשאו, דאמר רבי חייא אמר רבי חזקיה, כל מאן דקרי לחבריה רשע, נחתין ליה לגיהנם, ונחתין ליה לעלעזי, בר אינון חציפין דאורייתא, דשרי ליה לאיניש למקרי להו רשע. ההוא גברא דלית לחבריה אדם אחד קולל את חבירו, אעבר רבי ייסא, אמר ליה כרשע עבדת אמר רבי יוסי למקלל עשית כרשע, אתייה לקמיה דרבי יהודה לקחו המקלל לרבי יהודה לדון על שכינתו רשע, אמר ליה רבי יוסי רשע לא קאמינא ליה, אלא כרשע, דאחזי מלוי כי עשה מעשיו כרשע, ולא אמינא דאיהו רשע, אתא רבי יהודה ושאל לעובדא קמיה דרבי אלעזר, אמר ליה ודאי לא אתחייב, מנלן, דכתיב (איכה ב ד) היה יהו"ה כאויב, ולא אויב, דאי לאו הכי, לא אשתאר מישראל גועין בעלמא.

ונ"ל כי מדבר על ניגון היוצא ממנו כי כשם שבהרהור יכול להקרא צדיק כמבואר בקדושין המקדש עמ"נ שאני צדיק גמור חוששין לקדושין הכי נמי המנגן שמכוין שלא לשם שמים ובפרט הפגום בפגה"ב אותו ניגון שניגן שלא לשם שמים לקחו מצפרים דקליפה ולגבי נקרא מנגן רשע ואמנם כשינגן לשם שמים מיד יקרא מנגן כשר ורבינו שידע מחשבות יכול היה לקבוע על ניגון מסוים שהוא יוצא עכשיו ממנגן רשע אבל אנתנו אפילו מי שיודעים בו שפגום אנו רק מחמירים לחשוש שהרי שמא הררה תשובה באותה עת ובפרט שכח הניגון גדול לחזור על ידו בתשובה לבנות המלכות אפילו מי שפגם הרבה כדברי רבינו בשיחה רעג. כל הקושיא היא רק על שעת המעשה אבל מה שכתב כאן לא קשה כי מדבר בכלליות ולא על אדם מסויים.

ואולי כיון שדייקא בניגון שמצד עצמו מאד מסוגל לתשובה והוא מתקש להשאר ברשעו לכן הוא באמת רשע.

ס"א לכאורה מהנעשה מיוסלה לכאורה היה צריך לוד שדווקא התאווה הידועה היא הפוגמת במנגן וכן משמע בחיי מוהר"ן - אות רטו - על ענין חקמת השיר והמליצה הנקרא בלשונם פאזיא אומר מי שאינו יכול פא זיא [הינו למאס בתאווה המושגל פראוי] אינו יכול פאזיא. כי רועה זונות יאבד הון, ואל תקרי מהונך אלא מהונך נמצא שרועה זונות יאבד את הקול והשיר. ועל-כן מי שאינו יכול פא זיא שיהיה אצלו נמאס ופא זיא ופא זיא שתהיה, יהיה אצלו נמאס ופא, אינו יכול פאזיא והבן: ומלקוטי עצות הנ"ל מבואר שאינו כן אלא כל תאווה וכל ניגון שאינו לשם שמים. ובאמת גם בחיי מוהר"ן לא אמר מי שנואף אלא מי שלא ממאס התאווה. כי יש שלא נואפים אבל גם לא ממאסים. ובאמת ברית והקשר עם הקב"ה בו תלוי כל הלשם שמים וכל מי שמנגן שלא לשם שמים זה בחי' פגם הברית והשקר שלו עם הקב"ה.

עב בליקוטי עצות (נגינה אות א): "על כן צריך להזהר מאד שלא לשמוע נגינה ממנגן דסטרא אחרא, שאין כוונתו בניגונו לשם שמים כלל, רק בשביל ממון וכבוד והתפארות, כי שמיעת קול נגינה שלו מוזיק לעבודת הבורא יתברך".

וכששומע ממנגן פֿשר עה וְהַגּוֹן ע, אִזִּי טוֹב עו לו, פֿמו שִׁיתְפָּאָר. כי סגולת הניגון למשוך את הלב (תורה רלו ותורה רכו) כששומעים ניגונים זמירות מאנשים כשרים

צ"ע דמשמע שאם כוונתו גם לשמים הוא כבר לא מוזיק ומותר לכל אחד לשמוע אותו. ומהמשך דבריו בלק"ע הנ"ל שמנגן כשר והגון טוב ומועיל עבודת הבורא לשמוע ממנו ניגון.

לפ"ז לכאורה משמע שטוב לשמוע זה רק כשכוונתו כולה לשמים ומוזיק רק כשאין כוונתו כלל לשמים וכשכוונתו מעורבת אוי לא מוזיק ולא מועיל.

אבל באמת ממה שמבואר לקמן שניגון סגולתו למשוך לב האדם אליו והוא בחי' נבואה שמעורבת באמת ושקר ותיקון הלימוד גמרא בלילה הוא ברור המדמה דהיינו לדעת לברר טוב מרע אולי זה תלוי בכל אדם השומע כמה כבר זכה לברור המדמה שעי' לימוד גמרא בלילה ובאדם המנגן כמה מעורבת אצלו כוונתו בפניות.

עוד עיין לקמן עפ"י תורה רכו שיש נגונים שלעולם אסור לשמוע כגון יללה ועצבות ולא יועיל לזה העצה של תורה בלילה. אבל ניגון של שמחה שמנגן רשע, אפשר לשמוע רק מי שלומד תורה בלילה ובשעת הניגון משתדל להתעורר על ידו לשמחה דקדושה. (קצור ליקוטי מוהר"ן אבל עיין לק"ע בתרא נגינה א) ועיין חגיגה טו: אחר מאי (פרשי"י מפני מה בא לידי כך ולא הגינה תורתו עליו) זמר יוני לא פסק מפומיה ע"ש וצ"ע הלשון מפני מה בא לכוך משמע שבתחילה כיוון לשם שמים ורק אחר"כ מכה הניגון גרם לו שיתפקר נמצא שאפילו תנא נורא מטייל בפרד"ס אע"פ שבעצמו מנגן ולא ששומע ממנגן רשע אבל כיון שהניגון חיבר אותו רשע מוזיק לו.

וראיתי חרדים חשובים שחושבים שמוסיקה קלאסית אינה מוזיקה אבל האמת שמעתי מאדם הבקי שרובא דכולה של נגוני המוזיקא קלסית חוברו בכוונה תחילה או של ניאוף או לכנסיה הנוצרית. ומוזיקא ישמעאלית שהיא קול יללה היא גרועה מהכל עיין תורה רכו. וכפי ששמעתי מהריצ"ח (מט"ז דק"ץ 35) בשם הגר"א למה ניגון בני ישמעאל כולו ביללה תמיד כי איתא בגמ' שתשעה קבין זימה לקחו בני ישמעאל ואמר שמה שמיללים תמיד זה על הקב זימה האחד שנחסר מהם משמע שכל יללתם היא יללה של זימה.

י"י מוהר"ת שינה מלשון רבינו וכתב מוזיק במקום קשה עיין לקוטי עצות ערך נגינה אות א... צריך לזהר מאד שלא לשמע נגינה ממנגן דסטרטא אחרא, שאין כונתו בנגונו לשם שמים כלל, רק בשביל מומן וכבוד והתפארות, כי שמיעת קול נגינה שלו מוזיק לעבודת הבורא יתברך... ואולי נקט לשון מוזיק לרמוז לניגון שבלשון לעז נקרא מוזיק, כי בבחי' לעז הוא מוזיק

וצ"ע מדוע החמיר רבינו לכנותו רשע ומאידך כביכול הקל בהיזק שמיעת קולו שכביכול רק קשה ולא מוזיק

ע"י למה נקט הבורא דייקא עיין בזה הערה יפה באורח מישור בשם הרב כרמל, שרמו בזה שעולם הבריאה שם התגברות הצפרים דקליפה לינוק. לפ"ז נראה כוונת רבינו שלשמוע ניגון מאדם רשע מוזיק לעבודה של מי שמדרגתו היא בעולם הבריאה, דהיינו עולם הפירוד. והביאור עפ"י מה שביאר שם שכח הניגון להחזיר בתשובה ולאחר האדם בחזרה לאביו שבשמים הוא מכח הדדי בהמה שהם סוף רגלי עתיק הבולטים מעולם אצילות לעולם הבריאה. דהיינו כי מי שנמצא בעולם הפירוד ורוצה לשוב בתשובה אין לו אחיזה בקדושה אלא משם, אבל כיון שהוא נמצא בעולם הבריאה שבו יש גם לט"א אחיזה לכן גם הרע שלו רוצה לינק משם כח להפילו לתאוה לכן אם שומע ממנגן רשע שלוקח נגינתו מצפרים דקליפה היונקות משם כח להרע אוי יש כח נגינת המנגן הרשע להפילו לינק כמוהו מצפרים דקליפה במקום לינק כח לתשובה.

ע"י למעשה צ"ע גדול מי הוא המנגן הכשר שרבינו אומר שטוב לשמעו בדפשוטות הוא רק מנגן צדיק ממש שניגונו הוא קול הישר בלבד בלא תערובת רע, אבל קשה כי דרכו של רבינו כשמתכוין לצדיק מפרש דבריו, ועוד בשיחות הר"ן רעג אומר שלנגן כל אחד לעצמו זה טוב והרי אני לעצמי איני צדיק. ונראה שזו אינה קושיא כלל כי כנ"ל מה שאדם מנגן לבדו זה את ברור קולות הישר והחזיר שבלבו שאיתם תמיד הוא צריך להתמודד, גם כששומע ניגון מאדם אחר. ולכן ניגון שטוב לעבודת הבורא הוא רק ניגון שלא יקשה עליו את הברור אלא שיעזור לי בו, ולפ"ז באמת ניגון טוב הוא רק ניגון של צדיק או מי שבזמן שמנגן יש לו התעוררות ודביקות

שעי"י עולה בידו לנגן באמת לשם שמים כי הכלל **שהכל הניגון על כמה מכיון המנגן לשם שמים** כך ניגונו יותר קדוש. וכל זה לגבי שמיעת ניגון מאדם אחר אבל כשאדם מנגן בעצמו בבחירתו לעורר עצמו לנגן לשם שמים וכפי הצלחתו בזה יעורר אותו הניגון לעוד יותר דביקות כמבואר בשיחות הנ"ל שאמר: טוב להאדם להרגיל את עצמו שיוכל להחיות את עצמו עם אִיזה נגון פי נגון הוא דבר גדול וגבוה מאד מאד, ויש לו כח גדול לעורר ולהמשיך את לב האדם להשם יתברך ואפילו מי שאינו יכול לנגן, אף על פי כן בביתו ובינו לבין עצמו יוכל להחיות את עצמו באִיזה נגון כפי שיוכל לזמר אותו, כי מעלת הנגון אין לשער...וכו' ע"ש.

ועיין בליקוטי הלכות (ה' נשיאת כפים ה"ה אות ו' עפ"י תורה לד): כי עיקר הדביקות וההתחברות להשם יתברך מזה העולם השפל והגשמי והנמוך מאד הוא על ידי ניגון וזמרה. וכמו שרואין בחוש שאפילו האדם הרחוק מאד מהשם יתברך ומונח בדיוטא התחתונה על פי רוב על ידי ניגון נתעורר להשם יתברך ומוכיר את עצמו היכן הוא בעולם. רק כששומעין הניגון ממנגנים רשעים או קלים המצוים עכשיו ביותר אוי יוכל להזיק לו ביותר כמו שכתוב בתורה ג'. **אבל כששומעים ניגונים זמירות מאנשים כשרים באמת המכוונים את לבם להשם יתברך או כשמנגן בעצמו איזה ניגון וכוונתו לשמים יכולים להתעורר על ידי זה מאד להשם יתברך וכמו ששמעתי מאדמר ד"ל.** כי עיקר החיבור והדביקות מעולם הזה הגשמי להשם יתברך שהוא מרום ונשגב מאד. **בפרט מי שחטא ונתרחק מאד מאביו שבשמים הוא על ידי ניגון וזמרה שהוא בחינת כל השירות והתשכחות שאומרים להשם יתברך.** ועל כן יסד דוד המלך עליו השלום כל ספר תהלים שכלול מכל העשרה מיני נגינה כמו שאמרו רז"ל.

מבואר שלא רק מצדיק טוב לשמוע אלא מכל אדם כשר שמנגן או שר בדביקות. ומסתמא כלול בזה גם כל דברי מוסר שאדם שומע אם נמשך ליבו עי"י לתשובה הרי זה בכלל ניגון מאדם כשר שעל ידו נבנית המלכות.

וצ"ע האם דווקא ניגון ממש טוב או אפילו קול דפיקות כי מבואר בספור המעשה מו' בעטלערס ביום הרביעי שהיו שם עשרה צדיקים לבד מזה שצווארו עקום והגדול שבהם התפאר שידוע לעשות קול של רית רובה וזה שלפניו ידע לעשות כקול התוף וסברו שע"י יכולים לקרב את הצפרים, דהיינו שניגונם היה ניגון של אדם כשר, שהוא טוב לעבודת הבורא, וגם זה שצווארו עקום שידע להשליך קולות לא מבואר שהשליך קולות ניגון יפים דווקא, אלא כקול סגירת דלת וחבטת הכלב בשלג, ומסתמא גם לפני הצפרים שם לא השליך נגינה של דביקות המוכר לנו, אלא קול הדומה לשלו אצלה ולשלה אצלו, עמ"נ לקרבם, שזה סוד כל תיקון הניגון, דהינו לקרב את הצפרים, דהיינו את ישראל להקב"ה ואת הקב"ה לישראל. אבל כיון שניגון טוב אמור לגרום לתשובה צ"ל שסוד השלכת קולות אינו ניגון גשמי כפשוט אלא כל מיני רמזים שמשליך וממציא לפניו להוכיח לנו לשוב אל הקב"ה. ומסתמא התוף וירית הרובה של שני הצדיקים הנ"ל אין זה ניגון כפשוטו אלא בסוד איזה גרימת התעוררות שרמוזו בדפיקות כאלה אלא שכיון שלא ידעו להשליך את הקול אלא רק לפעול בו בסמוך להם לכן לא הואילו לצפרים. (אולי קול הרובה רומז לכוחו של אותו צדיק לעורר ליראת העונש שע"י אדם ישוב בתשובה)

י"י צ"ע מה רצה להוסיף ב"הגון" יותר מכשהוא רק כשר.

ע"י צ"ע כי טוב זה לא ההפך מקשה שנקט בתחילה ולכאורה היה לו לומר קל או שיאמר לעיל מוזיק

וכששומע ממנגן כשר טוב לו – כח הניגון עיין ספר מאור ושמש – פרשת קרח ד"ה ועבד והנה איתא בספר ברית מנוחה שבשעה שהיו מביאים קרבן לבית המקדש היה מסתכל בהן העובד בבעל קרבן והבין מחשבתו ואם הבין שאינו עושה תשובה כראוי עדיין אוי רמו הכהן העובד ללויים שיזמרו ניגון לעורר בעל הקרבן שיהרהר בתשובה ואוי הלויים בשרים ובזמרים הביאו לבעל הקרבן שיהרהר

באמת המכוונים את לבם להשם יתברך או כשמנגן בעצמו איזה ניגון וכוונתו לשמים יכולים להתעורר על ידי זה מאד להשם יתברך וכמו ששמעתי מאדמו"ר ז"ל. כי עיקר החיבור והדביקות מעולם הזה הגשמי להשם יתברך שהוא מרומם ונשגב מאד. בפרט מי שחטא ונתרחק מאד מאביו שבשמים הוא על ידי ניגון וזמרה שהוא בחינת כל השירות והתשבחות שאומרים להשם יתברך. ועל כן יסד דוד המלך עליו השלום כל ספר תהלים שכלול מכל העשרה מיני נגינה כמו שאמרו רז"ל. (לשון מוהרנ"ת בלק"ה)

פִּי הַגֵּה כמו שלכל דבר יש שורש למעלה ברוחניות שמשם הוא נמשך למטה בגשמיות, כן הוא גם כן לענין **קול הנגינה** שהיא **נמשכת מן הצפירים** דהיינו מקום רוחני למעלה הנקרא שתי צפירים^ע, ויש לזה רמז בדברי חז"ל **פְּדֵאִיתָא בְּמִדְרָשׁ** (ויקרא רבה, טז^ט): **מִפְּנֵי מָה מִצְרַע טְהָרְתוֹ תְּלוּיָהּ בְּשֵׁתֵי צַפְרִים חַיִּוֹת טְהוֹרוֹת**? **יָבֹוא קְלַנְיָא וַיִּכְפֹּר עַל קְלַנְיָא** מוכח מהמדרש שפגם הלשון הרע הוא בקול^{פא}. **פִּי נִלְקָה מִחַמַּת**

בתשובה, לפי שהם בשרים ובזמנם היו ממשיכים מי"ג תיקוני דיקנא עילאה ממול העליון שהוא מולא עילאה שהוא שלשה היות של י"ג מדות והם י"ב תיבות ועם המקור הוא י"ג מכילין דרחמים, והיו ממשיכים לעולם הבינה שהוא עולם התשובה ומשם נמשך תשובה לבעל הקרבן ומהרהר בתשובה. וממשיכין י"ג תיקוני דיקנא עילאה ממולא עילאה וממקור העליון שהוא נקרא אריך אנפין והיו ממשיכין המוחין עילאין שהם שמות היות והמילויין דהיינו ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן כידוע, ועל ידי זה היה נמחל לבעל הקרבן ונעשה נושא שנוטלין ומבטלין המחשבות של העבירות, ועל השוגג לכד שהוא מעשה בלי מחשבה היה מכפר הקרבן של הבהמה, בהמה נגד מעשה בהמיות שהוא מעשה בלי מחשבה לפי שנושא עון כנ"ל. משי"כ שהלויים היו שרים בקרבן חובת יחיד לכאורה צ"ע דלא אמרו שירה אלא בקרבן חובת ציבור כמבואר בערכין יא: ד"ה בעי רבין ובתוס' שם ד"ה עולת וכן בסוף התוס' ר"ה ל: (ועיין ערכין יא: סוף העמוד בשם ר"ל שדווקא בשעת הקרבה אבל שלא בשעת הקרבה היה להם רשות לשיר, אבל ע"כ בקרבן חובת יחיד משמע שאין שירה). אבל עיין פרש"י תהלים קטז יג משמע שגם על קרבן יחיד אמרו שירה וכן מבואר בש"ת חת"ס א"ח נא וש"ת אבני נזר א"ח ג' ל' ושר"ת מהר"ם שיק א"ח פח. עיין **שיחות הר"ן רעג** עפ"י מעשה יג מו' בעטלערס יום שישי שהבעטלערס שבלי ידים יכול להחזיר החיצים שירה הס"מ בבת מלך כי יודע את ה' דפיקין וי' מיני נגינה שעל ידם מרפאים את המלכה כי עיקר רפואתה ע"י נגון ושמחה דהינו שאפילו מי שנפלה מדת המלכות שלו לגמרי בכל מדותיה ולא נשאר אלא בבחי' הרצון שרוצה לשוב ורוצה להמליך ע"ע את הש"י וסובר שאין בכחו כלל אלא לרצות יכול הצדיק ע"י ניגון לעוררו ולחזקו בעבודת ה' לתקן המלכות שלו. ועוד מבואר **בביאה"ל** שזה סוד שתי הצפירים שם ביום הרביעי שהבעטלערס שצוארו עקום מחזירים זה לזו ע"י שמשליך קולות הם הצפירים שמבואר כאן שהן בנין המלכות שזה סוד הניגונים שאנו מנגנים להש"י שהם בחי' השתתפות בניגון ששרה המלכות לבעלה לעוררו לחזור פניו אליה וזה בחי' תיקון חצות ומירות הבקר.

^{עח} כפי שנתבאר באריכות בהקדמה צפירים אלה הן בבחי' הפנימית שלהן חכמה ובינה שנקראים בוהר תרי רעין דלא מתפרשים, שעל ידי יחודם מגיע השפע ההכרחי לקיום האמונה בהעולמות בלא אתערותא דלתתא ומשפע זה יוצא קול קורא לכל העולם לשוב בתשובה (עיקר ההתגלות של החכמה הוא בבינה וזה דאיתא ברמ"ק עיין תורת נתן ערכי הרמ"ק צה שהניגון שרשו בבינה) ומהקול הזה נגרם חרטת הרשעים והתעוררות הצדיקים והלהבות המלאכים ושרפי קדש נשרפים בו מרוב התלהבות של קדש. כמבואר כ"ז בלק"ה ע"ת ה'. ומבחי' החצוניות שלהם הצפירים האלה הם בחי' זעיר אנפין והמלכות שרומזים להקב"ה וכנסת ישראל והם בחי' הכרוכים של ארון העדות שמבואר בגמ' ב"ב צט: וברשב"ם שם שכשישראל עושין רצונו של מקום היו פניהם זה אל זה ולא עושין רצש"ם היו פניהם פונים זה מזה לבית ולקמן מבאר רבינו שיעקר הדבר שמחבר אותם זה לזה הוא לימוד תורה שבע"פ שנקרא תיקון הגרון דהיינו תיקון הנגינה ומבואר בביאור הלכותים שענין זה רמזו בספורי מעשיות מו' בטלערס ביום הרביעי שיש שתי צפירים שנאבדו זו מזו ומחפשיין זו את זו ובעל הצואר העקום שהוא השלם ביותר בתיקון הנגינה משליך קולות סמוך לה ולו ועי"ז מקרבם זל"ו. וידוע שמבין הכרוכים יצא קול הנבואה אל משה רבינו וזהו שמבואר כאן שהן רומזות למקום שממנו מקבלים הנביאים את נבואתם. וכאן מבאר רבינו שהמדבר לשון הרע שחז"ל כינוהו נרגן מפריד אלוף כיון שמפריד את אלופו של עולם דהיינו הקב"ה מכנסת ישראל ופגם עוונתו מגיע לצפירים הנ"ל שמרחיקים זה מזה לכן תיקונו וכפרתו על ידי שתי צפירים חיות שרומזות לאותם צפירים וע"י ששוחט אחת והשניה שולח על פני השדה כמבואר בפרשת מצרע מתקן הפגם ומחזירים זו לזו.

ואולי אפ"ל שהביאור בזה שאחת שכנגד אלופו של עולם שוחט להחזירה לשרשה והשניה שכנגד כנסת ישראל משלח לשדה להתבודד ולהתגעגע אחר בת זוגה וזהו מתקן מה שבתוליה הפריד בינה וריחקן זו מזו. ועיין ביה"ל שמה שנתרחקו הצפירים בעונותינו אנו מתקנים ע"י הגעגועים אליו ית' בזמירות הבקר ובתיקון חצות בכל יום ולילה.

^{עט} מדרש רבה ויקרא פרשה טז פסקה ז – וצוה הכהן ולקח למטהר וגו' א"ר יהודה בר סימון אלין צפריא קולנין אמר הקב"ה יבא הקול ויכפר על הקול ר' שמעון בן לוי אמר צפור דרור שאוכלת מפתו ושותה מימיו והלא דברים ק"ו ומה אם צפירים שאוכלות מפתו ושותין מימיו מכפרין עליו כהן שנהנה מישראל בכ"ד מתנות כהונה על אחת כמה וכמה במתלא אמרי דאכל בהדי קורא ילקה בהדי קילא:

^פ עיין רמב"ן ויקרא יד ד' – שכתב והנראה מדברי רבותינו, שכל עופות טהורים נקראים צפור, אבל מצותו של מצורע בצפרי דרור, דתניא בת"כ (פרק ח' יד) ושלח את הצפור החיה אל מחוץ לעיר אל פני השדה (להלן פסוק נג), רבי יוסי הגלילי אומר צפור שחיה חוץ לכל עיר, ואי זו זה דרור, ומן המדרש הזה הזכירו הפסופוט, ויתכן שאינו אלא למצוה, ודיעבד כלם כשרין בו, ולפיכך הוצרכו בת"כ למעט טמאות, וכן שנינו במשנה מסכת נגעים (פי"ד מ"א) ומביא שתי צפירים דרור, ושנו עוד שם (משנה ה') שתי צפירים מצוותן שיהיו שוות במראה בקומה ובדמים ולקחתן כאחת, אע"פ שאינן שוות כשרות, שחט אחת מהן ונמצאת שלא דרור יקח זוג לשניה, והטעם בזה, שאף על פי שבידיעבד כלן כשרות, כשהן שני מינים פסולות: – ובפרק אלו טרפות (חולין סב), אמרו עוף המסרט כשר לטהר בו את המצורע, וזו היא סנונית לבנה שנחלקו בה רבי אליעזר וחכמים, ומכאן שאין צפרי המצורע מין אחד בלבד, ושאין מטרהין בכל עוף טהור, אבל מצותו בכל עוף דרור, כלומר שדרה בבית כבשדה, ולפיכך אמרו בסנונית דכיון שהיא טהורה לדעת חכמים כשרה לטהר בה שהיא בכלל דרור, ומכל מקום כל הטהורין כשרים בדיעבד, שכלן בכלל שתי צפירים טהורות: (עיין קהלת יעקב ערך צפור דרור)

^{פא} – עיין תורה יא שם הביא רבינו את הגמ' ערכין דף טז: ששם הגרסא אמר הקדוש ברוך הוא הוא עושה מעשה פטיט לפיכך אמרה תורה יביא קרבן פטיט אבל כאן הביא את המדרש שגרס יבוא קול ויכפר על הקול כי מדבר מקול.

יוצאים המוחין האלה, ונעשים מוחין לזו"ן שהם בחי' הכרובים, שעל ידי המוחין האלה נבנית המלכות וחזרת פנים בפנים להקב"ה^{פז}.

וּבְשֵׁהַמִּנְגָן הוּא רָשָׁע פ"ח כנ"ל שאין כוונתו בניגון לשם שמים כלל, **אָזִי הוּא לֹאֲחָזֵק הַנְּגִינָה שְׁלוֹ מִצְפָּרִים אַחֲרוֹת** פ"ט **שֶׁבְקִלְפָּה** והיא בחי' נבואת שקר, דהיינו קול שמושך להבלי עוה"ז ותאוותיו.

לפי האריז"ל מדובר בצפרים הנמצאים בעולם הפירוד עולם הבריאה^צ והן אחרות מהצפרים שבעולם האצילות שמהן מקבל המנגן הכשר והגון.

ולפי דרכינו עפ"י לק"ה הנ"ל בהקדמה נבאר שכיון שהרשע לא דבק בהקב"ה, זה מכונה שנמצא בעולם אחר, עולם הפירוד, ולכן אע"פ שבאמת מקור חיותו הן אותן צפרים הנ"ל, דהיינו היחוד התמידי של חו"ב, אבל כיון שלא עושה לו דיבור, ולא נמשך אחריו, להמליך על ידו את הקב"ה, אלא מתגבר מכוחו בתאוותיו ועבודותיו הזרות, לכן יניקת החיות משם נקרא כאילו יונק מצפרים אחרות, כי הוא מתייחס אליהן כאחר זור, ולכן גם מקבל מהן כבהמה רק כדי חיונו.

ולכן מנגן רשע מקום יניקתו (כפי שיתבאר לקמן) נקרא דדי המלכות ואילו מנגן הכשר מקום יניקתו נקרא בנין המלכות, כי כיון שמנגן רשע לא בונה מכח היניקה הזו את המלכות, אלא להפך, מפיל אותה למדרגת בהמה, לכן יניקתו מכונה כמו מדדי בהמה, שהן במקום ערוה^צ דהיינו בלא הארת פנים ולא כיניקת אדם שיונק ממקום בינה ליבא דהיינו שמקבל חיות ברצון מכל הלב, כיון שמשמש בו לבנין המלכות שלו להמליך על עצמו את הקב"ה.

^{פז} צ"ע כי בנבואה קיבל אותה מהכרובים משמע אחרי שהם מחוברים ואילו את הניגון לא מקבל מהכרובים אלא משתי צפרים וע"ז מחבר את הכרובים. ונ"ל שאצל הנביא מכח הכנתו לנבואה עד שנעשה פכ"פ עם הקב"ה זוכה כבר שהמוחין הראשונים קול הישר משתי הצפרים ישמע אותו מבין שני הכרובים כי אצלו הם נעשו פכ"פ וע"ז נתכללו החזוניות בפנמיות, דהיינו הצפרים בכרובים לכן שומע את קול הצפרים מהכרובים והקול הזה מתלבש בקול או דיבור ושומע הנבואה. מה שאין כן אצלנו שאנו צריכים בכח הניגון לחבר את הצפרים.

^{פח} כאמור לעיל רבינו נקט כאן רשע בגלל חזון מסויים שישב על שלחנו בזמן אמירת התורה הזו כנ"ל בהקדמה עפ"י שיש"ק ח"ב קפא. ועיין בתחילת התורה בהערה שם.

צ"ע אם גוי גרע מרשע - ונ"ל החילוק שלגוי יש רק נפש ול אנשמה לכן אין לו כיסופים והשתוקקות להש"י אלא לכל היותר יכול להיות בעל מידות טובות שזה שייך לנפש וכמו שרואים בחוש שיש מציאות של גויים בעלי מידות טובות ואפשר שאפילו יותר מהרבה יהודים. ואצל גוי אפשר אפילו שכל מדותיו יהיו טובות ואע"פ לא ירוץ לרדוף אחרי הש"י, מה שלא שייך אצל ישראל שבמצד נשמתו ופנמיותו רוצה מאד את הש"י ורק המידות הרעות מפריעות לו, כי הרדיפה אחרי הש"י הוא מכוחות הנשמה, שאין לגוי. לכן בלשון חו"ל אין גוי שמתגיייר אלא גר שמתגיייר דלא שייך שיחפוץ להתגיייר אלא אחר שכבר יש בו איזה ניצוץ מנשמת ישראל שהיה שבו בין הגויים, וכשמתגיייר מקבל נשמת גר ממש. אבל מומר הוא ישראל גמור החייב בכל המצוות ואפילו אם התפקד לגמרי עדין קשור באיזה חוט דק לקדושה שעל כן אין צריך להתגיייר כדי לשוב. ולכן רבינו גער במי שאמר על ישראל שהוא רשע גמור כמבואר בחי' מוהר"ן לד.

לכן מגוי לא שייך לשמוע ניגון כשר ומישראל מומר גמור גם חזקה עליו שכוונתו שלא לשם שמים ואפילו אם יש לו מידות נפלאות בכל התחומין כמו שמצוים כאלה ולא מעט, כי הניגון הכשר הוא לנגן את קול הנשמה ומי שמנותק ממנה וכ"ש גוי שאין לו כלל אסור לשמוע ממנו. וכל זה מדובר בכאלה שלא מנגנים בשביל תאוה אבל המנגנים להשמיע קולם לכבוד או ממון או ניאוף אפילו שומרי מצוות ומדקדקים בקלה בכחמורה אסור לשמעם אא"כ יודע שניגון מסויים זה ניגון בשעה שחזר בתשובה, וגם בזה יש לדון אם מנגן ניגון שחיבר גוי או מומר שוב צריך כוונה חזקה שלו ושל השומע לתקנו לשם שמים, ובוזה צ"ע. ועיין תורה רכו.

^{טז} עיין מבויע הנחל אדר תשלט קושית הרב מרדכי טורץ שכאן כתב רבינו אחרות ואילו בלק"ה אפטרופוס ג' מבאר מוהרנ"ת שכל הקולות הן מאותו מקום, אלא שהרשע לא רוצה לפרשו כראוי ולא עושה לו דיבור. ותירץ עפ"י לק"ה ע"ת ה' כנ"ל בהקדמה שכוונת מוהרנ"ת אצלנו למה שביאר בלק"ה ע"ת ה' שכל הקולות הם מיחוד התדיר של חו"ב לקיום העולמות ע"ש דברים נפלאים ויסודות חשובים בענין האמונה.

^צ כי אצילות לשון להיות אצלו ובריאה לשון חתך כמו לברא את העיר רומז לענין הפירוד וריחוק ממנו ית' (יהושע יז יח ופרש"י יחזקאל כג מז).

^{סא} גמ' ברכות דף י. וכבר נתבאר עוד לעיל בהקדמה בהערות

ועיין אורח מישור ביאור הדדין במקום ערוה שהם רגלי עתיק עפ"י עץ חיים שער יז פ"א שדדי בהמה הם רגלי עתיק הבולטים מעולם אצילות לעולם הבריאה, לתת פתח למי שנפל לשם לחזור לקדושה, וכיון שבבריאה יש אחיות הרע גם הרע רוצה לינוק משם ובחצות נלכד. וכח הניגון להעלות לקדושה אפילו מי שנפל בעמקי הקליפה, כמבואר לעיל, הוא כי שרש הניגון באותו דדי בהמה. ע"ש. והביאור נ"ל כי שפע בהמה נקרא שפע שלא תלוי במעשה התחנותים לכן כל היחוד התדיר של חו"ב הנ"ל נקרא שפע בהמה ושרשו גבוה מאד לכן בכוחו לירד לעמקי הקליפות לעורר אפילו רחוקים מאד והוא בעצמו שרש הניגון כנ"ל. ומה שרגלי עתיק צריכים להתלבש בתוך רגלי מלכות דאצילות כדי לירד לבריאה אולי רומז לאיה שהקליפות מקבלים מבראשית מאמר שתום דהיינו הכתר כמבואר בתורה יב תנינא וכמבואר שם שמשם הכח לשוב בתשובה אפילו מי שנפל בעמקי הקליפות.

לו חיות מהקדושה בעצמה. כי נלכד בפח, הכוונה לעולם הבריאה עולם הפירוד, שכלפי אצילות היא נקראת מוות^{צ"ה}, דהיינו שהוא נקשר בתאוותיו יותר ולא יכול להפרד מהם (וכמבואר בלק"ה ע"ת הנ"ל שמהיחוד התדיר מרגיש בלבו קול קורא לו לשוב, אבל כיון שאחוז בתאוותיו מרגיש רק חסרון שמביאו לרוץ לחפש מילוי אבל כיון שאסור בפח תאוותיו הוא יונק מהקול הזה רק התחזקות למלא חסרונו בהבלי עוה"ז ובעבודה זרה במקום בקדושה, ועי"ש שעל זה נאמר כל המוקטר ומוגש לשמי) וגם כשרוצה להרגיש טעם קדושה כבר לא מרגיש, כי אחוז בפח תאוותיו. כי חירות ושמחה הוא ע"י הדביקות באחד, שזה בחי' עולם האצילות (לשון אצלו וסמוך לו), אבל כשמקבל מהצפרים הנ"ל אם אוחו בקליפה הוא בפח שאסור במאסר התאוות ומשועבד להן, היפך הכתוב על מי שמכח הצפרים האלה בונה את המלכות דקדושה שעליו נאמר (קהלת י יז) אשריך ארץ שמלכך בן חורים^{צ"ו}.

בנוסחת הכת"י כתוב כאן – וכשהמנגן הוא רשע אזי השומע ממנו הנגינה ונמשך אחריו בלב אזי נלכד גם הוא בהאי מצודה רעה כ"ש בזהר כשהם יוקשים בני אדם. משמע דווקא כששומע כך שנמשך ליבו אחרי הנגיגון אז פועל עליו הנגיגון לטוב או ח"ו לרע כנ"ל.

עד כאן נתבאר התועלת הנפלאה שבשמיעת ניגון מהמנגן לשם שמים ולעומת זה הנזק הנורא שבשמיעת ניגון ממנגן שלא לשם שמים, שזה נוגע לעיקר העיקרים דהיינו תיקון המלכות שהיא הכח להמליך על עצמי את הקב"ה או ח"ו את התאוות והיצה"ר. וכאן מבאר שלדעת לשמוע ניגון מכל מנגן אפילו רשע זה יכול רק מי שבעצמו יודע נגן כי שמיעת ניגון ולהיות יודע נגן זה דבר אחד (כי העולם הזה מנגן את קולו ית' בבחי' מנגן רשע) כי כל ניגון הוא שמיעת קול ה' הישר שמעורב בהמוני קולות הברא שיש בעולם ורק מי שיודע לבררו ולהחזירו בניגון למעלה לעורר יחוד פנימי עליון הוא נקרא יודע נגן אבל מי שהמדמה שלו אינו מבורר אינו יכול לברר שום קול לא את קול הישר של הש"י שיש בעולם ולא את קול הישר שיש בניגון רשע, לכן צריך עצה כיצד לברר את המדמה (כמבואר בתורה נד) והעצה היא לימוד גמרא לישמה כפי שהולך ומבאר. **והתיקון הוא צ"ו שיוכל צ"ח לשמע נגינה צ"ט מפל אדם** דהיינו שכל קול וניגון ששומע

^{צ"ה} וכן מבואר בע"ח שער השבירה ששבירת הכלים שקדמה לעולם נקראה מיתה כיון שהכלים נפלו מאצילות למקום שנעשה אח"כ עולם הבריאה כמו אדם שנקרא מת כי גופו נמצא בעולם נמוך ממקום רוחו ונשמחו.

^{צ"ו} ועיין לעיל מהרמב"ן שצפורי מצורע דהיינו אלו שמכפרים לו הן צפורי דרור (שרומות לעולם החירות מכל התאוות בחי' אשריך ארץ שמלכך בן חורים) ונפלא כי התיקון הוא להתקשר חזרה למלכות דקדושה שמקבלת מאתר דנביאין ינקין היינו נ"ה דו"א שמקבל מבינה עלמא דחרות בחי' יובל ועי"ז הוא בן חורין להמליך על עצמו את הקב"ה כנ"ל.

^{צ"ז} צ"ע לכאורה מילה הוא מיותרת

^{צ"ח} והתיקון שיוכל לשמוע נגינה מכל אדם צ"ע מדלא כתב התיקון שלא יויק לו ניגון רע המזדמן לו לשמוע משמע שיש ענין בזה לשמוע גם ניגון של רשע ועיין בסוף התורה שבאמת זה עיקר תיקון המלכות שע"ז זכה דוד המלך למלכות ומבואר מזה שעיצה של לימוד בלילה אינה רק שומרת מהיזק אלא גם מועילה שיוכל לתקן ניגונו של אדם רשע אלא שכפי שיתבאר זו מעלת הצדיקים הגדולים (מעב"נ א ה)

עיין בסוף התורה קטע אחרון עה"פ מאחר עלות הביאו מבואר שם שדוד המלך היה יודע נגן במדרגה גבוהה שיוכל היה לשמוע ממנגן רשע ולתקנו ולהעלותו אל הקדושה ועי"ש מלק"ע בתרא שכתב שאפשר ע"י דביקות לשמוע ניגון רשע של לילה ולהפוך אותו ללב נשבר אבל נראה שיש חולקים עליו בזה עי"ש

^{צ"ט} בנוסחת הכת"י – לשמע קול מכל אדם ולא יוזק

^ק התורה שלנו פותחת בתיקון השמיעה דהיינו לדעת לשמוע ניגון גם ממנגן רשע אבל מיד קושרת את השמיעה בידעת הנגיגון כי באמת זה דבר אחד כי רק ע"י שיודע לשמוע שרש הנגיגון שהוא קול הישר של הש"י יכול להחזירו בניגון ממטה למעלה לעורר יחוד פנימי להמשיך מוחין למלכות לבנותה

ועיין בתורה רכו מבואר שאפשר לנגן את ניגונו של רשע בשבת ומוהר"ת (בלק"ע) הבין שרק צדיק בשבת. (והתימה על מסדר הקיצור השלם ששלא כדרכו ציטט את רבינו בזה ולא את מוהר"ת) ומשמע בתורה רכו ששמיעת ניגון מרשע א"א כלל.

בתורה שלנו בפשטות משמע שצריך לימוד גדול עד שזוכים לדעת לשמוע ממנגן רשע אבל הטשרינרב בלק"ע בתרא הבין שבכח לימוד תורה בלילה אפשר אפילו לשמוע ניגון של רשע עצמו ולהעלות אותו ללב נשבר ואפילו בחול ומסדר הקיצור לק"מ השלם נראה שחולק עליו בזה לגבי ניגון של עצבות ומודה בניגון של שמחה, וטעמו כנראה בגלל תורה רכו שצ"י לעיין בה שם. ושמעתי

יעורר אותו להמשך אחריו ית' מכל תאוותיו, להמליך אותו ית' על עצמו, בדביקות בו ית', התיקון לזה הוא על-ידי שילמד בלילה קא תורה שבעל-פה, כפי שהולך ומבאר שעיקר התיקון הוא ללמוד תורה שהיא בחי' לילה כי תיקון הניגון הוא לדעת לברר טוב מרע וזוכה לזה ע"י שמברר את בחינת הלילה דהיינו למצא אור בבחינת לילה וזה ע"י שמברר את ההלכה הפסוקה מתוך כל הסברות והדעות הדחיות שבגמרא קא. ובהמשך יבאר שרוב העולם כיון שלא לומדים לשמה כראוי צריכים ללמוד גמרא דווקא בלילה ממש אבל כאן תחילה מביא ראייה שגמרא היא בחי' לילה הינו גמרא שהיא בחינת לילה קא פדאיתא במדרש שומר טוב תהלים י"ט. קא, 'פְּשֵׁהִי מִשָּׂה בְּהַר אֲרָבָעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה, לֹא הָיָה יוֹדֵעַ מָתִי יוֹם וּמָתִי לַיְלָה, רַק עַל-יְדֵי-זֶה פְּשֵׁהִי לִוְמַד תּוֹרָה שֶׁבְּכֶתֶב, הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא יוֹם, וְכִשְׁלָמַד תּוֹרָה שֶׁבְּעַל-פֶּה, הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא לַיְלָה' דהיינו כי משה כשעלה להר סיני עלתה נשמתו למרום למציאות של למעלה מהזמן הגשמי להשיג השגות אלוקות ושם ההבדל בין לילה ויום הוא מצד המהות שלילה בחי' השגת אלוקות חשוכה ויום בחי' השגה מאירה. לכן בזמן של השגה ברורה השיג היטב כל ההשגות על ידי תורה שבכתב אבל בזמן ההשגה החשוכה לא השיג אלא ע"י לימוד תורה שבע"פ. נמצא על פי המדרש הזה, שהתורה שבעל פה

מהר"ם בנשטוק שרבי לוי יצחק זצ"ל לא ניחה ליה בהערה זו של המסדר לעיין בתורה רכו. ונ"ל הטעם כי סבר שאין לו כח בשום ראייה לחלוק על שר התורה הטשערינר. באריכות יותר עיין בזה [הוספה](#) לעיון בסוף התורה.

קא בהמשך יבאר שדווקא מי שלא מצליח ללמוד לישמה ממש תיקונו ללמוד ממש בלילה אבל כאן בלילה הכוונה מצד האיכות דהיינו לימוד שענינו לברר דברים כגון תורה שבע"פ שמבררת סתימת התורה שבכתב ומסתמא גם כגון עיון ההלכה המברר סתימת הגמרא וכיוצא בזה עיון ההליכה בדרכי עצות הצדיקים מתוך סתימת דבריהם בספריהם כגון העיון בלקוטי מוהר"ן ולקוטי הלכות להבין ממנו עצות למעשה.

קב נראה שהעיקר הוא לימוד המביא לברור המדמה כפי שמבואר בתורה נד שבוה וזכה לניגון והנבואה כי הם בחי' ברור טוב מרע וכפי שיתבאר בהמשך שזה סוד הניגון גם כאן. אבל אעפ"כ כפי שיבואר אין זה ענין טכני בלבד לכן כשהלימוד לא לישמה זה בעצמו קלוקל המדמה.

עיין ביאור הליקוטים אקרוקא-מאמר ג' אות ד - לעובדא ולמעשה מבואר מדבריו הקדושים, אשר שמעתי מאבי ז"ל, שהיתה כוונת אדמו"ר ז"ל, שיהיה עיקר הלימוד, בביור הלכה מתורה שבעל פה, ובלמוד הנסתר והפנימיות. כי גם הפלאת האיטור מלכתוב תורה שבעל פה, הוא בסבת התחשבותה לנסתר ופנימיות לתורה שבכתב, שניתן בנגלה לעיני כל:

ועיין בלק"ה על תורה זו אפטרופוס ג' סוף אות ה' עפ"י מה שהקדים שם שהעיקר הוא לחבר קול ודיבור דהיינו לתת פירוש נכון לקולות ששולח לנו השי" ומבאר שם שתורה שבכתב היא בחי' קול כלפי תורה שבע"פ כי הגמרא מבארת ומפרשת את המכוון בתורה שבכתב וכו' ע"ש. ביאור הענין יותר הוא שכל שהתורה גבוהה יותר כגון תורה שבכתב כלפי תורה שבע"פ וכן חכמה עילאה כלפי תורה שבכתב שהיא חכמה תנאה לכן מחת גובהה לא נתפס המכוון האמיתי שבה אלא בהרגשת הלב שזה נקרא שמיעת קול (כי שמיעה בליבא תליא כמבואר בזה וכידוע שחכמה בחי' ראייה שרואה כל הדבר כאחת ושמיעה בבינה בחי' נוק' שנעשית בבחי' קיבוץ פרטים הברא אחר הברא ומצרפתן לתיבה) וכל אחד כפי הבנתו כפי ברור המדמה שלו כך מפרש את הדברים ומצמצם אותם לאותיות ודיבורים והפירושים האלה נקראים ניגון דהיינו שבבחינה זו נקראת גם הגמרא ניגון כמבואר שם בלק"ה.

קג שמעתי בזה עוד מהלך לבאר עפ"י תורה סב אות ג' כי קולות הסט"א המעלימים את קול ה' הישר שאותו צריך המנגן לחזור ולנגן, הם מהיצה"ר שבלבו שרשו במחלוקת התנאים. וזה לשונו שם - כי עקר התהוות מחלוקת היצר הרע, שרשו מן המחלוקת שבקדשה. כשהשתלשלה מן דרגא לדרגא, עד שנשתלשל למטה, נתהוו ממנו מחלוקת היצר הרע, בבחינת "חלק לבם". ומטיל בו אפיקורסות, ומסתיר ממנו שבילי השכל אשר אינו יודע להשיב. ומחלוקת שבקדשה, הוא מחלוקת תנאים ואמוראים שבגמרא, שזה אוסר וזה מתיר. ומהשתלשלותם למטה, נתהוו ממנו מחלוקת היצר הרע. וכשמתקן המחלוקת שבקדשה, אזי ממילא נתבטל מחלוקת היצר הרע, כי אין אחיזתו אלא משם:

ותקון המחלוקת שבקדשה, הן הלכות פטוקות. כי פסק הלכה הוא השלום והכרעה של מחלוקת התנאים ואמוראים. ועל ידי למוד הפוסקים, הוא נתקשר להשלום שבקדשה, ומתקן המחלוקת שבקדשה. ואז נתבטל המחלוקת היצר הרע שבלבו. ואז יוכל לעבד את השם בכל לבבו, בשני יצרים. ונפתחו לו שערי השכל. שיועד להשיב לאפיקורוס.

קד צ"ע כי במדרש תהילים שמביא בסמוך לראיה לא נזכר גמרא אלא משנה ע"ש וכן נראה במפרשים לקמן שגמרא לאו דווקא אלא גם משנה וכל תורה שבע"פ ובלבד שיעיין בה לברר דברים הסתומים לו. ועיין תורה לח אות ד' שכל לימוד בצר לאדם בעניות ובדחקות הוא בחי' לילה. ואולי רמו לזה רבינו כאן במה שכינה את הלימוד הזה עורב וכמבואר בגמ' ערובין כא: שלומד באופן שמשים עצמו אכזרי כעורב ומשחיר פניו כעורב וכו' דהיינו לימוד במסירות נפש. ומסתמא גם כלול בזה ענין קימת חצות שגם הוא שבירת הלילה וראית אור דייקא בתכלית החושך שזה ענין הברור טוב מרע שנעשה ע"י הניגון ולכן כינור של דוד היה מנגן בחצות דייקא

קה מדרש תהילים מזמור יט - יום ליום יביע אומר. כתיב במשה רבינו, (שמות לד, כח) ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה. והלא כתיב, (חבקוק ג, ד) ונוגה כאור תהיה. (דניאל ב, כב) ונחורא עמיה שרי. וכתיב, (תהלים קלט, יב) גם חשך לא יחשיך ממך. ומנין היה יודע משה מתי יום ומתי לילה שהוא אומר ארבעים יום וארבעים לילה. אלא בשעה שהקב"ה מלמדו תורה יודע שהוא יום, ובשעה שהוא מלמדו משנה יודע שהוא לילה.

ל"ע מה ההכרח של המדרש שמשך רבינו ידע זאת צהיותו קס אולי ידע קודם או אח"כ. שזכרנו ליה או היה קס מ' ימות. ועיין שמות רבה מ ז ח... בשעה שהיה מדבר עמו היה יודע שהוא יום ובשעה שהיה אומר לו למוד תורתך היה יודע שהוא לילה...

היא פְּחִינַת לִילָה דהיינו שהדברים המבוררים שבה מעורבבים ברבוי דברים ודעות וסברות דחויית שזה בח' חושך הלילה. עוד מוסיף רבינו ומביא עוד ראייה שהגמרא היא בחי' לילה וכמו **שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה** (סנהדרין כד.)^{קו}: **"בְּמַחְשָׁבִים הוֹשִׁיבֵנִי"** **זֶה תִּלְמוּד בְּבִלְיָ**^{קי} שכיון שתלמוד בבלי נתחבר בחוץ לארץ ששם ההשגה חשובה יותר לכן יש בו אריכות דברים לעומת התלמוד הירושלמי שנתחבר בארץ שבה אורא דארץ ישראל מחכים והבינו זה את זה במיעוט דברים ולשון קצרה^{קכ}. ומדברי חז"ל אלה מבואר שהגמרא שלנו היא בחי' חושך. **וּכְתִיב** (בראשית א)^{קכ}: **"וְלַחֲשֶׁךְ קָרָא לִילָה"** ומזה גומר רבינו להוכיח שהגמרא שלנו היא בחי' לילה כנ"ל, ומשמע לפ"ז שגמרא אפילו כשלומד ביום זה בחינת לימוד בלילה כיון שהברור שבה קשה. עוד רבינו מוסיף ביאור כיצד לימוד הגמרא מועיל לזכות לניגון דקדושה **הֵינּוּ כִּי עַל-יְדֵי שִׁילְמוּד שִׁ"ס**^{קי} דהיינו שישה סדרי משנה המבוארים ע"י הגמרא **יִתְקַן הַשִּׁית עֵיזְקָאִין שְׁבַקְנָה**^{קיא} דהיינו השש טבעות שיש בקנה שבגרון, **שְׁמֵהֶם יוֹצֵא הַקּוֹל** עיין בלק"ה^{קיא}

^{קו} סנהדרין דף כד. – אמר רבי אושעיא מאי דכתיב ואקח לי (את) שני מקלות לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים נועם אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל שמנעימין זה לזה בהלכה חובלים אלו תלמידי חכמים שבבבל שמחבלים זה לזה בהלכה וכו' עיי"ש ועוד שם במחשכים הושיבני כמתי עולם אמר רבי ירמיה זה תלמודה של בבלי: פרש"י – במחשכים הושיבני – שאין נוחין זה עם זה ותלמודם ספק בידם:

ועיין מהרש"א כאן מה שאמרה הגמ' בפרק המדיר חד מינן כתרי מניהו ומה שאמרה שרבי ירמיה כשהיה בכל לא הבין תורתם וכשהיה בא"י אמר בבלי טפשאי הסיבה כי אירא דא"י מחכים ועיין שם עיין יעקב בשם המדרש עוד חילוק שתורת א"י נאמר עליה וזהב הארץ היא טוב והם לומדים בנחת לכן מותר להם ללמוד בדרך אבל תורת בבלי אסור ללמוד בדרך שנאמר אל תרגו בדרך ועיין השל"ה הקדוש בית החכמה שמבאר שתורת בבלי לשון תרגום ותורת א"י לשון הקודש שבה העולם נברא וזהו שאמרה הגמ' חד מינן כתרי מניהו היינו שנים מקרא ואחד תרגום ומבאר ששתי הגמרות בבלי וירושלמי שתיהן מבארות תורה שבכתב ומשנה אבל תורת א"י מבארת ברור וקצר ואילו תורת בבלי מרובה בגרסאות ושבוישם וכו' עיי"ש. ועיין חגיגה דף י. – וליוצא ולבא אין שלום נאמר אפילו מתלמוד ירושלמי לתלמוד בבלי שהוא עמוק, כדאמרינן בסנהדרין (כד, א) במחשכים הושיבני כמתי עולם זו התלמוד של בבלי:

^{קי} ועיין יומא דף נו. – אמרו קמיה דרבי ירמיה אמר בבלאי טפשאי משום דדיירי בארעא דחשוכא אמרי שמעתא דמחשכן פרש"י – באתרא דחשוכא – בבבל, שהיא מצולה:

אבל עיין שם פירוש הכותב על עין יעקב בשם הריטב"א שכתב דברי הרמב"ן שדווקא בימי רבה ורב יוסף ואבבי ורבה שהיה זמן של שמד והיו החיים תלויים מנגד לכן לא הייתה תורת בבלי מאירה כל כך ולא האירו כל כך טעמיהם וביאוריהם למשנה אבל אח"כ נתגברה תורת בבלי וכ"ש בימי רב אשי שנאמר בגיטין נט מימות רבי ועד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד.

^{קכ} עיין בכורות ח במעשה מהתנא רבי יהושע בן חנניה עם סבי דבי אתונא שהיה מבין רמוזים אפילו רמו קל מאד מרוב חכמתו, לכן דרך חכמים לדבר בלשון קצרה וכן ראויים בחוש שאם ירידת הדורות נצרכים ליותר פירושים וביאורים.

^{קכ} בראשית [א ה] וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאֹרֶךְ יוֹם וְלַחֲשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד: עיי"ש לעיל ובפרש"י שתחילה היה חושך עפ"י תהום ואח"כ ברא אור והיו משמשים בערבוביה ואח"כ הבדילו לפי מדרשו גנוז לצדיקים ופשוטו שנתן לכל אחד תחומו לאור יום ולחושך לילה ועיין הרמב"ן איננו החשך הנוכח בפסוק הראשון שהוא האש, אבל הוא אפיסת האור, כי נתן אלהים מדה לאור, ושהיה נעדר אחר כך עד שובו: ונ"ל לבאר באופן שאין סתירה והכל אחד דהיינו שאור ראשון הוא אור הגנוז ולפ"ז משמשין בערבוביה הפירוש פשוט שתלוי בכונת האדם כשרוצה לראות בטפיח רואה ואז אור לו כי הגשמיות לא חוצץ וכשלא רוצה לא רואה ואז חושך לו. וכונת הרמב"ן שכשגנו האור אזי גם את החושך של אש גנו ונעשה החושך רק העדר האור. והאור הוא המאור דהיינו אור הגשמי שיוצא מאור הרוחני. נמצא שחושך שנוכח כאן הוא העדר האור ולזה קרא הקב"ה לילה ממילא כל בחינת אור שנעדר ממני כגון עצה מה לעשות או הבנת דברים לעמקם וכיו"ב זה בחי' חושך שהוא נקרא בחי' לילה.

^{קי} עיין כאן פרפראות לחכמה שרק במשניות יש לנו כל הס' מסכתות כי גמרא יש רק על לו מהן, ולכן תיקון השש עזקאין דקנה לא מתקיים בשלימות אלא במשניות. וצ"ע לפי המבואר בהחיד"א שבלמוד משניות מספיק שמבין המילים וכן מוכח מתקנת חז"ל לומר משנה בלא פירוש מיד אחרי ברכת התורה עובר לעשייתו ונחשב לימוד תורה מה שאין כן גמרא אם לא מבין לא יוצא בה חובת דברי תורה שאחרי ברכת התורה. וקשה לפי מה שבארנו שעיקר סגולת לימוד התורה שבע"פ היא מצד הברור שבה ועוד גם שרבינו מפורש אמר גמרא. וגמרא אינה משנה להיפך הרי נאמר על זה בחגיגה דף י. (וזכריה ח') וליוצא ולבא אין שלום אמר רב כיון שיוצא אדם מדבר הלכה לדבר מקרא שוב אין לו שלום ושמאל אמר זה הפורש מתלמוד למשנה כי אין הוראה יוצאת מהמשנה אלא ע"י הגמרא שמתברר בה הסתירות והקשיים. מאידך עיין במדרש שוחר טוב הנ"ל שמשנה נקראת לילה. ועיין ביאור הלכות שכתב באות ד – **לעובדא ולמעשה מבואר מדבריו הקדושים, אשר שמעתי מאבי ז"ל, שהיתה כונת ארמו"ר ז"ל, שיהיה עיקר הלימוד, בבירור הלכה מתורה שבעל פה, ובלמוד הנסתר והפנימיות.**

נראה מכל זה שהעיקר הוא לימוד העיון לברר דברים ברורים ממה שעל פני השטח נראים מעורבבים ולא ברורים וזה שייך בכל לימוד, אבל גרסא לבד אפילו במה שמבואר בספרים שמועיל האמירה לבד אינו מועיל אלא לנשמה ולא לסגולת הניגון שתלי בברור המדמה. נמצא שהעיקר ללמוד כל הש"ס, היכן שיש גמרא ילמד גמרא והיכן שאין ילמד הפירושים שעל המשניות העיקר לברר כל דבר עד שיביין עד שיאיר לו מה שהיה חשוך אצלו בתחילה.

^{קיא} צ"ע הרי דיבר מתיקון השמיעה שיוכל לשמוע ניגון מכל אדם וא"כ לכאורה צריך תיקון האוזן ולא הקנה. אבל יתבאר עפ"י לק"ה אפוטרופוס ג' אות ב' (בהערה הבאה) שסוד הניגון הקדוש הוא לנגן את קול הש"י ע"י שמלביש אותו בניגון ודיבור ובאמת לשמוע אותו שומעים כולם כי הוא קול שתי הצפרים חיות טהורות מיוחדות ספירות חכמה ובינה הנשמע בלב כל בני

שהסט"א מקומה בהערף אותיות פרעה (מדמה פגום) ואחיותו במיצר הגרון (בחי מצרים קיי) למנוע מהאדם לברר הקול הטוב ולהלביש את הקול בדיבור קדוש דהיינו לנגן ניגון קדוש (שמתבטא בעיקר בדבורים קדושים קיי). נמצא שכל גלות מצרים כור ההיתוך של עם ישראל שנקרא בזהר גלות הדעת וגלות הדיבור היה בבחי' מיצר הגרון, בסוד תיקון הניגון^{קט"ו}. כי עיקר הניגון והדיבור הקדוש הוא לנגן ולדבר את קול השם דהיינו להלביש אותו בניגון או דיבור, וזה יכול רק מי שבכל כחו קושר עצמו לשמוע בליבו את הקול ששולח הש"י לעולם משתי צפרים חיות טהורות הנ"ל, ועל זה נלחם פרעה למנוע מזה ע"י שמפיל למוחין דקטנות גלות הדעת, והתיקון הוא ע"י לימוד ש"ס כנ"ל מתקן הגרון ומתגבר עליו. וזהו מה שלמדנו עד כאן שלימוד גמרא מסוגל לזכות על ידו לניגון דקדושה רמוז בפסוק (איכה ב) קט"ז: "קוּמֵי רַנֵּי בַלִּילָהּ", הֵינּוּ שְׂתַהַיְה תְקוּמָהּ קיי תיקון לְהַרְנֶה דהיינו לניגון, הֵינּוּ הַתִּיקוֹן הוּא עַל-יְדֵי בַחֲנִית הַלִּילָהּ שֶׁהִיא גְמָרָא ש"ס קיי.

העולם אלא ששומעים יחד עימו גם קולות דסט"א. וחכמת הניגון הוא לברר בבחי' הגרון את קול ה' מקול הסט"א, כי בגרון שם הדעת ושם הבחירה, כי שם חיבור הראש לגוף, בחי' מקום חיבור המוחין אל המידות, (לכן שם בגרון עושה האדם סימן כן או לא בניענוע הגרון כי שם הבחירה לומר כן או לא ליצר. והוא כבוד את ה' מהונך מגרוך כי לכבוד שייך רק מתוך בחירה) ושם בעורף נמצא פרעה ואוחו במיצר הגרון למנוע מהאדם לדבר רק את קול ה' ע"י שמפיל אותו למוחין דקטנות שע"ז נמשך לנגן את קול הסט"א. לכן תיקון השמיעה דהיינו להיות שומע בקול הש"י הוא ע"י תיקון הקנה דייקא ששם הבחירה.

עוד נראה לבאר בזה דלכאורה באמת תיקון המלכות צריך להיות באוון דייקא כי עיקר התיקון הוא להיות שומע בקול האדון דהיינו עשה לך רב המבואר לקמן, והדין שעבד חרש אין לו שווי כי אפילו עיוור עדיין יכול להיות שומר קשואים אבל חרש כיון שלא שומע צווי אדונו אינו שווה כלום דכן הדין עבד שחרשו אדם חייב בדמי כולו. וא"כ צ"ע מדוע כאן התיקון הוא דווקא בקנה והתירוץ נ"ל עפ"י המבואר בתורה ה תנינא החילוק בין עבד לבן והחילוק בין מלכות לממשלה כי עבד נמשל בעל כרחו ולא עושה אלא מה שנצטווה בפירוש לכן עבד חרש אין בו תועלת. אבל בן מספיק לו שמיעת הלב כי כל רצונו לעשות רצון אביו שבשמים אפילו במה שלא צוהו בפיו וממליך אותו מרצונו, לכן אצלו העיקר זה תיקון הדיבור כי הוא עושה דיבור לרצון אביו ומדבר את רצון אביו עפ"י הרגשתו ושמיעת ליבו, בבחי' עושי דברו לשמוע בקול דברו הנאמר במלאכים. וזה עומק כוונת מוהר"ן הנ"ל. (הקשר בין אוון בפה כי מכל ז' נקבי הראש העין והאף מוצי' אומניס ואילו הפה רק מוציא ואוון רק מניס כי הפה מניס מליד מה שנשפע מהאוון וכן עפ"י הסוד אוון בינה ופה מלכות והן בחי' מלכות עילאה ותתאה).

ק"ב לקוטי הלכות אפוסטרופוס ג אות ב כי קול הנגינה יקר מאד מאד ויש לו כח גדול לעורר את האדם היינו לעורר את המוחין בבחי' קול מעורר הכונה. אבל עיקר שלימות הקול הוא כשמקשרין אותו אל הדיבור בקשר אמיץ וחזק שזה עיקר בחי' כלל כל היחודים לייחד ולחבר הקול עם הדיבור כמובן בזה"ק ובדברי אדמו"ר ז"ל בהתורה ששון ושמחה ימצא בה' וכו' (בסי' קע"ח). והוא בחי' מה שצריכין לחבר ולקשר הדעת אל הלב שזה עיקר שלימות הדעת האמתית כ"ש וידעת היום והשבותה אל לבבך כ"ש אדמו"ר ז"ל במ"א. כי הקול שהוא בחי' מוחין כי הקול פוגע בהמוח בבחי' קול מעורר הכונה, עיקר שלימותו כשנמשך לתוך הלב עד שיתחמם לבו ע"י בהתלהבות דקדושה עד שיוכה לדיבורים קדושים בבחי' חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני. כי שורש הקול שהוא בחי' מוחין הוא ממקום גבוה ועליון מאד מבחי' התנוצצות אלקות שמתנוצץ לכל אחד בדעתו. (וכפ"ל בלק"ה ע"ת ה' הפ"ל) כי הש"ת ברחמיו מצמצם א"ע בכמה צמצומים להאיר לכ"א בדעתו התנוצצות אלקות ובוהו מרמו לו וקורא אותו שימשך אחריו וזאת ההתנוצצות הוא בחי' קולות שבאין מלמעלה לקרות את האדם שימשך אחריו ית' וכל הקולות נמשכין משם. וע"כ יש להקול כח גדול להמשיך את האדם אליו ית' מחמת שנמשך בשרשו ממקום גבוה מבחי' התנוצצות אלקות. כי עיקר התגלות אלקות הוא בחי' קול בבחי' קול דברים אתם שומעים ותמונה אינכם רואים זולתי קול. אבל הש"ת נתן בחירה לאדם ומי שבחר בחיים כששומע את הקול הזה שהוא בחי' הכרוז הבא מלמעלה הוא נמשך אחריו ומקדש ומטהר א"ע מכל תאות עוה"ז והבליו ואוי זוכה להמשיך הקול שהוא בחי' המוחין לתוך הלב עד שזוכה לקבל דיבורים קדושים מלמעלה שיהיה נעשה מהקול צירופי אותיות ודיבורים עד שידע רצונו ית' ומצותיו. כי אפילו כששומעין בחי' קול מלמעלה עדיין אין יודעין שום מצוה עד שזוכין לקדש ולטהר א"ע כ"כ עד שיהיה נעשה מהקול דיבור עד שיוכה שידבר ה' עמו ויודיע לו תורתו ומצותיו.

עוד שם - עיקר כח פרעה ה' מקול וניגון דסט"א כי פרעה אותיות הערף שהיה יונק מאחורי הפה, מבחי' תוקף הדינים שבגרון כמובא בכתבים היינו שינק מהגרון שמשם תוצאות הקול. כי כל הקולות יוצאין מהגרון כ"ש קרא בגרון (ישעי' נ"ג) אך פרעה ינק רק מהדינים מבחי' אחורים שמשם אחיות. המנגן דסט"א שמשם יונק מלכות הרשעה שהוא מלכות פרעה. וע"כ אמר פרעה מי ה' אשר אשמע בקולך, בקולך דייקא כי ינק מקול דסט"א כנ"ל:

ק"ג קהלת יעקב ערך קנה אות ה' - מצרים נקרא קנה כמו שאמר (ישעי' ל"ו ו') הנה בטחת על משענת הקנה, וכן בחלום פרעה (בראשית מ"א ה') עולות בקנה אחד, ועיין בערך מצרים סוד יש שבר במצרים, יש נשבר ונשאר קנה חצי יש ע"ש באורך סוד קנה, ונודע דמצרים היא בריאה ומצרים בחינת יסוד, על כן נקרא ערות ארץ (בראשית מ"ב י"ב), ועל כן היו שטופי בזימה (רש"י בראשית י"ב י"ט, ו"ג י"ג, ו"כ ט"ו), קנה במילוי גימטריא יסוד דבריא:

ק"ד כנ"ל בלק"ה הערה קודמת ועיין תורה לח ותורה קנו

קט"ו וכן מבואר יותר לקמן בביאור הרב"ח בהערה על צפרדע שבפע"ח משמע שהמצרים היו בחי' צפרים דקליפה ניגון דסט"א ובמכת צפרדע (שמבואר בשפתי כהן מתלמידי האר"ז שהיתה כנגד כל המכות כולן) הצפרדע שהיא צפור דעה ששרשה בשתי צפרים חיות טהורות שורש הניגון הקדוש הכניעה אותם.

קט"ז קוּמֵי רַנֵּי בַלִּילָהּ וְבַלִּילָהּ לְרֵאשׁ אֲשֶׁמְרוֹת שְׁפָכִי כַּמִּים לִבְךָ נִכְּחַ פְּנֵי אֲדָנִי שְׂאֵי אֲלֵיו כְּפִיךָ עַל גְּפִיךָ עוֹלְלִיךָ הֶעֱטוּפִים בְּרָעַב בְּרֵאשׁ כָּל חוּצוֹת:

תרגום יונתן - קומי כנשתא דישאל שדריא בגלותא עסוקי במשנה בליליא ארום שכנתא דיי שריא לקבליך ובפתגמי אורייתא כשירו שפרפרא שריא

הקרי והכתוב ליל ולילה רומז לשני חצאי הלילה כמבואר בזהר בא לח: שהראשון נקרא ליל ומחצות נקרא לילה (עיין מעב"נ ב מג) ועיין בזה לקמן בביאור הרב"ח בהערה על עורב.

הנה נתבאר עד הנה כי תיקון הנגינה תלוי בלימוד תורה שבעל פה שהוא בעצמו בחינת לילה, ועתה יבאר מדוע צריך שזמן הלימוד יהיה גם כן בלילה:

והנה תכלית תיקון הנגינה שזוכין ע"י לימוד תורה שבע"פ הוא שיזכה האדם ע"י הנגינה להדבק בה' ולקבל עליו עול מלכותו ית' ולבנות בזה את בנין המלכות דקדושה. ומובן מזה שבשביל לזכות לדביקות הזאת צריך האדם שיהיה לימודו לשמה, לשם ה' יתברך לבד, בלי שום פניה אחרת כלל, **אך בפלומד שלא לשמה קיט, הינו בשביל שיתקרא רביק** מחשבה זו היא עיקר הפגם של תיקון המלכות, דהיינו תיקון הניגון, כי תיקון המלכות היא בחי' עשה לך רב והוא עושה את עצמו לרב (פל"ח ד). אבל גם כשלומד בשביל כל סיבה אחרת שלא לשם שמים, אם אינו רוצה ללמוד לשמה עליו נאמר מוטב אילו לא נולד כלל קבא. אבל אם רוצה אלא שאינו מצליח אזי אע"פ שחייב

קי" כיון שהניגון בסוד בנין ותיקון המלכות לכן נקט תקומה כי המלכות מעצמה נוטה מאד לנפילה וצריכה הקמה דייקא (עיין מזה בתורה א' בסוד נ' הרומו למלכות ורומו לנפילה ע"ש ביאורים) עוד בענין התקומה השייכת למלכות דייקא עיין מעדני מלך אות י' לקשר לתורה רלד כשרוצים לעשות מלך משתמשים בשם קמה ומבאר הענין ע"ש

קי" לקוטי הלכות אפטרופוס ג - וע"כ עיקר תיקון הקול הוא ע"י לימוד גמרא שהוא תורה שבע"פ כנ"ל כי תורה שבע"פ הוא בחי' דיבור בחי' מלכות פה ותורה שבע"פ קרינן לה. כי תורה שבכתב ותורה שבע"פ הם בבחי' קול ודיבור כידוע וצריך לקשרם ולייחדם בקשר אמיץ כי זה עיקר בחי' היחוד לייחד ולחבר הקול והדיבור כנ"ל. היינו כי תורה שבכתב היא עדיין בבחי' קול מחמת שמתורה שבכתב עדיין אין יודעין שום דין בדיבור איך להתנהג במצות התורה ע"כ הוא עדיין בבחי' קול שהוא שורש הדיבור שהוא תורה שבע"פ שהיא מגלה לנו כל פרטי דיני התורה איך להתנהג בכל מצוה שזה עיקר הדיבור שהוא מגלה הרצון שבלב. כי ע"י הקול יכולין לקרות אה האדם אליו אבל עדיין אינו יודע מה הוא רוצה. אבל כשכא אליו והוא מדבר עמו בדיבורים אזי הוא יודע רצונו. וע"כ אע"פ ששורש ניקת המלכות הוא מבחי' קול כנ"ל אבל עיקר הנהגת המלכות הוא ע"י הדיבור שמגלה רצון המלך למען נדע מה לעשות ובמה נעבוד אותו ונעשה נחת רוח לפניו, שזהו בחי' תורה שבע"פ שהיא בחי' דיבור שמבאר ומפרש את בחי' הקול שהוא בחי' תורה שבכתב וכנ"ל: ע"כ.

דהיינו שהקול הוא כמו מי ששורק בבחי' אשרקה להם ואקבצם שקורא לו להמשך אליו באופן שלא מפורש בקריאה כלום רק השומע צריך לתת פירוש לשריקה שכוונתה שיבוא אליו וכפי הכנת הלב עוד יכול השומע המזוכך גם להבין בקול דברי נביאות ממש כי עושה ניב שפתים לקול וכן יש בזה בחינות כי גם הנבואה עדיין היא סתומה וצריכה פירוש וצריך לכווין בפירוש שיהיה אמיתי ולזה גם צריך חיבור קול ודיבור כי הנבואה כלפי הפירוש שלה היא קול וכן כל התורה שבע"פ משנה ואח"כ גמרא וגאונים וראשונים ואחרונים כל דור הוא בחי' קול כלפי הדור שאחריו שצריך לעשות לו בחי' דיבור

קיט לישמה ממש היא שלומד רק לתיקון השכינה (והינו לשם-ה לשם ה' אחרונה שבשם הרומות למלכות והשכינה) ואפילו לא כדי לקבל שכר עוה"ב כמבואר בתורה לו תנינא. וצריך לזה אמונה חזקה מאד בעצמו שלימודו מועיל ואמונה חזקה במציאות התיקונים האלה ברוחניות.

עיין תורה קנט - אך לא כל אדם זוכה לזה שיהיה למודו עולה להשכינה, כי לזה צריך שיהיה אדם יקר ושיהיה למודו רק להשכינה, הינו לאוקמא שכינתא מעפרא, ולא כל אדם זוכה ללמוד זה, ואף אם לומד ביראת שמים, וגם אם אומר שלמודו לאוקמא שכינתא מעפרא, עם כל זה מי יודע אם ראוי לכך שיהיה למודו להשכינה. ועי"ש כשלא לומד לשמה כראוי איז תורתו אינה עולה למעלה וכו' עי"ש

עיין מבועי הנחל תשלט אדר מה שכתב הרב ויונפלד שאחר ע"י שלא למד לשמה לכן שמע בכל מקום את הרע שבקול כמבואר בגמ' חגיגה ששמע שובו בנים חוץ מאחר וכן מהתינוקות שמע התרחקות כדאיתא שם וזהו הכוונה שם שניגן זמר יוני. וזה בחי' מה שרבינו אמר שאף אחד לא מבין פשט בהוהר שכתב שאין תיקון לפנה"ב כי באמת הפוגם בברית דייקא בגלל שפגם בקול (כמבואר במקום אחר עה"פ רועה וזונת יאבד הון וכתוב כבד את ה מהוהר ודחול"ל מגרונך) לכן משמיעין לו התרחקות אבל ע"י התיקון מובא כאן יודע לברר הקולות ויודע שמשמיעין לו רק כדי שיתחזק יותר בבחי' אין גבור כמתיימש. ולא ח"ו להתיימש ממש.

קי" לכאורה צ"ע מה בכך שלומד עמ"נ להקרא רבי הרי כוונתו עמ"נ ללמד אחרים שעל זה נאמר בסוכה מט: שהיא תורת חסד עי"ש - ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה וכי יש תורה של חסד ויש תורה שאינה של חסד אלא תורה לשמה זו היא תורה של חסד שלא לשמה זו היא תורה שאינה של חסד איכא דאמרי תורה ללמודה זו היא תורה של חסד שלא ללמודה זו היא תורה שאינה של חסד: ומסתמא הכוונה לשם כבוד דהיינו לקיחה ולא נתינה, כי צד הקדושה בין לישמה ובין ללמוד זה חסד כי היא נתינה או לתלמיד או למלכות.

עיין מהרש"א כתובות סו. מקשה למ"ד שממון נקדימון נאבד כיון שנתן צדקה לכבוד עצמו מאי שנא מהמבואר בר"ה כדי שיחיה בני נחשב צדקה ותירץ שצדקה עצמו גרע טפי כמבואר בתוס' בפסחים בין הלומד שלא לישמה שנאמר עליו לעולם ילמד ובין זה שאמר עליו מוטב שלא נברא

עיין בביאור הלכותים אות א' מקשה הרי פשוט וידוע שלימוד שלא לשם שמים אינו חשוב ולמה כאן יצא ביחוד לפרט את הדבר. ותירץ שאין הכוונה כאן להודיע פגם השלא לישמה אלא נקט דייקא עמ"נ שיתקרא רבי כי כיון שכל התורה כאן טובה על תיקון המלכות שזה בחי' עשה לך רב לכן דייקא כאן הפגם גדול ביותר שבמקום לעשות לי רב אני עושה עצמי לרב.

קכא עיין פסחים נ: הלומד לשמה עליו נאמר גדול מעל שמים חסדך והלומד שלא לשמה עליו נאמר גדול עד שמים חסדך וכדבר יהודה דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה ומקשה שם התוס' הרי רב בעמו אמר בברכות יז: כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא ואור"י דהתם מיירי כגון שלומד כדי להתייהר ולקנטר ולקפח את חביריו בהלכה ואינו לומד ע"מ לעשות אבל הכא מיירי דומיא דההיא דלעיל יש שפל ונשכר דלא עביד כוליה שבתא ולא במעלי שבתא שאין מתכוון לשום רעה אלא מתוך עצלות אפ"ה גדול עד שמים חסדו: ועי"ש מהרש"א שכיון שלומד לכוונת עוה"ז לכן החסד המגיע לו הוא בעוה"ז אבל המתכוין לשמים החסד המגיע לו בעוה"ז הוא ממעל השמים ונ"ל כוונתו לחלק בין שפע גשמי לשפע רוחני דהיינו מוחין והשגחה. ונראה לדבריו שמי שלומד לשם שכר עוה"ב ולא להקים את השכינה עליו כן נאמר מעל שמים חסדך וצ"ע כי בתורה קנט מבואר שתורה כוונתה כוונתה לשכינה כלל. (דברי רב מתוך שלא לישמה יבוא

ללמוד והקב"ה שמח בלימודו, אבל **הלמוד אינו בחשיבות פל פק** קבב להיות מועיל לתיקון הניגון הנ"ל. ועיין פרפראות לחכמה אות ד' שכתב שכיון שמהלימוד שלא לשמה לגמרי כלל ישראל רחוקין מזה, לכן הסט"א תחילה מפילה אותו רק לפניות, שבתחלה ילמוד בבחינת שלא לשמה בשביל שיתקרי רבי (מחמת כי על ידי הלימוד זוכה לבחינת עשה לך רב כמבואר לקמן, יכולה היא שתאחו שילמוד בשביל שיתקרי רבי), ואחר כך אורבת לו להפילו על ידי זה לבחינת הלימוד שלא לשמה לגמרי עמ"נ לקנטר שעליו נאמר מוטב שלא נולד כלל (עיין תורה יב ותורה כח שהנופלים בזה מקבלים כוחם דייקא מהתורה שבע"פ שלומדים וכן בתורה ריד) כי הסט"א אורב ללומד ומחפש להפילו לזה כמבואר לקמן במעשה דרבב"ח שהנחש בא ובלע את הלימוד שלא לשמה והבליעה היא שהפילו לקנטר ולדבר בו על צדיקים.

מדנקט להקרא רבי משמע דווקא בדומה לזה אינו בחשיבות אבל אם לומד כיון שהקב"ה ציוה, זה כן בחשיבות אע"פ שלא מכיון לתיקון השכינה, העיקר שלא יכוין לתועלת עצמית ככבוד או ממון^{קכג}, ונראה כי אע"פ שתורה כזו אין לה עליה כמבואר בתורה קנט שרק לימוד שהוא באמת רק לאוקמא שכינתה מעפרה עולה להשכינה, אבל לברור

ללישמה המקור בהוריות י: ולמד זאת מבלק שהקריב מב קרבנות שלא לישמה ובזכות זה זכה לדוד ושלמה שהקריבו לישמה ומקשים אי"כ איך למדו ממנו הרי בעצמו לא זכה. ועיין מהרש"א הוריות י: ד"ה שמתוך ושו"ת משיב דבר (ח"א מד ד"ה אמנם כן) שבאמת מבלק אין ללמוד אלא שיצא ממנו דור שילמד לשמה ולא דווקא הוא בעצמו. אבל מתוס' שהביא הפל"ח שיש שתי מדרגות בלא לשמה מבואר שלמדו שהוא עצמו יבוא ללישמה. ועיין תקנת השבין לר' צדוק הכהן סימן י'.

קכב מדנקט לשון קלה כזו משמע שמדובר במי שמשדל מאד ללמוד לשמה אלא שלא מצליח וצ"ע בהמשך אומר רבינו שהיא מחשבה מויקה וצריך חוט של חסד שיגן עליו ממנה. ואולי הכוונה שמויקה לתיקון הנגינה שרוצה לתקן ע"י התורה. וצ"ע כי להתקרא רבי זה כבר ממש לא לישמה כי אם רוצה ללמוד לישמה לא רוצה להקרא רבי. ועיין תורה קנט שכדי שתורתו תעלה לשכינה צריך שילמד רק להקים את השכינה וגם אז צריך זכות גדולה מאד, להצליח לכיון לזה כראוי.

עוד צ"ע למה נקט רבינו לשון אינו בחשיבות דלכאורה הל"ל אינו מועיל כל כך. וצ"ע אפילו אם היה אומר אינו מועיל עדין קשה לפי המבואר בלק"ה (ציצית ה' אות ו') שע"י לימוד גמרא עיקר ברור המדמה ועל ידו זוכים לברר קול הנגינה והנבואה כמבואר בתורה נד, אי"כ צ"ע הרי לכאורה הלימוד מברר את המדמה מה זה קשור ללישמה שהיא ענין עלית התורה לתקן למעלה. ונ"ל שלימוד לישמה היינו התגברות על כל הפניות שהם הקולות דסט"א מתעוררים כנגד קול הקדושה נמצא שגם לימוד הלשמה תלוי בברור המדמה לכן רק שמשדל ללמוד לישמה מועיל לימוד התורה שבע"פ לברר את המדמה. ונ"ל שנקט דייקא חשיבות כי עפ"י המבואר לעיל בהקדמה שסוד הניגון הוא לברר את קול ה' מתוך תערובת הקולות ולהחזיר כפי יכולתו את הקול הזה בניגון שיעלה ליחד יחוד פנימי בחו"ב העליונים וכיון שהניגון הוא מ"ן שגורם יחוד אם אין לו חשיבות למעלה לא יגרום שום יחוד כי כל ענין המ"ן הוא שהנוק' באה עם איהו מעשה טוב להתרצות בו לפני בעלה ואם באה עם מעשה שאין לו חשיבות לא תועיל כלום.

ונ"ל שצ"ל כמה מדרגות בלשמה הגרוע עמ"נ לקנטר אין לו הגנה ועמ"נ להקרא רבי היא הכוונה הכי גרועה בשלא לשמה שאעפ"י יש לו תיקון ע"י חוט של חסד כפי שיתבאר לקמן שזכות הצדיקים המקשיבים לקולו יגן עליו ממנו שלא יפול לכיון אותו אבל אין הכוונה שאע"פ שייכוין בו לא זיוק אבל הרוצה לכיון לשמה ורק לא עולה בידו לכיון להקמת השכינה בגלל פניות שלא משתלט עליהן נ"ל שלימוד כזה יש לשכינה במה להתפאר בו ולא צריך הגנה של חוט של חסד (אע"פ שבודאי כ"ש שזוכה בו) כי מועיל לברור המדמה וגם מועיל לעורר היחוד העליון, אע"פ שבודאי אינו דומה לגודל היחוד שנעשה מכוונה להקמת השכינה לבד, כי בודאי ככל שהנוק' העליונה מתקשטת בבגדים יפים יותר לפני בעלה בודאי השפע שמקבלת ממנו הוא מפנמיות יותר והן נשמות גדולות יותר, שמאיר על ידן גבוהים יותר, לבנין השכינה.

קכג עיין ר' צדוק שסובר שעמ"נ להקרא רבי זה פחות גרוע מהלומד עמ"נ להיות חכם או לכל תאוה אחרת. ואפשר דאה"נ ודייקא אצלינו זה פגם גדול כיון שכל המכוון כאן זה לקיים עשה לך רב לכן כשמהפך ועושה עצמו לרב זה הפך המכוון, וכדברי הבאה"ל. עי"ש בספרו דובר צדוק (קונטרס נר המצוות מצות עשה א) שכתב שכמו שמחנה ישראל הרוצה להגיע למחנה שכינה צריך לעבור כל המחנות הפחותים יותר כן בתורה לשמה בדחילו ורחימו צריך לעבור את כל המדרגות שקודם לזה והלומד עמ"נ לקנטר אינו בכלל מחנה ישראל כלל ולכן נאמר עליו נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו ועי"ש שמחלק לג' סוגי כוונה – והלומד לעשות קורדם להתפרנס שהוא תאוה וכן הלומד לשם חכמה ככל החכמות שזה ממש דוגמת תאות עריות וזה אינו בגדר תלמיד חכם אבל הוא בכלל ישראל.

אבל הלומד להתייחר ולעשות עטרה להתגדל שהוא הכבוד הוא בכלל מחנה לוי' הת"ח כמו שכתוב התוס' (שם) דע"ז או"ל לעולם יעסוק אדם בו' שלא לשמה בו'. ועיין בספרו תקנת השבים עמ' 81 שכתב על זה שהיא עבירה דרבנן שלא תעשה עטרה להתגדל בה ואלא תשמשו עמ"נ לקבל פרס ולכן הוא בחי' עבירה לשמה והותר כי קדושת התורה תביא אותו ללמוד לשמה וכן מעשה המצוה מכניס קדושה בלב שמכח ועל ידה בא ללשמה ועוד שכשיבוא ללשמה אפילו לרגע אחד או אפילו אם רק בגלגול אחר אבל כיוון שנעשה מכח השלא לשמה הרי עוונות נעשים כמכשירי מצוה והן כזכויות

אבל אינו במחנה שכינה שהוא לעשות דברים לשם פעלן לבד ולא כוונה אחרת. וזה הוא רק על ידי יראת ד' מקור החיים על ידי זה נעשה מיימין בה שהוא סמא דחיי למיימינם (יומא שם) כמש"ל שעל ידי בינת הלב שהוא נקי מתאות הלב היא עיקר כל הטומאות כי חיות הכל נמשך מן הלב כנ"ל. וכן הקנאה והכבוד שורשם התאוה שמתאוה לכבוד ומתאוה לקנאה. והיוצא דרך מחנה לוי' בשלום יכול לכנס גם כן למחנה שכינה שעל ידי זה נכנס טהרה לכל מיני הטומאות כאשר הלב טהור [שלכן ביקש דהמלך ע"ה רק לב טהור וגו' וכמו שכתוב כי ממנו תוצאות חיים] כמו שכתוב בפי' חלק (קל וחומר): רחמנא לבא בעי. וזהו עומדת לעד לפי שאין הלימוד תלוי בדבר מדברי הגוף שאו בטל דבר בטלה אהבה מה שאין כן זה שהוא לשם שמים סופה להתקיים כמו שהשם יתברך קיים לעד.

המדמה כבר כן מועילה וגם היא בעצמה בחי' ניגון שיכול לגרום איזה יחוד פנימי עליון וצ"ע.

עכ"פ נמצא שהתיקון עצמו דהיינו לימוד תורה שבע"פ, הוא בעצמו גורם ליפול ללימוד עמ"נ להקרא רבי שהוא לימוד שאינו חשוב ולא מועיל לתיקון המלכות והנגינה וא"כ נפל פיתא בבירא. והעיצה לזה היא ללמוד בלילה קבד **ובשלומד בלילה, חוט של חסד** קבד **נמשך** קבו **עליו** קבו (כך הגרסה בכת"י) וכן מבואר בגמ' חגיגה יב: קבט ובזהר לך צב. קל

קכ לא מבואר כאן אם דווקא אחר חצות ונראה שמצד סגולת הלילה אין הבדל וא"כ הלומד לישמה יכול ללמוד גם קודם חצות, אבל מצד החוט של חסד הנצרך ללומד שלא לישמה נראה שזוכה לזה רק הלומד אחר חצות, אבל אפשר שזה רק לפי הזוהר (לך לך צב). ובעלי הסוד, כי עפ"י הפשט בגמ' וכן פסק בקיצור ש"ע סימן עא כוונת הגמ' חגיגה יב: גם על הלומד בכניסת הלילה. ונ"ל שיש בזה שתי בחינות אחת מצד הנייחא של העולם מהבלי העוה"ז שרובם גומרים לעבוד ולרדוף אחר הפרנסה בתחילת הלילה וכדמצינו לגבי התבודדות שרבינו אמר (בקיצור תורה נב) לצאת חוץ לעיר למקום שאפילו ביום לא מהלכים שם בני"א. ועיי' בנקל לו לשמוע את קול ה' הישר שיתנוצץ בליבו ויזכה לבררו בעסק לימוד התורה שבע"פ. עוד מצד שגול מומן השינה וזמנו הפנוי ללימוד התורה. אבל כאמור העיקר הסגולה היא אחר חצות דייקא עיין גם לק"ה שאחר חצות יותר מסוגל לברר את המדמה ע"י לימוד התורה עיין לק"ה **ציצית ה' אות ו'** ואז עוסקין בתורה כי התורה היא בחינת רוח נבואה, כי כלליות התורה כלולה ב' הדברות, שהם בחינת י' מדריגות של נבואה כמו שכתוב שם, כי על ידי התפלה בבחינת דין הנ"ל, **וזכין לבחינת רוח נבואה, שהוא בחינת עסק התורה אחר חצות לילה, וכל זה כדי לברר המדמה כנ"ל**, ועל כן הוא דבר גדול לעסוק בתורה בלילה דייקא, כמו שאמרו רז"ל אין אדם זוכה לכרתה של תורה אלא בלילה, וכמו שכתוב (איכה ב') קומי רוני בלילה, כי עיקר עסק התורה הוא בשביל בירור המדמה. ודווקא עפ"י הפשט יש ענין ללמוד גם בתחילת הלילה אבל עפ"י הסוד אינו כן עיין חסד לאברהם מעין ב נהר טז שעסק התורה בחצי ראשון של הלילה היא מסוכנת להיות נדחית כי אם אינו נקי כפים לא יעלה בהר ה'. אבל אחרי חצות זוכה לנשמה אפילו מי שאינו ראוי ואם קם בחצות נטהרת ונתקדשת כמבואר בזהר לך לך ע"ש.

עוד אריכות בזה עיין לקמן בביאור הרב"ח בענין הלילה שנרמו בעורב נקבה דייקא.

קכ **החוט של חסד** – עיין פרש"י ע"ז ג: נותן חינו בעיני הבריות. והמהרש"א שם פירש מדרך הטבע המנוד שונה מעיניו בלילה פניו וזעפות ביום אבל הניעור בלילה לעסוק בתורה, הקדוש ברוך הוא מברכו למחר במאור פנים. ועיין אסתר ב יז ותשא חן וחסד לפניו וכו'. ועיין מגילה ג: שהיתה ירקרקת וחוט של חסד משוך עליה ועי"ש תורה תמימה שהכוונה שבאמת לא היתה יפה ומה שכתוב שהיתה יפה זה בגלל החוט של חסד. דהיינו שהחוט של חסד נותן חן גם למי שמצד טבעו אין לו חן ולא יופי ועי"ז נמשך לב כל רואהו ולא הובא אותו ולתת לו מתנת חנים.

וראיתי ברמ"ק הלומד בלילה זוכה לסייעתא דשמיא, דהיינו שמאירים עליו מהאור הגנוז לצדיקים, כדי לעזור לו להתגבר על החשכות של הלילה. ואולי אפ"ל שזה בחי' מציאת חן שזוכים מכח תיקון המלכות וכדמצינו באסתר שכתוב בה ותלבש מלכות דהיינו רוח הקדש כמבואר במגילה טו. ועי"ז משך עליה המלאך חוט של חסד ומצאה חן בעיני אחשוורוש (מגילה טו): ועיין תורה לג שעל ידי כפית היצר דהיינו תיקון המלכות זוכים לאור הגנוז. והי' אצלינו ע"י שממליך ע"ע את הקב"ה בלילה בלימוד תורה שבע"פ במסירות זוכה ביום לחוט של חסד. ובבוקר נשאר רושם מהאור הזה, שמכוחו נמשך ליבו לשמוע בכל הקלות את קול השי" דהיינו תיקון הניגון שיכול לשמוע ממנגן רשע.

ועיין בזהר לך צב. שהחוט של חסד הוא שמירה על האדם בעוה"ז ונ"ל לפי רבינו יתפרש דהיינו שמירה מניגון של רשע, דמשמע כאן שזה עיקר השמירה.

חוט של חסד – עיין בסוף התורה בהשמה שמביא רבינו את הפסוק כי גדול מעל שמים חסדך ומבאר שמים היינו קול וחסדך הוא חוט של חסד (ועיין מעב"ג א לו) קשה הרי פסוק זה מבואר בפסחים נ: שנאמר על הלומד לישמה והוא הרי לא נצרך לחוט של חסד כמבואר כאן ותירץ שגם הפסוק המדבר מהלומד שלא לישמה דהיינו גדול עד שמים חסדך יתפרש שמים וחסד דהיינו קול וחוט של חסד אלא שהפסוק גדול מעל שמים חסדך מדבר בצדיקים הלומדים לישמה שאצלם שמים הוא בחי' קול הבא מלמעלה לגבינו והוא בעצמו החוט של חסד שהם ממשיכים על הלומד שלא לישמה לסייע בעדו להשמר מפניות בלימודו דהיינו שגם מי שאינו צדיק גמור יוכל לתקן את הגרון ולהיות יודע נגן. אבל הפסוק עד שמים חסדך מדבר מקול של הלומד שלא לישמע ע"י החוט של חסד שמקבל מהצדיק שלומד לישמה מצליח לנגן ולתקן את הקול להיות ניגון העולה למעלה. נמצא לפ"ז שאצל הצדיק הקול הוא החוט של חסד, שכדי לעזור לנו הוא מוריד לנו בחי' קול ה' מבורר קצת כדי שיהיה לנו יותר קל לתקן את הניגון. וכעין זה מצינו בתורה ח' תנינא שהצדיק הוא מוכיח לשם שמים ע"י שיש לו קול ה' ועי"ז זוכה לחוט של חסד ויתכן ללמוד משם שכמו ששם החוט של חסד הוא הקול הכי נמי כאן אצל הלומד לישמה. וכן אצלינו החוט של חסד הוא הקול שמוריד לנו הצדיק לסייע לנו בניגון. ע"ש נ"ל שזו כוונתו שם.

קכו צ"ע ששינה מלשון הגמ' ששם כתוב שהקב"ה מושך עליו וכן בזהר הלשון ולא עוד אלא דקב"ה מושך עליה חד חוטא דחסד. אבל עיי זהר מקץ קצד שם הלשון חוטא דחסד אמשיך עליה ביממא.

קכ **נמשך עליו** – עיין תהילים לו יא משוך חסדך ליודעך וברד"ק שם – המשיכה כענין הנטיה, כמו: ויט אליו חסד (בראשית לט, כא), וכן: משכתין חסד (ירמיה לא, ב). אמר: ה"ט ליודעך חסד בעולם הזה, שיוכלו להתעסק בחכמה ובמצות שלא יהיה להם מונע מעסקי העולם הזה. ועיין בזהר לך הנ"ל שמשוך עליה הוא כעין הושטת שרבינו וכדמצינו באחשוורוש לאסתר כיון שמצאה חן העיניו ע"י שלבשה מלכות הכי נמי כאן הלומד בלילה מוצא חן ע"י שממליך ע"ע את הקב"ה בלימוד.

קכ **צ"ע מדוע מגן עליו רק ביום ולא בזמן שלומד** (ואולי לכן השמיט מוהר"ת מילה זו בגרסתו כדי שלא נתבלבל) אבל עיין לקמן במעשה הרב"ח גם שם משמע שהחוט של חסד נמשך עליו אחרי שהלילה כבר בלע את הנחש ע"ש שהעורב ישב על האילן רק אחרי שכבר בלע את הנחש. אבל צ"ע שם כי בהמשך מבאר רבינו שהלילה הוא רק מכח החוט של חסד שבו. עוד עיין זהר לך לך צב. מבאר משיך עליה אח"כ ביום והיינו יומם יצוה והטעם משום שבליילה שירו עימי וכיון שהוא מקשט השכינה נותן לו חלקו מהיחוד ביום מצד החסד המתעורר אל הויווג. (רמ"ק) מבואר בפירושו שרק ביום זוכה בחוט של חסד.

וצ"ע כי מלשון התורה כאן משמע שהחוט של חסד מעלה את חשיבות התורה שלומד בזמן שלומד ולא רק אח"כ ביום.

ואולי עפ"י תורה לח אפ"ל שהחוט של חסד נמשך בלילה אלא שנקרא ביום כי החסד נקרא יום כמ"ש יומם יצוה ה חסדו וכן בזהר הובא בתורה לח אות ד' – **ה'לומד תורה בלילה**. מושכין עליו חוט של חסד ביום. 'חסד', הוא בחינת בקר דאברהם. כמו שכתוב בזהר (מקץ ר"ג): **'הבקר אור'** דא בקר דאברהם. והאנשים ששחו, אנן מארי דדינין. ה'מה ותמוניהם, אנן וכל סטר מסאבא. וכמו שכתוב (רות ג'): **'שכבי עד הבקר'**. א'זי נופלים כל המקטרגים השולטים על הדבור, וא' הדבור יצא ב'שיר ו'שבח ו'הלל להקדוש – ברוך – הוא.

דהיינו חן מכח הרושם שנשאר בו מהדביקות שזכה בלילה בסיעתא דשמיא ומגן קלא עליו שלא יזיק קלב לו המחשבה קלב הנ"ל: דהיינו עמ"נ להקרא רבי, שזה הפך תיקון

כמו שכתוב (תהלים פ"ג): אלקים אל דמי לך; וכמו שכתוב (תהלים ל'): "למען ימרוך כבוד ולא ידם", וכן: "גן יחד פוכבי בקר" וכו' (איוב ל"ח):

ויותר נ"ל לבאר עפ"י הוזהר לך הנ"ל ותורה יב כי לחוט של חסד וזכה בלילה מכח סיעתא דשמיא שמקבל מהצדיקים והקב"ה המקשיבים לקולו ובפרט הצדיקים שלומד את התורה שלהם אבל החוט של חסד לא פועל בלילה אלא אחרי הלילה שישאר מחובר אליו ית' להיות מסוגל לשמוע ניגון מכל מנגן ולברר הטוב בכל קול כי בלילה לא נצרך לחוט של חסד כי זוכה לחסד עצמו אבל אבל ביום נשאר רק רשימו ממנו שזה בחי' חוט, וזה כוונת הוזהר שהחוט של חסד שומר עליו ביום בעוה"ז, שלפי רבינו הכוונה מהדיוק שמיעת ניגון של רשע, (קול המונה של רומי המנסר בחל העולם תמיד).

עיין מעב"ג ב כד מביאר עפ"י תורה ח תנינא שחוט של חסד הוא הניגון שמנגן הצדיק להוכיחו בבחי' מטה כלפי חסד (וכן ביאר שם בחלק א אות לה לו עיי"ש) ובבחי' כרויים עליונים המעוררים לב בני"א לשוב אליו ית' כמבואר בלק"ה או"ח ק"ש ה יא לכן נקרא ביום לאפוקי מניגון דלתתא שלנו שעולה למעלה שהוא בחי' לילה בחי' גמרא שהיא בחי' ניגון ובחי' לילה.

קטט חגיגה יב ע"ב – (ר"ל אמר שבעה רקיעים ורקיע ששמו) מעון – שבו כיתות של מלאכי השרת, שאומרות שירה בלילה וחשות ביום, מפני כבודן של ישראל, שנאמר +תהלים מ"ב+ יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. אמר ריש לקיש: כל העוסק בתורה בלילה – הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד ביום, שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ומה טעם יומם יצוה ה' חסדו – משום ובלילה שירה עמי (והתורה נקראת שירה כמ"ש דברים לא יט ועתה כתבו לכם את השירה הזאת. מהרש"א שם) ואיכא דאמרי, אמר ריש לקיש: כל העוסק בתורה בעולם הזה, שהוא דומה ללילה – הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד לעולם הבא, שהוא דומה ליום, שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי.

ועיין גם ע"ז ג:

קל וזה לך לך צב. עס ביאור המתקן מצטט בפלגות ליליא כד צפורין עס האלאכיט מתערין סטרא דצפון אתער ברוחא קם בקיומיה שריטא דבסטור דרום ובטש בהווא רוחא ושכיך ואתבסם, כדן אתער קב"ה בנמוסוי לאשתעשעא עם צדיקא בגנתא דעדן, אב מתלווי קב"ה אנפולא מאנפולא אפשטעט עס הצדיקים ג"כ כי אין לו מנוח כביכול מצטטונו על חפזן בית פאקשט כי אב כשפולא אפשטעט עס שמותיבט של הצדיקים (ואפי האפיציאל ענין השטעטס הוא סוז פיוחז של יסקא ואלא שחציות אלול) בהווא שעתא וכאה חולקיה דבר נש דקאים לאשתעשעא באורייתא כי עיי' מתחפר עס הצדיקים ע"כ האותן שטעטס, דהא קב"ה וכל צדיקא המקדש מלך ביאר שפאן הכוונה לזעיר (יעקב) ורחל שאין להמחיד או, יורדים לבריא לג"ע עליון לשמוע קול העוסקים בתורה אחר הצות דבגנתא דעדן כלהו צייתין לקליה מכאן נאמא שצריכ אעסוק בתורה בלילה קולא עס, הה"ד (שיר ח יג) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני שתאמא קולא עס, ולא עוד אלא דקב"ה משיך עליה חד חוטא דחסד ביום ונפש הו כצי אריות נאמא עסולא פנה למהוי (ד"א ל"ג תדיר) נטיר בעלמא, דהא עלאין ותתאין נטירין ליה, דהא הוא דכתיב (תהלים מב ט) יומם יצוה יהו"ה חסדו ובלילה שירה עמי. צפוינו שפאק"ה אומא ע"י שטעטס עיי' ביום אמיט ע"י חוט של חסד

אי"ר חוקיה, כל מאן דאשתדל בהאי שעתא באורייתא, ודאי אית ליה חולקא תדיר בעלמא דאתי, פופרה אומא אפילו הווא הווא צ"י (כ"טין מה שאמרו חז"ל בפסוק יב ע"כ אלא תפארה בחייך) אמר רבי יוסי שאל את רבי חלקיה מאי טעמא תדיר, באינא אולפן יובן שיש לו חלק הווא הווא הווא צ"י א"ל רבי חלקיה הכי אוליפנא, דכל פלגות ליליא כד קב"ה אתער בגנתא דעדן, כל אינון נטיען דגנתא פופ"ה של פמאכות אשתקין יתיר צפוינו יותר אומא שפאק"ה מ"כ צ"א מהווא נחלא דאקי [דף צב:] נחל קדומים מצטט אבא נחל עדנים מצטט אבא דלא פסקן מימיו לעלמין צפוינו א"א צ"א מתפשיין אעסולא, כביכול הווא דקאים ואשתדל באורייתא, כאילו הווא נחלא אתרק על רישיה ואשקי ליה בגו אינון נטיען דבגנתא דעדן, צפוינו שפאק"ה הווא הווא צ"י פאק"ה את שטעטס פלוינו וואנון שפאק"ה כל התחנות (אמר רבי יוסי) ולא עוד אלא הוואיל וכלהו צדיקיא דבגו גנתא דעדן צייתין ליה, חולקא שויין ליה בהווא שקיו דנחלא, אשתכח דאית ליה חולקא תדיר בעלמא דאתי.

קלא עיין תורה יב' אות ג' שיש בחי' שמאל בתורה, שממנה באות לאדם בשעת הלימוד פניות ומחשבות ללמוד שלא לשמה, אבל ע"י שלומד בלילה אוי הקב"ה והצדיקים בגן עדן אלו שחידשו את ההלכות שלומד הם מקשיבים לקולו (זהר) ומאירים במוחו הרהורי תשובה ופירוש נכון בדבריהם דהיינו ששומרים אותם מבחי' להמאלה. (הדברים שם מאירים יותר בקיצור לק"מ השלם אות ו' עיי"ש) ובבוקר נשאר רושם מהאור הזה, והוא חוט של חסד בחי' מציאת חן כי ע"י תיקון המלכות זוכה לזה וכמ"ש "ותלבש אסתר מלכות" ואח"כ נשאה חן בעיניו ובגמרא אמרו שהחן בעיניו היה ע"י מלאך שמשך עליה חוט של חסד וה"נ ע"י שממליך על עצמו את הקב"ה בלילה זוכה ביום לחוט של חסד. גם בתורה ח תנינא משמע שהחוט של חסד הוא מציאת חן כי מביא ראייה שם שהמוכיח לשם שמים זוכה לחוט של חסד מהפסוק מוכיח אדם אחרי חן ימצא עיי"ש. וצ"ע מה מועיל החן ביום דבלשמה בלילה החן מועיל שיזכה לסיעתא דשמיא הנ"ל אבל ביום מה מועיל ואולי יתבאר עפ"י תורה א שהחן הוא חיבור שכל בכלי הביטול והכי נמי כאן שצריך שמירה מהדיוק שמיעת ניגון של רשע החן הוא רשימו שנשאר לו מהחן"ן שזכה בלילה שעל ידו נשמר ביום ע"י שנשאר מחובר אליו ית', ואולי מה שבתורה א' נעשה בבחי' הסתכלות בשכל כאן נעשה בבחי' שמיעת קולו ית' שעושה לו כלי הדיבור. עוד כמה קושיות וביאורים בענין החוט של חסד עיין לקמן בביאור הרבב"ח ועוד ע"י הוספה לעיין בסוף התורה

קל"ז צ"ע שחזילה אמר שלימוד שלא לישמה רק אינו בחשיבות כל כך וכאן אומר שמחשבת שלא לישמה מויקה וצריך הגנה מיוחדת ממנה. ונ"ל הטעם כדי שלא נחשוב שכיון שמויק מוטב שלא ללמד ומאיךך שלא נחשוב שאינו מויק ובדיעבד אפשר להשאר כך.

קל"ח מבואר בפרפראות לחכמה שהחוט של חסד שומר עליו שלא יפול לשלא לישמה גרוע יותר אבל לא עושה שילמוד לשמה ממש. ועיין בתורה קנט שצריך לזה זכות גדולה מאד. אבל משמע שאע"פ שלא זכה ללמוד לשמה ממש יועיל לימודו לתיקון הניגון שיכול לשמוע ממנגן שאינו כשר. עיין גם הלשון בלק"ע (ת"ת ז) שעי" חוט של חסד ניצול ממחשבות שלא לישמה. משמע שמציל רק ממחשבת להקרא רבי דהיינו בחי' סוד מרע ולא שזוכה לכל מדרגות הלישמה לשם שמים לבד. למעשה נראה שאין בזה כללים כי כל אחד לפי מדרגתו מקבל סיעתא דשמיא ליותר דביקות ונ"ל שגם מצד שבלילה האויר נח וזך יותר מהמולת הבלי עוה"ז והרצים אחר פריסתם וזכונם לסיעתא דשמיא נקל יותר לשמוע את הקול התדיר הקורא אליו ית' שעל ידו נמשך ליבו ללימוד לישמה. עיין מעב"ג ב כד שואל איך מועיל חוט של חסד להפוך לימוד שלא לישמה שמתקן הגרון שיוכל לשמוע מנגן רשע (וכן הקשה בח"א אות לה לו) וביאר עפ"י תורה ח' תנינא שחוט של חסד הוא קול ניגון התוכחה של הצדיק, שמברר פנמיות הלישמה שיש בפנמיות רצונו אע"פ שבחיצוניות מעורב בפניות, שזה בחי' הצדיק שהוא החון שמוצא נקודות טובות בכל אחד כמבואר בתורה רפב. ומדייק כן לקמן בסיפור רבב"ח שהחוט של חסד נרמו באילן דייקא ואילן גם רומז לאברהם הצדיק איש החסד. וכן ביאר בחי' ב

המלכות דהיינו עשה לך רב כנ"ל, וביאר הפרפראות לחכמה שעיקר ההגנה היא שומר שלא יפול מזה ללימוד שעמ"נ לקנטר כנ"ל (כי מי שלומד שלא לישמה הלימוד בעצמו יכול לגרום לו לשנאת חכמים וגסות רוח שע"ז בא לבוות חכמים כמבואר בתורה ריד ובתורה יב וכח), כי החוט של חסד יגן עליו ע"י שיגרום לו לכוין לשם שמים בלימוד ובעזרתו יוכל לבוא משלא לישמה ללישמה כדברי חז"ל גם יסייע לו לברור המדמה ולנגן ניגון שיעלה לגרום יחוד פנימי הנ"ל וכן בשמיעת ניגון רשע ישמע את קול ה' המעורב בו ויזכה לדביקות על ידו.

עתה יבאר שתכלית תיקון הנגינה הוא בנין המלכות דקדושה, ולעומת זה הנגינה של הרשעים בונה את המלכות דסטרא אחרא:

וְאִיתָא בְּכַתְבֵי הָאֲר"י ז"ל, פִּי צַפְרִים שְׂבָקְלָפָה הֵם מוֹחִין שְׂבָמְלִכוֹת דְּקַלְפָּה, קלד
 זה מבואר בעץ חיים שער הקליפות **וְהַשְׂתֵּי צַפְרִים חַיִּוֹת טְהוֹרוֹת, הֵם בְּנֵין הַמְּלִכוֹת דְּקַדְשָׁה** זה מבואר במקומות אחרים בע"ח. עיין בהקדמה סוד השתי צפרים חיות טהורות האלה שרומזות לספירות חכמה ובינה שהן תרי רעין דלא מתפרשין כמבואר בזהר, וזה רמוז כאן במילה "שתי". והמילה "צפרים" רומז שמהן יוצא קול שהוא שרש הניגון הקדוש, "חיות" מרמז לחכמה כמ"ש החכמה תחיה את בעליה, "טהורות" רומז לבינה כי חכמה נקרא קודש אבל טהרה רומז שיש טומאה (עיין תורה נא) לכן רומז לספירת הבינה ששם שרש הדינים. והכלל שתעלומות החכמה מתגלות רק בבינה כידוע שהאם מגלה את האב. נמצא ששתי צפרים חיות טהורות רומז לספירת הבינה שהיא שרש הניגון וכמבואר בערכי הרמ"ק אות צה. והקול הזה היוצא משתי הצפרים חיות טהורות הוא בנין המלכות כי מי ששומע אותו כראוי מתעורר על ידו להמליך את הקב"ה וע"ז גורם יחוד פנימי שמוליד תוספת מוחין למלכות, אבל מנגן רשע שאסור בתאוותיו לא ממליך את הקב"ה אלא רק יונק מהקול הזה להתחזק בתאוותיו לכן לגביו נקראות הצפרים האלה מוחין דקליפה ולגביו הן כאילו אחרות (אחר הפך אחד הרומז להקב"ה כידוע)
 דהיינו שהצפרים חיות טהורות וצפרים דקליפה הן אותן צפרים ושתייהן הן מוחין דמלכות והכל תלוי באדם המקבל מהן שאם הוא אסור בתאוותיו הוא נמצא בעולם הפירוד ורק יונק מהן אבל אם הוא בן חורין אזי הוא קשור להקב"ה וסמוך לו ובונה על ידן את המלכות דקדושה. כמבואר שם בע"ח שצפרים דקליפה נמצאות במקום נמוך עולם הפירוד שנקרא בריאה (לשון חיתוך כמו לברוא את היער (פרש"י יהושע יז טו ופרש"י יחזקאל כג מז) לאפוקי מאצילות שהוא מלשון אצלו וסמוך לו) והמוחין שלהן יונקים מבחי' רגלי עולם אצילות הבולטים לעולם הבריאה. נמצא שהצפרים האלה בעצמן מקומן בעולם של פירוד ומוות ורק יונקים חיות מקצה העולם שכולו טוב, ויניקתם היא רק עמ"נ לחזק את הפירוד והסט"א דהיינו לקבל כח לתאוות ומידות רעות, כידוע שלסט"א אין חיות מעצמה אלא רק מה שיונקת מהקדושה.
 אבל הצפרים החיות טהורות הן המוחין (דהיינו חכמה ובינה ודעת קלה) של מלכות דאצילות דהיינו שהן בעולם האחדות שכולו טוב דהיינו שהם החב"ד דהיינו השכל של

כד, שהחוט של חסד הוא הניגון של הצדיק שמטה את לימודו כלפי חסד ומכח מסירות נפשו ללמוד בלילה מתעוררת אהבת ה' אלי הגנוזה ומסתכל על הלישמה הגנוז בשרש כל אחד מישראל.

גם עיין לק"ה אהע"ז הל' פו"ר הל' ה' אות ה'. שכל עבודתנו אין לה עליה אלא ע"י הצדיקים ש'רבויה הפסלת והמקשבות רעות רבות מאד מאד המסבבים אותם, על כן כל עקר עליהם הוא על - ידי הצדיק האמת, כי הצדיק עוסק בעצם כחו להעלות גם מעט האותיות והתבות שאמרו בקצת פננה מועטת בתפלתם. וכו' עי"ש והכי נמי לגבי תורה וכ"ש שלא לישמה.

קלד עיין אוצר חיים לבעל ההיכל ברכה שהובא לעיל בהערות על תחילת ההקדמה שהשמאל שבתורה הוא בחי' שתי הצפרים דקליפה בחי' גאוה וגסות מהן נמשך הלימוד שלא לשמה דהיינו ניגון דסט"א שעושה מהקול דיבורים רעים. **נמצא לפ"ז שכל הפגמים הנ"ל כולם נמשכין מפגם הניגון וכמשותקן הקנה והניגון ממילא מתתקן הכל**

קלה מבואר שם שלסט"א אין דעת לכן המוחין שלהם הוא רק חכמה ובינה ולכן המנגן הכשר נקרא יודע נגן יודע דייקא, כי מקבל ממקום שיש בו דעת. ודעת הוא הכח להאיר את המוחין במידות, שע"ז עושה דיבור לקול ומעלהו בניגון בדעת לגרום יחוד פנימי

השרש לכל כח ההמלכה את הש"י שזה נקרא בנין המלכות. ומשם מקבל מי ש"יודע נגן"קלי את כח הנגון שלוקלי. **לְפִיכָּךְ נִשְׁתַּבַּח דָּוִד לְפָנָי שְׁאוּל** (שְׁמוּאֵל-א ט"ז זק"ל): **"וְיִוִּדַע קִלְט נַגְן"** עיין שם שבאותו זמן שמשח שמואל את דוד בשמן המשחה במצות ה' מאותו יום ותצלח רוח ה' על דוד ואילו משאול המלך סרה רוח ה', ובעתתו רוח רעה מאת ה', ולכן חפשו לו עבדיו "איש יודע מנגן בכינור" שכשתיהיה עליו "רוח אלקים רעה ונגן בידו וטוב לך", ואז אחד הנערים אמר שמכיר "בן לישי בית הלחמי יודע נגן וגיבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תאר וה' עמו", ומבואר בגמ' סנהדרין צג: שאותו נער היה דואג האדומי וכל כוונתו היתה לשון הרע קמ" דהיינו לשבח את דוד יותר מדאי כדי שיתקנא בו המלך שאול לכן הוסיף בשבחו כל כרְקמ"א (עיין מהרש"א שם) ולפי רבינו גם התאר "יודע נגן" היה לשון הרע כי רמז בזה להמלך שאול שדוד ראוי למלכות, **פִּי הַנְּגִינָה הִיא בְּנִין הַמְּלָכוֹת** כי הנגינה עולה לעורר יחוד פנימי של הצפרים שמשם נמשך מוחין למלכות לבנותה שעי"ז מקבל עוד יותר מוחין וכח להמליך את הקב"ה על

בחוב"ב שעל ידו בנין המלכות דהיינו חיווק אמונה וכח להמליך את הקב"ה כמבואר בלק"ה ע"ת ד ג. ולסט"א אין דעת לעשות דיבור לקול ואצלם מתקלקל הקול ונעשה כפירות לכן המידות מתחזקות ע"י יותר בתאוה וגאות ורוע. ועיין לק"ה אפוטרופוס ג' (בתורת נתן תחילת אות א) שהקול הוא מוחין והעיקר זה לעשות לו דיבור דהיינו לקשרו לדעת והלב ומבואר שם שזה החילוק בין הקדוש הלסט"א שלסט"א אין דעת לחבר הקול למידות הלב, דהיינו שאין להם הדעת לעשות לקול דיבור ע"ש. עיין ברכות דף כד קול באשה ערוה ונ"ל לבד מעיקר הטעם שהוא מצד כח הקול (דהיינו ניוגון) למשוך הלב ואין אפוטרופוס לעריות במעשה וכ"ש במחשבה לכן בקל מושך להרהור אבל כיון דאיתא בגמ' קדושין דף פ שנשים דעתן קלה ולפי הנ"ל בע"ח שמוחין דקליפה שמשם הניגון דסט"א החסרון שלו הוא דעת נראה דיש לומר שגם כל קול של אשה הוא בחי' ניוגון שמויק לעבודת ה' כמו ניוגון של רשע.

בחוב"ל מבואר שכיון שדעתן קלה לכן אשה נוחה להתפתות עיין מעשה דברוריה אשת ר"מ (רש"י ע"ז יח:) ונ"ל שכיון שאצל אשה הלב שולט על המח אפשר לגרום לה להתפעלות כזו מאיזה דבר עד שתשכח את כל מה שיודעת שסותר זאת. וזה הכוונה דעתן קלה שהלב לא בטל למה, כי דעת היא הכח שמאיר את המוחין למידות שלב. ולכאורה א"כ גם קול של ילד מויק דאין דעת לקטן ואין אי"כ צרפו לשירת הלויים במקדש ילדים כמבואר במשנה ערכין ב ו - אין קטן נכנס לעזרה לעבודה אלא בשעה שהלויים עומדים בשיר, ולא היו אומרים בנגל וכןור אלא בפה, כְּדִי לְמַן תִּבְלַב בְּנְעִימָה. ונ"ל כיון שלא טעמו טעם חטא דעיקרו בפגה"ב שהוא עיקר הפגם בקול בבחי' רועה וזנות יאבד הון ולפי"ז אפילו קול של ילדה לא מויק, א"כ יש הרהור.

קלו מעלת רבינו בזה עיין חיי מוהר"ן שמ העולם לא טעמו אותי עדין כי אם היו שומעין התורה עם הניגון והריקוד השייך לה היו בטלים לגמרי לא מבעי אדם אלא אפילו צומח ודומם לגווע מרוב תשוקה להקב"ה ומבואר שם גודל מעלת רבינו בזה. ועיין מעב"נ א יא שאין הכוונה שכדי שלא נתבטל מהמציאות לא עשה זאת רבינו אלא שזה נמצא בספרים של הצדיק ותלוי בנו בתיקון הנגינה שלנו שעי"ז נוכח לגלות זאת בדבורי רבינו בספריו

קלי דהיינו הצדיק שתיקן בחי' המלכות שלו אבל רוב העולם שזוקקים לניגון כדי לתקן את המלכות שלהם הם עדין בעולם הפירוד וצריכים התגברות גדולה שלא יתגברו עליהם הצפרים דקליפה אלא ינקו רק מצפרים חיות טהורות כי הם נמצאים בעולם הבריאה ששם כולם יונקים רק מדדי המלכות שהם בליטת רגלי עתיק המתלבש בעולם האצילות ורגליו בולטות כדדי בהמה בעולם הבריאה כי מי שבועלם הבריאה מדרגתו מדרגת בהמה כלפי אצילות, ולכן רק בחי' עתיק יורד לשם כידוע שיניקת הקליפות היא מהכתר, ומכח הארת עתיק הווי יש כח לרועה לשוב בתשובה לאחוז שם ולקבל מוחין לתיקון המלכות ושם היא יניקת הנביאים סוד הניגון הקדוש הכל מדובר ביניקה מדדי בהמה למי שנמצא עדין בבחי' עולם הפירוד נמצא אע"פ שבשרש הדברים הכל נמשך מצפרים חיות טהורות אבל למעשה אנהו כולו לבד מצדיקים גדולים שליבם חלל בקרבם כולנו יונקים מבחי' דדי בהמה ואפילו יניקת הנביאים משם (כל זה מבואר בכהאריז"ל בכמה מקומות וגם נזכר בלק"ה ע"ת ה יג ועיין בהוספות לעיין בסוף התורה **הוספה ג**)

קלח שמואל א פרק טז (טז) ויאמרו עבדי שאול אליו הנה נא רוח אלהים רעה מבעתך: (טז) יאמר נא אֲדַנּוּ עֲבָדֶיךָ לְפָנֶיךָ וּבְקִשׁוּ אִישׁ יָדַע מִנְּגֵן בְּפָנֶיךָ וְהָיָה בְּהִיטָה עֲלֶיךָ רֹחַ אֱלֹהִים רָעָה וְנִגְן בְּיָדוֹ וְטוֹב לָךְ: (יז) ויאמר שאול אל עבדיו ראו נא לי איש מייטיב לנגן והביאותם אלי: (יח) ויען אָחָד מֵהַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר הִנֵּה רְאִיתִי בֶן לִישִׁי בֵּית הַלְּחָמִי יָדַע נַגֵּן וְגִבּוֹר חֵיל וְאִישׁ מְלַחְמָה וְנָבוֹן דָּבָר וְאִישׁ תֹּאֲרָ וַיִּדְוֹד עִמּוֹ:

קלט צ"ע שבפסוק כתוב יודע בלא ו' ועיין מזה במעב"ב ב לד שאולי רומז לו' עיוקאין דקנה שתיקן ועיין יד מלאכי כללי החית אות רפג מאריך להוכיח שלא שייך חילוף גרסאות בפסוקים ועי"ש ראיות מגמ' והוהר שכך דרכם של הרבה ספרי קדמונים לשנות לשון הפסוקים שמצטטים, לרמוז לדרש או סוד שיש בהם.

ואולי כאן הוסיף רבינו אות ו' שרומז לתיקון הברית ובפרט ו' החיבור כמו כאן, (וכדמצינו ברבינו בחיי ויקרא יא מג החילוק בין קדוש דהיינו הנבדל לעבודת ה' לקדש הוא הנבדל לזנות וחסרון ה' רומז לזה. וכן הרבה בהיכל הברכה שדורש מילוי וחסר אותיות) אולי כיון רבינו לרמוז בהוספת ו' לזה ש"יודע נגן" קשור מאד לתיקון הברית כנ"ל. וצ"ע אי"כ מדוע בפסוק כתוב ידע חסר ו' ואולי כי דואג אמר זאת רק ללשינא בישא אבל באמת לא סבר שדוד יודע נגן.

קמ וז"ל שם אמר רבי יהודה אמר רב כל הפסוק הזה לא אמרן דואג אלא בלשון הרע "יודע נגן" שיודע לשאול "גבור" שיודע להשיב "איש מלחמה" שיודע לישא וליתן במלחמתה של תורה אי"ש תאר" שמראה פנים בהלכה (דהיינו להביא ראיה לדבריו) "ונבון דבר" שמבין דבר מתוך דבר "וה' עמו" שהלכה כמותו בכל מקום וכי' בילקוט שמעוני רמז תרכו מבואר שגם זה שלא קראו לו בשמו אלא בן ישי היה לבזותו לרמוז שאין לו ערך מצד עצמו כלל.

לציין שדייקא דואג בעל לשון הרע הוא זה שציין את דוד כיודע נגן שלפי רבינו מתפרש שדוד היה ממש הכנגד של דואג דהיינו שמוצא ומלמד זכות תמיד.

קמא שעבדי שאול חפשו "איש יודע מנגן בכינור" והוא אמר "יודע נגן" ועוד הוסיף שבחים הרבה וכדאיתא בגמ' ב"ב קסד: כל המספר טובותו של חבירו יותר מדאי בא לידי רעתו.

עצמו, **לְכַף רְאוּי הוּא לְמַלְכוּת** כי בודאי מי שיודע להמשיך מוחין למלכות דהיינו לכח ההמלכה שלו את הקב"ה הוא זה שראוי למלכות, וכשם שמושל ביצרו ומולך על מדותיו להביאם לגלות כבוד שמים כן הוא הראוי למלוך על ישראל להביאם להמליך את הקב"ה ולגלות כבוד שמים קמ"ב. **וְזֶה שְׁפָתוֹב אֶצְלוֹ** דהיינו כיון שדוד היה יודע נגן דהיינו קיבל הניגון שלו מאותו מקום שהוא בנין המלכות לכן כתוב בו (תהלים ע"ח) קמ"ג: **"מֵאַחַר עֲלוֹת הַבְּיָאוּ", הֵינּוּ מֵאַחַר הַמִּינִיקוֹת** קמ"ד עפ"י הפשט הפירוש עלות הן הצאן המניקות המגדלות עוליהן (מצודת ציון) דהיינו שהקב"ה הביא את דוד אל המלכות ממרעה הצאן ורבינו רומז בזה שעלות רומז למניקות דהיינו לאותן שתי ספירות שמהן יונקים הנביאים את נבואתם, **הֵינּוּ נִצַּח וְהוֹד קמ"ה. פִּי הֵם מְנִיקִין** קמ"ו **לְנְבִיאִים** עפ"י מה שנתבאר לעיל בהקדמה הכוונה לבחי' רגלין של אמא עילאה דהיינו בינה, **וְהֵם רְגְלֵי הַבֵּינָה** משם נמשך המוחין לזו"ן כנ"ל בהקדמה שעל ידם **בְּנִין קמ"ז הַמְּלָכוֹת** קמ"ח דהיינו

קמ"ב גם מכח תיקון המלכות של עצמו וזכה שהעם ממליכים אותו כמבואר בברכות ו: מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים. ועיין תורה ה אות ג' כי קולו נעשה רעמים ועיין סוף תורה ל' שבקול האדם ניכר אם ראוי למלכות כי מי שראוי למלכות ישלו קול ענות גבורה עי"ש.

קמ"ג תהלים עח (ע) ויבחר בך עבדו ויקחהו ממקלאת צאן: (עא) מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו ובישראל נחלתו: (עב) ויירעם כהם לכו ובתבונות פפיו ינחם: פרש"י עה"פ – מאחר עלות הביאו – שהיה רועה לאביו הצאן המניקות שהיה רחמני ומוציא הגדיים תחלה ומאכילן ראשי עשבים העליונים שהם רכים, ומוציא התישישים אחריה ואוכלין אמצע העשבים ואחר כך מוציא הקנות ואוכלות השרשים אמר הקב"ה ראוי הוא זה להיות רועה את עמי:

צ"ע איך מתישב פירושו במילים מאחר עלות הביאו ונ"ל כוונת פרש"י שם שדוד היה רועה את הצאן המניקות דהיינו אלה שנוולדו להן גדיים ופירוש אחר עלות הביאו הכוונה שאחר שראה רחמנותו שאת המניקות הוא רועה אחר שהאכיל את הגדיים בעשב ה"עלות" דהיינו העליונים שהם רכים, לכן בחר בו להיות רועה ומנהיג לעמו עפ"י הפשט מובן שבצאן נתגלה כשרונו למלוך בצדק וברחמנות ולכן בחר בו ה' אבל לפי רבינו שמרמוז בזה (כמבואר בהשטמה בסוף התורה) שהעלה את הנגינה שמאחרי הקדושה צ"ע מה הקשר למלוכה. ונראה שזה אותו עניין כי הרחמנות על הגדיים החלשים היא בעצמה העלאת הניגון שמאחרי הקדושה דהיינו למצא טוב גם באלה שהם חלשים בעבוה"ש ועיין תורה רפב שלמצא טוב בכל אחד זה בחי' ניגון.

קמ"ד וכן פירש הרד"ק (עא) מאחר עלות. הנקבות מן הצאן המניקות נקראו עלות, על שם בניהם שנקראו עולים. ומה שאמר מאחר עלות, כי הרועה צריך להיות אחר העלות לנהלם לאט, כמו שכתוב (ישעיה מ, יא): עלות ינהל, וכתוב (בראשית לג, יג): והצאן והבקר עלות עלי ודפקום יום אחד וגו'. לרעות ביעקב, לקחו מרעות צאן לרעות את ישראל:

קמ"ה לכאורה קשה הרי נצח והוד הם רגלין כמבואר בפתח אליהו נצח והוד תרין שוקין, ואיך מכנה הארז"ל את הדין נו"ה והביאור בזה נ"ל כי תכונת הרגלין להוליך את הגוף ממקום למקום ועוד שהן תמיד סוף המדרגות דהיינו הכח המוציא את הדברים אל החוץ והגילוי. לכן המקום שהשפע יוצא מהאמא לחוץ אל התינוק נקרא נו"ה.

קמ"ו ראה בזמירות לסעודה שלישית "נצח והוד יניקת הנביאים". ועיין שמות כה כב שקול הנבואה היה יוצא מהכרובים להיכל. ועיין שיר השירים (א יג) דודי לי בין שדי ילין. ועיין יומא דף נד. רב יהודה רמי כתיב ויראו ראשי הבדים וכתוב ולא יראו החוצה הא כיצד נראין ואין נראין תניא נמי הכי ויראו ראשי הבדים יכול לא יהו זזין ממקומן תלמוד לומר ויראו הבדים יכול יהו מקרעין בפרוכת ויוצאין תלמוד לומר ולא יראו החוצה הא כיצד דוחקין וכולטין ויוצאין בפרוכת ונראין בשני דדי אשה שנאמר צרור המר דודי לי בין שדי ילין אמר רב קטינא בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגללין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה ואומרים להן ראו חתכתם לפני המקום כחבת זכר ונקבה.

נמצא שהתורה רמזה בדחיקת בדי ארון העדות שרש התורה את הנו"ה שמשם יניקת הנביאים הנמשכים מהצפרים שמעליו דהיינו מרגלי הבינה שמעל התפארת כידוע תורה בתפארת.

עוד בסוד יניקת הנביאים מנו"ה במקום בינה שמעתי מהריצ"ח (כי תשא תשנו עי"ש שיעור נפלא בסוד הנצח והוד ונח תשנח) באריכות שדבר זה הוציאה חנה מההעלם אל הגילוי בטענתה לבקש בן דייקא טענה זו שלא לחינם בראת לי כלי הנקה ולכן אצלה נוכר לראשונה בתנ"ך שמות ה' צבקות ואלקים צבקות שהם שמות הנו"ה בחי' צבא היוצא לחוץ ולכן באמת כשזכתה לבן זכתה למי שהיה רבן של כל הנביאים שמואל שהיה הרבי של נבואה בישראל. חנה אמרה להקב"ה אע"פ שבסדר הרגיל אין מקום לשמואל א"כ תצא החוצה (בסוד הרגלין נצח והוד שהן כלי ההליכה) ותן לי בן מחוץ לסדר. וכך יצאה וירדה נשמת שמואל לכן הוא רבן של כל הנביאים, היונקים מנצח והוד כלי ההליכה לחוץ שמולכים את קול השני לחוץ. למלך יש אוצרות סגולת מלכים, כשהמלך צריך לנצח אזי מוציא אפילו מפנימי פנמיות האוצרות וזהו שכתוב שנצח יונק מפנימי פנמיות עתיק (נ"ל שרמוז בזה לטוד דדי המלכות ראה הערה הקודמת).

קמ"ז בנין הוא קודם היחוד כמבואר בברכות סא. עה"פ "ויבן ה"א את הצלע" שתחילה היתה המלכות צלע ממנו חלק ממנו אחר באחר ובכתבי הארז"ל מבואר שבאב"א אין היחוד לכן נבנית ע"י אמא עלאה שהיא הבינה וכשגדלה לקומה שלימה נחתכה ממנו בשעת התרדמה והובאה לפניו פב"פ. נמצא שהמצב שאנו מדברים עליו הוא שהמלכות צריכה להיבנות, דהיינו קודם היחוד, כשנבנית הנוקבא ע"י הבינה, והכלל ידוע שכל השפעה של העליון הוא ממדרגתו הנמוכה שמכונה רגלין דהיינו נו"ה. וזו כוונה רבינו שמביא בשם הארז"ל שנו"ה הם בנין המלכות. (אליבא דאמת גם בבחי' אב"א מקבלת הנוק' מז"א דרך נקב שבגבו שע"כ נקראת נקבה אבל כיון שאין זה בדרך יחוד ומקבלת גם מהבינה נקרא מצב זה שבנינה מהבינה)

קמ"ח עיין בהקדמה עפ"י לק"ה ערובי תחומין ה' נתבאר שיש יחוד חיצוני שמי שמתעורר מכח הקול היוצא ממנו לשוב אל הש"י מעלה למעלה ניגון נפלא שמעורר יחוד פנימי שמוליד מוחין גבוהים שהם בחי' נשמות ישראל שהם נעשין מוחין לזו"ן שע"ז נבנית המלכות נמצא שגם המלכות דהיינו כל מתפלל וגם הנביא מקבל מיחוד הפנימי את נבואתו אלא שהנביא מקבל כפי הכנתו וכפי תיקון המדמה שלו ושאר כל אדם מתחזק ע"י בהמלכת הקב"ה כפי הכנתו.

שרמוז בפסוק שדוד בא למלכות ממקום יניקת הנביאים כי משם תיקון ובנין המלכות. עיין בסוף התורה שרבינו מוסיף לבאר, שבפסוק זה מבואר עוד יותר מעלת דוד המלך, דלא רק שיודע בעצמו לנגן אלא גם יכול לתקן נגינה ששומע מאדם לא כשר, דהיינו מאותם בני אדם שהם מאחר עלות דהיינו שהם בבחי' אחור אל העלות המניקות, ולכן הם מאחורי הקדושה. ולפירושו שם שאחר עלות היינו אחר הקדושה יתפרש גם הפשט בפסוק מאחר עלות הביאו, שדוד היה מאחורי הקדושה^{קמט} והקב"ה הביאו והעלהו משם אל הקדושה והמלוכה.

עתה יבאר רבינו איך כל המאמר הזה מרומז בדברי רבה בר בר חנה הנ"ל:
וְזֶה דְּהֵיִינוּ כָּל הַמְּבוּאָר לְעֵיל עַד כֵּאֵן הוּא שְׁאֵמַר רְבֵּה בְּרַ בְּרַ חֲנָה ברמוז בסיפור שסיפר: **לְדִידִי זְוִיָּקָא לִי** אני ראיתי **הֵלִיא אֶקְרוּקְתָּא וּפִרְשׁ רִשְׁבִּים**^{קנא}: שאקרוקתא הוא השם בארמית לבע"ח שבלה"ק נקרא **צְפַרְדֵּעַ**, הֵיִנוּ שהיא רומזת לשתי הצפרים שהן שרש הנגינה, כי צפרדע אותיות **צְפּוֹר דְּעָה**^{קנב}. (ד) עיין תדא"ר פ"ז^{קג} ועיין בכונות

^{קמט} על פי הפשט זה קצת קשה כי דוד בן ישי היה תמיד אש בוערת להשי' כמבואר במדרשים. אמנם אולי אפשר שלמעלת "יודע נגן" בשלימות, הביאו הקב"ה סמוך להיותו מלך, וצ"ע.

אבל יתבאר עפ"י הסוד כמבואר שער הגלגולים – הקדמה ז דע, כי דוד המלך ע"ה, היתה נפשו גבוהה עד מאד, אמנם ע"י חטאו של אדה"ר הקדום, מאז ירדה אל עמקי הקליפות בסטרא דנוקבא של הקליפה, וכאשר נולד דוד, היה פעם א' שיצא מן הקליפות, ולכן לא התחיל תקונו אלא מבחי' העשייה הנקראת נפש ובלבד לסבת היותו מגולגל ממדרגה השלישית כנו"ל. וז"ס הנזכר בסבא משפטים דף ק"ג ע"א, וגם בכמה מאמרים אחרים, כי דוד היה מסטרא דנוקבא ולא מדכורא, אלא בעולם המיתה הנקראת נוקבא, והבן זה: עוד שם הקדמה לח ולכן יצא אדמוני, ועשה ענין דבת שבע ואביגיל, ולא נחשב לו כלום, והטעם הוא, כפי שאז היתה הפעם הא' שיצא מעמקי הקליפות, ובא משותף עם רע גדול מאד, ואינו מן התימא אם יעשה מה שעשה ובפרט כי הקב"ה הניחו ביד יצרו להרבות שכרו. לראותו שנשמתו גדולה, ולא יוכל הרע עמו. עכ"ל.

והטעם נ"ל שהוא בסוד המלכות שרגליה יורדות מות לכן מצד עצמה אחיות הקליפות בה עצום ולכן דוד המלך שנועד לתקנה בשלימות כל עבודתו היתה במסירות נפש עצומה ויך אותה וניקה אותה מכל הוהמה שדבקה בה. לכן תשובתו על כל חטא קל היתה במסירות נפש נוראה כמו ששמעתי (מהריצ"ח) בשם מדרש שעל חטא בת שבע שמבואר בר' צדוק שלא חטא אלא שרק כלפי העולם נראה כאלו חטא על זה לבד היה דוד המלך במשך כב שנים מוריד בכל יום כוס דמעות ושוחה אותה וצדיקים אמרו שניסו לעשות זאת ולא הצליחו לשנות. ואעפ"כ לא בזה זכה להוציא מידת המלכות לגמרי מוקליפות אלא ע"י שהיה מעביר על מדותיו בשלימות ועמד בנסיון הקללה הנמצאת של שמעי בן גרא אז זכה להיות רגל רביעית במרכבה.

^{קנ} חזי דייקא לשון חזון ונבואה וכן לקמן תא חזי כמה נפיש חיליה (מעב"נ ב מב בשם ר"פ לבל)

^{קנא} במסכת ב"ב מדף כט לא נמצא פרש"י כיון שנפטר בהגיעו לשם לכן נכדו רשב"ם המשיך את פירושו הגמ' משם עד סופה. ועיין ליקוטי מוהר"ן דפוס ראשון אוסטראה תקסח שבטעות נדפס שם רש"י במקום רשב"ם.

^{קנב} מה שבחר רבב"ח לרמוז הניגון בצפרדע דייקא נ"ל עוד עפ"י המדרש שהשוה אותה לדוד המלך שזכה למדרגת יודע נגן שזה בעצמו רומז שיש לה קשר לשרש הניגון שממנו קיבל דוד עיין ליקוט שמעוני תהלים – פרק קנ – המשך רמוז תתפת... אמרו על דוד המלך בשעה שסיים ספר תהלים וזה דעתו עליו אמר לפניו רבש"ע כלום יש דבר בעולם שאמר שירה כמותי, נודמנה לו צפרדע אחת אמרה לו אל תווד עתך עלך שאני אומרת שירה יותר ממך, ועל כל שירה ושירה שאני אומרת אני ממשלה עליה שלשת אלפים משל, שנאמר וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף: הובא גם בתחילת פרק שירה וגם בוהר פנחס רכב: ורלב:

להבין תוכחת הצפרדע לדוד המלך אע"פ שאינה בבחירה כמוהו, אולי כיון שהיא מקרקרת את הקול הישר בעצמו (שמבואר בלק"ה ע"ת ה שהוא בחי' נשמות המלאכים ושרפים שנשרפים לכבודו ית' מרוב התלהבות וידוע ששירתם היא ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וכן היא שירת הצפרדע כמבואר בפרק שירה) ובו כלול כל המשלים שבעולם כדבריה (כפי שביארתי בהקדמה שרומז שאחרי ג' אלפי השתלשלויות עדין המשל בדיוק כמו הנמשל) אבל דוד המלך אע"פ שזכה יותר מכל אדם להיות "יודע נגן" אבל אין צדיק בארץ וכו' ומהות אדם שיש לו עליות וירידות ואינו כמוה שתדיר טבעה לשיר את אותו השיר כי היא השלשלות של קול התדיר הנ"ל. דהיינו שאמרה לו אחרי הכל כמה שזכיתה אם אתה מתגאה הרי יתוש קדמך דהינו כל מעלת בעל הבחירה היא אם לא מתגאה אבל כשמתגאה אפילו באיזה שמץ של כוחי מיד מתעורר גאות המציאות עצמה שכמה שהוא זוכה להשיג אותה בהסרת כל המטעים וההעלמות אינה כמו שהיא בעצמה, (גם אמרה לו הרי כדי לנגן אתה לוקח ומברר את קול ה' וזה קולי נמצא שמכוחי אתה מנגן) אבל אם נשאר בשפלות אזי ממש להפך אין שום דמיון כלל בינו לצפרדע, (כי כל מעלת הניגון הוא שנעשה מ"ן לעורר יחוד פנימי עליון אבל עם גאות לא מעורר למעלה כלום) להעיר שדייקא דוד המלך ידוע בגודל שפלותו בשלימות כל כך עד שזכה להיות רגל רביעית במרכבה ונקרא דוד הקטן וכו' (עיין שפת הנחל שמאריך בזה) ובאמת גם כאן לא כתוב שנתגאה רק וזה דעתו שזה בחי' היסח הדעת קל עיין תרגום יונתן על [דברים ג, ג] עה"פ אל ירך לבבכם אל תיראו וכו' **לֹא יִזוּחַ לְבַבְכֶם**. (כי יראה נפולה היא הסח הדעת עיין תורה טו) ועיין שמות פרק כח פסוק כח עה"פ ולא יזח החשן מעל האפוד. פרש"י ולא יזח - לשון ניתוק ולשון ערבי הוא כדברי דונש בן ברט: ועיין רמב"ן וחזקוני יזח לשון ניתוק מלשון יסח שס' ה' מתחלפות. (לפ"ז משמע שפירושו לשון היסח הדעת)

עוד ביאורים במעלת הצפרדע והדו שיש שלה עם דוד עיין בספר פרק שירה השלם לרבי אליעזר קורמן עמ' ע' ועמ' תקסב ועל"ש דבר יפה בשם אביו של הרלב"ג שיש צפרדע שנוצר בלא אב ואם אלא מהמים ועפ"ז מבאר בשם ספר דעת שלום שזו מעלתה כי כל הבריות שנוצרות בלא אר"א אינן שלימות באברים אלא כמו רימה שאינה אלא לחות ובשר אבל הצפרדע שלמה באברים וקול ומעלתה שאינה באה מאר"א שע"ז לא שייך בה טומאת התאוה ואין נחש התאוה כרוך בעקבה שע"כ היא צפור דעה ומשל לקול הניגון הקדוש, ולעומתה דוד אע"פ שכל האומר שחטא אינו אלא טועה אבל הוא בעצמו הצטדק על זה בעון חוללתי וכו' כמבואר בשבת ל. ובויקרא רבה יד ה. ע"ש

עוד לפי המבואר אצלינו גודל מעלת דוד בבחי' "יודע נגן" צ"ע המעשה בסנהדרין צב: שכשהחיה יחזקאל את העצמות בבקעת דורא הלכו העצמות וטפחו על פניו של נבוכדנצר ואז הודה על האמת ואמר שירה ואמר עליו רבי יצחק יוצק זהב רותח לתוך פיו של אותו רשע שאילמלא (לא) בא מלאך וסטרו על פיו ביקש לגנות כל שירות ותשבחות שאמר דוד בספר תהלים.

האריז"ל על ענין דם צפרדע קניד ובשער רה"ק דרוש ג בהגה קנה. כי "צפר" רמז לשתי הצפרים שרומזות לשרש הניגון שממנו בנין המלכות כנ"ל והיינו "דעה" רמז למלכות דקדושה שיש לה דעת להתעורר מכח הקול ניגון הזה להמליך את הש"י דהיינו לעשות ממנו בנין המלכות. דהיינו שרבה הלך לחקור איך מתקנים את המלכות וראה ששלימות הדעת הוא

וצ"ע גדול איך יש צד מחשבה שרשע בהתלהבות של רגע יאמר שירה כזו שתגנה את כל שירות דוד המלך המצויין בתאר יודע נגן. ואולי אפ"ל שזכה לרגע שיפתחו לו לראות את האמת בעינים (אולי גם זה בזכות דוד כמבואר בקהלת יעקב שני' היה מזרע שלמה המלך ע"י שנשא נכיות) ולרגע אחד גם קבל בשלימות ניגון משרש הניגון וכיון שקיבלו מלמעלה לכן היה נקי בתכלית מכל תערובת אפילו יותר מניגון של דוד כיון שדוד בירר הקול להחזירו בניגון בכח עצמו ואין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. ותחילה כלפי חוץ נראה כאן אדם ששר שירות נפלאות ורק הסטירה שקיבל היא שבררה אם זה קול הבא מלמעלה או ניגון המברר ומעלה למעלה דהיינו כי ניגון אמיתי לא נבחן ביופיו אלא בכוח לעורר יחוד פנימי למעלה וזה אפשר רק ע"י מסירות נפש והסטירה ביררה שהניגון של נ"ג אינו עולה כלל.

קני תנא דבי אליהו רבה פרק ז כתוב אחד ואמר ושרץ היאור צפרדעים וכתוב אחד ואמר ותעל הצפרדע כיצד יתקיימו שני כתובים הללו רבי עקיבא ואמר צפרדע אחת היתה והיו המצרים מכין אותה והיו מנשרין ממנה צפרדעים עד שנתמלא כל הארץ צפרדעים א"ל רבי אליעזר המודעי מה לך אצל אנדה כלך מדברותיך וכלך אצל נגעים ואהלות, אלא הרבה מיני צפרדעים הביא עליהם הקב"ה ומאי ותעל הצפרדע צפור דיע שיש בה דיעה בשעה שהעופות הם צמאין ובאין לשתות מן היאור ומן האגמים קוראין אותם ואומרים להם בואו ושתו אל תתיירו עליהם הוא אומר (תהלים קד) המשלח מעינים בנחלים בין הרים יהלכון ישקו כל חיתו שדי וגו' עליהם עוף השמים ישכון וגו'. עכ"ל. המשך הפסוק מבין עפאים יתנו קול והפירוש שהעופות ממתינים על ענפי העצים ומפחדים לרדת לשתות ועליהם יתנו הצפרדעים קול שלא יפחדו (טובי חיים בשם זיקוקין) המדרש הזה נמצא גם בהקדמת פרק שירה אבל הסיום שונה ע"ש.

צ"ע למה נחשב דעה בזה שקוראות לעופות לשתות שהרי ידוע מהחוקרים על הרבה עופות ואפילו נמלים שיש להן סמנים לקרא לחברותיהם לבא לאכול וידוע על העורב שגם מזהיר חבריו מסכנה, ועוד כיוצא בזה חכמות גדולות יותר מקריאה לאכול מצינו בפיל והקוף. אבל נ"ל דלא מצינו בעל חי שקורא לאכול אלא לבני מינו אבל הצפרדע קוראת לעופות שאינן בני מינה ומידת החסד הוא היא הדעת היתרה שיש בה. לכן בה רמז רבב"ח לשתי צפרים עליונות שרומזות לחכמה ובינה כנ"ל בהקדמה מלק"ה ע"ת ה' שמשם יוצא קול לכל העולם לשוב אליו ית' ולעסוק בתורה לשתות מימי התורה שזה עיקר עשיית רצונו של מקום כנ"ל.

בפשטות א"צ לומר שהצפרדע קוראת להן ממש אלא כיון שחמיה מצייה במים יודעות הצפרים לפי קולה היכן יש מים. אבל כיון שכך קבע הקב"ה שעל פיה יודעות היכן המים רמז הוא ששרשם בבחי' הדעת. כי מים הרומוים למימי התורה שהיא הניגון הקדוש כמבואר בלק"ה אפוסטרופוס ג' ובתורה נו אות ג' בשם הזהר שהתורה בראש הומיות וכו' קוראת עד מתי פתיים תאהבו פתי. הרי שהתורה כמו הצפרדע קוראת לכולם אל מימי התורה.

עוד איזה דיעה יש לצפרדע עיין בהקדמת פרק שירה שמוזמנת עצמה שיאכל אותה עוף שאין לו מה לאכול כדי לקיים אם רעב שונאך וכו' ועיין הביאור בספר פרק שירה השלם לרבי אליעזר קורמן עמ' ע' ועמ' תקסב. עוד עיין תו"ש וארא ז כו אות קח בשם לקח טוב ובהגה שם בשם ספר חצי מנשה לקוטים צפר דע שצועק כל הלילה ויודע זמן הבקר מלשתוק בצעקה ועיין ספורי מעשיות ז בטלעיס יום רביעי מעשה מהצפרים שנאבדו שבלילה צעקו וביום היו שמחים ובלק"ה נדרים ג לו כתב שהן בחי' שתי הצפרים חיות טהורות הנ"ל. עוד ע"ש אות קיב בקרקורן של הצפרדעים היה קשה למצרים יותר מהשחתתם וצ"ע א"כ איך ישראל לא סבלו מזה ועיין לקמן המבואר בפרי עץ חיים שהמצרים היו בחי' צפרים דקליפה אולי אפ"ל שדווקא להם היה קשה הקרקור כי כל כוונתו היה להכניעם כמבואר שם אבל לישראל נשמע ניגון נפלא של קול ה' ית' משרש הניגון הקדוש שנמשכו אחריו לדביקות בו ית'.

קני עיין פרי עץ חיים - שער חג המצות - פרק ז בביאור העשר מכות מבאר מכת שניה - צפרדע - גימ' תמ"ד, והוא, כי יש ש"ך דינין, ועוד שם אדנ"י ברבוע עולה קכ"ו, הרי תמ"ו. יש ב' יחודים, הם ב' כוללין, גימ' ש"ך וקכ"ו, ומכה זו יצא מיסוד שבמלכות, והכה לב' מוחין דמלכות הרשעה, וזהו צפרדע מקום הדעת שלה: ע"ש בהגהות הלשם שהגיה במקום ב' יחודים צ"ל יתרים והם סוד ב' צפרים הנוכרים בזהר פרשת ויחי דף ריז: דהיינו צפרים דקליפה שנתפסות רגליהן בנוקבא דתהומא רבה והם ב' מוחין דנוק' שתי בנות לוט הנזכר בשער הקליפות פ"ב. עד כאן קיצור דברי ההגה.

מבואר שמכת צפרדע יצאה מיסוד דמלכות (דקדושה) להכות את הב' מוחין דמלכות דקליפה שהן שתי הצפרים האחרות שמהן מקבל המנגן הרשע שרוצות בחצות לילה לעלות לינוק עוד יותר ונתפסות בפח יוקשים כנ"ל לעיל בשם הזהר והאריז"ל.

משמע שהמצרים שאותם הכתה הצפרדע הם בחי' הצפרים דקליפה ופשוט שהרי הם בודאי בחי' מנגן רשע אבל עיין בלק"ה אפוסטרופוס ז שהוא יאור התורה שלנו שם מבואר שפרעה במיוחד עומד כנגד העורף לא לתת לאדם לנגן ולדבר בקדושה כי אחוז במיצר הגרון (שהוא בחי' מצרים) למנוע מהאדם לעשות דיבור לקול. ופרעה הוא כלליות הרע של כל המצרים.

(עיין מאור ושמש וארא עה"פ ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים מבאר שם ששירת הצפרדעים היתה קשה לפרעה יותר מהם עצמם. ועיין שפתי כהן שמות ז כט שמכת צפרדע היתה כנגד כל העשר מכות ע"ש הביאור ולפי הנ"ל נראה כי כלל הטומאה הם המצרים שהיו בחי' שתי צפרים דקליפה והצפרדע שהיא כנגד שתי צפרים חיות טהורות היא כלל הקדושה הכניעה אותן)

ולפי רבינו שהצפרדע היא בחי' שתי הצפרים טהורות משמע ששתי הצפרים דקליפה יוצאות מיתרון הדינים ואדני ברבוע על הצפרדע ואולי כי היא ממתיקה דיני המלכות והנותר אין מה שימתיק אותו לכן הן צפרים דקליפה, ולכן אותם היא מכה ולא ממתיקה וזו היתה מכת צפרדעים במצרים להכות בשתי צפרים דקליפה ששרשם ממה שצפרדע דקדושה לא ממתיקה דיני המלכות אלא רק תמד מתוך תמו.

וצ"ע צפר דעה משמע שרשה בדעת ולמה כתב שיצאה מהיסוד ונ"ל כידוע שיסוד ודעת קשורים זה לזה כי הדעת כמו יסוד של המוחין שכמו שהיסוד קושר המידות למלכות כן הדעת קושר המוחין למידות. ובאמת הצפרדע יוצאת מיסוד דינה שהיא מלכות עלאה (וזהו תמד שמבואר בתורה כח עפ"י כונת הקרבנות שהוא נמצא בלאה שהיא כנגד בינה) ואע"פ שאצלינו מבואר שהצפרים הם נ"ה דינה שהן בנין המלכות דקדושה זה לא קשה כי תמיד ההשפעה היא ע"י נה"י אלא שאצלינו מדגיש הרגלין וכאן את היסוד.

קני אחרי שמבאר שם ענין העופות שרומזות בקולן רמוים לאדם ולפעמים מתלבש בדמותן איזה צדיק, מעיר שם בנו בהגה (אמר שמואל, וכוונתי ביום ר"ה אחד, שהיה מורי אבא מארי דורש על המים ביום תשל"ך, ראינו צפרדע אחת באה בנהר כנגדו, והתחלנו להשליך עליה אבנים להשליכה, ואבא מארי ז"ל היו עיניו סגורות ודורש בתורה כדרכו, ומקול צפצוף הצפרדע פתח עינו וגער בנו, ואמר לנו שהיתה נשמה אחת באה לשמוע תורתו, ובאה מלובשת בצפרדע זאת, ולכבודה התחיל לדרוש בענין הצפרדע, למה נקראת צפרדע, לכן צפור דעה, וזהו ראייה למש"ל)

בנין המלכות קני ושרשו בצפור דעה העליונה ששם שרש הניגון. וממשיך רבב"ח לספר **יְהוָה** שהיתה הצפרדע גדולה **כִּי** דהיינו כמו כרך שנקרא **אַקְרָא דִּהַגְרוּנִיָּא** ומבאר רבינו ששם הכרך הזה רומז לקול היוצא מהגרון **מִלְשׁוֹן** הפסוק **"קְרָא בְּגֵרוֹן"** (ישעיהו נ"ח^{ק"ט}) **הֵינּוּ** רמז לגרון **שֶׁהֲנִינָה נְמִשְׁכַּת מְמוֹנו** לכן רמז רבב"ח את סוד שרש הניגון בסיפור הצפרדע שגדולה כמו כרך הנקרא אקרא דהגרוניא לרמז להנ"ל ששתי צפרי דעה דהיינו שתי צפרים חיות טהורות הנ"ל הן שרש לקול הניגון היוצא מהגרון, ולכן אמר שהן בגודל קול הגרון לרמזו שהגרון היינו הנגינה היא המגלה אותם שכפי כשרותו של המנגן כן יותר מברר ומגלה בניגונו את קול הצפרים הנ"ל לקנח.

והנה נתבאר עד הנה איך מרומז בדברי רבה בר בר חנה גודל מעלת הנגינה שנמשכת מהצפרים העליונות, אך הנה את זה לעומת זה עשה אלקים, ולעומת הנגינה דקדושה עומדת הנגינה הרעה של הרשעים, שהיא מזקת לעבודת הבורא מאד, ונתבאר לעיל שהעצה לזה להנצל מנגינתם הרעה שלא תזיק לו היא על ידי לימוד גמרא בלילה שעייז תתקן הנגינה אצלו ולא תזיק לו נגינתם הרעה. ועתה יבאר רבינו איך כל זה מרומז בהמשך דברי הגמרא:

ובתוך סיפורו של רבב"ח שואלת גמ' לבאר דבריו **וְאַקְרָא דִּהַגְרוּנִיָּא כַּמָּה הָיוּ** דהיינו הכרך שנקרא אקרא דהגרוניא הרומז לקול הנגינה הקדוש היוצא מהגרון, מה הגודל שלו, ורבינו מפרש שהשאלה איך מתקנים אותו, והתשובה היא **שְׁתִּינְן בְּתֵי** הפשט שגודל הכרך היה שישים בתים, ורבינו מפרש **הֵינּוּ עַל-יְדֵי מָה תִּתְמַקֵּן בְּחִינַת קְרָא בְּגֵרוֹן?** **עַל-יְדֵי** שתלמד **שְׁתִּינְן בְּתֵי**, **הֵינּוּ עַל-יְדֵי** שתלמד **שְׁתִּינְן קַנְט** **מִסְכָּתוֹת קַס**, **וּפְרַש**

קני כמבואר בברכות סג איזהו פרשה קטנה שכל גופי תורה תליים בה בכל דרכיך דעוה וכן איתא בנדרים מא דדא ביה כולה ביה כי כשיש דעת יש הכל וכשחסר דעת אין כלום (שפה"ג) ולפי דרכינו הנ"ל בהקדמה עפ"י לק"ה ע"ת ה' ד' הפירוש שדעת מחבר את החו"ב ליחוד פנימי שמוליד מוחין למלכות דהיינו הארת אמת ואמונה חזקה ועוד הדעת מחבר את המוחין למידות שגם יקיים מה שיועד בשכלו שזה עיקר המלכות לעשות רצונו ית' בפועל דייקא

קני ישעיה פרק נח (א) קרא בגרון אל תחשף פשוף הים קולך והגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם: הפסוק הזה הוא ציווי שמצווה הקב"ה את הנביא ישעיה להנבא בקול גדול נבואת תוכחה לישראל ועיין תורה ח תנינא גם שם הביא רבינו את הסיפא של הפסוק הזה לענין קול המוכיח כראוי ומדייק שם דלשון קול רומז לקול העליון שצריך המוכיח שיהיה לו כדי שיוכל להוכיח כראוי את ישראל בלי להבאיש את ריחם בהזכרת עוונם והעיי"ש שהקול הזה האו קול הניגון בחי' כשפ"ר ר"ת פשוט כפול שלש רבוע הרומז לשם הויה באחור בחי' ניגון שהוא החזרת הקול לשרשו והמוכיח מקבל אותו מהשיר דאיתער לעת"ל דהיינו בינה עלאה ומשמע שהוא הקול הצפרים הנוכר כאן (עייין מזה לעיל בהקדמה) ולפי כל זה עוד יותר מובן מדוע רמז רבינו את קול הניגון בפסוק קרא בגרון כי כולו רומז לתיקון הנגינה כמבואר שם. עוד עפ"י הסוד עיין שפת הנחל כאן מביא בשם העץ חיים שגרון בחי' מלכות עיי"ש.

קנח עיין קושית האורח מישור שמדברי רבב"ח שהצפרדע גדולה כמו קול הגרון משמע שקול הגרון הוא שרש לצפרים ולא כמו שביאר לעיל שהצפרים שרש לקול הגרון. ותירץ שיש בחי' גרון שגבוה מהצפרים עיי"ש. ועיין סוד הגרון בלק"ה אפטרופוס ג' אות ב' עפ"י האריז"ל וכפי שמבואר בתורה סב עיי"ש והענין שנו"ה דיבנה שמהם יונקים הנביאים וממנו בנין המלכות הכוונה לדעת והדעת מקומה במיצר הגרון המחבר בין הראש לגוף בבחי' שמחבר בין המח למידות ושם בעורף אותיות פרעה ואחיותו במיצר הגרון למנוע מהאדם לנגן בדעת דהיינו לעשות דיבור לקול דהיינו לנגן ניגון קדוש שהוא שירה ודיבורים קדושים להשי" כי כשפרעה מתגבר אזי מפיל את האדם למוחין דקטנות לבחי' "שכל קטן" ומדמה מבולבל ולבחי' רוח שטות הפך הדעת וכשהוא מתגבר אזי מיצר הגרון נהפך לבחי' גלות מצרים, שהדבור והדעת בגלות וא"א לנגן ולשיר לכבוד השי" בחי' שנעשים החושים שוטים. וההתגברות על פרעה היא לא לתת לו שום דיבור שאינו זך, שום דיבור שאינו לבוש לקול ה', כי פרעה מנסה להפיל את האדם מהדעת דהיינו שידבר דבור דהיינו ניגון שאינו לבוש לקול ה' וכשמצליח אזי יונק מהדיבור הזה את כוחו ומתגבר יותר, אבל כשהאדם נוהר לקבל דבוריו ונגינתו רק משתי צפרים טהורות כנ"ל דהיינו לדבר רק דבורים קדושים אזי נכנע פרעה. ולפי"ז צ"ע מה שכתב שהגרון גבוה מהצפרים דלכאורה הם בחי' אחת אמנם להפך שהצפרים גבוהות מהגרון כן אפשר לומר כי או הכוונה לגרון הגשמי שממנו יוצא הקול. ואמנם יניקת פרעה מצפרים אחרות שהן מעולם הפירוד לכן נחשבות נמוכות יותר מהגרון שהוא תוצאות הקול בחי' שתי צפרים חיות טהורות. אבל סתם צפרדע שדיבר עליה רבב"ח שהיא כאקרא דהגרוניא היא רומזת לשתי צפרים חיות טהורות ולא לאחרות הנמוכות.

קנט צ"ע כי עיין הקדמת הרמב"ם לסדר זרעים שיש שישים ואחת מסכתות ולא רק שישים. אבל מצינו בחו"ל שנקטו לשון כזה שיש שישים מסכתות עיין שיר השירים רבה ו' כא ובמדבר רבה יח כא ותנחומא קרח יב.

קפ צ"ע הקשר בין בתי למסכתות למה רבב"ח רמז המסכתות בבתיים אולי כי תורה מגנא ומצלא (סוטה כא:) כמו בית וגם רמז שצריך להכנס כל מוחו וליבו בה כדי להנצל כמו בית. (דכתיב "ביה תפארת אדם שבת בית", בחי' "זכר ונקבה בראם וכו' ויקרא שם אדם" כי עיקר האדם הוא מוחו וליבו)

עיין שפת הנחל עפ"י סוטה מד. ובניית ביתך זו גמרא ועוד ביאר כיון שהס' מסכתות הן בנין המלכות.

רְשָׁבִים: קסא **תְּלִמוּדָא** קסב **קְאָמַר לָהּ**, הפשט הוא שאת המילים האלו "ואקרא דהגרוניא כמה הוי שיתין בתי" אלו הם דברי הגמרא שמבאר גודל הצפרדע ולא דברי רבב"ח, אבל רבינו מפרש שהכל נכלל בכוונת דברי רבב"ח, גם מילים אלו וגם מה שפירש רשב"ם, שכיון שפירוש רשב"ם נכתב ברוח הקדש, לכן דורש רבינו את דבריו כחלק מדברי רבב"ח^{קסג}, ומה שפירש "תלמודא קאמר לה", הפירוש שהתיקון של הגרון (הרמוז במילים אקרא דהגרוניא כמה הוי) דהיינו איך יוכל לנגן ניגון קדוש ועי"ז גם לשמוע אפילו ממנגן רשע **הֵינּוּ** על ידי **שִׁילְמוֹד תְּלִמוֹד** דהיינו גמרא, כי לעיל למדנו ששישה סדרי משנה מתקנים שישה טבעות הקנה ולפ"ז משמע דווקא אם ישלים כל השישה סדרים יתקן קסד ומדברי רשב"ם "תלמודא קאמר לה" למדנו שכל לימוד גמרא מועיל אפילו מעט קסה ואמנם התיקון השלם הוא רק כשישלים ללמוד כל הש"ס.

והנה נתבאר לעיל שכשלומד שלא לשמה בשביל שיתקרא רבי או הלימוד אינו בחשיבות כל כך ואין בכחו להביא לידי תיקון הנגינה, והעצה לזה הוא שילמוד בלילה שאז נמשך עליו חוט של חסד ומגין עליו שלא יזיק לו המחשבה הזאת של "שלא לשמה".

וכל זה מרומז בהמשך סיפורו של רבה בר בר חנה: **אָתָא תַּלְמִיָא בְּלֵעָה** בא נחשקסו ובלע את הצפרדע שהוא כשישים בתי דאקרא דהגרוניא (רמוז לסט"א שבלע את לימוד התורה שבע"פ) והסיבה לזה לא ביאר רבב"ח אבל רמוז בפירוש הרשב"ם **וּפִרְשׁ רְשָׁבִים: רְבָה קְאָמַר לָהּ**, עפ"י הפשט הכוונה שמילים אלו הם דברי רבב"ח ואינם ביאור הגמרא לדבריו. ורבינו מבאר **הֵינּוּ עַל-יְדֵי שִׁילְמוֹד שְׁלָא לְשִׁמְהָ יְבַלְעָה** קסז **אוֹתָהּ הַנְּחַשׁ**

עין הקדמת הרמב"ם לזרעים שכתב שחילקו את התורה שבע"פ לשישה סדרים וכל סדר למסכתות. וצ"ע למה הגמרא נקראת מסכתא עיין ספר שופטים טו יג שמסכת הם חוטי השתי (שעליו מושתת האריג) ואולי מסכת מלשון סכך או מסך שמגן. ואולי רבינו נקט לשון מסכת מלשון מסך שמסתיר את האלוקות שבדברי התורה כמבואר בזה שכל הנגלה עפ"י סודות התורה מסודרים, אבל הנגלה מסתיר ומעלים זאת, כי סודות התורה הם טעמי המצוות והשגות אלוקות נסתרים בתוך תורת הנגלה, וצריך ברור המדמה כדי להשאר תמיד גם בעסק הנגלה קושר דעתו להש"י הנסתר בדבריו, וזו סגולת לימוד התורה כי ע"י שבלימוד התורה לומד לישמה דהיינו בקשר עם הקב"ה בזה מתקן המדמה וזוכה תמיד בכל ניגון לקשור עצמו להקב"ה.

המילה מסכתא שרש מסך רבו בו הפירושים כי הוא חוטי השתי ולשון מויגה להעמיד יין על טעמו ולשון יציקת פסל מסכה ולשון סכך ומסך ועיין תויו"ט בפתיחה לזרעים שכתב נראה בעיני שהוא מלשון מסכה יינה כי כן כל מסכתא מזוגא ומעורבא בדינים שונים, וכו' עי"ש עוד פירש בשם ספר חסידים סימן תתקכח תורה שבע"פ דומה לצמר ופשתים שעומלים ואורגים בה לכך נקראת מסכת לשון אריגה כמו "עם המסכת דכתיב בשמשון. עוד עיין ערוך שפירש מסכת לשון שמועה מלשון הסכת ושמע כי דברי תורה שבעל פה היו מקובלים משמועה אל שמועה וזה ענין שמענתא. (עוד כמה פירושים עיין מעדני אשר פקודי תשעא ובתורה רסב)

קסא צ"ע מה למדנו מרשב"ם הרי כבר פירש רבינו ששישים בתי הם שישים מסכתות ובודאי הכוונה שילמד אותם ולא שיהיו מונחים בארון, ואולי דברי רבינו שבתי הם מסכתות זה בעצמו כתב עפ"י רשב"ם, אבל א"כ קשה למה כתב ופירש רשב"ם הל"ל וזה שפרש רשב"ם וכן נקט לקמן על פירוש רשב"ם רבה קאמר לה. וגם לא מסתבר לומר שתחילה סברנו שילמד בעיון "תלמודא קאמר לה" הכוונה שהעיקר האמירה בפיו. לכן נ"ל שרבינו למד שבתי הם מסכתות ומפירושו רשב"ם "תלמודא קאמר לה" הוסיף ללמוד שכל לימוד אפילו רק חלק מהגמרא ולא דווקא כל הש"ס, כפי שיתבאר.

קסב צ"ע בגרסת הגמ' שלנו כתוב גמרא קאמר לה אבל עין גרסת העין יעקב ועיין הקדמת המדפיסים על עין יעקב שהצנוור הנוצרי החליף בכל הגמרות לבד מהעין יעקב בכל מקום שכתוב תלמוד לגמרא או לש"ס. ועיין מעב"נ ב מא לעיין בתורה ריד שתלמוד גמט' לילי' כי יש בכח התלמוד להכניע אותה. ועיין תורה רכו שהקליפה הזו נקרא בלשון יללה כי היא הקליפה שכנגד השתי צפרים חיות טהורות ולפ"ז מבואר בעוד אופן כיצד לימוד הגמ' מועיל לתיקון הנגינה כי מכניע את הצפרים דקליפה ונ"ל להוסיף עפ"י תורה יט ד שהיא הקליפה הגורמת פגה"ב שהוא עיקר פגם הניגון היא התאוה שבעיקר אוסרת את האדם שלא ירוץ אחריו ית' לנגן את קול היוצא משתי הצפרים וכן יוסל חזן שעליו אמר רבינו בפירוש שהוא מנגן פגום בזה היה פגום.

קסג צ"ע בזה א"כ לפני פירוש רשב"ם היה המעשה חסר ואיך נכתב בגמרא בלשון חסר וכנראה שרבב"ח בסיפורו כבר כיוון שרק בעל רוח הקדש ידע להשלים דבריו, ואעפ"כ את הביאור השלם רק הוא בעצמו ידע וכשפירשו לרבינו כמבואר בחיי מוהר"ן ה' פירש עם ההשלמות של רשב"ם כי באמת הם חלק שהחסיר בסיפורו כדי שלא יבין רק בעל רוח הקדש ובעזרתו.

קסד גם עיין בתפילה על תורה זו שמוהר"נ מבקש יה"ר שנוכה ללמוד בכל לילה שישים מסכתות, וקשה איך אפשר ובפרט לפי דברי הביאור הלכותיים שכתב שהבין מאביו לעובדא ולמעשה שצריך ללמוד עד כדי שמברר ההלכה למעשה.

קסה ועיין מעב"נ ב אות כב ואות מ שכתב שצ"ל שכיוון שבכללות יש שישים מסכתות ושישה סדרים לכן גם בכל פרט וחלק יש בחי' שישים מסכתות ומועיל אע"פ שבאמת בשלימות גמורה מועיל כשזוכה להשלים כל הש"ס.

קסו כך הוא בהרבה מדרשים שנחש הוא תנין (שמות רבה ג יג ושם ט ז וכן בתנחומא ועוד) לכן רבינו לומד שרבב"ח רמו על הנחש במילה תנין, ונחש רומז לסט"א כי בבא בתרא טו. – אמר ר"ל הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות. וכן הוא המסית והוא המקטרג והתלכש קודם חטא אדה"ר בנחש הקדמוני. וכן ידוע נחש עם הכולל שטן, והוא שרו של עשו (מקנה קדושין בט)

קסז יבלע אותה הנחש – הנחש הוא הס"מ הוא היצה"ר ועיין מעשה מרב ובנו בסוף הסיפור שהס"מ אמר לרב "אם תרצה אהיה בולע אותך" משמע שתמיד רק אם מאפשרים לו יש לו כח לבלוע, וצ"ע כאן שמדובר בלימוד שלא לישמה שמבואר בתורה קנט שקשה מאד לזכות לזה א"כ אפילו לא ירצה להיבלע לא יועיל לו.

דהיינו שמדברי הרשב"ם מתבאר כוונת רבב"ח שהסיבה שבא הנחש ובלע את הלימוד
תורה שבע"פ היא כיון שלמד שלא לישמה. וְזֶה רְמוּז בְּמֵה **שְׁפִירֵשׁ רִשְׁבִּים, רַבָּה** קסח
קָאָמַר לָהּ,

לשון בליעה צ"ע אי לגריעותא שלא נשאר כלום או לטיבותא דמשמע כולו בבת אחת שנשאר שלם ויש תקוה ע"י הקאה שיצא שלם.
קסח עיין מעב"נ ב מב מקשה שנמצא לפי רבינו ששמו של רבה בר בר חנה הצדיק רומז כאן ללימוד שלא לישמה וקשה בפרט לפי
הכלל שבדברי רבינו תמיד הפשט והדרש קשורים היטב זה בזה. ותירץ עפ"י בה"ל שדייקא כאן שהמכוון הוא לקיים עשה לך רב
דהיינו תיקון המלכות לכן זה פגם גדול ליפול לעמ"נ להקרא רבי אבל באמת מי שמצליח ללמוד לישמה זוכה להיות רבי כמבואר
בהמשך התורה על מאחז"ל עשה לך רב נמצא שרבה הוא באמת על שם רבי דקדושה אלא שמי שמכוין לזה מלכתחילה עמ"נ להקרא
רבה אצלו זה פגם

שלפי ביאור רבינו **הינו על-ידי שילמוד בשביל שיתקרא רביא** דהיינו כיון שלמד שלא לישמה אלא כדי להיקרא רבי בלע הנחש הוא הסט"א את לימודי. ענין הבליעה הזו של הנחש מבאר הפל"ח אות ד' על ההשמטה בסוף התורה שמי שלומד שלא לישמה הוא בסכנה שיתגבר עליו הנחש להפילו לשנאת חכמים ויקבל כח מלימוד התורה שבע"פ לבזות אותם (כמבואר בתורה ריד שתלמוד גמט' שם של הקליפה לילי' וכשלומד שלא כראוי היא מקבלת כח מהלימוד וכן מבואר בתורה יב וכח שהמבזים את הצדיקים מקבלים כוחם מהתורה שבע"פ דייקא)

והעצה לזה להנצל ממחשבת שלא לשמה (שלא יבלע אותה הנחש) הוא ע"י שילמוד בלילה כנ"ל. כי בלילה מקבל סיעתא דשמיא ששומרת אותו מליפול לשנאת חכמים ועי"ז ניתן לו הכח לבוא משלא לישמה ללישמה.

וזה מרומז בהמשך סיפורו של רבה בר רב הונא: **אַתָּא פּוֹשְׁקֵינָא וּפְרִישׁ רִשְׁבִּים: עוֹרְבִי, וּרְבִינוּ מְבַאֵר שֶׁהַעוֹרֵב רוֹמֵז לַלַּיְלָה הַיְינוּ שֶׁהַעֲצָה שֶׁיִּנְצַל מִמְּחַשְׁבֵּת שֶׁלֹּא לִישְׁמָה עַל-יְדֵי שִׁילְמוֹד בְּלַיְלָה, וְעוֹרְבֵי רוֹמֵז לַלַּיְלָה מְלִשׁוֹן עֲרִבִיתָּהּ שֶׁזְּמַנָּה בְּלַיְלָה (ה) עֵיין רש"י עירובין כ"ב. ד"ה שמשכים ומעריב. וזה רמוז בדברי רבב"ח שבא עורב ובלקעה היינו כסה (מלשון**

^א רבב"ח רמוז בלשון רבה ורבינו מפרש בלשון רבי - הקשר בין רבה לרבי עיין נעימות נצח שכתב כי רבי נקרא גברא רבה.

^ב עיין כאן שפת הנחל דברים יפים

^ג עיין בתחילת התורה שרשב"ם פירש עורב נקבה וכאן השמיט זאת רבינו. וצריך ביאור לאיזה ענין פירש רשב"ם שהיה עורב נקבה דווקא וגם צ"ע למה רבינו השמיט זאת כאן. עיין מעב"נ ב מג ביאר בשם חמיו רבי גדליה קניג עפ"י זהר בא לח: ושער הגלגלים סוף הק' בו שחצי הראשון נקרא ליל לשון זכר ומחצות נקרא לילה לשון נקבה (עיין ש"ח ביאור הגדה של פסח ד"ה מעשה ברבי אליעזר מבאר בזה לשון ההגדה כל אותו הלילה במקום אותה הלילה) ולזה רמוז עורב נקבה שיעקר התיקון בלימוד שאחר חצות וצ"ע הרי רבינו כאן השמיט תיבת נקבה ואין ראיה. וכן בברכות ג: דוד המלך עד חצות עסק בתורה ואח"כ בשרים ותשבחות הרי שזכה לתיקון הנגינה דהיינו שירים ע"י לימוד שקודם חצות דייקא. עוד גם יש רמז בבאור הלקוטים שהלילה נרמז בעורב עוף טמא דייקא שהוא בחי' הצפרים דקליפה שאז שליטתם ויניקתם והתיקון הוא להכניע אותם דייקא וא"כ העיקר הוא בחצי הראשון.

ואולי אפ"ל שמי שזכה ללימוד לשמה וא"צ לחוט של חסד שיגן עליו אזי דייקא טוב שילמד קודם חצות שהוא יותר בחי' חושך ואז דייקא יניקת הצפרים דקליפה וע"י לימודו מכניע אותן.

אמנם עיין ספר טובות וזרונות שאחרי ששמעו אנ"ש תורה זו מרבינו נתחזקו לקבוע שיעורים אחרי מעריב משמע שגם קודם חצות מועיל הלימוד ואפילו למי שלא זכה ללימוד לשמה ממש, שנצרך לחוט של חסד שיגן על לימודו. (עיין קיצור ש"ע עא שכתב שהלומד בכניסת הלילה גם זוכה לחוט של חסד המבואר בגמ')

ודווקא עפ"י הפשט יש ענין ללמוד גם בתחילת הלילה אבל עפ"י הסוד אינו כן עיין חסד לאברהם מעין ב נהר טז שעסק התורה בחצי ראשון של הלילה היא מסוכנת להיות נדחית כי אם אינו נקי כפים לא יעלה בהר ה' ועי"ש מה שכתב ואפילו צדיק כדוד המלך שכמעט לא היה ישן אין תורתו צלולה בתחילת הלילה כיון שנשמתו עולה להתיחד בשכינה למעלה. אבל אחרי חצות זוכה לנשמה אפילו מי שאינו ראוי ואם קם בחצות נטהרת ונתקדשת כמבואר בזהר לך לך ע"ש.

^ד בגמ' ערובין כב מבואר שהעורב גם רומז לאופן הלימוד דהיינו כשמתאכזר כעורב על בניו ועל עצמו דהיינו שלומד מתוך דחוק במסירות נפש גם זה בעצמו בחי' לילה וכמבואר בתורה לח עוד גם מצד שהלילה זמן דין והעורב עוף טמא רמז לדין העורב נקרא גם קרא רמז לקרא בגרון שצריך בלילה דייקא הרמז בעורב

עירובין סוף דף כא: (שיר השירים ה יא) "קווצותיו תלתלים שחורות כעורב" רבה אמר ששחורות כעורב מרמז במי שמשחיר פניו עליהן כעורב דהיינו שהעורב מרמז בצבעו השחור לעינו הגוף רבא אמר במי שמשים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו כעורב כי הא דרב אדא בר מתנא הוה קאזיל לבי רב אמרה ליה דביתו ינוקי דידך מאי אעביד להו אמר לה מי שלימו קורמי באגמא. פרש"י - עורב אכזרי על בניו - כדכתיב (תהלים קמו) לבני עורב אשר יקראו, והקדוש ברוך הוא מזמן להן יתושים ונכנסין לתוך פיהן: עיין כתובות מט: משמע שכל עורב הוא אכזרי אבל השחור אכזרי אפילו על בניו אבל עיין פרש"י שם שהסיבה היא כיון שבקטנותן הן לבנים והוא לא מכירן וא"כ צ"ע הלימוד של רבא מעורב

עיין ספר המידות ערך לימוד אות צא שפסק ככל הג' דעות כאן - במי אתה מוצא סדרי תורה במי שמשכים ומעריב עליהם בבית המדרש ומשחיר פניו עליהם כעורב ומשים עצמו אכזרי על בניו כעורב.

עוד רמזים שרומזת גמרא ערובין הנ"ל שרמזו בעורב עיין מעב"נ ב מד מה

^ה לשון ערובו כיון שנעשה חושך הפרטים נראים מעורבים הפך הבקר לשון בקורת שכשיש אור אפשר לבקר ולהבחין בפרטים. וכן העורב הוא שחור כמ"ש בשיר שירים (ה יא) שחורות כעורב.

^ו יעקב תיקן ערבית דייקא ע"י שהיה המובחר שבאבות כי אברהם גילה זמן לתפילה ועבודת ה' בזמן ובמהלך של חסד ואור ויצחק באופן זמן של דין בבחי' שהאור חוזר לשרשו ויעקב גילה שאפשר אפילו בחושך גמור למצא את הש"י ולעבדו וזה בחי' הניגון דהיינו למצא ולהתקשר אפילו בחושך הקולות דסט"א את קול ה' הנעלם בתוכם ולכן הלילה זה זמן תיקון הנגינה כי ע"י שלומד בלילה גמ' שהי אבחי' לילה דהיינו למצוא אור בחושך מתקן את המדמה ולומד למצוא את השם ית' בכל מיני חושך והסתרות.

^ז (ציון זה ציון הרב מטשערין) עירובין סוף דף כא: - "קווצותיו תלתלים" (שיר השירים ה יא) אמר רב חסדא אמר מר עוקבא מלמד שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות עוד ממשין לדרוש שם "שחורות כעורב" במי אתה מוצאן במי שמשכים ומעריב עליהן

לבית המדרש. פרש"י - שחורות לשון שחורית, כעורב לשון ערבית: דהיינו שהעורב מרמז לזמן הלילה

שחורות כעורב - רמז להשכים ולהעריב משמע צריך להמשיך בלימודו בתוך הלילה משמע שגם חצי ראשון של הלילה הוא סגולה וכן מבואר בקיצור ש"ע סימן עא שמביא שם החיוב ללמוד בלילה טוב ללמוד אחרי מעריב ועי"י שלומד בלילה מושכין עליו חוט של חסד ובפשטות משמע שזוכה לזה גם ע"י לימוד בחצי הראשון ולא כזה שכתוב שהחצי הראשון נקרא ליל והשני לילה וכל מעלת הלימוד הוא דווקא בלילה ולגבי החוט של חסד צ"ע.

כבלע את הקדש¹⁰) את הנחש שבלע את הלימוד שלא לישמה הינו שהעורב הרומז ללימוד בלילה בא ומגן עליו מן הנחש הנזכר לעיל שבלע את הלימוד שלא לישמה.

והנה נתבאר שסגולת לימוד תורה בלילה הוא מחמת שעי"ז נמשך עליו החוט של חסד, וזה מרומז בהמשך הסיפור: **וְסָלִיךְ יְתִיב בְּאִילָנָא** שאותו עורב עלה וישב על אילן. ומבאר רבינו ש"אילן" מרמז על החוט של חסד, כי הנה **פֶּרֶשׁ הַמֹּהֲרֵשׁ"א**, על הגמ' בבא בתרא צט הנ"ל **שְׁהוּא הָאֵילָן הַנִּלְהוּא** הוא **בְּחִינַת אַבְרָהָם**, כמו **שְׁפָתוֹב אֶצְלוֹ** אצל אברהם (בְּרֵאשִׁית כ"א): **וַיִּטַּע אֱשֶׁל"א** דהינו עץ ששמו אשל (בחי"י) **שְׁהוּא בְּחִינַת חֶסֶד** כמבואר בפרש"י שם שנטע פרדס ועשה פונדק להאכיל את העוברים שם וחז"ל דרשו אש"ל ר"ת אכילה שינה לינה, וזה שסיפר רבב"ח שהעורב עלה וישב על האילן הרומז לחסד כנ"ל, החסד הינו שֶׁהַחֹטֵשׁ שֶׁל חֶסֶד שְׁנִמְשָׁךְ עָלָיו על ידי שלומד בלילה מִגִּיב עָלָיו מִן הַנְּחָשׁ הַנִּלְהוּא דהיינו שהסטרא אחרא לא תבלע את לימודו שלומד שלא לישמה¹¹. ועל פי זה יתבאר סיום דברי רבב"ח **תָּא זִוּי כְּמָה זְפִישׁ זִוּיָּלְיָה דְאִילָנָא** בא תראה כמה גדול כוחו של האילן הינו שרבה מתמיה את עצמו, שפּל פּך גְּבַר טו עָלִינוּ חֶסְדוֹ של

ובאמת צ"ע שהרי מעלת חצות כנ"ל מבואר שהיא דייקא לגלות שאע"פ שעכשיו תכלית הלילה וקטנות המלכות דייקא עכשיו מתחיל כבר בחי' אור הבוקר כי העיקר הוא המגמה וכמו שתפילת מנחה היא דין אע"פ שהיא באור כיוון שהמגמה היא הליכה לקראת חושך כן מחצות מתחילה מגמה לקראת האור וזה בחי' ניגון ותיקון הניגון כי מברר בחי' אור מתוך החושך אבל קודם חצות צ"ע ואולי קצת מעלה יש כי מאיר אור התורה בזמן שהוא לילה

רמב"ם יד החוקה – הלכות תלמוד תורה פרק ג (יג) אף על פי שמצוה ללמוד ביום ובלילה אין אדם למד רוב חכמתו אלא בלילה לפיכך מי שרצה לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחד מהן בשינה ואכילה ושתייה וכיוצא בהן אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה אמרו חכמים אין רנה של תורה אלא בלילה שנאמר קומי רוני בלילה וכל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד נמשך עליו ביום שנאמר יומם יצוה ה' חסרו ובלילה שירה עמי תפלה לאל חיי וכל בית שאין נשמעים בו דברי תורה בלילה אש אוכלתו שנאמר כל חשך טמון לצפוניו תאכלהו אש לא נופח כי דבר ה' בזה זה שלא השגיח על דברי תורה כל עיקר. וכן נפסק בש"ע י"ד סימן רמו כג. ועוד שם סעיף כד כל בית שאין דברי תורה נשמעים בו בלילה אש אוכלתו:

" עיין מעב"ג ב נג כתב יבלע לשון הרומז ל"בלע המוות לנצח" ולפי"ז מקשה הרי מבואר שלא ביטל אותו אלא רק הואיל שלא זייק ותיריך שמי שלא זכה לניגון בשלימות עד בחי' שהכרוכים לגביו פכ"פ אלא רק בבחי' אצדודי, לגביו יתפרש ויבלע מלשון (במדבר ד) "ולא יבואו לראות כבלע את הקדש" ע"ש פרש"י שהוא לשון כסוי.

¹⁰ צ"ע כל עצת הלילה הוא רק בגלל החוט של חסד ואילו במעשה דרבב"ח הם שני דברים כי הלילה כבר בלע את הנחש ואח"כ היה צריך את החוט של חסד להחזיק את הלילה בעצמו. אבל עיין בהמשך שרבינו חזר לבאר בפירוש שהחוט של חסד הוא זה שהגן עליו מהנחש ולא הלילה נמצא שרבינו לומד ברבב"ח שמה שסיפר שהעורב בלע קודם שישב על האילן זה לאו דווקא אלא רק בכח האילן יכול היה העורב לבלוע את הנחש.

גם צ"ע (אם נפרש בליעה כפשוטו ולא לשון כסוי) מה הועיל בליעת העורב את הנחש להוציא בלעו מפיו דהיינו את הלימוד שלא לישמה שבלע לכאורה היה צריך לגרום לו להקאות ולא לבלוע אותו.

גם צ"ע לפי סדר סיפור המעשה משמע שהעורב ע"י שבלע את הנחש הציל את הלימוד שלמד שלא לישמה ולא מבואר שיציל את הלימוד שלומד בו בעצמו. ואילו מסביר נראה להפך שיציל את הלימוד שלומד בו אבל מה שכבר למד צ"ע איך יועיל לו הרי כבר למד שלא לישמה. כי בפשטות הכוונה שאם ילמד בלילה אזי יעשה עי"ז בחי' עורב שיבטל את כח הנחש הרוצה לינק מהשלא לישמה וחזר הלימוד להועיל ליחוד העליון אע"פ שבעיקרו היה שלא לישמה. אבל לפי הפל"ח שהחוט של חסד מועיל שלא יפול ליותר שלא לשמה א"כ משמע שכל זמן שעוד לא נפל ללימוד עמ"נ לקנטר אז עוד אפשר בזכות החוט של חסד לצרף גם לימוד שכבר למד לקדושה לגרום על ידו יחוד עליון כי הצדיק ימצא בו טוב, וכגון זה בעצמו ששבר תאוותו לישון וקם ללמוד.

¹¹ בראשית פרק בא (לג) ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם: עי"ש תרגום אונקלוס ויטע אשל – ונציב אילנא. ועי"ש תרגום יונתן ובאריכות יותר בתרגום ירושלמי וכן פרש"י (לג) אשל – רב ושמואל חד אמר פרדס להביא ממנו פירות לאורחים בסעודה. וחד אמר פונדק לאבסניא ובו כל מיני פירות. ומצינו לשון נטיעה באהלים שנאמר (דניאל יא) ויטע אהלי אפדנו: ויקרא שם וגו' – על ידי אותו אשל נקרא שמו של הקב"ה אלוה לכל העולם לאחר שאוכלים ושותים אמר להם ברכו למי שאכלתם משלו סבורים אתם שמשלי אכלתם משל מי שאמר ויהיה העולם אכלתם (סוטה י):

¹² ויטע אשל גמט' חוט של חסד (מעב"ג ב נב ועי"ש עוד גמטריות הקשורות לכאן)

¹³ צ"ע הרי לפי המבואר לעיל כבר בלע העורב דהיינו הלילה את הנחש לפני שעלה וישב על האילן דהיינו החוט של חסד.

¹⁴ עיין שפת הנחל בשם הזהר בשני מקומות פ' אחרי סח שהלומד בלילה אוהב את הקב"ה ועוד פ' ויקרא כג צחותא דאורייתא בלילה יתיר מבמימא. ולכן בלילה יכול ללמוד בלא פניות. עוד ציין לזהר מקץ קצד עה"פ המיחלים לחסדו מאן אינון מיחלים לחסדו הוי אימא אינון דמשתדלי באורייתא בלילה ואשתתפו בהדי שכינתא וכד אתי צפרא אינון מחכאן לחסדו והא אוקמוה בזמנא דברנש אישתדל באורייתא בלילה חוטא דחסד אמשיך עליה ביממא וכו' עי"ש.

¹⁵ דהיינו כי כל כח העורב הוא מכח האילן שישב עליו דהיינו שהלילה מועיל ע"י החוט חסד שבו, וצ"ע כי בגמרא לעיל כל הלומד בלילה חוט של חסד נמשך עליו ביום משמע החוט ש"ח מועיל ביום ולא בלילה. ואולי אפ"ל כי לחוט של חסד זוכה בלילה מכח סיעתא דשמיא שמקבל מהצדיקים והקב"ה המקשיבים לקולו, אבל החוט של חסד לא פועל בלילה, אלא אחרי הלילה, שישאר מחובר אליו ית' להיות מסוגל לשמוע ניגון מכל מנגן ולברר הטוב בכל קול, כי בלילה לא נצרך לחוט של חסד כי זוכה לחסד עצמו, אבל אבל ביום נשאר רק רשימו ממנו שזה בחי' חוט.

הקב"ה המתעורר על מי שלומד בלילה, **שְׁאֵפְלוּ עַל זֶה** הנזק שיכול להביא לימוד שלא לישמה **יכול להִגָּן**¹⁰. צ"ע אם רק מגן מהזיק, א"כ מה הרווחנו לענין שבו אנו עוסקים, שע"י לימוד תורה בלילה נוכל לשמוע ניגון ממנגן רשע בלא שיזיק לנו, ולהפך עוד גם להואיל לנו לתיקון המלכות. לכן צ"ל שהתמיהה היא יותר גדולה, דהיינו כמה חסדו גדול שאפילו מתורה שלא לישמה שמטבעה גוררת לגרוע יותר דהיינו ללימוד כדי לקנטר ולבזות צדיקים, אפילו מתורה כזו יכול החוט של חסד להביאו ללימוד לישמה על ידו יזכה לברור המדמה כזה שיוכל לשמוע ניגון מכל אדם ואפילו בניגון של רשע ישמע את קול ה' הישר שבו אפילו כשהוא מועט מאד, וע"י שיתדבק על ידו להש"י יעלה ויצרף את הניגון לבנין המלכות וגם את המנגן בעצמו עד שיחזור בתשובה".

סיכום הביאור לפי רבינו

אמר רבב"ח ראיתי ששרש בנין המלכות (צפרדע) שהוא קול היוצא מבחי' שתי צפרים חיות טהורות יכול אדם לעשות לו דיבור ועי"ז לנגן אותו ולשמוע אותו בכל ניגון ע"י שיקרא בגרון גמרא שהיא בחי' שישים מסכתות (שיתין בתי) אבל אם לומד שלא לישמה בבחי' רבה קאמר לה דהיינו להיקרא רבי (במקום לעשות לו רב דהיינו תיקון המלכות) אזי יבלע הנחש (התנין) את קול לימודו הזה (שמכח הלימוד הזה יפול לבזות חכמים) והעיצה למי שרוצה ללמוד לשמה ולא מצליח שילמד בלילה (בחי' עורב) שהלילה בולע את הנחש (שלא נותן לו להפיל את הלומד ללימוד עמ"נ לקנטר ולבזות חכמים ועי"ז ניתן לו האפשרות והסיעתא לבוא משלא לישמה אל לישמה. פל"ח) וזה מכח החוט של חסד (בחי' אילן) אשל דאברהם איש החסד) שנמשך על הלומד בו. שהוא החן הנשפע עליו מכח מסירות נפשו ללימוד בלילה שע"י מטה כלפי חסד לקבל עבודתו (כך משמע בזהר לך לך צא.) והוא הסיעתא שמקבל מהצדיקים המקשיבים לקולו בג"ע ובפרט אלה שלומד את חידושיהם שמטים כלפי חסד לברר עבודתו ולהעלותה למעלה אע"פ שאינה בשלימות (כך משמע בתורה יב ומדיוק יתיב באילן דהיינו אברהם).

וגם להביא אותו בעצמו ללימוד לישמה שכבר לא יזדקק לחוט של חסד כל כך. וברור המדמה עד שכל כך יזכה לדביקות בו ית' שתמיד בכל ניגון ישמע את קול ה' הישר הטמון בו ויחזיר עי"ז את כל העולם בתשובה.

אחר שביאר עפ"י התורה שלנו את מאמר רבב"ח מוסיף לבאר משנה באבות [א' ו'] עשה לך רב וקנה לך חבר והוי דן את כל האדם לכף זכות. שרמוז בה התורה שלנו דהיינו תיקון המלכות ע"י תיקון הנגינה ולפי פירוש רבינו גם מתיישב היטב קשר הסיפא לרישא

¹⁰ גבר עלינו חסדו – לשון הפסוק בתהילים [קז ב] כי גבר עלינו חסדו. וצ"ע למה מוזכר גבורה דהיינו דין כשרוצה לשבחן במידת חסדו ולמה לא אמר כמה רב חסדו עלינו. ונראה או כי מדובר בחסד שיש עליו הרבה קטרוג לכן צריך להתגבר עליהם כדי לגלותו, או שכדי שלא יהיה רוב חסד בבחי' רבי אור לכן משפיע אותו בגבולי הגבורה כפי כלי המקבל, וכדמצינו כאן שהו אחוט של חסד דייקא וחוט משמע חסד מצומצם מאד.

¹¹ צ"ע מה התימה כל כך על רוב חסדו של הקב"ה ובפרט לפי הפל"ח שרק שומר עליו שלא יפול לשלא לישמה עמ"נ לקנטר. ואולי שהדבר נוגע לסוד הבחירה עד כמה מסייע הקב"ה לאדם לבחור בטוב ואעפ"כ נחשב בחירה ולא נהמא דכסופא. כפי שנתבאר לעיל (עפי"ה הפל"ח) החוט של חסד הוא סיעתא דשמיא לשמור עליו שלא יפול לשלא לישמה גרוע יותר שמטבע הלימוד גמרא שלא לישמה לגרום לו ליפול לקנטר (ולבזות צדיקים כמבואר בתורה יב ותורה כח) שאז כבר לא יועיל מאור התורה להחזירו ללימוד לישמה, וע"י החוט של חסד נשמר מזה, ועל ידו גם עוד יבוא ללימוד לישמה עד שיזכה גם לתיקון המלכות בשלימות. ועיין אורח מישור שפירש עפי"ה הג"ל שבליילה יש יניקת הקליפות, תמה כמה גבר עלינו חסדו שאפילו לימוד בלילה שאז יש יניקה מהמלימוד ועלול לקבל משם מוחין פגומים ולהפילו ללימוד שלא לישמה אעפ"כ גבר חסדו שע"י החוט של חסד ינצל מפניות. ועיין מעב"נ ב נג שכתב שרבה תמה כי סבר שרק צדיק גמור יכול לתקן את הנגינה להחזיר הכרובים פב"פ ונתגלה חסדו ית' שבעזרת הצדיקים שכן זכו לזה בשלימות יכולים גם הקטנים לעלות מדרגה לדרגה עד מעלת הצדיקים. וצ"ע לא הבנתי כי לכאורה אמת שזה העיקר והתכלית אבל הלשון גדול כוחו להגן לא משמע שהיה ה"א שרק צדיק יכול, כי לכאורה לא מדובר כאן רק בתיקון השלם, אלא גם בתיקון חלקי, כגון שבעזרת לימוד גמרא יזכה לברור מדמה כזה שכבר יוכל לשמוע ניגון גם מאדם בינוני, שהרי בלא החוט של חסד כיון שעכשו לומד שלא לישמה טבע הדברים שרק יפגם יותר כנ"ל. כי הנחש שבלימוד שלא לישמה רוצה להפילו לרע גמור וחסדו ית' שומר מזה ואזי ממילא כבר התורה תעלה אותו מעלה מעלה, אבל גם קודם שיזכה לתיקון השלם כבר יוכל לשמוע ניגון ממנגן בינוני. כי בהכרח מי שמעשיו מצטרפים לתיקון המלכות חוזר עליו אור כזה שטופו להחזירו בתשובה.

שבה.דהיינו מה ענין חיוב הלימוד זכות, לעיצה שיהיה לו רב ללמוד ממנו וחבר ללמוד עימו, ואמנם אפשר לומר בפשטות שיש כאלה שבלא לימוד זכות כולם חייבים אצלו ולא ימצא רב וחבר הראוי לו. אבל לפי רבינו מדובר בכשרים ממש. וגם נ"ל שלפי רבינו יתבאר מדוע נקט את כל האדם ולא אדם.

עוד מתבאר כאן דבר חדש שלא נזכר קודם כי לעיל למדנו ששרש הניגון בשתי צפרים וכאן מבאר שהם השני כרובים דמשמע שהצפרים והכרובים הם דבר אחד וקשה כי השתי צפרים הן תמיד ביחוד כמבואר לעיל ואילו הכרובים מבאר כאן עפ"י הגמ' ב"ב צט. שזה תלוי עד כמה ישראל עושין רצונו של מקום^ט.

עוד יש כאן הגה בכת"י שתיקון המלכות ע"י תיקון הניגון הוא שכששומע ניגון אפילו מרשע משתמש בו ומתעורר ממנו לדביקות בו ית' נמצא מכוחו ממליך על עצמו את הקב"ה, וצריך ביאור.

והמשנה מתבארת מהאמצע לרישא ואז נצרך לסיפא שע"י קנה לך חבר דהיינו תיקון הנגינה מתקן בחינת עשה לך רב דהיינו תיקון המלכות ומבאר שמי שתיקן את מידת המלכות צריך משנה זהירות בענין הלימוד זכות.

ולפי דרכינו יתבאר עומק הענין שמכח לימוד התורה זוכה לברור המדמה ואזי בכל ניגון יכול לברר ולשמוע בו את קול ה' הישר החבוי בו ולהתקשר בו ולהעלותו מ"ן בניגון חוזר לעורר יחוד פנימי עליון שעל ידו יזכה ליותר מוחין ויותר דביקות שע"י יותר ימליך את הקב"ה על עצמו בבחי' עשה לך רב

נמצא שבמילים "קנה לך חבר רמוז" כל סוד הניגון שעל ידו נמשך מוחין למלכות הרמוז בעשה לך רב. והענין כי הקנה ממנו יוצא הקול רומז לניגון בשתי הבחינות שלו דהיינו גם לשרש הניגון הבא מלעלה לעורר אותנו וגם עיקר הניגון שאנו חוזרים ומעלים ממטה למעלה^ט

על פי הכלל שרבינו תמיד קושר את הדרש בפשט צ"ל שלקנות חברותא ולחבר את הכרובים ע"י הקנה זו בחי' אחת. ונ"ל הביאור כמו שלפי רבינו עשה לך רב מתפרש שנעשה את הקב"ה לרב עלינו דהיינו תיקון המלכות הכי נמי קנה לך חבר מתפרש שנעשה ע"י הקנה את הקב"ה כמו חבר שלנו.

כי צריך ע"י הקנה שהוא סוד הניגון להתחבר להקב"ה וכמ"ש כבד את ה' מהונך ודרשחזו"ל מגרונוך אם יש לך קול נאה (דהיינו "יודע נגן) כבד בו את הקב"ה דהיינו להתחבר אליו ית',

^ט הביאור בזה לבאר הסתירה הזו שפעם הם שתי צפרים חו"ב ופעם כרובים זו"ן עיין מעב"נ א סוף אות כה ועי"ש באות כו ובאות מו וכן בח"ב אות נו – בשם ספר הלקוטים להאריז"ל פרשת תרומה ובוזרה הרקיע פרשת אחרי ומבאר שהכרובים מצד היותם תרי רעין דלא מתפרשים רומזים לאו"א אבל ידוע שמוחין דו"א הם נה"י דאמא ובבחי' זו הם בחי' זו"ן נמצא לפ"ז שבפנמייתם הם או"א ובבחי' חצוניות הם זו"ן ובוה מתרין הסתירה בדברי רבינו שהנגינה הקדושה משתי צפרים שהן תמיד ביחוד ומאידך "קנה לך חבר" מבואר שרק ע"י הנגינה מחבר הכרובים פב"פ.

^ט עיין קהלת יעקב ערך קנה והנראה משם לענין שלנו שקנה רומז לחו"ב כמ"ש (משלי ד ה) קנה חכמה קנה בינה שהם בחי' שתי הצפרים הנ"ל עוד קנה רומז לעוה"ב וליוהכ"פ שאין בו אכילה ושתייה דהיינו בינה עלאה עולם התשובה ששם השתי צפרים שמוחין יוצא הקול לכל העולם שוב אלי. והקנה בעצמו נמצא בין הראש וגוף בבחי' דעת המחבר בין המח למידות שבלב ושם נמצא כח הניגון כדרשת חז"ל כבד את ה' מגרונוך. נמצא שבקנה שבגרון נמצאים כל הבחינות של התורה שלנו גם שרש הקול הישר הבא מלמעלה וגם הניגון החוזר ממטה למעלה, ושם אחיות פרעה וארץ מצרים מוחין דקטנות הרוצה להפיל את הדיבור והדעת לגלות, כפי שנתבאר בהקדמה לעיל.

וזהו קנה לך חבר דהיינו שאת הקול הישר היוצא מבחי' הקנה שהיא כמו בת קול היוצאת לקרא לכל העולם "לך לך וכו'" תתחבר איתו להקב"ה להיות עימו חבר בבחי' תרין רעין דלא מתפרשין עי"ז אתה עושה מהבת קול דיבור המופנה אליך לך לך מארצך וכו' אלי כנ"ל בהקדמה לעיל. (וזה כוונת האורח מישור שיש שני קנים עליון ותחתון הכוונה שהקנה הגשמי רומז לשני בחי' קול לזה היורד מלמעלה ולחוזר ועולה מלמטה (עיין מעב"נ ב נו))

עוד עי"ש בקהלת יעקב עפ"י הוזהר רע"מ רלה. קנה בחי' סולם שמלאכים עוים ויורדים בו דאינון הבלים דסלקין מליבא – אדנ"י והיורדים אל הלב לקרו – הויה. הביאור נ"ל כי חיות האדם מתלבשת בנשימה שיוורת דרך הקנה לריאה וממנה ע"י הים ללב. וחיות זו באה לשם מבחי' בינה עלאה ששם החיות כידוע. ומהראיה חוזר רוח ועולה בקנה לחוץ ורח זה על ידו נשמע קול ועל ידו נעשה הדיבור דהיינו הניגון שבא ממטה למעלה (כמבואר שם שיוור בבחי' שם הויה וחוזר בבחי' שם אדנ"י שרומ זלדיבור כידוע כמ"ש אדנ"י שפתי תפתח) נמצא שבעצם החיות שלנו נמצא כל סוד הניגון קול הישר היורד מלמעלה והניגון החוזר ממטה למעלה לעורר יחוד עליון ע"י שירות וניגונים להש"י שע"י נמשך חיות יותר קדושה ממעלה למטה שעל ידה זוכים לשירות יותר זכות בבחי' "תפילתי שגורה בפי". ועיין מלבי"ם תהילים סג "טוב חסדך מחיים שפתי ישבחונך" משמע טוב זכות הכח שנתת לי לנגן לפניך בקול חוזר שעל ידו אני נדבק בך יותר מהקול הישר שהוא החיות הגשמית שלי.

^כ הקשר בין קנה לשון קנין לקנה לשון צינור הגרון שממנו יוצא הקול עיין אורח מישור שהקנה שם בחי' הדעת שעל ידו נעשה כל קנין, כידוע שכל קנין תלוי בגמירות דעת.

שזו סגולת הניגון כמבואר בתורה רלו התחברות שני דברים הוא ע"י ניגון) ולהעשות עימו בחי' שני רעים שלא מתפרשים כמו שאנו עימו מצד פנמיות והשרש שלנו ועי"ז זה נעשה גם בכרובים שגם הם בחצוניות רומזים לחצוניות שלנו ובפנמיות לפנמיות שלנו וכשישראל עושים רצונו של מקום דהיינו שבחצוניות חוזרים להיות כמו בפנמיות מחוברים עימו ית' גם הכרובים חוזרים להיות בחצוניות כמו שהם בפנמיות בח' שתי צפרים שהן ביחוד התמידי.

וּבְזָה יִתְיַשֵּׁב הַסְּמִיכוֹת שֶׁל הַמְּשָׁנָה (אבות פ"ק א מ"ו): דהיינו להבין הקשר בין ג' הפסקאות – **'עֲשֵׂה לְךָ רֵב, וְיָקֵנָה לְךָ חֵבֵר, וְהָיוּ יָדֶיךָ אֶת פֶּלֶא הָאָדָם לְכַף זְכוּת'**. ולפי מה שנתבאר עד כאן בסוד הניגון יתבאר הקשר – **פִּי עַל-יְדֵי שְׁשׁוּמַעֲכָא הַנְּגִינָה פִּנְ"ל** דהיינו שמכח הלימוד גמרא בלילה זוכה לדעת לשמוע ניגון באופן שיעורר אותו לדביקות בו ית' כי יודע לברר ולשמוע קול הישר בכל קול ששומע. בנוסחת הכתב יד כתוב שמצא הגהה כאן בצד הגליון שע"י ששומע ניגון ונכלל בוי"ב וכשמנגן בשמחה גם הוא שמח את עצמו בהשי"ת, וכשמנגן בהתעוררות גם הוא מתעורר את עצמו ומהרהר בתשובה, על ידי זה הוא מִתְקַן בְּנִין הַמְּלָכוֹת שָׁלוֹ, וְזֶה 'עֲשֵׂה לְךָ רֵב', הֵינּוּ שִׁיתְקַן בְּחֵינֵת מְלָכוֹת דֵּהֵינּוּ שִׁתְקַן עַל עֲצֻמוֹ אֶת הַקְּב"ה לְרֵב וּמֶלֶךְ, וְזֶה דֵּהֵינּוּ לְדַעַת לְשִׁמּוּעַ נִיגוֹן בְּאֹפֶן שִׁיְעוֹרֵר אוֹתוֹ לְדַבִּיקוֹת עַל-יְדֵי קִנְיָה, שֶׁהַקּוֹל יוֹצֵא מִמֶּנּוּ דֵּהֵינּוּ נִיגוֹן וְשִׁיר שֶׁאֵנוּ מִנְגִּינִים לְכַבּוֹדוֹ ית'. שְׁמַחְרָא אֶת הַשְּׁנֵי פְּרוּבִים לְהֵיוֹת פְּנִים בְּפְנֵימֵי "כְּמַעַר אִישׁ וְלוֹיֹת", (i) מלכים א' ז"ה. שחוזרים להיות כפי שנעשו בתחילה 'בְּזִמְן שִׁישְׁרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם' (z)

כא צ"ע לכאורה היה צריך לומר ע"י שיודע לנגן מתקן את המלכות וכפי שנתבאר לעיל שע"י ניגון מעורר יחוד פנימי עליון להמשיך מוחין למלכות ועיין לעיל כשיבאר העיצה שיוכל לשמוע נגינה מכל אדם ביאר כיצד לדעת לנגן כי באמת לנגן ולשמוע ניגון זה דבר אחד כנ"ל כי גם לדעת לנגן זה ע"י שיודע לברר את הקול הישר מתוך ערבוב קולות הברא שיש בעולם וזה מה שצריך גם כדי לשמוע ממנגן רשע דהיינו לברר מתוך ניגונו את קול הישר ומעורב בו.

בב משמע דווקא שמיעה כזו שמקשיב היטב ונמשך אחר הניגון וכן משמע בתורה רכו שכח הניגון הוא בגלל שהוא מבחי' לוי שנקרא על שם הפעם ליוה אישי אלי. ועיין שם בתורה קלד ותורה מז תנינא לגבי שמיעת תורה שאינה ראויה שמזיק רק כששומע בבחי' וישמע יתרו עי"ש.

גג אע"פ שגם ניגון בכלי כלול בזה ועוד יותר גם כל עשית מצות ולימוד תורה וכל בחירה בטוב כלול בבחינת ניגון זה נקרא יוצא מהקנה כי שם סוד הבחירה כנ"ל וזה גם הקשר בין קנה לשון קנין לקנה לשון גרון כי קנה רומז לדעת שעל ידה נעשה קנין כנ"ל

כד בענין הכרובים צ"ע שבחומש משמע שהקול יוצא מביניהם (שמות כה כב) ובמדבר ז פט פרש"י – הקול יוצא מן השמים לבין שני הכרובים ומשם יצא לאהל מועד ואילו ממוהרנ"ת משמע שהקול יוצא מיוחד תדיר של חו"ב שתי צפרים ומי שעושה לו דיבור בניגון כראוי מחבר את הכרובים נמצא שלא שומע את הקול מהכרובים כלל ולקמן בהשמטה השייכת לכאן כותב רבינו שהכרובים והשתי צפרים הם בחי' אחת אבל כבר האריך המעב"נ (ח"א סוף אות כה) להוכיח שיש חילוק שהצפרים רומזים לפנמיות והכרובים לחצוניות.

ואולי אפ"ל שבאמת כפי מה שאדם זוכה לשמוע את הקול העליון ולקרב על ידו את הכרובים כך זוכה שהחיצוניות נכללת אצלו בפנמיות כי ע"י ששומע היטב את הקול הפנימי הוא נהפך אצלו כמו חיצוני כי שומע אותו כאילו הוא חיצוני נמצא שאצל משה רבינו הכרובים והשתי צפרים היו בחינה אחת ממש אבל אצלנו הם שני דברים נפרדים כי הכרובים פניהם לבית רומז לדביקות שלנו החיצונית והנגלית עם הקב"ה שאינה כראוי והצפרים פניהם זל"ז ביחוד התדיר רומז לפנמיות.

כה מלכים א פרק ז (לו) ויפתח על הלחות ודתייה ועל ומסגרתיה ו(מסגרתיה) פְּרוּבִים אֲרִיזוֹת וְתִמְרֵת כְּמַעַר אִישׁ וְלִיּוֹת סְבִיב: פרש"י – (לו) ויפתח על הלחות ודתייה ועל מסגרותיה – התחנות על שניהם, פתח וחקק כרובים אריות (ותימרות ספרים אחרים אינן). כמעט איש וליות – פתח סביב כוכר ונקבה החבוקים בזרועותיהן, כן פירשו רבותינו (יומא נד א). כמעט – לשון אחיזה ודיבוק, כוכר המעורה בנקבה, ופירושו: איש וליותו. ולפי משמעותו 'ליות' לשון 'דיבוק', שולדור"א בלע"ז, כמו ליות היו שם, עשויות כמערת איש, והמערה כמו שפירשנו:

כו בענין עושיין רצונו של מקום עיין מעב"נ א טז עד כ ביאור עפ"י הגמ' ב"ב צט עי"ש רשב"ם שהכרובים רומזים לאהבת הקב"ה לישראל כשעושיין רצונו של מקום ועיין ברכות לה: ג' ובתוס' שם ג' מדרגות בעושיין רצונו של מקום עי"ש אות כ' משמע ה' צלך ופונה אל ישראל בדיוק עד כמה שהם פונים אליו וכשפונים לגמרי מכל עסק גשמי גם הוא פונה אליהם ועושה להם כל עסק הגשמי בהשגחה. ומבאר שלפ"ז המחלוקת בגמ' ב"ב באופן עמידת הכרובים אצדודי או פכ"פ ממש היא המחלוקת בגמ' ברכות בין רשב"י ורבי ישמעאל לגבי מאי עושיין רצונו של מקום אם ורעו זרים או ואספת דגנך (ועיין מזה בנפש החיים שער א אותיות ח ט)

עוד שם כג שמידה זו של עושיין רצונו של מקום בשלימות היא ענין המבואר בתחומא נח ג' הנ"ל איך ללמוד תורה שבע"פ ומה זוכים עי"ז שהוא המקיים ואהבת את ה"א בכל וכו' ובכל מאדך ועי"ש שפרשת ק"ש הראשונה שבה נזכר בכל מאדך לא כתיב בה שבר עוה"ז כי מדרגת במדרגת רשב"י ופרשה שניה כתיב בה שבר עוה"ז ולא כתיב בה בכל מאדך היא בחי' אצדודי. ביאור החילוק בין שתי הפרשיות באופן הזה שראשונה למדרגת רשב"י ושני הלכל העולם עיין ר' צדוק צדקת הצדיק רכז.

עוד שם אות כד לכן נקט רבינו כנוי לתורה שבע"פ עורב וכמבואר בערובין שלומד במסירות נפש כל כך עד מתאכזר לעצמו ולביתו כעורב ויובן היטב עפ"י הנ"ל שדווקא לימוד במסירות נפש שפונה לגמרי מכל הבלי עוה"ז הוא הבחי' עושיין רצונו של מקום וגורם לכרובים להיות פכ"פ המבואר באבות "קנה לך חבר" שהביא רבינו

עין ב"ב צ"ט. וברשב"ם שם^כ ויזמא נד^כ הפירוש שע"י הקנה שממנו יוצא הניגון שסגולתו לחבר את ישראל לאביהם שבשמים בדביקות שע"י גם הקב"ה פונה אליהם ונרמז בכרובים שהיו במקדש שכשישראל עושים רצונו של מקום הם פונים זה אל זה כפי שנעשו בתחילה כנ"ל שזה רומז לשלימות תיקון המלכות, שמחזיר את הקב"ה וישראל להיות כמו שהם בשרשן בתחילה בבחי' תרי רעין (חברים) דלא מתפרשין. ומי שממליך את הקב"ה הקב"ה ממליך אותו, ועל זה מזדוהר התנא לדון לכף זכות כפי שיתבאר בהמשך.

וְאִזִּי בְּשִׁיתֶקֶן בְּחֵינֵת מַלְכוּת שְׁלוֹ דְהֵינּוּ שִׁמְלִיךְ עַל עֲצָמוּ בְּשִׁלְמוֹת אֶת הַקַּבָּ"ה, אִזִּי כִשֵּׁם שֶׁהוּא מִבְּטֵל רְצוֹנוֹ לְרְצוֹן הַשֵּׁ"י כִּךְ הַקַּבָּ"ה מִבְּטֵל רְצוֹנוֹ לְרְצוֹנוֹ וְנִשְׁתַּוְּוֶנְעֶשָׂה בְּבַחֵי הַכְּתוּב "צָדִיק מוֹשֵׁל יִרְאֵת אֱלֹקִים" שֶׁדָּרְשׁוּ חוֹ"ל שֶׁהַקַּבָּ"ה אֹמֵר מִי מוֹשֵׁל בִּי צָדִיק שְׁאֵנִי גּוֹזֵר וְהַצָּדִיק מִבְּטֵל, וְיֻכַּל לְמַשֵּׁל בְּכָל מָה שֶׁיִּרְצֶה לֵאמֹר וְיֻכַּל לְהַמִּית לְזֶה לֵב אֶת הַקְּטָנִים

^{כז} בבא בתרא דף צט. כיצד הן עומדין רבי יוחנן ור' אלעזר חד אמר פניהם איש אל אחיו (כמ"ש בשל משה) וחד אמר פניהם לבית (כמ"ש בשל שלמה בדברי הימים וגם לא היו על הכפורת אלא על הרצפה ואינם זוכים מצופין) ולמ"ד פניהם איש אל אחיו הא כתיב ופניהם לבית (ופשוט לשניהם שמשוה ושלמה עשו אותו דבר) לא קשיא כאן בזמן שישראל עושים רצונו של מקום כאן בזמן שאין ישראל עושים רצונו של מקום ולמ"ד פניהם לבית הא כתיב ופניהם איש אל אחיו דמצדדי אצדודי דתניא אונקלוס הגר אמר כרובים מעשה צעצועים הן ומצדדיים פניהם כתלמיד הנפטר מרבו:

פרשב"ם – כאן בזמן שישראל עושים רצונו של מקום – הם הופכים פניהם זה לזה דוגמת חבת זכר ונקבה האוהבים זה לזה סימן שהקב"ה אוהב את ישראל ומתחלה כך נעשו פנים אל פנים כדי שתשרה שכינה בישראל וישראל יעשו רצונו של מקום וכשאין עושים הופכים פניהם לבית על ידי נס: דמצדדי אצדודי – קצת לבית וקצת זה לזה כאדם שמדבר אל חברו והופך ראשו קצת לצד אחר והכא ליכא לתרוצי כדלעיל כאן בזמן שישראל עושים כו' דכיון דעיקר עשיית כרובין פניהם לבית לא היה להם לעשותו לסימן שאין ישראל עושים רצונו של מקום:

ועין תוס' שם – דמצדדי אצדודי – לא ה"מ למימר כאן בזמן שישראל עושים רצונו של מקום דמסתמא העמידום תחלה לפי מה שהיו עושים רצונו של מקום:

עין מהרש"א שכיון שבזמן שהיה משכן לא זוה שכינה מישראל לכן בשל משה כתיב פנים זל"ז אבל הבית כיון שלא היה לו קיום ונחרב לכן בשל שלמה כתיב כבר מתחילה פניהם לבית.

צ"ע ברשב"ם מדוע פירש שנעשו מתחילה פניהם זל"ז כדי שישראל יעשו רצונו של מקום דמשמע מדבריו שהכרובים גורמים לישראל לעשות רש"מ ושתשרה שכינה בישראל, ולמה לא פירש פשוט שנעשו כך מתחילה כיון שבזמן שנעשו היו ישראל עושים רצונו של מקום ונראה שכיון ברוח קדשו לפנמיית סוד הכרובים שהוא שתי הצפרים שעל ידם נעשה יחוד התדיר לקיום העולמות שמכוחו יש בחירה לישראל לעשות רצונו של מקום כמבואר בלק"ה ע"ת ה' שעשית הכרובים מעיקרא פב"פ רומז לפנמיית סוד הכרובים ומה שכתב רשב"ם שהם מראים חיבתו של הקב"ה לישראל כשישראל עושים רצונו של מקום זה סוד החיצוניות של הכרובים (ובמילים אחרות שפנימיותם הוא יחוד חו"ב שהוא תמידי ואינו תלוי במעשים של ישראל וחיצוניותם הוא יחוד זו"ן שתלוי במעשים טובים של ישראל) ועיין מזה במעב"נ א כה שהארץ בזה ומבאר עפ"י כמה דברים.

ונשמתי ישראל שנכנסו לארץ היו מבחי' רחל וידוע שלא רמזו לבינה ורחל למלכות תתאה לכן בימי משה כתיב פב"פ כי רמזו לאותו דור שהיה בבחי' פב"פ בחי' יחוד התדיר אבל בימי שלמה רמזו הכרובים לזו"ן ולכן גם עמדו על הארץ ולא על ארון העדות שהוא בחי' התורה בחי' תפארת אבל בימי משה היו עליו כי בינה למעלה מתפארת.

^{כח} יומא דף נד/א אמר רב קטינא בשעה שהיו ישראל עולין להרגל מגללין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה ואומרים להן ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה. מתיב רב חסדא ולא יבאו לראות כבלע את הקדש ואמר רב יהודה אמר רב בשעת הכנסת כלים לנרתק שלהם. אמר רב נחמן משל לכלה כל זמן שהיא בבית אביה צנועה מבעלה משל לישראל במדבר כיון שבאתה לבית חמיה אינה צנועה מבעלה משל לישראל בארץ מתיב רב חנא בר רב קטינא מעשה בכחן אחד שהיה מתעסק וכו' משמע שאסור לראות את הארון שהרי מת כשגילה את מקומו אמר ליה נתגרשה קא אמרת נתגרשה חזרו לחיבתה הראשונה. כמו במדבר כ"ל במאי עסקינן שגולין את הפרוכת להראות לעם את הכרובים אי נימא במקדש ראשון מי הואי פרוכת קיר אבנים הבדיל בין הק לקה"ק אלא במקדש שני מי הוון כרובים הארון והכרובים נגזו בסוף בראשון לעולם במקדש ראשון ומאי פרוכת פרוכת דבבי ג' פרוכות של פתחי האולם ההיכל והקדש קדשים דאמר רבי זירא אמר רב שלשה עשר פרוכות היו במקדש שבעה שבעה שתיים אחת לפתחו של היכל ואחת לפתחו של אולם שתיים בדביר ושתיים כנגדן בעליה. רב אחא בר יעקב אמר לעולם במקדש שני וכרובים דצורתא ציור של כרובים הוון קיימי דכתיב ואת כל קירות הבית מסב קלע כרובים ותמרת ופטרי ציצים וצפה זה מיישר על המחקה וכתיב כמער איש וליות מאי כמער איש וליות אמר רבה בר רב שילא כאיש המעורה בלוייה שלו אמר ריש לקיש בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו ציור כרובים המעורין זה בזה קילפום הוציאון לשוק ואמרו ישראל הללו שברכתך ברכה וקללתך קללה יעסקו בדברים הללו מיד הזילום שנאמר כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה:

עין ריטב"א לדעתו גם הכרובים המצויירם בקירות היה בהם הנס וחולק בזה על הר"י מיגש בב"ב עוד מה שמבואר ברשב"ם ב"ב צט שמתחילה נעשו הכרובים מעורים ובנס פנו לבית בריטב"א כאן והר"י מיגש בב"ב משמע להפך שנעשו פונים לבית ובנס נעשו מעורין. עוד גם להתין טעם שהיו מעורין בשעת החורבן הרי לא עשו ישראל רצון קונם ו"א להראות חיבתם שהיה פעם וי"א עונש כדי להזילם ומקובל לתרץ שדייקא עכשיו בשעה ששפך חמתו על עצים ואבנים נתעורר האהבה הפנימית השרשית ובשם רבי חיים שמואלביץ שבשעת הדין מעיינים גם בזכויות לכן התעוררה כאן נקודת החיבור בעצם שיש לנו עם הקב"ה.

^{כט} וכמבואר בתורה ריט עה"פ אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו ע"ש

^ל גמ' מועד קטן טו: אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים מאי קאמר אמר רבי אבהו הכי קאמר אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל אני מושל באדם מי מושל בי צדיק שאני גוזר ומבטלה.

^{לא} הריצ"ח (מט 8) הביא ראייה לזה שמלך נעשה על ידי שקודם כל מולך על עצמו מהמדרש רבה בראשית פרשה צ פסקה ג – ויאמר פרעה אל יוסף ויטר פרעה וגו' א"ר שמעון בן גמליאל יוסף משלו נתנו לו פיו שלא נשק בעבירה ועל פיה ישק כל עמי גופו שלא נגע בעבירה וילבש אותו בגדי שש צוארו שלא הרבין לעבירה וישם רביד הזהב על צוארו וידיו שלא משמשו בעבירה ויטר המלך את טבעתו מעל ידו ויתן אותה על יד יוסף רגליו שלא פסעו בעבירה ויתן וירכבו על קרובין וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו מחשבה שלא חשבה בעבירה תבא ותקרא חכמה ויקראו לפניו אברך אב בחכמה ורך בשנים אבל נבוכדנצר טפסר טפס בחכמה ושר בשנים ויאמר פרעה אל יוסף אני פרעה ובלעדך לא ירים איש את ידו כלי ידים ואת רגלו כלי רגלים:

במעלה הפוגמים בכבוד שמים, שכיון שהצדיק כלפי עצמו נוהג בכל חומרת הדין יש חשש שגם אחרים ידון בכל חומרת הדין^א וּלְהַחֲיוֹת לְזָהָיִי אֶת הַגְּדוּלִים בַּמַּעֲלָה, כְּדֵי לְזַרְזֵם אֶת תִּיקוֹן הָעוֹלָם וְנִמְצָא עוֹלָם חָרֵב כִּי דַחֲקָה הָקֵץ גּוֹרֵם דִּינִים וְגַם שְׁעֵי"ז הַקְּטָנִים בַּמַּעֲלָה לֹא יִזְכּוּ לְתִיקוֹנָם. לְזָהָיִי אָמַר הַתַּנָּא הֵנָּה בְּאֲבוֹת: 'וְהָיִי דָן אֶת פֶּל-הָאָדָם לְכַף זְכוּת'^ב. דֵּהֵינּוּ שְׁצָרִיךְ לְדוֹן אֶת לֹ פֶל אָדָם לְכַף זְכוּת, פִּי אֵין הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא חֲפֵץ בְּחֲרָבֵן-הָעוֹלָם לֵט, "פִּי לֹא לְתַהוּ בְּרָאָה, לְשֶׁבֶת יִצְרָה": (ישעיה מ"ה).

עוד עיין תורה ב תנינא אות ו' שעי' שלימות הדיבור ברבוע הדיבור יכול לעשות עם הדיבור כרצונו. ואולי כלול בזה גם תיקון הדיבור המבואר כאן לעשות דיבור לקול כמבואר בלק"ה אפטרופוס ג' שזה כוונת התורה שלנו.

לב ידוע שלשון "זה" אומרים על דבר שלפנינו שאפשר להראות באצבע. ואולי לכן נקט "לזה" דהיינו שהחשש הוא שכשיראה לפניו איזה חוסר כבוד שמים אזי דייקא ע"י שתיקן המלכות ונעשה בחי' מרכבה לה (וידוע שהמלכות היא בחי' דין) יתעוררו דיני המלכות שבו לדון את "זה" שפגם בה למות.

גכ כמבואר בגמרא שבת לג: כשיצאו רשב"י ובנו מהמערה אחרי יב שנה שעבדו שם את הש"י במסירות נפש עצומה – יצאו חזו אינשי חורשים וזורעים, אמר מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, כל מקום שנותנין עיניהן מיד נשרף, יצתה בת קול ואמרה להם להחריב עולמי יצאתם, חזירו למערתכם. ומבואר שם שרק אחרי שהיו במערה עוד שנה שלימה (עי"ש שנהגו בעצמם על זה כרשעים שדינם יב חודש בגהנם) הצליח רשב"י לדון לכף זכות גם בני אדם שלא נהגו כשורה כל כך, וריפא היכן שבנו היה מכה. עוד כעין זה עיין בפירוש תולדות יעקב יוסף עה"ת ויצא אות ג' שפירש כך על יעקב שהלך לחרן אחרי יד שנים שנטמן בביהמ"ד שהכוונה שנתמלא חרון כשראה בני"א עוסקים בחיי שעה לכן נתן דעתו לשוב למקום ולשנות מדתו ולדבר תחנתונים עם בני"א כדי שלא יצטרך להטמן שוב כרשב"י ע"ש. ועיין סדר הדורות שרשב"י מטבעו היה כעסן ואולי לכן לא הצליח לשנות מדתו אלא ע"י עוד שנה במערה (לשון מוער איש וליות). עיין מעב"ג א כח ולט שכתב שהצדיק בין שמשדל בכל כוחו לתקן את העולם עז רצונו להשלים התיקון תיכף ומיד לכן יש חשש שיכשל בדחיקת השעה להעניש מי שמעכב שלימות התיקון. ע"ש.

לד עיין מעב"ג א לו (וכן בח"ב נח) מקשה בשלמא אם ימית יכול להחריב עולם אבל להחיות למה שיחריב העולם ע"ז וגם מה שייך לימוד זכות לאפוקי מזה ותיריך עפ"י הבעש"ט שפי' אין בן דוד בא אלא בדור שכולו חייב או כולו זכאי הכוונה שלא יהיה תערובת אלא רק רשעים גמורים וצדיקים גמורים ולפי"ז יש חשש שהצדיק מעוז רצונו לראות בתיקון העולם ידחוק לזרו את הברור ע"י שיחיה אחד על חשבון אחר שרע ממנו אבל זה חורבן העולם כי התיקון חייב להיות בבחי' אתערותא דלתתא כידוע שזו היתה סיבת שבירת הכלים בתחילת הבריאה, ועי"ש שמאריך לבאר סוד תיקון שברי הכלים ע"י אתערותא דלתתא עד שבסוף המעט שישאר יתברר באופן שילקח מהרשע וינתן לצדיק ע"ש בשם החיד"א שפירש בשם האריז"ל עה"פ יגמור נא רע רשעים ותכונן צדיק ועפ"י חגיגה טו זכה נוטל חלקו וחלק חבירו. וזה הסכנה שיכול הצדיק לבוא לטעות הוה לדחוק את השעה להחיות אחד על חשבון חבירו כדי לזרו תיקון העולם. ע"ש. ועוד שעי"ז יזכו רק הגדולים במעלה אבל הקטנים יפסידו לכן אומר רבינו שצריך לדון לכף זכות דהיינו את הקטנים ולהמתין שגם הם יזכו לתקן עצמם. עוד תירץ שם אות מא עפ"י תיקון כה דף ע: עה"פ אם תעירו ותעוררו את האהבה עד שתחפץ שאם ידחקו את הקץ יוכרח להתרבות חבלי לידה כדי למרק העוונות בזמן קצר לכן צריך להטות כלפי חסד כדי שיחיה אפשר לישראל לסבול וכו"ל שהצדיק מרוב השתוקקותו לראות בתיקון העולם עלול לטעות לדחוק השעה לזרו הקץ שהוא חיים לעולם אלא שזה באופן של להמתין את זה לכן אמר צריך להטות כלפי חסד דהיינו הוי דן לכף זכות.

לה צ"ע הלשון מדוע האדם בה' הידיעה? ועיין תורה רפב שרבינו מצוה שם להפך מכל המפרשים ללמד זכות אפילו על רשע והביאור כי המפרשים דיברו על מעשה מסויים של אדם ובוה תלוי צדיק יש לדון לזכות אפילו לא מוצא ורשע צריך לדון לחוב אפילו מוצא זכות ובינוני יש להכריע כלפי זכות אבל כל זה אם אנו מפרשים לאו דווקא האדם אלא הכוונה כל אדם אבל לפי רבינו יתפרש נפלא דייקא כל האדם שכשדנים את כל האדם לא מעשה מסויים שעשה אלא על כל האדם אם יש לו סכוי לשוב בתשובה בזה צריך לדון אפילו רשע כי בודאי יש בו איזה דבר טוב שעשה שממנו נלמד שעדין הוא קשור לאור נשמתו וע"י שנדון אותו לזכות יתחו הטוב הזה על הרע ויתן לו כח לשוב בתשובה.

לדון לכף זכות המקור הוא בצדק תשפוט כמבואר בגמרא שבועות סוף דף ל. וצ"ע כשמכריע לצד הזכות היכן הצדק כאן? והתירוץ כי מדובר דווקא בישראל שהפנימיות הוא טוב ורק היצה"ר מלביש אותו ומראהו כלפי חוץ כאילו כולו רע לכן צריך להכריע לזכות כי אליבא דאמת זו האמת ועיין בשערי תשובה ובכל המפרשים על משנה הנ"ל באבות שבאמת החשוד על עבירה אסור לדונו לכף זכות בדבר שחשוד עליו ועוד שנקרא רשע העושה כן כמבואר בגמרא סנהדרין כו.

לו כף זכות עיין קהלת יעקב שהכף בחי' מלכות והזכות בחי' רחמים דהיינו חרב המתהפכת מדינא לרחמי ונ"ל כנ"ל שתכונת המלכות לדון קשה את כל מי שמונע וחסיר בכבוד שמים לכן מי שתיקן מדת המלכות הוא בסכנה שתכונת מדינת המלכות תשלוט עליו ויתגבר בו הדינים כלפי מי שלא ממליך כראוי את הקב"ה לכן אומר התנא באבות דייקא לזה שתיקן את המלכות שיזהר לחבר לה רחמים ע"י שידו לכף זכות.

לדון לכף זכות המקור הוא בצדק תשפוט כמבואר בגמרא שבועות סוף דף ל. וצ"ע כשמכריע לצד הזכות היכן הצדק כאן? והתירוץ כי מדובר דווקא בישראל שהפנימיות הוא טוב ורק היצה"ר מלביש אותו ומראהו כלפי חוץ כאילו כולו רע לכן צריך להכריע לזכות כי אליבא דאמת זו האמת ועיין בשערי תשובה ובכל המפרשים על משנה הנ"ל באבות שבאמת החשוד על עבירה אסור לדונו לכף זכות בדבר שחשוד עליו ועוד שנקרא רשע העושה כן כמבואר בגמרא סנהדרין כו.

לז צ"ע לכאורה המילה את מיותרת וכנראה נקט לשון המשנה הנ"ל ולפי"ז מה ששינה לומר אדם ולא האדם כלשון המשנה זה בכונה לח רבינו כאן משנה מלשון המשנה באבות שעליה מדבר ועיין תוס בב"ק לח. ד"ה האדם בשם ר"ת אתם קרואים אדם אבל האדם קאי גם אגויים. וכנראה שרוצה לומר שאין כוונת חז"ל במשנה זו לכלול כר"ת גם את הגויים אלא אע"פ שכתוב האדם הכוונה אדם דהיינו לישראל דווקא. וכדמשמע בתורה רפב שהלימוד זכות הוא מצד נקודת הנשמה שיש בכל יהודי אבל מאידך כיון שמדבר כאן על חורבן העולם אולי הכוונה גם על גויים.

לט נראה לומר הרבה יותר מזה כי הלימוד זכות אינו רק מציל מחורבן שיחריבו הצדיקים את העולם אלא הוא עיקר הניגון דקדושה כנ"ל שלשה"ר הוא ניגון רע

וכן בביאור הליקוטים כתב שהיכולת לשמוע ניגון מכל אדם היא ע"י שמלמד זכות וזה לשונו – והוי דן את כל אדם לכף זכות. בצירוף זה המשנה, מבאר בכפלים לתיקון היכולת לשמוע נגינה מכל אדם שכתב לעיל וסובב בדבריו אפילו על אותם שאינם הגונים כמוב"פ, מאחר שגם אותם דן ומטה לכף זכות:

פירוש הפסוק שלא לחורבן ושיממון ברא הקב"ה את העולם אלא כדי שיהיה מיושב בבני אדם. ולפי הנזכר לעיל שניגון הוא בחי' לימוד זכות יתבאר שלא רק מחורבן העולם הגשמי צריך להזהר וגם לא רק צדיקים אלא גם כל אחד ע"י שמלמד זכות ומוצא טוב בכל אדם מתקן בזה את העולם ומיישב אותו בבני אדם כי מחזיר אותם בתשובה כמבואר בתורה רפב ואם להפך אזי ח"ו מחריבו כמבואר שם, ועל ידי ניגון נפלא כזה מתקן מלכות הש"י בעולם.

על פי הדברים הנ"ל ששתי הצפרים חיות טהורות הן מוחין דמלכות דקדושה, אומר כאן רבינו כדבר פשוט שכן הדבר להפך שכשאינן למלכות מוחין אינה לוקחת את הניגון משתי צפרים חיות, ועפ"ז מוסיף כאן רבינו לבאר מדוע היום לא מצוי כל כך חזנים שהם בחי' "יודע נגן" ואע"פ שכבר ביאר לעיל ענין המנגן הרשע מהיכן לוקח ניגונו משתי צפרים דקליפה ולא כהמנגן הכשר שלוקח משתי צפרים חיות טהורות, אבל כאן מוסיף לבאר מדוע היום קשה להיות מנגן כשר ולכן רוב העולם היום בזמן הגלות מאחר שנחרב הבית המקדש, הם בחי' מנגנים רשעים, כי הדעת בגלות ווהמלכות בנפילה בלא מוחין.

והענין הוא שכמו בבחי' התיקון ע"י הניגון זוכה למוחין ושוב עי"ז יכול לנגן יותר טוב ולהמשיך יותר מוחין ויותר דעת וחוזר חלילה כן להפך ח"ו בגלות יש ירידת הדורות גם בפרטיות שכיון שאין "יודע נגן" לכן חסר מוחין למלכות ושוב המלכות עוד יותר נופלת להמליך את הסט"א וחוזר חלילה נפילה אחר נפילה.

ובזה יתבאר מה שמקשים שעד כאן למדנו ששתי צפרים הן מוחין דמלכות וכאן מתבאר להפך שבגלל שאין מוחין למלכות א"א לקחת את הניגון משתי צפרים חיות טהורות.

והתירוץ כי החכמה והדעת הם שני דברים התלויים זה בזה ומהיכן שתתחיל יועיל גם לשני. כי רק ע"י דעת אפשר לגרום יחוד שממנו נזכה לחכמה ורק ע"י החכמה זוכים לדעת, דהיינו להתגבר על פרעה, המדמה, המפיל למוחין דקטנות, פגם הדעת.

והכל תלוי באדם שאם מתעורר עם המעט מוחין שיש לו להשתדל לנגן כפי דרגתו לעורר יחוד פנימי יזכה ליותר מוחין ויעלה מדרגה לדרגה, ואם ח"ו יבחר להפך להגרר אחר מלכות דסט"א יפול נפילה אחר נפילה.

נראה שמה שצריך להזהיר כל כך היינו דייקא את מי שתיקן בחי' המלכות שלו כי הוא דייקא קשה לו לסבול אחרים שלא ממליכים אותו ית' כראוי כי הוא בעצמו נהפך לבחי' מלכות וזוהי תכונת המלכות בחי' אש אכלה שכל מה שבא בה נהפך כמוה ולכן כלי ושצי כל מי שלא בוער להשם וכני' גבי רשב"י ובנו שיצאו מהמערה

וזו הכוונה עשה לך רב וקנה לך חבר דהיינו שאת תיקון המלכות שגם מקנה לך בעצמך מלכות תקבל עם קנה לך חבר דהיינו עם תיקון הניגון דהיינו לדעת לברר טוב מרע לראות את הטוב שבכל אחד וללמד זכות כמבואר בתורה רפב.

^מ ישעיה פרק מה (יח) כי בה אָמַר יְדֹד בֹּרָא הַשָּׁמַיִם הוּא הָאֱלֹהִים יֵצֵר הָאָרֶץ וְעָשָׂה הוּא כּוֹנֵנָה לֹא תְהוּ בְרָאָה לְשֶׁבֶת יְצָרָה אֲנִי יְדֹד וְאֵין עוֹד.

עפרש"י לא תוהו בראה כי לשבת יצרה נ"ל דקשיא ליה הרי כן בראה תוהו תחילה אלא סופו שיצר אדם מעיד על כוונת הבריאה, שכיון שיצר אדם לשבת עליה הרי שהתוהו לא היה הכוונה אלא הכי תמצ'.

הרד"ק פירש תוהו ושבת בענין פריה ורביה וקמ"ל שאם מתמעטים אין זה מכוונת הבריאה אלא בחטאם שמחריבים את העולם הפך הכוונה. אבל המלבי"ם פירש שתוהו הכוונה להחזיר העולם לקודם הבריאה כשהיתה תוהו ובוהו ושבת היינו שיהיה בה ישוב בני"א.

וביאור כל הפסוק מדוע נקט לשונות בריאה יצירה עשיה כוונה עיין מלבי"ם – (יח) כי בה אמר ה' – מביא שלשה ראיות על שיש לבטוח בה' הגם שהוא אל מסתתר כי הוא משגיח על האדם בהכרח. (ראיה א') מן בריאת העולם, הנה בעת שברא את השמים והארץ מצאנו שהשמים לא שינה במ דבר, רק כמו שנבראו בראשית הבריאה שבראם יש מאין כן נשאר ולא שינה במ דבר, כמו"ש בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ (והבריאה היא בריאת עצם הדבר יש מאין) ולא נזכר עוד שהוסיף בהם שום תיקון, אבל הארץ אחרי שנבראה עם השמים יש מאין, הוסיף בה לתקנה ולהשלימה בכל ששת ימי המעשה במה שהוציא עליה האור והרקיע שהם העננים והימים והיבשה והצומח וחי, עד שנעשית ראויה לישוב בני אדם, ומבואר שכל התקונים האלה שהוסיף בה מבריאת היבשה והצומח והחי, היה בעבור האדם שנברא אחרון לכולם שיוכל להתקיים עליה, כי לא היה אפשר קיומו אם היתה הארץ נשארה תוהו ובוהו כמו שהיתה בראשית הבריאה, (וידוע ההבדל בין בריאה יצירה עשיה, בריאה היא ראשית הבריאה יש מאין, ויצירה היא תיקון הצורה המתדבקת, ועשיה היא גמר צורתו וכונן הוא הגמר האחרון) וז"ש הנה ה' בורא השמים – ר"ל השמים לא נוצרו ונעשו רק נבראו, כי כמו שנבראו יש מאין כן נשאר ולא נוצר בהם צורה ונעשה בהם גמר התיקון, כי לא מצאנו במ"ב רק שברא השמים, אבל הוא האלהים – (ר"ל הכחות הרבות שהשפיע על המציאות) אשר הוא יצר הארץ ועשה הוא כוונה – כי בארץ מלבד הבריאה הראשונה יצר – אותה אח"כ בצורתה, ע"י שאמר יקו המים ותראה היבשה, ואח"כ עשה – ע"י שברא עליה עשב ודשא, ואח"כ כוונה – וגמר את הכל מבריאת החי עד האדם, ומזה מבואר כי לא תוהו בראה – לא רצה שתשאר תוהו כמו בתחלת בריאתה שהיתה הארץ תוהו, כי אז היה די הבריאה לבד, ולא היה צריך היצירה והעשיה שהם התקונים שהוסיף בה, רק לשבת יצרה – מה שיצרה והוסיף לתקן צורתה זה מעיד שעקר כונתו היה לשבת שיהיה עליה ישוב בני אדם, ומבואר איך השגיח על הארץ ביחוד בתקונה לצורך הישוב ולתועלת ב"א שימצאו בה כל חיות ידם, ומזה מבואר כי אני ה' ואין עוד – ואני המשגיח גם בארץ מתחת:

ועיין לעיל בענין החוט של חסד שנוקק מי שאין לימודו לישמה הכי נמי שגם בזה קשה שאדם מעצמו יצליח להתגבר על כל הקשיים בזה אבל ע"י שלומד בלילה זוכה לסייעתא דשמיא וחוט של חסד והעיקר להתחזק ברצון אמיתי לזכות לניגון (כל מיני ניגון) לשם שמים.

ובשביל זה בגלל שהיום בגלות^{מא} נפלה המלכות דקדושה ואין דעת להמשיך לה מוחין לכן מרגלא בפומא דאינשי^{מב} רגיל בפי הבריות^{מג} עכשו לומר, שהחזנים הם שוטים^{מד}, ואינם פני דעה^{מה} דהיינו שהם בעלי מוחין דקטנות ולכן אין להם הרגשה במציאות הקב"ה^{מו}, לפי רבינו משמע שרובא דעלמא כך אלא שנאמר על החזנים כיון שהם אלו שתפקידם לעורר לתשובה ע"י הניגון, והטעם כי אנו בגלות ועיקר הגלות היא גלות הדעת(לק"ה^{מי}) לכן היום לחזנים דהיינו רובא דעלמא^{מז} אין דעת. פי עכשו מלכות דקדושה הכוונה בכלליות למלכותו של הקב"ה בעולם שהעולם ימליכו אותו, ובפרטיות מלכות כל אדם על מדותיו להמליך בהן את הקב"ה, היום זה בגלות^{מט} שרוב העולם

^{כא} עיין בהקדמה ע"פ ל"ה ע"ת ה' ופע"ח ק"ש שבזמן הגלות כיון שזו"ן נתרחקו מאבא ואמא לכן היחוד התדיר שממנו שרש קול הניגון הוא רק יחוד חיצון כי אין לו אתערותא דלתתא כראוי, ולכן הקול היוצא משם הוא רק בבחי' נשמות מלאכים ולא נשמות ישראל ולכן עד שהוא מגיע לעולם הזה קולו חלש מאד ואינו אלא התנוצצות בעלמא בלב לכן מעטים הם היודעים לנגן כראוי, דהיינו לברר את הקול הזה מכל קולות ההבא המתעוררים כנגדו ולהחזירו בניגון למעלה ליחוד יחוד פנימי להוליד נשמות ישראל לבנין המלכות.

^{כב} צ"ע שבדרך כלל פומא דאנשי הכוונה לרוב העולם, וא"כ קשה דמשמע שרוב העולם מבינים שהיום החזנים שוטים ואילו המציאות היום להפך רוב העולם בעצמם חזנים שוטים ונודים אחר החזנים השוטים ומעריצים אותם (ובפרט במדינה של תאות הממון כידוע ונ"ל למה דווקא שם כיון שגם הממון וגם הניגון באים ממקום גבוה מאד עיין תורה סט משמע שבני חיי ומוזני שרשם אחד וגבוה מאד) ועיין תורה סד תנינא שהעשירים משוגעים כי העשירות מנפילת העשירות של הנביאים והנביא נראה כמשתתף לכן אינתבי מתורגם אשתי ואצלם נעשה שגוען ממש ולפי"ז הניגון שהוא בחי' נבואה כמבואר כאן שרשו במקום יניקת הנביאים

מה שמתבאר דברי העולם בדברי רבינו עיין מזה מעב"נ ב סב שכן מבואר בשיחות הר"ן רד
^{כג} שיחות מוהר"ן אות - צב ודע שהדבורים שמדברים ברבים, כל מה שהעולם הם רבים יותר הדבורים נמתקים ביותר. וזה בחינת של "דהינו דאמרי אינשי" (קצה). שהם דבורים של גויים ואחר כך כשבאו בתוך ישראל שנדברו ביניהם על ידי זה נמתקו ונעשו מהם דברים עליונים. וזה בחינת מי הים שהם מלוחים ואי אפשר לשתותם וכשהולכים דרך הרים של חול על ידי זה נמתקים כי החול ממתק המים ואזי ראויין לשתות (ולא באר יותר):

^{כד} שוטים - בגמ' מבואר גדר שוטה שמאבד מה שנתנים לו ואולי כיון שאמרו חז"ל עה"פ כבד את ה' מהונך א"ת מהונך אלא מגרוך עיין פרש"י שם בשם הפסיקתא שכתב אם יש לך קול ערב וכו' לכן חזן היינו שקולו ערב אם לא מכבד בו את ה' הוא שוטה שמאבד מה שנתנו לו. ובעומק יותר מה גמ' אדם רומז לדעת שנתנו לו הוא בוחר ברוח שטות וגם הו"ן מובא שרומז לעצם האדם כי הו"ן אות ראשונה של נפש ואמצעיית של רוח ואחרונה של נשמה. רומז לבחירה שקיבל ומאבד אותה להגרר אחר הבלים.
עיין ספר קול מבשר שכתב שמעתי בשם הגה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא ז"ע, משום מה אומרים העולם בדרך הלצה, א חזן איז א נער (החזן הוא טיפש), ואמר, כי עולם הניגון קרוב וסמוך לעולם התשובה. ואם החזן המנגן, עומד קרוב לעולם התשובה ואינו שב - הוא באמת טיפש. ע"כ.

ובאמת שיחת ת"ח ואפילו דרך הלצה צריכה לימוד ואולי אפ"ל עומק כוונתו כי קרוב ורחוק ברוחניות הכוונה שקרוב הדבר לחזור בתשובה למי שבקי בחכמת הניגון שהרי אם רק יכווין ליבו לשמים אזי הניגון עצמו שמנגן כבר ימשוך אותו לתשובה אבל הוא בטפשותו מנגן ומכווין להתפאר בקולו.

ונ"ל הביאור כנ"ל כי עולם התשובה היא הבינה שמשם הקול התדיר הנ"ל הקורא שובו בני אדם, והמנגן צריך לברר ולהמשך אחר הקול הזה לבררו בניגונו מכל קולות ההבא והסט"א המתעוררות נגדו. נמצא שכל כח הניגון הוא מכח הקול הבא מעולם התשובה וכמבואר בלק"ה ע"ת ה' הנ"ל שגם הרשעים שעובדים ע"ז זה מכח התעוררות הרגשת חסרון הבאה משם ורק כיון שלא רוצים לוותר על תאוותיהם מחפשים למלא חסרונם בעבודה זרה וזה כוונת הפסוק בכל מקום מוקטר ומוגש לשמי דיינו שבעצם בפנמייתם מחפשים אותי אבל כיון שקשורים לרע עובדים ע"ז, והכי נמי המנגן הרשע נמשך בניגונו אחר קול ההבא של הסט"א במקום אחר קול הישר של הש"י הקורא לו מעולם התשובה. אבל מי שהוא בן חורין מתאוותיו הוא מנגן כשר מברר הקול הישר ונמשך אחריו לעולם התשובה.

^{כה} עיין בתורה קצד שעל כן מתפארים בקולם במקום להמליך על ידו את הקב"ה וזה לשונו שם - מי שרוצה בבוד הוא שוטה... וכו'... כי עקר הכבוד הוא רק מהדבור, כי איבר מהאדם כגון יד אינה יכולה לחלק לו כבוד... והדבור הוא היכל המלך, פי "היכל" גימטריא "אדני", בחינת הדבור, כמו שכתוב (תהלים נ"א) "אדני שפתי תפתח" (עיין תקון י"ח): אם כן רוצה לקבל כבוד בהיכל המלך, ואין בוין גדול מזה, כידוע בחוש, שבו דאי יתבייש העבד מאד קשיחלקו לו כבוד גדול לפני המלך, כנ"ל בפמ"ש הנ"ל:

^{כו} כי ההרגשה במציאות הקב"ה היא הבטוי של דעת עד שמי שיש לו דעת אמת אפילו מעט כבר בטל ממנו היצירה הגשמי כמבואר בתורה עב, והביאור בזה על פי האריז"ל מבואר שהדעת מחבר בין החכמה והבינה ועי"ז האדם יודע בשכלו את מציאות הקב"ה ומבין את שפלותו וכיצד צריך במדותיו להתנהג לפי זה, ועוד הדעת גם מחבר את השכל הזה למדות שבלב דהיינו שתייהיה לו התפעלות מידיעה זו ויבוא ליראה ואהבה וכלמדות דהיינו הרגשה במציאות הקב"ה, ובהז מדרגת הצדיקים עד כמה מרגיש ומתפעל מידיעה זו.

^{כז} נתבאר באריכות בלק"ה אפטרופוס ג' על תורה זו ונתבאר לעיל בהקדמה שברוחניות גלות הדעת והדיבור נגרם תמיד ע"י בחי' פרעה שאחזיתו במיצר הגרון לעשותו בחי' ארץ מצרים ע"י שמפיל את האדם למוחין דקטנות שע"י שזה פגם וגלות הדעת למנוע אותו מדיבור וניגון קדוש.

^{כח} שהרי ניגון במוכן העמוק שבו הוא כל סוד הבחירה ובאמת רוב העולם הם שוטים, וזה ניכר אצל החזנים כי בניגונם היו צריכים לחזור ולהחזיר את כל השומע אותם בתשובה והיום להפך העולם נמשך אחר הניגון להבלי עוה"ז.

^{כט} בגלות - עיין בהקדמה מה שהבאתי מלק"ה ע"ת ה' עפ"י הפע"ח לבאר החילוק בין המוחין שהיו בזמן הבית למוחין שיש היום שאז גם התדיר היה יחוד פנימי והיום התדיר הוא רק חיצוני לכן היום הקול הישר הוא חלש מאד לכן יותר קשה לברר אותו ע"י הניגון.

הולכים אחר יצרם וממליכים אותו ואת מנהגי הגויים ואפילו היראים לא ממליכים אותו ית' בשלימותי בכל מדותיהם. **וְעַל פֶּן הַנְּגִינָה שְׁהִיא נִמְשַׁכֶּת מֵאַתֵּר דְּנִבְיָאִים מִבְּחִינַת מוֹחִין וְדַעַת דְּמַלְכוּת דְּקַדְשָׁה**, כפי שנתבאר בהקדמה סוד הניגון – שיש קול ה' היוצא מיחוד חיצוני ותמידי של חו"ב שהן בחי' שתי הצפרים העליונות שהוא אתר דנביאים והן המוחין של שתי הצפרים התחתונות שהן בחי' הכרובים. ומי ש"יודע" נגן יודע דייקא דהינו שיש לו דעת¹ הוא מצליח בניגונו לבררו ולהחזיר אותו בניגון קדוש למעלה לעורר יחוד פנימי שם, שממנו נולדים נשמות ישראל, שהם מוחין דמלכות דקדושה, שע"ז מתחברים הכרובים **וְעַכְשָׁו שְׁהַמְלָכוֹת בְּגָלוֹת**, הקול היוצא מיחוד התדיר הוא חלש וקשה יותר לבררו בניגון וגם הדעת בגלות שמיצר הגרון הוא בחי' גלות מצרים שפרעה יונק מהקול ולא נותן לבררו לניגון דקדושה (לק"ה אפוטרופוס ג) **וְעַל פֶּן הַנְּגִינָה נִפְגָּמַת, וְעַל פֶּן הַחֲזָנִים הֵם בְּלֹא דַעַת**² וכיון שאין להם דעת גם אין להם כח לקבל נגינתם מהצפרי דעה דקדושה אלא מצפרים דסט"א שאין להם דעת כמבואר בעץ חיים שלסט"א אין דעת, פי בגלל הגלות אין להם פח עכשו להמשיך הנגינה משרשה שבקדשה, שהוא בחינת מוחין ודעת של מלכות דקדשה, פנ"ל.

אָבֵל לְעֵתִיד כְּשִׁיבֹא מִשִּׁיחַ וְיַעֲוֹרֵר אֶת כָּל הָעוֹלָם לְתִשׁוּבָה שְׁלִימָה וְיִכְנִיס בָּהֶם דַּעַת גְּדוֹל שְׁיִתְעַלֶּה מַלְכוּת דְּקַדְשָׁה, וְיִהְיֶה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ³, **אֲזִי תִתְעַלֶּה וְתִשְׁלַם הַנְּגִינָה בְּבְחִינַת דַּעַת דְּמַלְכוּת דְּקַדְשָׁה, שְׁמִשָּׁם נִמְשַׁכֶּת הַנְּגִינָה פְּנ"ל**. כי הנגינה נמשכת משתי צפורים חיות טהורות שהן בנין המלכות כנ"ל ולעיל ביאר שעל כן מכח הנגינה אפשר להמליך את הקב"ה וכאן מבאר שגם להפך מכח תיקון המלכות זוכים לדעת לנגן כראוי.

וְזֶהוּ לִזְהָ רִמְזוּ דוֹד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים מ"ז^ד): "כִּי מֶלֶךְ כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִים, זְמִירוֹ מִשְׁפִּיל". כִּי אֲזִי בְּשִׁיחָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ וְיִתְעַלֶּה מַלְכוּת דְּקַדְשָׁה, אֲזִי: "זְמִירוֹ

ולזה צריך להשתוקק ולבכות הרבה בחצות קודם שלומד גמרא ומכח הרגשת חסרון הבית והיחוד הפנימי והארת האמת שהפסדנו בעוונותינו ע"ז אח"כ בעסק התורה שהוא בסוד הניגון נזכה ליותר סיעתא דשמיא דהינו לחוט של חסד ונזכה לעורר יחוד הפנימי ולמוחין של בחי' כאילו נבנה הבית כמובא כי מי שיש בו דעה כאילו נבנה הבית וכו'.

¹ בידוע שממליכים גם רופאים וחכמי המדע וכל מי שנדמה שיש לו איזה חכמה וכח אע"פ שאינו מכח הביטול הגמור לחכמת התורה. ואפילו יראים הנגררים אחר תאות היינו שממליכים את תאות האכילה ושאר תאוות. ואפילו קנאת ה' צבקות יש הרבה שנפלה אצלם לבעס ושנאה ולא לשם שמים גרידא, כי היום בגלות, קשה מאד לכווין לשם שמים בשלימות.

² הכוונה דעת לקשור עצמו אל קול ה', ודעת לכוין בניגונו לחבר את חו"ב למעלה, ודעת לכוין בכל זה עמ"נ לזכות למוחין שעל ידם יוכל להמליך את הקב"ה.

³ כנ"ל שמבואר בע"ח שצפרים דקליפה אין להן דעת כי לסט"א אין חב"ד אלא רק חכמה ובינה. כי הדעת מיוחד את חו"ב ליחוד פנימי שזה עיקר סוד הניגון שלעורר יחוד פנימי שהוא בנין המלכות כנ"ל בהקדמה ועוד גם כי דעת היא המביא את מה שיודע לידי מעשה והם להפך וכמבואר גם בתורה יט תנינא.

⁴ זכריה פרק יד (ט) וְהָיָה יְדוֹד לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִי יְדוֹד אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד:

רד"ק - (ט) והיה ה' למלך - כשיראו הגוים הבאים על ירושלם אלה הנפלאות הנזכרות יכירו כי ה' הוא המולך על כל הארץ ומשיגה בתחתונים ועושה בהם כרצונו והטבעים הופך לעשות רצון יראיו כי הכל מעשה ידיו. ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד - שיכירו כי ה' אחד ואין אלוה מבלעדו וכן שמו יהיה אחד שלא יזכרו בשם אלוה אחר בעולם אלא שמו לבדו יזכרו כמו שכתוב למעלה והיה ביום ההוא נאם ה' צבאות אכרית את שמות העצבים מן הארץ ולא יזכרו עוד והחכם ר' אברהם בן עזרא ז"ל פירשו בשם המפורש שהוא שם בן ארבע אותיות וכן כתב ושמו אחד הוא השם הנכבד הנודע על ידי משה רבינו עליו השלום ויקרא אז בפי הכל ככתבתו וכן החכם הגדול הר"ר משה ז"ל פירשו בשם המפורש כי כל השמות המיוחסים לאל יתברך הם שמות נגזרים אם לפי יחס הפעולות אליו או לפי הישרה לשלמותו וכאשר רבו אלה השמות הנגזרים חשבו קצת בני אדם שיש ליי' יתברך תארים רבים כמספר הפעולות אשר נגזרו השמות מהם ולזה ייעד בהגיע לבני אדם השגה שתתיר מהם זה הספק ואמר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד ר"ל שכמו שהוא אחד כן יקרא אז בשם אחד לבד והוא המורה על העצם לבד לא שהוא נגזר וכן ת"י ותתגלי מלכותא דה' וגו'.

⁵ עיין לק"ה אפוטרופוס ג' השייך לתורה זו שתיקון הנגינה דהיינו תיקון המלכות היא לעשות דיבור לקול, ומלכות פה היא בחי' אמונה כידוע ועיין תורה סב (אות ג) וְעָקַר שְׁלֵמוֹת וְקִשּׁוּטֵי אֲמוֹנָה, הֵינּוּ לְקֶרֶב דְּקָא הַמְרַחֲקִים, בְּחִינַת (צְפִינָה ג): "לְקָרָא בְּשֵׁם ה'", אֶפְלוּ עֲבוּרֵי קְרָבוֹ לְאֲמוֹנוֹת יִשְׂרָאֵל, וְלַעֲבָדוֹ שָׁכַם אֶחָד: וכו' (ובאות ד' שם) וְזֶה בְּחִינַת (שֵׁם בְּצִפְנִיחָה): "אֲזַ אֶחָפֵךְ אֶל הָעַמִּים שְׁפָה בְרוּרָה". שְׁפָה בְרוּרָה, הֵינּוּ הַדְּבֹר שֶׁנִּתְבָּרַר מִפְּיָיִהוּם, הוּא הוֹפֵךְ אֶת עֲצֻמוֹ אֶל הָעַמִּים, כְּדִי לְלַקֵּט מֵהֶם שְׂאֵרֵי גִיצוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה. וְאִזּוּ נִתְקַנְּוּ: "לְקָרָא בְּשֵׁם ה'", שִׁדְבִּקוּ בְּשֵׁם הַמְּאֻמָּנָת יִשְׂרָאֵל: ע"כ. וזה בעצמו בחי' תיקון הנגינה שלעתיד לבוא דהיינו תיקון הדיבור ותיקון האמונה עד כדי שכל העולם ידברו רק מאמונה וכבוד שמים וכולם יעשו דיבור לקול השתי צפרים ועי"ז יחברו את הכרובים זה לזה ואז ידברו שפה ברורה שהיא מכח השפעת הנבואה.

⁶ תהילים פרק מז (ז) זְמִירוֹ אֱלֹהִים זְמִירוֹ זְמִירוֹ לְמִלְכֵנוּ זְמִירוֹ: (ח) כִּי מֶלֶךְ כָּל הָאָרֶץ אֱלֹהִים זְמִירוֹ מִשְׁפִּיל:

מִשְׁכִּיל", הֵינּוּ שֶׁהַחֲזָנִים הַמְזַמְרִים יְהִיוּ בְּדַעַת וּבְשִׁכְלֵי. עַל יְדֵי שְׂוִיתָעֵלָה מַלְכוּת דְּקִדְשָׁהּ, וַיִּקְבְּלוּ הַנְּגִינָה מִשְׂרָשָׁה שְׁבִקְדָשָׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת דַּעַת וּמַחֲזִין שֶׁל מַלְכוּת דְּקִדְשָׁה פִּנְ"ל: כִּי לַעֲתִיד יִהְיֶה הַיְחוד הַתְּדִיר גַּם פְּנִימִי וּזוּ"ן יִהְיֶה לָהֶם תְּמִיד מוֹחֵץ גְּדוּלִים מִמִּילָא ע"י נִיגוֹן שֶׁהוּא לַעוֹרֵר יְחוד נוֹסֵף בְּחוּ"ב יִזְכּוּ לְמוֹחֵץ נִפְלָאִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר שְׁעִי"ז יִזְכּוּ לְדַבִּיקוֹת נִפְלָאָה.

שִׁיבָה לְעֵיל.

וְזָהוּ מַה שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל שֶׁעַל יְדֵי לִימוּד תּוֹרָה שְׁבַע"פ בְּלֵילָה זוֹכָה לַחוּט שֶׁל חֶסֶד הַמְצִילוֹ מִפְּגָם הַשְּׁלָא לְשִׁמָּה זֶה רִמּוּז בַּפְּסוּק: "כִּי גָדַל מֵעַל שָׁמַיִם חֶסְדְּךָ" (תְּהִלִּים ק"ח"ג). כִּי "שָׁמַיִם" הוּא בְּחִינַת קוֹל דֵּהֵינּוּ שֶׁהַמִּילָה שְׁמַיִם רִמּוּז לְקוֹלֵיט הַנִּיגוֹן דְּקִדְוֶשָׁה שֶׁהוּא קוֹל הַשֵּׁם ית' הַקּוֹרָא לְשׁוּב אֵלָיו, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב בְּתַפִּילַת מוֹסֵף שֶׁל רֵאשׁ הַשְּׁנַה"ס: "מִשְׁמַיִם הַשְּׁמַעֲנִי קוֹלְךָ" הַנוֹסֵחַ שֵׁם "מִן הַשְּׁמַיִם הַשְּׁמַעֲתָם קוֹלְךָ" וּמֵתָאֵר שֵׁם אֵת מַעֲמַד מֵתָן תּוֹרָה בְּהַר סִינַי, כִּי קוֹל ה' בְּמֵתָן תּוֹרָה הוּא הַנִּיגוֹן הַקְּדוֹשׁ שֶׁרֶשׁ כֹּל הַתּוֹרָה כְּמִבּוֹאֵר בְּגַמ' שְׁבַסִּינִי נִגְלָה לָהֶם כְּזִקְסִיא, אֵלָּא שְׁבַסִּינִי שֶׁפְּסָקָה זֶהמַתֵּם זָכוּ לְקוֹל הַזֶּה בַּעֲצֻמוֹ בְּלֹא שׁוּם סַפְקָא. אֲבָל אֲנִי אַחַר הַחֲטָא וּבִגְלוֹת כְּשִׁלּוּמֵדִים תּוֹרָה שׁוֹמְעִים קוֹל מַעוֹרֵב שְׁצַרִּיכִים לְבַרְרוֹ וּלְהַחֲזִירוֹ בְּנִיגוֹן לַעוֹרֵר יְחוד עֲלִיּוֹן, וְלַדַּעַת לְבַרְרוֹ זֶה ע"י לִימוּד תּוֹרָה לִישְׁמָה אֲבָל כְּשִׁלּוּמֵד שֶׁלֹּא לִישְׁמָה נִצְרָךְ לַחוּט שֶׁל חֶסֶד שִׁיגָן עֲלָיו שֶׁלֹּא יִבְלַע אוֹתוֹ הַנְּחַשׁ לְהַפִּילוֹ מִשְׁלָא לִישְׁמָה לְהִיּוֹת מִבְּזָה חֲכָמִים, וְיִסִּיעַ בַּעֲדוֹ שְׁמֵתוֹךְ שֶׁלֹּא לִישְׁמָה יִבּוֹא לְלִימוּד לִישְׁמָה. וְהַפְּסוּק הַנ"ל כִּי גְדוּל מֵעַל שְׁמַיִם חֶסֶדְךָ רִמּוּז שִׁישׁ חֶסֶד ה' שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִקּוֹל הַנ"ל דֵּהֵינּוּ שְׁאֵע"פ שֶׁהַקּוֹל פְּגוּם אֲצִלְיֵנוּ וּמַעוֹרֵב חֶסְדוֹ ית' גּוֹבֵר לְסִיעַ לָנוּ לְשִׁמּוֹר אוֹתָנוּ מִהַנְּחַשׁ וּלְבּוֹא לְלִימוּד שֶׁעַל יְדוֹ נִתְקַן אֵת הַקּוֹל דֵּהֵינּוּ שְׁנִדַּע לְבַרְרוֹ כְּרֵאָוִי לְהַעֲלוֹתוֹ בְּנִיגוֹן לַעוֹרֵר יְחוד עֲלִיּוֹן כִּי עַל יְדֵי הַחֶסֶד, הֵינּוּ בְּחִינַת חוּט שֶׁל חֶסֶד, הַנְּמַשְׁךְ עַל-יְדֵי שְׁלּוּמֵד תּוֹרָה בְּלִילָה עַל יְדֵי זֶה נִתְתַּקֵּן הַקּוֹל פִּנְ"ל דֵּהֵינּוּ שְׁלּוּמֵד לְבַרְרוֹ מֵתוֹךְ כֶּךָ קוֹלוֹת הַהִבְרָא הַמַּתְעוֹרְרִים כְּנִגְדוֹ. וְזָהוּ: "כִּי גָדַל מֵעַל שָׁמַיִם חֶסְדְּךָ" פִּנְ"ל שֶׁהַחוּט שֶׁל חֶסֶד מוֹעִיל גַּם אֲצֵל מִי שֶׁהַקּוֹל אֲצֵלוֹ פְּגוּם וּמַעוֹרֵב: (ט) עֵיין פְּסָחִים נ: 10 שֵׁם בְּגַמ' מִבּוֹאֵר שֶׁהַפְּסוּק הַזֶּה מְדַבֵּר בְּמִי שְׁלּוּמֵד

¹⁰ עֵיין מַעֲבָ"נ ב טא מַקְשָׁה שֶׁלְעֵיל נִתְבָּאֵר שְׁע"י הַנִּיגוֹן זוֹכִים לְתִיקוֹן הַמַּלְכוּת דֵּהֵינּוּ לְהַשְׁפִּיעַ לָה דַּעַת וְאֵילוֹ כֵּאֵן מִתְבָּאֵר לְהַפְךָ שְׁע"י שִׁיחָה לְמַלְכוּת דַּעַת רַק אִז נוֹכַח לְנִיגוֹן וְתִרְצֵן שְׁע"י הַצְּדִיקִים שׁוֹזְכִים לְנִיגוֹן הַקְּדוֹשׁ וּמִתְקַנִּים עַל יְדוֹ אֵת הַמַּלְכוּת עֵי"ז זְמִירוֹ מִשְׁכִּיל דֵּהֵינּוּ הַחֲזוֹנִים יְכוּלִים לְנַגֵּן בְּדַעַת נִמְצָא הַפְּסוּק מִתְפַּרֵּשׁ גַּם שְׁע"י כִּי מֶלֶךְ כֹּל הָאָרֶץ עֵי"ז זְמִירוֹ מִשְׁכִּיל וְגַם ע"י זְמִירוֹ מִשְׁכִּיל עֵי"ז כִּי מֶלֶךְ כֹּל הָאָרֶץ.
¹¹ ע"פ הַמִּבּוֹאֵר בְּהַקְדָּמָה ע"פ פַּע"ח כּוֹנֵת ק"ש מִבּוֹאֵר שֵׁם שְׁבּוּמָן הַבֵּית אִזוֹ זוּ"ן יְהִיוּ לְמַעְלָה בְּחוּ"ב וְאִזוֹ הַיְחוד הַתְּדִיר יִהְיֶה פְּנִימִי וְתִמִּיד יִהְיֶה בְּחִי' הוֹלְדַת נִשְׁמוֹת שֶׁלפ"ו מוֹבֵן שֶׁהַקּוֹל ה' הַיּוֹצֵא מִשֵּׁם יִהְיֶה תְּמִיד חוֹק בְּאוֹפֵן שְׁתִּמִּיד יִהְיֶה לְמַלְכוּת מוֹחֵץ וְהַנִּיגוֹן שִׁיעֵלָה עֵי"ז יִהְיֶה נִיגוֹן קְדוֹשׁ לְהוֹסִיף עוֹד מוֹחֵץ עַד כַּדִּי דְבִיקוֹת מִמֶּשׁ.

¹² תְּהִלִּים פֶּרֶק קח (ה) כִּי גָדַל מֵעַל שָׁמַיִם חֶסְדְּךָ וְעַד שְׁחִיקִים אֲמַתָּךְ: פֶּרֶש"י – וְכַתוּב אַחַד אוֹמֵר (תְּהִלִּים נ"ז) עַד שְׁמַיִם פִּירְשׁוּ רְבוּתֵינוּ כֵּאֵן בַּעוֹשֵׁן לְשִׁמָּה כֵּאֵן בַּעוֹשֵׁן שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה:
מִצְדוּת דוּד – (ה) מֵעַל שְׁמַיִם – חֶסֶדְךָ עוֹלָה מֵעַל הַשְּׁמַיִם ר"ל יוֹתֵר גְּדוּלָה מֵעֵרֶךְ גְּבַהוּת שְׁמַיִם. אֲמַתָּךְ – אֲמַתַּת הַבְּטַחְתָּךְ גְּדוּלָה כַּעֲרֵךְ גְּבַהוּת הַשְּׁחִיקִים:

¹³ "שְׁמַיִם" הוּא בְּחִינַת קוֹל. וְסוּד הַעֲנִין הוּא כִּי "שְׁמַיִם" הוּא "אֵשׁ וְיָם" (חִגִּיגָה יב), וְ"קוֹל" הוּא גַּם כֵּן אֵשׁ וְיָם, כִּי יֵשׁ בּוֹ חֲמִימוֹת ("אֵשׁ") וְלַחוּת ("יָם"), כִּידוּעַ.

¹⁴ מוֹסֵף רֵאשׁ הַשְּׁנָה – בַּפְּסוּקֵי הַשּׁוֹפְרוֹת – אֲתָה נִגְלִיתָ בְּעֵנָן בְּקוֹדֶךָ עַל עַם קְדוֹשְׁךָ לְדַבֵּר עִמָּם. מִן הַשְּׁמַיִם הַשְּׁמַעֲתָם קוֹלְךָ, וְנִגְלִיתָ עֲלֵיהֶם בְּעַרְפְּלֵי טָהָר. גַּם כֹּל הָעוֹלָם כְּלוּל מִפְּנֵיךָ, וּבְרִיּוֹת בְּרָאשִׁית חֲרָדוֹ מִמֶּךָ, בְּהַגְלוֹתְךָ מִלְּכַנּוֹ עַל הָרַם סִינַי: לְלִמּוּד לְעַמְּךָ תּוֹרָה וּמִצְוֹת. וְתִשְׁמַעֲנֵם אֵת הוֹד קוֹלְךָ, וְדַבְּרוּת קְדוֹשׁ מִלְּהַבּוֹת אֵשׁ. בְּקוֹלוֹת וּבְרָקִים עֲלֵיהֶם נִגְלִיתָ, וּבְקוֹל שׁוֹפֵר עֲלֵיהֶם הוֹפַעְתָּ. כְּפָתוֹב בְּתוֹרָתְךָ, וְיָהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיּוֹת הַבְּקָר, וְיָהִי קוֹלוֹת וּבְרָקִים וְעֵנָן כְּבֵד עַל הָהָר, וְקוֹל שׁוֹפֵר חוֹק מֵאֵד, וְיִחַרְד כֹּל הָעָם אֲשֶׁר בְּפָנֶיךָ:

¹⁵ מִשְׁמַיִם הַשְּׁמַעַת קוֹלְךָ נ"ל הַפִּי שְׁמַיִם בְּחִי' תְּפָאֵרַת מִשֵּׁם הַשְּׁמַעַת אֵת קוֹלְךָ קוֹל ה' מִיְחוד הַפְּנִימִי שֶׁל חו"ב שְׁע"י כֹּל הַמַּטְיָ יְמֵי סְפִירָה וְאַתְעוֹרוֹת דִּלְתָתָא הַנִּפְלָאָה שֶׁהִכִּינוּ נַעֲשָׂה יְחוד פְּנִימִי הַמוֹלִיד נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שְׁעִי"ז נִשְׁמַע הַקּוֹל בְּחוּק גְּדוּל עַד שֶׁפָּרַחָה נִשְׁמַתָּם מִהִירָאָה שֶׁנִּפְלָה עֲלֵיהֶם מִהַקּוֹל הַזֶּה. וְהַקְּבָ"ה הוֹרִיד עֲלֵיהֶם טַל תְּחוּיָה אוֹלֵי בְּחִי' אִיזָה גְּשַׁמִּיּוֹת מִהַתּוֹרָה שֶׁל הַלּוּמֵדִים שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה שִׁיחּוֹר וְיִקְשׁוֹר נִשְׁמַתָּם לַגּוֹף.

¹⁶ עֵיין כְּלָבוּ עַל הַהַגְדָּה אֵילוֹ הַבִּיאָנוּ לְהַר סִינַי וְלֹא נָתַן לָנוּ אֵת הַתּוֹרָה שְׁכִיּוֹן שֶׁפְּסָקָה זֶהמַתֵּם בְּקִרְבָּתָם לְהַר נִתְבַטַּל הַסַּפֵּק מִלִּיבָם וְכו' עֵי"ש.

¹⁷ פְּסָחִים נ: – רַבָּא רַמִּי כְּתִיב כִּי גְדַל עַד שְׁמַיִם חֶסֶדְךָ וְכַתִּיב כִּי גְדַל מֵעַל שְׁמַיִם חֶסֶדְךָ הַא כִּי־צַד כֵּאֵן בַּעוֹשֵׁן לְשִׁמָּה וְכֵאֵן בַּעוֹשֵׁן שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה וְכוּדְרַב יְהוּדָה דְּאִמַר רַב יְהוּדָה אִמַר רַב לְעוֹלָם יַעֲטוּק אָדָם בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה שְׁמֵתוֹךְ שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה בֹּא לְשִׁמָּה:

תורה לשמה עולה זכות תורתו למעלה מהשמים¹⁰ ואילו הלומד תורה שלא לשמה עולה רק עד השמים ולפ"ז נראה כוונת הפסוק כאן שהחוט של חסד מעלה את הלימוד שלו בלילה כאילו לומד לשמה. ואע"פ שיש חילוק גדול בין לשמה לשלא לשמה כמבואר גם בתורה קנט ששלא לשמה אינו עולה למעלה, אבל כיון שמועיל לענין תיקון הגרון וברור המדמה שידע לברר טוב מרע בכל מקום עד שיוכל לשמוע ניגון ממנגן רשע כי נמשך לבו אחר הטוב בכל מקום, מבחינה זו הלימוד הזה הוא כאילו לומד לשמה. ועיין זוהר ויחי רי"ט¹⁰.

עוד מוסיף כאן רבינו עפ"י מה שנתבאר לעיל שהשתי צפריים דקדשה, שמושם הנבואה נמשכת, הם בנין מלכות דקדשה כי מכח הקול היוצא מהם אפשר להתגבר להמליך את הקב"ה וכשעושה רצונו של מקום על ידי זה מחבר הכרובים זה לזה ואזי נשפעת הנבואה, ועל פן דהיינו על פי זה יש לבאר מדוע העמדת מלך היה על-פי נבואה,¹⁰ ככל מלכות בית דוד שהיה על-פי נבואה¹⁰. כי תיקון מוחין למלכות שזה בנין המלכות הוא ממקום שיונקים הנביאים לכן תמיד בכל תיקון מלכות יחד עם המוחין למלכות יוצאת נבואה המודיעה על כך והנבואה נמשכת מן הפרובים שהם בחינת שתי צפריים הנ"ל¹⁰, כבר דובר בזה לעיל אבל כאן זה כתוב מפורש שהכרובים הם בחי' שתי הצפריים אע"פ שהצפריים הם תמיד ביחוד פנים בפנים ואילו הכרובים יחודם תלוי

¹⁰ וא"כ קשה הרי הוא לא נצרך לחוט של חסד ולמה רבינו מפרש שבפסוק הזה דווקא רמוז החוט של חסד ועיין מעב"נ א לו שביאר שכאן מדובר בחוט של חסד שהוא הסייע של הצדיקים הלומדים לישמה דהיינו המקור לחוט של חסד שלנו

¹⁰ זהר ח"א דף רט. – תאנא ארבע סמכין ומינין, וחד דיוקנא דגופא בדידיה, מתלבשא ביה בחדוותא, ויתיבת בההוא מדורא דגן עדן דלתתא עד זמנא דאתגור עלה לבתר כרווא קרי. ועמודא דתלת גוויני אודמן, וההוא עמודא אתקרי מכון הר ציון, דכתיב (ישעיה ד ה) וברא יהוה על כל מכון הר ציון ועל מקראיה עני יומם ועשן וגו', סלקא בההוא עמודא לפתחא דצדק, דציון וירושלם ביה. אי זכי לסלקא יתיר טב חולקיה וערביה, לאתדבקא בגו גופא דמלכא, ואי לא זכי לסלקא יתיר, כתיב (שם ג) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו, ואי זכי לסלקא יתיר זכאה הוא דוכי ליקרא דמלכא, ולא תערנא בעדונא עלאה, דלעילא מאתר דאקרי שמים, דכתיב (שם נח יד) אז תתענג על יהוה, על יהוה דייקא סהוא חסד המקבל השפע מוכינה וכו' למעלה מהתפארת הנקלה ה', זכאה חולקיה דמאן דוכי לחסד דא להחמד שלמעלה מהתפארת, דכתיב (תהלים קח ה) כי גדול מעל שמים חסדך. ומקשה מהי וכי על השמים הוא, והוא כתיב (שם נו יא) כי גדול עד שמים חסדך, אמר רבי יוסי, אית חסד ואית חסד, חסד עלאה וחסד תתאה, חסד עלאה מעל שמים הוא חסד עליון דזעיר אנפין, חסד תתאה הוא חסד תחתון הוא על המלכות דכתיב (ישעיה נה ג) חסדי דוד הנאמנים הם החסדים שנלמד וכו' המתקנים את המלכות הנקלה זו, ובהני כתיב עד שמים תחת התפארת.

¹⁰ עיין ספרי שופטים קנו שום תשים עליך וכו' אשר יבחר ה' אלקיך בו על פי נביא. ועיין רמב"ם מלכים א ג וכן העתיק בספר החינוך תצו. אין מעמידין מלך (בישראל) בתחלה אלא על פי בית דין של שבעים זקנים ועל פי נביא, כיהושע שמינהו משה רבנו ובית דינו, וכשאלו ודוד שמינה אותם שמואל הרמתי ובית דינו.

עיין עמק הנחל דף מו בענין שם קמה שמשמשים בו להעמיד מלך בסוף תורה רלד שרמוז בפסוק הנה קמה אלומתי שאמר יוסף וקישר שם ר' יצחק לתורה סג תנינא לפסוק קחו מזמרת הארץ ר"ת קמה ששלח יעקב ליוסף והרחיב דבריו שם הר"מ קרמר שמבואר שם שלמלך יש את כל הניגון לבאר עפ"י תורה ג' כי ניגון הוא בנין המלכות ומבואר בתורה ג' שתיקון הקול היינו תיקון הנגינה לכן מקולו של דוד הבין שאול שזכה לתיקון הנגינה כמבואר בסוף תורה ל' שלפי הקול ניכר המלכות ומביא ראייה מהפסוק (שמאול א כד טז) וישא שאול קולו ויבך. והוא שאמר שם (פסוק כ) שאול לדוד וקמה בידך ממלכת ישראל כי הבין מקולו שיהיה מלך ונקט קמה דהיינו שם הנ"ל. עוד ביאר שלכן הביא רבינו לעיל את הפסוק משמים השמעת קולך ר"ת קמה וזה ענין הכתוב בפרשת כי תבא שמעתי בקול ה' אלקי וכו' השקיפה ממעון קדשך והווי שמיים מן השמים כי שמים בחי' קול כמבואר לעיל בתורה שלנו ועל כן גם קדשך מן השמים ר"ת קמה הנ"ל. נמצא שקול הנגינה הוא בסוד שם קמה שעל ידו המלכת המלך ובנין המלכות ויוסף וזה לשם הזה כמבואר בפסוק הנה קמה אלומתי כי בו תלוי תיקון הנגינה כמבואר בתורה כז ועי"ש עוד.

עפ"י המבואר שם שקמה ר"ת השקיפה ממעון קדשך שמדבר מהשגחת הש"י על ארץ ישראל וסמך ליה שמעמידים מלך בשם קמה אולי אפ"ל כי מאן מלכי רבנן גיטין סב (תורה ד) דהיינו שהצדיק הוא המלך שעל ידו ההשגחה על העם והווי השקיפה ממעון קדשך שלהעמיד את זה שעל ידו ההשגחה דהיינו המלך זה ע"י שם קמה.

עיין ערכי הכנויים לרמ"ק נבואה נקראת המלכות מצד בחי' השפעת הנביאים שבה שהם נו"ה הם הנביאים והיא הנבואה ועל ידם הנביא מתנבא מתוך המלכות.

דהיינו כשהמלכות בתיקונה אזי יש נבואה והיא מגלה מי המלך הראוי לה

¹⁰ צ"ע לכאורה היא ראייה לסתור, שתחילה משמע שכל מלך בהכרח שיומלך בכח נבואה וא"כ מה מיוחד בבית דוד. ועוד שהרי ירבעם הובטח עוד בימי שלמה שיהיה מלך בנבואת אחיה השילוני כמבואר במלכים א יא, וגם אחר שמלך ורצה רחבעם להלחם להחזיר לעצמו את המלוכה מנע אותם נביא באמרו כי מה' יצא הדבר שירבעם ימלוך על עשרת השבטים. וכנראה כוונת רבינו שמלכות ירבעם אינה מלכות בתיקונה שהחטא גרם שמלך על ישראל מלך שאינו מבית דוד, דלא כהבטחת הקב"ה לדוד שהוא זרעו עד עולם יהיו מלכים על עם ישראל, לכן הודאת הנביא על כך היא ככל הודאה האחרת של נביא שהוא גילוי מילתא בעלמא, ולא ככוונת רבינו כאן שהמלכות דקדושה בעצמה מגלה מי המלך הראוי לה.

¹⁰ צ"ע לפי מה שביארנו שהכרובים הם בחי' זו"ן שיחודם תלוי במעשינו ואילו השתי צפריים שמהן נמשכת הנבואה הם בחי' חו"ב שיחודם תדיר לקיום העולמות ועיין לעיל בהערות על מאמר חו"ל וקנה לך חבר ולפ"ז נ"ל שכיון שבאן מדובר בהעמדת מלך עפ"י נבואה מדובר בזמן שישראל עושים רצונו של מקום ואז יש נבואה בישראל ועכ"פ לנביא עצמו בודאי לגבי הכרובים הם בבחי' פב"פ כמו השתי צפריים שע"י זוכה לנבואה ממש ולא רק בבחי' ניגון מעורב כמו אצלנו. וכשהכרובים פב"פ הם נכללים בבחי' הצפריים כי כשהחיצוניות כמו הפנמיות אזי בחי' צוניות מתגלית הפנמיות.

בישראל עד כמה עושים רצונו של מקום וכבר נתבאר לעיל עפ"י גמ' ב"ב צט ורשב"ם שם שמתחילה נעשו הכרובים פניהם זה לזה כי בשרשם ופנמיותם כך הם בדיוק כמו השתי צפרים אלא שהכרובים מצד חצוניותם רומזים לזו"ן דהיינו בחי' ישראל והקב"ה לכן מצד החצוניות נעשה בהם נס להראות ולהוכיח את ישראל^ט כשאינם עושים רצונו של מקום. **שָׁהֵם** השתי צפרים הן **בְּנֵי מַלְכוּת דְּקִדְשָׁה פְּנִ"ל**: כנ"ל שהמנגן הכשר בכח לימוד תורה שבע"פ ברר את המדמה וזוכה לברר את קול ה' הישר מכל קולות ההברא שמתערבים עימו ולנגן אותו להחזירו למעלה לעורר יחוד פנימי עליון בחו"ב שהם בחי' שתי הצפרים להוליד בחי' נשמות ישראל שהם המוחין שעל ידם נבנית המלכות, ומבחי' הרגלין של שתי הצפרים דהיינו מבחי' נו"ה שלהם יוצאים המוחין האלה ונעשים מוחין לזו"ן שהם בחי' הכרובים, שעל ידי המוחין האלה נבנית המלכות וחוזרת פנים בפנים להקב"ה. ואצל הנביא מכח הכנתו לנבואה עד שנעשה פב"פ עם הקב"ה זוכה כבר שהמוחין הראשונים קול הישר משתי הצפרים ישמע אותו מבין שני הכרובים כי אצלו הם נעשו פב"פ ועי"ז נתכללו החצוניות בפנמיות, והקול הזה מתלבש בקול או דיבור ושומע הנבואה.

עוד מוסיף כאן רבינו עפ"י מה שנתבאר לעיל עה"פ **מֵאַחַר עֲלוֹת הַבְּיָאוּ, הֵינּוּ מֵאַחַר הַמִּינִיקוֹת, פִּי הֵם יִנְקִין לְנְבִיאִים וְכוּ' פְּנִ"ל**. שמנגן כשר לוקח הניגון משתי צפרים חיות טהורות שהם נצח והוד שהוא המקום שממנו יונקים הנביאים נבואתם^ע ומוסיף על זה רבינו לבאר וְזֶהוּ "מֵאַחַר עֲלוֹת", הֵינּוּ שְׂדוּד הַמֶּלֶךְ, עָלְיוֹ הַשְּׁלוֹם, הֵיךְ יָכוֹל לְתַקֵּן וּלְהַעֲלוֹת גַּם הַנְּגִינָה שְׁאִינּוּ מֵאָדָם בְּשֵׁרֵא, לְהַעֲלוֹתָ אֶל הַקִּדְשָׁה כִּי עַל יְדֵי שׁוֹכָה לְבָרֹר הַמַּדְמָה וּתְיָקוֹן הַמִּידוֹת בְּתַכְלִית יָכוֹל הִיָּה לְדַבֵּק עֲצָמוֹ אֶפְּלוֹ בְּנִיגוֹן שֶׁל רִשְׁעֵי לְמַעַט קוֹל יִשָּׁר שֶׁהִיָּה בּוֹ וְעַל יְדֵי זֶה לְצַרְפוֹ לְבִנְיַן הַמַּלְכוּת וּמִמִּילָא כִּיּוֹן שֶׁהַמְּנַגֵּן הִיָּה לוֹ חֵלֶק בְּבִנְיַן הַקְּדוּשָׁה זָכָה גַּם לְסִיעֵתָא דְשִׁמְיָא לְעֲלוֹת וּלְשׁוּב מִמְּדֵרְגָתוֹ. וְזֶהוּ: "מֵאַחַר עֲלוֹת הַבְּיָאוּ", הֵינּוּ גַּם הַנְּגִינָה, שְׁהִיא מֵאַחֲרֵי הַקִּדְשָׁה בְּבַחֲנֵינָת "מֵאַחַר עֲלוֹת", מֵאַחַר הַמִּינִיקוֹת שֶׁהֵן סְפִירוֹת נֶצַח וְהוֹד שֶׁמֵּהֵן יוֹנְקִים הַנְּבִיאִים, פִּי הַנְּגִינָה דְּקִדְשָׁה הוּא מֵאַתֵּר דְּנְבִיאִים יִנְקִין, וְהַנְּגִינָה שְׁאִינּוּ^{עב} בְּקִדְשָׁה הִיא בְּחִינַת מֵאַחַר עֲלוֹת מֵאַחֲרֵי הַקִּדְשָׁה מִשְׁתֵּי צַפְרִים שֶׁבְּקִלְפָּה שִׁוּנוֹקוֹת מִדְּדֵי הַמַּלְכוּת דְּהֵינּוּ שְׁכִיּוֹן שֶׁמְנַגֵּן הֵלָא כִּשֶׁר מִדְּרָגָתוֹ בְּבַחֲוֵי עוֹלָם הַבְּרִיאָה שֶׁמְעוֹרֵב טוֹב וְרַע, שׁוֹךְ נִקְרָא מֵאַחֲרֵי הַקְּדוּשָׁה שֶׁהִיא אֲצִילוֹת שֶׁשֶׁם כּוֹלוֹ טוֹב, לְכֵן יִנְקָתוֹ מֵהַצַּפְרִים הִיא בְּאֹפֶן שֶׁל דְּדֵי בַּהֲמָה שֶׁהֵן רְגֵלֵי עֵתִיק הַיּוֹרְדִים לְעוֹלָם הַפִּירוּד לְהַאֲרִיךְ שֶׁם חַיּוֹת מֵהַצַּפְרִים הַנִּ"ל כְּדֵי לְהַחֲיוֹת אֶת הַקְּלִיפּוֹת כְּדֵי חִיּוֹנָם וְכְדֵי לְתַת אֲפִשְׁרוֹת לְמִי שְׁרוּצָה לְעֲלוֹת מִשֶׁם יוֹכֵל לְאַחֲזוֹ בְּאֹרֹךְ הַזֶּה בְּסוּד "אִיָּה" וּלְצַאֵת עַל יְדוֹ מִשֶׁם (כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל וּבְתוֹרָה יב תְּנִינָא) כְּנ"ל. וְדוּד הַמֶּלֶךְ, עָלְיוֹ הַשְּׁלוֹם, הֵיךְ יָכוֹל לְתַקֵּן נְגִינָה זֹו גַּם פֶּן כִּי ע"י שְׁלֵמֵד תוֹרָה בְּלִילָה בְּמִסִּירוֹת נִפְשׁ לִימּוּד לְשִׁמָּה מִמֶּשׁ בְּבַחֲוֵי פְּב"פ זָכָה לְבָרֹר הַשְּׁלָם שֶׁל קוֹל הַיִּשָּׁר מִקוֹל הַסֵּט"א וּבְכָל מְקוֹם נִמְשָׁךְ לְרֵאוֹת רַק טוֹב עַד שֶׁאֶפְּלוֹ בְּנִיגוֹן שֶׁל מְנַגֵּן רִשְׁעֵי שִׁמְעֵי אֶת הַמַּעַט טוֹב שֶׁמַּחֲיָה

^ט אולי כיון שזה עיקר מטרת הנבואה להחזיר את ישראל לאביהם שבשמים כידוע שרוב הנבואות היו לצורך זה ולכן גם ההכנה לנבואה היתה שעב"פ הנבא יהיה בפנים עם הקב"ה דהיינו תשובה שלימה ולכן הניגון והנבואה יונקים ממקום אחד כיון ששניהם באים למטרה אחת.

^ע ונתבאר לעיל שהמקום הזה הוא נו"ה דהיינו רגלי הבינה שנעשים מוחין לזו"ן שהם הכרובים לכן הנבואה היא מבין שני הכרובים והיא מרגלי הבינה דהיינו משתי צפרים חיות שהן חכמה ובינה ובבינה מתגלה החכמה ויוצא לחוץ ברגלין כידוע שהן כח ההליכה והציאה לחוץ.

^{עא} דוד המלך בודאי יכול הי' להשמיע כל מנגן אפילו רשע גמור אבל אנו צ"ע האם גם לשמוע מאדם רשע או רק לנגן ניגון שחיבר אדם רשע ועיין תורה רכו ועיין לק"ע בתרא נגינה י' עיין הוספה לעיון דיון בזה

^{עב} והנגינה שאינו צ"ע שנקט לשון זכר לנגינה

אותו ועי"ז העלה אותו לקדושה^{עג} שזה עיקר בנין המלכות מזה שמקרב את הרחוקים^{עד} דייקא לבל יהיה נדח ממנו נדח, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְעַלָּה מַלְכוּת דְּקִדְשָׁה פֶּנִּי"ל. וְזֶהוּ: "מֵאַחַר עֲלוֹת הַבָּיָאוּ לְרַעוֹת בֵּינֵעֶקֶב" וְכוּ', פִּי עַל-יְדֵי-זֶה זָכָה לְמַלְכוּת פֶּנִּי"ל שְׁמִי שֶׁמְמַלִּיךְ בְּשִׁלְמוֹת אֶת הַקֶּב"ה עַל יִשְׂרָאֵל זֹכֵה בְּעֲצֻמוֹ לִהְיוֹת מוֹשֵׁל בְּבַחֵי מִי מוֹשֵׁל בִּי צְדִיק וְעוֹד גַּם זֹכֵה שִׁיִּשְׂרָאֵל יִמְלִיכּוּ אוֹתוֹ. כִּי יִשְׂרָאֵל בְּפִנְמִיּוֹתָם רוֹצִים רַק אֶת הַקֶּב"ה וְמִי שֶׁמְצַלִּיחַ לְקָרֵב אוֹתָם אֵלָיו יֵת' וְלִבְטֹל מֵהֶם אֶת כָּל אַחֲזוֹת הַסֵּט"א הוּא הָאֱהוּב אֲצֵלָם וּבִטְלִים אֵלָיו וּמְמַלְיָכִים אוֹתוֹ.

ענין שמיעת ניגון למעשה

למעשה נ"ל שיש בזה כמה בחי' וצ"ע בכל אחת-

- א. ניגון קדוש שמנגן רשע בזה מדבר כאן בתורה ומבואר שע"י לימוד תורה בלילה יכול לתקנו כשמכוון בשמיעתו לשמים.
- ב. ניגון הנ"ל לשמוע במכשיר הקלטה לענ"ד נראה שדינו כנ"ל.
- ג. ניגון שחיבר הרשע בעצמו ושומע ממנו בזה מדבר בתורה רכו ושם מדבר דווקא מניגון של יללה משמע שאין לזה תיקון אלא לא לשמוע כלל. ואפשר שבעיקר נוגע לנגוני בני ישמעאל כמ"ש שם
- ד. ניגון כנ"ל אבל של הוללות
- ה. ניגון הנ"ל במכשיר הקלטה
- ו. ניגון הנ"ל כשאני מנגן אותו עיין תורה רכו הנ"ל ובלקוטי עצות שם דווקא בשבת ולפי הלק"ע דווקא צדיקים.
- ז. ניגון מוזיקא קלסית שכידוע עפ"י רוב היתה כוונתם או ע"ז או ניאוף
- ח. ניגון שמחבר אדם כשר אבל לא לשם שמים. דהיינו מעורב טוב ורע
- ט. ניגון שמקבל בתווים עיין תורה סג ח"ב כשמקבל מצדיק. וצ"ע אם באמת אפשר לדמות תוים למשקל הניגון המבואר שם. אבל כשמקבל מרשע היינו הך דסעיף ו'.

משמע שהניגון הגשמי דהיינו משקל הרוח הוא כלי לרוח נבואה שבלי מילים יכול לפעול אצל האדם. כי מילים פונות אל התבונה ושכל שצריך מליצה וטעם להסביר דבריו ולשכנע אבל ניגון פועל ישר בלב דכיוון שהוא מגבוה יותר יכול לרדת נמוך יותר דהיינו ישר למידות, ולכן הניגון מוזיק.

וממילא גם כששומע ממכשיר הקלטה כן.

עוד צ"ע האם ההיזק הוא בההבל או מהניגון או דהיינו הך.

ונ"ל כי הבל הוא ע"י דיבור וזה בחי' נפשי יצאה בדברו ונכלל בענין שאמר רבינו (תורה מג) שלא לשמוע דיבורים מאדם רשע ונראה לי שהכוונה עפ"י תורה לא די' הבל והיינו ע"י הכיסופין הרעים שיש לו והיינו בחי' נקודות כמבואר שם.

אבל כאן הוא בחי' ניגון בחי' טעמים דהיינו שורש המלכות הרבה יותר גבוה

^{עג} נראה שעומק הביאור בזה הוא עפ"י תורה רפב כמבואר שם עה"פ עוד מעט ואיננו שכשהחזן שהוא שליח ציבור הראוי מוצא נקודה טובה בכל אחד מהקהל עי"ז נכנע הרע שאצלם לטוב שמגלה ועולים דרגה. גם עיין תורה קלו שרבינו לומד זאת כפשוטו ממש שע"י שמלמד זכות על חברו שחולק עליו אפשר שיעלהו מדרגה ויפסיק לחלוק עליו

^{עד} כמבואר בתורה סב שאין שלימות לאמונה והמלכות עד שיקרב רחוקים עי"ש

אמנם יש להקשות ממה שהשתלשלות התורה הייתה ע"י יוסל חזן כמבואר בשיש"ק קפא ושם נתכוון רבינו שלא ישמעו ממנו עצמו כיוון שהיה נואף. ועוד ששם היה ניגון הידוע ומוכר כניגון קדוש ואעפ"כ רבינו אמר שמזיק כשיוסל מנגן אותו. ופשוט שאותו ניגון אם ישיר אחר וודאי אין בזה פגם.

אבל נ"ל פשוט שאם החזן לא מוסיף בניגון מעצמו כלום שלא בזה מדובר כאן אלא שכל חזן יש לו את הסלסולים שלו והגוון המיוחד לו בניגון שדייקא זה מה שמושך הלב לשמוע אותו יותר מחזן אחר וזה הוא בחי' הנבואה שלו שממשיך מאתר דנביאים ינקין רק כשהוא רשע אזי הוא מאתר דנבואת שקר משתי צפורים דקליפה, וניגונו מושך למקום שממנו מקבל את ניגונו לעולם הפירוד מהקב"ה.

הוספות לעיון

הוספה א

בענין תיקון ללשון הרע המכונה חץ

עיינן ספורי מעשיות ז' בטלע"ס יום שישי שיש צדיק שיכול להוציא את החיצים אחר שכבר נזרקו בבת מלכה ונפלה לחלשות וביאר מוהרנ"ת נדרים ג לו שבעיקר מדובר על פגה"ב שנאמר בו כל שאינו יורה כחץ וכו' דהיינו והצדיק מרפאה ע"י עשרה מיני נגונים ע"ש משמע הכוונה לתיקון הכללי שגילה רבינו ונ"ל הכוונה כי הבת מלך היא נפשו ואדם בעוונותיו יורה חיצים בנפשו אבל יש עוונות שהם ממש כמו חץ, כי דלא מבעי גול ניתן להשבון אבל אפילו שפכות דמים אע"פ שא"א להחיות מת אבל עכ"פ לא מת אלא הנרצה, (אע"פ שהמשנה בסנהדרין אומרת דמוודם זרעיותו וכו' אבל העוון הוא אחד) אבל גלוי עריות אם נולד ממזר אזי הפגם מעצמו כבר ממשיך ומתרבה והולך ופוגם את הבת מלך גם בלי שיעשה הוא עצמו עוד מעשה וכן הוא בלשה"ר אדם מדבר רע על חברו והסיפור הולך ומתפשט ומתרבה הנזק גם בלעדיו.

ועיין במדרש אגדת בראשית ג א עה"פ למנצח משכיל לדוד בבוא דואג האדומי (תהלים נב א ב). זה שאמר הכתוב – בשוט לשון תחבא וגו' (איוב ה כא). קשה לשון הרע מן הסייף ומן החרב והאיך: מי שיש בידו חרב ומבקש להרוג את חברו ומבקש לחזור בו יחזור למה שהחרב בידו והוא מונע ידו ואינו הורג אבל מי שהוא מבקש להרוג את חברו בחץ אינו יכול לחזור בו שכבר יצא החץ מידו והאומר לשון הרע על חברו אפילו הוא מבקש לחזור בו אינו יכול למה משהוא הולך אינו יכול לחזור בו עוד לכך הוא משול לשון הרע בחץ שנאמר חץ שחוט לשונם מרמה דבר בפיו וגו' (ירמי' ט ז) וכן שלמה אומר כל עמל האדם לפיהו וגו' (קהלת ו ז) אפילו הוא מת אין מכפרין לו.

מלשון רבינו שנקט חיצים סתם משמע כל מיני חיצים ואפילו חץ שחוט לשונם ואיתא בחז"ל ולשה"ר כנגד כולם, משמע יש בחינה שגרוע מגלוי עריות ובחוש רואים שגם יותר בני"א נופלים ונכשלים בה עיין ב"ב קסה. בהווא אמירה שהכל נכשלים עליה, וא"כ צ"ע איך מוציא הצדיק חיצו הלשה"ר אחר שכבר נזרקו בבת מלכה. מאידך יש לשאול, הרי גם בגלוי עריות, תיקון כללי לא יועיל לעשות ממזר לכשר. ונ"ל שגם מוהרנ"ת לא התכוין דווקא לממזר, אלא לכל פגה"ב, כי מכונה יורה כחץ, ולא בגלל שיש חילוק בזה מכל עון אחר, אלא מצד חומר הדבר, לכן דיבר בעיקר ממנו,

אבל ידוע שחז"ל כל דבריהם בשרש הדברים וא"כ מזה שכינו ללשה"ר חץ משמע שגם בלא ענין ההתפשטות הוא נקרא חץ יותר מעוון אחר דהיינו שיש בו בחינה שגרוע יותר,

ונ"ל שהתורה שלנו היא הביאור לזה כי לשה"ר הוא פגם בשרש בנין המלכות וכן מבואר בתורה נד שמוריד את האדם למדמה שבמדרגת בהמה כי אע"פ שגם ניאוף נקרא מעשה בהמה אבל בלשה"ר הוא דיבור שגבוה ממעשה.

בחז"ל איתא ברית הלשון כנגד ברית המעור משמע שיש קשר הדוק בין שניהם מהתורה שלנו משמע שלשה"ר הוא ניגון של מנגן רשע שבשרש הענין זה כולל את כל מעשיו כולם כמבואר בלק"ה, ומנגן כשר הוא אדם שמחפש לשמוע בקול ה' ולעמת זה מנגן רשע נגרר לשמוע בקול היצה"ר. וממוהרנ"ת הנ"ל בביאורו בלק"ה את הספורי מעשיות משמע שגם פגה"ב תיקונו דייקא ע"י הניגון של הצדיק דהיינו מנגן כשר.

הוספה ב

לעיון בענין צרעת הבאה על לשון הרע ובענין הצרעת שמבואר בזהר שהיא סגירו דנהורא

ועיין תורה נד לשה"ר בחי' בהמיות וניגון בחי' ברור רוח אדם מרוח בהמה
בכתבי האריז"ל מבואר שצרעת היא סגירו דנהורא עלאה הכוונה נראה שנעשה מנותק משורשו בחכמה כי
בחר לו את הרע את הבהמיות וצ"ע מדוע דייקא צרעת היא המידה כנגד מידה של לשה"ר ואיזה בחי' כפרה
ותיקון יש בזה

ועיין מדרש רבה ויקרא פרשה טז פסקה ג

(ג) ד"א זאת תהיה תורת המצורע הה"ד (איוב כ) אם יעלה לשמים שיאו וראשו לעב יגיע שיאו לרומא לעב
לענא כגללו לנצח יאבד מה גללים הללו מזוהמין אף הוא מזוהם רואיו יאמרו איז חמוץ ליה ולא מכירין ביה
שכן כתיב בריעי איוב (שם ב) וישאו את עיניהם מרחוק ולא הכירוהו רבי יוחנן ורשב"ל ר"י אומר אסור לילך
במזרחו של מצורע ארבע אמות ור"ש אמר אפי' מאה אמה ולא פליגי מאן דאמר ד' אמות בשעה שאין הרוח
יוצא ומאן דאמר ק' אמה בשעה שהרוח יוצא רבי מאיר לא אכיל ביעי מן מבואה דמצורע ר' אמי ור' אסי לא
הוו עיילי למבואות של מצורע ר"ל כד הוה חמי חד מנהון במדינתא מרגם להון באבניא אמר לו פוק לאתריך
לא תזוהום ברייתא דתני ר' חייא (ויקרא יג) בדד ישב לבדו ישב ר"א ברבי שמעון כד חמי חד מנהון הוה מיטמר
מיניה על שום דכתיב זאת תהיה תורת המצורע המוציא שם רע:

ועוד שם סוף פסקה א

ארשב"ג פעם אחת הייתי מהלך בדרך מטבריא לצפורי מצאני זקן אחד ואמר לי כ"ד מיני שחין הן ואין לך קשה
לתשמיש המטה חוץ מבעל ראתן בלבד אמר רבי פדת ובו לקה פרעה לפיכך היה משה מזוהר את ישראל זאת
תהיה תורת המצורע המוציא שם רע תניא אמר ר' יוסי שח לי זקן אחד מאנשי ירושלים כ"ד מיני שחין הן וכולן
אמרו חכמים תשמיש המטה קשה להן ובעל ראתן קשה מכלן ממאי הוי תנינא הקיז דם ושמש מטתו הוין ליה
בנים נכפין וכו' אמר ר"י הזהרו מזבובי בעלי ראתן רבי זירא לא הוה יתיב בגויה ר"א לא עייל באהליה ר' אמי
ור' אסי לא הוו אכלין ביעא דיליה ועל זה נאמר זאת תהיה וגו':

דהיינו כי לשה"ר הוא בין שנים שמספר לחבירו וכנגד זה ישב בדד מחוץ לכל הג' מחנות וכולם ממאסים וגם
אסורים בחברתו (ונחלקו האחרונים י"א שגם בחברת מצרעים כמוהו הוא אסור)
ונראה מחז"ל כאן שלא רק חששו להדבק בצרעת אלא יותר מהסיבה לצרעת כי מוציא שם רע זה מדבק גם
כשלא מדבר אליך אבל כשמדבר אליך אזי אפילו מאה אמה כנ"ל במדרש
וכ"ש לפי רבינו שלשה"ר נקרא ניגון ומושך ומתקבל בלב כניגון ומפיל את השומע אפילו ממרחק לתאוות
ומידות רעות ופגם המלכות.

מבואר במדרשים הנ"ל שכל סוגי הצרעת הן סוגי פצע מדבק ומגרד מאד

ונ"ל במה שהנגע מגרד זה גם בחי' הסתלקות החכמה ידוע המעשה ממלך שמצורע הציל אותו ושאל אותו
המלך שיבקש מה שרוצה וביקש המצורע עמוד חזק במקום נוח שיוכל להתגרד וצחק המלך טיפש יכולת
לבקש רופא טוב שירפא אותך

ונ"ל כי רואים בחוש שהגירוד בשעתו תופס את כל קומת האדם כמו התאוה הידועה לכן בשעת מעשה
כשתוקף הגירוד וככל שמגרד יותר כן תופס יותר את כל הקומה והמוח עד שכולו גירוד ואין לו שכל כלל
לחשוב להפטר אלא רק איך לגרד יותר. דהיינו לא בגלל שהמצורע ההוא היה טיפש אלא שכל מצורע אפילו
חכם נעשה טיפש בשעת הגירוד ואולי לכן רבינו שלא עשה תנועה קלה מנותקת מחכמה שלימה לכן קיבל על
עצמו שלא לגרד כלל עיין שבחי הר"ן אות כד – גם הכינו מדיכריו שהיה מספר עמנו, שבימי נעוריו בעת שיע
וטרך בשביל עבודת השם היו לו פמה וכמה מיני סגופים וכפי הנשמע ומובן מדיכריו שהיה לו כל מיני סגופים
שבעולם, הן גלגול שלג וכו' (ל) וכיוצא ואמר שהסגוף לאחזו עצמו לבלי לחכף עצמו כלל זהו הסגוף הגדול
ביותר דהיינו פשמונשכים לאדם הדברים השכיחים סמוך לבישר ודרך כל אדם לחכף עצמו בכל עת שמרגיש
איזה נשיכה והיה מקבל זאת לסגוף לאגס את עצמו לבלי לעשות שום חפוף לא ביד ולא בגוף ולא בשום איבר
ואמר שזהו סגוף גדול מאד, כי האדם מנח, והנשיכות מתגברים אז ביותר והוא אסור לו לזוז בידיו ולא בשום
אבר רק מרגיש כל נשיכה במח והוא סגוף גדול מאד (ויכבד שמעתי זאת גם משאר אנשים שזהו סגוף גדול
מאד) והוא זכרונו לברכה, עשה הכל כל מיני סגופים שבעולם והכל בתמימות ובאמת ...

הוספה ב

לעיון בענין החזון לשון חזון דהיינו נבואה

תורה נד

ולתקניע הכח המדמה, הוא על-ידי בחינת יד, בחינת (הושע י"ב): "ביד הנביאים אדמה"
ויד, הינו בחינת שמחה, בחינת (דברים י"ב): "ושמחתם בכל משלח ידכם"
וזה בחינת כלי זמר שמנגיניו ביד,
שעל-ידי-זה שורה הנבואה על הנביאים כמו שפתיב (מלכים ב-ג): "קחו לי מנגון וכו'

כי הכלי הוא התאספות הרוח, והוא מערב טוב ורע
 כי יש עצבות רוח, רוח נכאה (עין משלי ט"ו ישעי' ו"ד ס"ג) רוח רעה,
 כנאמר בשאול (שמואל א ט"ז): "ובעתתו רוח רעה"
 ויש רוח טובה, כמו שכתוב (תהלים קמ"ג): "רוחך טובה תנחני בארץ מישור"
 והוא בחינת רוח נבואה, רוח-הקדש
 אך כשהוא מערב טוב ורע, אינו יכול לקבל נבואות אמת
 ועל כן כתוב בשאול (שמואל א ט"ז): "ויתנבא וכו' ויפל ערם", ופרש רש"י: "לשון משגע"
 כי היה מערב ברוח שטות, עצבות רוח
 וזה שמנגן ביד על הכלי, הוא מקבץ ומלקט ביד את הרוח טובה, רוח נבואה, מתוך עצבות רוח
 וצריך להיות יודע נגון, שיזע לקבץ וללקט ולמצא חלקי הרוח אחת לאחת,
 כדי לבנות הנגון, הינו השמחה הינו לבנות הרוח טובה, רוח נבואה, שהוא הפך עצבות רוח
 כי צריך לעלות ולירד בידו על הכלי שמנגן, כדי לכוון לבנות השמחה בשלימות:
 וכשהנביא שומע זה הנגון מהיודע נגון, אזי מקבל ממנו רוח נבואה, שקבץ זה בידו מתוך העצבות רוח
 וזה "ונגן בידו וטוב לך" (שם בשמואל א ט"ז)
 וטוב לך" דיקא, שמלקט ומצרף הטוב מתוך הרע
 ועקר התקבצות ובנין הרוח נבואה, הוא על-ידי שם פקדונות הרוחות,
 כמו שכתוב (תהלים ל"א): "בידך אפקיד רוחי",
 וכמו שכתוב (איוב ב"ב): "אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש"
 וזה (שם במלכים): "והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'":

נמצא על-ידי שמנגן ביד על הכלי זמר, על-ידי-זה מברר הרוח טובה מן הרוח רעה, שזהו בחינת רוח נבואה כנ"ל
 וכל זה הוא בחינת הכניעת המדמה, שהוא בחינת הרוח רעה, רוח שטות,
 שרוצה לפגם ולבלבל את בחינת הרוח טובה, רוח נבואה
 והוא נכנע ונתבטל, על-ידי השמחה הבאה על-ידי המנגן ביד כנ"ל
 כי עקר התגברות המדמה הוא על-ידי עצבות,
 כי המדמה הוא בחינת עצבות רוח, רוח נכאה, רוח רעה,
 שהוא מבלבל את הרוח טובה, רוח נבואה, שהוא בחינת זכרון הנ"ל, בחינת לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי הנ"ל
 ועל כן אין יכולין לקבל רוח נבואה, רוח הקדש, כי אם על-ידי שמחה, שהוא בחינת מנגן ביד,
 כמו שכתוב: "והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'", בחינת: "ונגן בידו וטוב לך" וכו' כנ"ל:

וזה המנגן, צריך שיהיה יודע נגון כנ"ל
 גם צריך שיהיה הכלי בשלמות, כדי שלא תצא כל הרוח המערב טוב ורע בבת אחת
 ועל-כן צריך שיהיה יודע נגון, וגם שיהיה הכלי שמנגנין עליו שלם בשלמות כראוי,
 שהוא בחינת מה שמברר הרוח טובה, שהוא בחינת שמחה, בחינת רוח נבואה מן העצבות רוח, שהוא רוח רעה כנ"ל
 כי כשאין הכלי שלם, או שאינו יודע נגון, ואינו יודע לעלות ולירד בידו, לברר הרוח טובה מן הרוח רעה, עליו נאמר (משלי כ"ט): "כל רוחו
 יוציא כסיל", דהינו שמוציא כל הרוח בבת אחת, ואזי בודאי אין נבנה הנגון
 כי עקר נעימת הנגון, נעשה על-ידי ברור הרוח (שהוא האור שמשם הקול, פידוע לחכמי הנגינה)

הינו שעקר בחינת הנגון, הוא על-ידי ברור הרוח טובה מן הרוח רעה וכשיצא כל הרוח בבת אחת, יוצא כמו שהוא מערב טוב ורע,
 ואזי אין נבנה הנגון והשמחה, ואין נכנע המדמה
 וזה בחינת (תהלים קמ"ו): "תצא רוחו ושוב לאדמתו"
 "לאדמתו", הינו בחינת המדמה
 הינו כשיצא כל הרוח, אזי חוזר ושב אל המדמה כי לא נכנע המדמה, מאחר שאינו יכול ללקט ולברר הרוח טובה, ויוצא כל הרוח המערב
 טוב ורע
 אבל כשיש לו בחינת יד הנ"ל, המלקט ומברר בחינת הרוח טובה מן הרוח רעה אזי מכניע המדמה, בבחינת: "וביד הנביאים אדמה" כנ"ל
 כי עקר בחינת הנבואה, הוא מבחינת היד הנ"ל, שמברר הרוח טובה מן הרוח רעה ועל-ידי-זה מכניע המדמה, שהוא בחינת רוח רעה
 המערב ברוח טובה כנ"ל:
 עוד עיין שם כי עקר התשובה הוא, להכניע הרוח רעה, ולברר הרוח טובה כפדוע:

וזה בחינת קימה בחצות לילה,
 כי כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד, וכיון שהגיע חצות לילה היה מנגן מאליו (כמו שאמרו רבותינו ז"ל ברכות ג):
 הינו שבחצות לילה אז נתעורר בחינות הנגון דקדושה הנמשך מכנור של דוד, שהוא בחינת ברור הרוח טובה וכו' כנ"ל
 ועל-כן אז הזמן להתגבר בעבודת השם, לקום אז לעסק בעבודת השם, לפרש שיחתו לפניו יתברך
 כי אז עקר הברור על-ידי בחינת נגון בכלי הנ"ל, שהוא בחינת כנור של דוד שמנגן אז כנ"ל

עוד עיין תורה רפב שלמוד זכות הוא בחי' ניגון - וכן יחפש וילקט עוד הנקודות טובות,
 ועל ידי זה נעשין נגונים כמבאר במקום אחר (במאמר ויהי מקץ בסימן ג"ד), בחינת מנגן בכלי זמר, שהוא בחינת שמלקט הרוח טובה מן הרוח
 נכאה עצבות רוח עין שם.
 [והכלל כי נגינה דקדושה היא גבוה מאד מאד כידוע, ועקר הנגון נעשה, על ידי ברור הטוב מן הרע, שעל ידי שמבררין ומלקטין הנקודות טובות
 מתוך הרע, על ידי זה נעשים נגונים זמירות, עין שם היטב]: ועי' שש"כ השליח צבור נקרא חזן

הוספה ג'

בענין דדי המלכות שהם רגלי עתיק המתלבש באצילות ויורד ובולט בבריאה

עיי' ליקוטי הלכות - הלכות תחומין וערובי - תחומין הלכה ה יג
 ואולי זה סוד מה שכתוב בענין התקון של המלכים שמתו בחינת שבירת כלים, שכשמתחילין להתתקן הם
 צריכים תחלה לינק מבחינת דדי בהמה שנמשכין מבחינת רגלי עתיק שיורדין עד למטה למטה בבחינת דדי
 בהמה עין שם. הינו שבתחלה צריכין לתקן בחינת חיות יניקת בחינת בהמה כנ"ל, שזהו בחינת עמר שעורים
 שהוא מאכל - בהמה כנ"ל, כי כל עקר תקון העולמות הכלל בבחינת תקון האמונה שהוא יסוד ועקר הכלל כנ"ל,
 וזהו בחינת מה שאוכלים בשבועות בבקר מאכלי חלב, והבן. וזאת הבחינה נמשך מבחינת עתיק דיקא כנ"ל, כי
 דיקא עתיק שהוא גבוה מאד מן הכלל כידוע, הוא דיקא יכול להוריד עצמו עד למטה למטה לתקן כל המיתה
 והשבירה בבחינה הנ"ל, כי במקומות הנמוכים והשפלים מאד אי - אפשר לירד לשם כי אם בבחינת קדשה
 הגבוה מאד מאד כמבאר מזה בדברי רבנו ז"ל בכמה מקומות, וכנ"ל:

עץ חיים – שער יג פרק א מ"ת

הנה ג' פרקי יש בנצח דעתיק וב"פ קדמאין מתלבשים תוך חסד ונצח דא"א וכן ב"פ קדמאין דהוד דעתיק מתלבשין תוך גבורה והוד דא"א ונשארו פרק תחתון דנצח דעתיק ופ"ת דהוד דעתיק מגולין בלתי התלבשות ואלו נשארו למטה בבריאה תחת האצילות כדי להאיר שם לעולם הבריאה ואלו הם כדמיון ב' דדי בהמה שעומדין שם אצל הרגלים אשר כל אלו הבחי' של א"א ואו"א וזו"נ כשנתקנו (נ"א שהם נתקנו) בעת שנאצלו היו למטה שם בבריאה והתחילו לעלות וינקו תחלה מב' בחי' דדי בהמה ואחר כך הגדילו יותר וינקו מדדי אדם כמ"ש בע"ה בתחלת דרוש תיקון ז"א

שער רוח הקודש עם פירוש יוס"ד – דף מג עמוד א

(א"ה עיין לעיל יחוד י' ע"פ ג' אלה בני נח מ"ש בזה ועיין בע"ח ש' מ"ח פ"ב וז"ל ונחזור עתה להבין מאמר הנז' פ' ויחי דע כי הנה נתבאר אצלנו כי יש בנוק' דאצי' שני שדים למטה בבית הרחם שלה ונקראים דדי בהמה ובערך זה המל' נק' בהמה ומהם יונקים כל הקל' (צמח ומהם יונקים תחלה י"ס דקל' נוגה שלפעמים קדושה כנודע) יע"ש ובס' מבוא השערים ד' ק"ן ע"ב וז"ל וכן ביום עולים שנים אנשים המרגלים ליינק משם ג"כ ויורדין למקומם וז"ס וישלח יהושע בן נון שהיא נוק' דקדושה ב' האנשים מרגלים חרש בחשאי לרגל אותה וליינק ממנה כי הקל' צורך גבוה היא וכו' עכ"ל ופי' דברים הללו עיין בש' מ"ח פ"ח ובש' מאמרי רשב"י ז"ל פ"ס פ' ויחי וידוע כי הנוק' נקרא או אדנ"י או אלקי"ם וכמ"ש בכמה מקומות ועיין בש' הכוונות דרוש הלולב ומזה שם אלקי"ם נעשה הדדים של נוק' בסוד דדי בהמה ומהם היו יונקים ב' הנביאים אלדד ומידד וכמ"ש בפ' בספר מבוא השערים ד' קי"ט ע"א והנה ענין הדדים הם נמשכי' משם אלקי"ם כי הנוק' נקרא אלקינו כנודע ומתפרש לג' אל בימין ומי' בשמאל וה' באמצע וכו' וז"ס אותם ב' נביאים אלדד ומידד שהיו יונקים מב' דדי הנקבה התחתונה נוק' דז"א ואלדד הוא הא' כי הוא דד ימין המצטרפת עם אל דאלקי"ם ונעשית אלד"ד ומיד"ד וכו' יע"ש"ב ובזה דברי רבינו מבוארי' שע"י היחוד הנז' וכוונתו בשם סנסוני לאחוז בהם וליינק ולקבל מהשדיים הנז' אור גדול וכנז' וכמו שהיו יונקים כלב ופנחס ואלדד ומידד כן הוא יכוין ליינק וכנז' אך מה שקשה הוא שבע"ח בש' הכללים סוף פ"ג ובש' הקדמו' ד' ל"ה ע"א כתב וז"ל והוא בחי' שם אלקי"ם שבאי' שמחלק אל מימין י"ם בשמאל ה' באמצע ואם תחבר שם אל עם דד ימי' יהיה אלדד וכו' ע"ש באורך

בת עין – פרשת שמיני

ושמעתי מהמגיד זללה"ה (אמנם לא שמעתי היטב כל הענין) על ענין דדי בהמה ודדי אדם (ע' ע"ח שי"ג פ"א), פירוש שהתשובה נקרא בחינת ד"ד, כמו הד"ד שמשפיע חלב להיונק כך הבחינת תשובה משפיע שפע וברכה להשב בתשובה. ובזה יש ב' מיני תשובה, ב' מיני דדים, היינו בחינת תשובה תתאה הוא השב לה' תשובה גשמיות בסור מרע ועשה טוב, ועושה מן מה שהיה בתחלה בחינת אל אחר באות רי"ש, בחינת אל אחר באות ד', בחינת ד' רבתי של אחד (דברים ו ד), ושיעורו כמו ד' דלתין קטנים כידוע (משנ"ח מס' תיקון תפילין פ"ו סעיף ד, מג"א אר"ח סי' לב סק"א), ונעשה ד' פעמים ד' בחינת דד, ובחינה זו נקרא בחינת דדי בהמה, שיונק מבחינת עשיה בלבד:

הוספה ד'

הרחבה בענין סוגית שלא לשמה

תענית דף ז.

תניא, היה רבי בנאה אומר: כל העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית לו סם חיים, שנאמר +משלי ג+ עץ חיים היא למחזיקים בה, ואומר +משלי ג+ רפאות תהי לשרך, ואומר +משלי ח+ כי מצאי מצא חיים. וכל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות, שנאמר יערף כמטר לקחי, ואין עריפה אלא הריגה, שנאמר +דברים כ"א+ וערפו שם את העגלה בנחל.

פסחים דף נ:

רבא רמי: כתיב +תהלים נז+ כי גדל עד שמים חסדך וכתיב +תהלים קח+ כי גדל מעל שמים חסדך, הא כיצד? כאן – בעושיין לשמה, וכאן – בעושיין שלא לשמה. וכדרב יהודה, דאמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה – בא לשמה.

תוספות

וכאן בעושים שלא לשמה וכדרב יהודה – תימה (דרב) גופיה אמר בפ"ב דברכות (ד' יז). כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא ואור"י דהתם מייירי כגון שלומד כדי להתיהר ולקנטר ולקפח את חביריו בהלכה ואינו לומד ע"מ לעשות אבל הכא מייירי דומיא דההיא דלעיל יש שפל ונשכר דלא עביד כוליה שבתא ולא במעלי שבתא שאין מתכוון לשום רעה אלא מתוך עצלות אפ"ה גדול עד שמים חסדו:

רא"ש מסכת פסחים פרק ד סימן ב

ב רבא רמי כתיב כי גדול מעל שמים חסדך וכתיב כי גדול עד שמים חסדך הא כיצד כאן לעושיין לשמה כאן לעושיין שלא לשמה כדרב דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה והא דאמר רבא גופיה בפרק שני דברכות (דף יז א) כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא. התם מייירי

שלומד להתיהר ולהתפאר ולקנתר חביריו ולקפחם בהלכות ואין לומד על מנת לעשות והכא מיירי דומיא דאיירי ביה לעיל שפל ונשכר דלא עביד כולא שתא ולא עביד במעלי שבתא שעושה מצוה (שלא) בכוונה שלא לשמה וכה"ג אמרי' בירושלמי (משנה ד') פ"ק דברכות לא מודי רבי שמעון בן יוחי שמפסיקין לעשות סוכה לעשות לולב ולית ליה לר' שמעון בן יוחי המלמד שלא לעשות נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו. ולא יצא לאויר העולם: והתולדות יעקב יוסף כתב (בראשית) שיכוון שרוצה ע"י לימודו לבוא ללשמה (יוסף דעת) והבעש"ט כתב שכשירא שמה הוא מאותן שנוח להן שלא נבראו ושנהפכה שלייתן על פניהם ומצטער תמיד שילמד לשמה זהו לשמה (יוסף דעת)

ונ"ל כוונתו שהתוס' בסוטה כב: ופסחים נ. כתבו שנח לו שלא נברא נאמר על מי שלומד עמ"נ שלא לקיים וממילא כל שאין כוונתו לקיים הוא מאותן ובה בארתי במ"א ענין חכמתו מרובה ממעשיו שמשמע מרבינו וכן הבין הככבי אור שזה מוזיק גם לעבודה"ש ונ"ל כי מתרגל ללמוד שלא עמ"נ לעשות ובאמת צ"ע ענין זה כי לתוס' ורא"ש כשלומד דבר שאין כוונתו לקיים לכאורה אסור ללמוד ולא אמרינן שהמאור שבה יחזירו למוטב ויביאו לידי לשמה וראיתי לאחד מאדמורי חב"ד שכך באמת למד ברא"ש והוכיח שהרמב"ם חולק על זה וסובר שאפילו שלא עמ"נ לקיים ילמד ומאור שבה יחזירו למוטב אבל באמת אפשר שגם הרא"ש לא התכווין לזה אלא כשזה יחד עם לקנטר כי עיין בתוס' שבכל המקומות שבכולם לבד מסוטה כתבו עמ"נ לקנטר ואילו שלא עמ"נ לעשות לא כתבו בכולם לכן אפשר שכוונתם דווקא כשלומד שלא עמ"נ לעשות וגם לקנטר אבל רק שלא לעשות לא ועוד שיש לחלק בין שרוצה לעשות ומתפלל שיגיע לזה ובין שאינו רוצה כלל לעשות שאז גם בא עי"ז לקנטר

גדול עד שמים חסדך שכתב בפסחים אולי אפ"ל כי כשהוא עושה חסד של עוה"ז לכן הקב"ה עושה עמו חסד בבחי' עוה"ז וכשעושה חסד של עוה"ב אזי הקב"ה הוא בבחי' מעל השמים חסדך כי ה' צלך מידה כנגד מידה

לימוד שלא לשמה בחי' גדול עד שמים חסדך עיין תורה קנט שתורה שלא לשמה עולה עד השמים ויורדת חזרה ומתפזרת בעולם ונעשית טל בעוה"ז

לדברי ר' צדוק בקומץ המנחה לחלק בין הלומד לתאוה של חכמה או ממון ללומד עמ"נ להקרא רבי שהראשון לא יכנס למחנה לוייה והאחרון כן יכנס צ"ע לדברי רבינו שלימוד הלילה מגן האם יגן גם על לימוד כזה של תאוה שהרי אינו לקנטר או רק עמ"נ להקרא רבי

עיין פרפראות לחכמה שמדוייק בלשון התורה וכן מצא כתב יד מפורש שאע"פ שלומד להקרא רבי החוט של חסד כשלומד בלילה מגן עליו מזה וצ"ע מה ההגנה ונראה שאעפ"כ יעלה לשמים ויתקן הקול נגינה שהוא בחי' שמים אלא שמקשה מדוע לימוד המביא ללשמה יבלע אותו הנחש ועוד מקשה שרבינו מביא בסוף התורה דייקא את הפסוק גדול מעל השמים חסדך שהוא נאמר על הלומד לשמה דמשמע מזה שחסדך דהיינו החוט של חסד מועיל שיהיה בבחי' לימוד לשמה שנאמר בו מעל השמים ולא כדמשמע בתורה שיעלה את השלא לשמה למעל השמים וכן מוכיח מלשון הלקוטי עצות שכתב שע"י החוט של חסד בלילה ניצול ממחשבות שלא לשמה משמע שלא יבואו ולא רק שלא יזיקו וצ"ע א. כי אולי להקרא רבי זה בחי' נגה שיש לנחש יניקה ממנה

ב. מה שהביא רבינו מעל השמים אולי כי באמת דווקא מעל השמים מועיל אבל ע"י החוט של חסד גם שלא לשמה עולה מעל השמים

ג. צ"ע כי ינצל אפשר לפרש גם שיבוא ולא יזיק

וצ"ע בלקוטי עצות מה שכתב שלא יבוא לחשוב מחשבת לא לשמה האם משמע בשעת לימודו דייקא ומשמע שקודם לימודו לא מוזיק כל כך

עוד הקשה הפרפראות בתהילים נז שמשמע שתיקון הנגינה בלילה הוא דייקא ע"י לשמה (עיין בפנים)

ותירץ הפרפראות הסתירה בין לשון התורה וקושיותיו שיש שלא לשמה שהוא מג' קליפות טמאות והוא אסור ויש שלא לשמה שהתירו כי מביא ללשמה והוא בחי' קליפת נגה וא"א לבוא ללשמה אלא על ידו וצ"ע לא הבנתי איך מתורצות קושיותיו חוץ מהראשונה.

עיין תורה יב הלומד תורה שלא לשמה זה בחי' השמאל שבתורה יכשלו בה ועיין לק"ה תלמוד תורה ג' אות ח מבאר שם עפ"י תורה יב לעולם ילמד שלא לשמה שמתוך שלא לשמה יבוא ללמוד לשמה עי"ש נראה שאין הכוונה שיבוא לאחר זמן אלא דווקא כשיבוא מיד בבחי' שוור מהאי להאי וצ"ע.

עוד עיין סוכה מט: תורת חסד היינו תורה לשמה

ברכות דף יז.

אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הקדימו אדם שלום מעולם ואפילו נכרי בשוק מרגלא בפומיה דרבא תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים שלא יהא אדם קורא ושונה ובוטע באביו ובאמו וברבו ובמי שהוא גדול ממנו בחכמה ובמנין שנאמר ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם לעושים לא נאמר אלא לעושיהם לעושים לשמה ולא לעושים שלא לשמה וכל העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא עירובין דף יג/ב

תנו רבנן שתי שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא עכשיו שנברא יפשוש במעשיו ואמרי לה ימשמש במעשיו וצ"ע הגמ' הנ"ל בברכות יז שהלומד שלא לישימה נוח לו שלא נברא מה החידוש הרי בגמ' ערובין כאן כבר נאמר על רובא דעלמא שנוח להם שלא נבראו

סוטה דף כב עמוד ב

פרוש מאהבה, פרוש מיראה – אמרו ליה אביי ורבא לתנא: לא תיתני פרוש מאהבה פרוש מיראה, דאמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. אמר רב נחמן בר יצחק: דמטמרא מטמרא, ודמגליא מגליא, בי דינא רבה ליתפרע מהני דחפו גונדי. תוספות

לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אע"פ שלא לשמה – ואי קשיא הא אמרינן בפ"ק דתענית (דף ז.) כל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות ובשלהי פרק היה קורא במסכת ברכות (דף יז.) כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא נראה לתרץ עוסק שלא לשמה כגון מיראת היסורין כי הכא ומאהבת קיבול פרס שאינו מתכוין להשלים רצון יוצרו שצויהו על כך אלא להנאתו כדאמרינן בפ"ק דמסכת ע"ז (דף יט.) במצותיו חפץ מאד ולא בשכר מצותיו והיינו דתנן (אבות פ"א מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשיך את הרב ע"מ לקבל פרס וכי הא דאמר בפ' עגלה ערופה (לקמן מז.) ואיתא בניזיר פרק מי שאמר הריני ניזיר (דף כג.) ובפרק בתרא דהוריות (דף י:) לעולם יעסוק אדם וכו' שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק זכה ויצאה ממנו רות גם הוא נתכוין להנאתו שהעלה קרבן לשם להשלים חפציו בשכרו ולא לשם שמים וכדאמרינן פ"ק דר"ה (דף ד.) האומר סלע זו לצדקה ע"מ שיחיה בני ה"ז צדיק גמור אבל ההיא שלא לשמה דתענית ומס' ברכות אינו עוסק בתורה כדי לקיים לא מאהבה ולא מיראה אלא להוסיף על חטאתו פשע שעתה שגגות נעשו לו וזונות שאע"פ שידע שעובר לא מנע מכל תאות לבו כדמפרש התם (ברכות יז.) תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים שלא יהא אדם קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ובוטט באביו ובאמו וברבו או במי שגדול הימנו שנאמר ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם ללומדיהם לא נאמר אלא לעושיהם לעושים לשמה. דהיינו שלא לשמה שאינו רצוי הוא הלומד שלא עמ"נ לעשות אבל להנאתו וגם לישימה כגון בלק מותר

ניזיר דף כג עמוד ב

אמר ר"ב בר יצחק: גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה. והאמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמן, שמתוך שלא לשמן בא לשמן! אלא אימא: כמצוה שלא לשמה, דכתיב: +שופטים ה+ תבורך מנשים יעל אשת חבר הקני מנשים באהל תבורך, מאן נשים שבאהל? שרה, רבקה, רחל ולאה. דהיינו שעבירה לישימה של יעל היא כמו מצוה שלא לישימה של האמהות תוספות

שמתוך שלא לשמה בא לשמה – וא"ת והא אמרינן בעלמא (ברכות דף יז.) העוסק במצוה שלא לשמה נוח לו שלא נברא וי"ל דהתם מייירי שעוסק בתורה שלא לשמה לקפח אחרים והכא קאמר שעוסק בתורה שלא לשמה להתגדר ולקנות שם.

עיין אור זרוע שכתב שלא כתוס' שיש לחלק בין שלא לשמה אלא כל שלא לשמה היא עבירה אלא שהותרה כדי שתביא לידי מצוה לשמה שו"ת מהר"ח אור זרוע סימן קסג ושלא לשמה הואיל ואתא לידן נימא ביה מילתא. כי ר"ת אומר שני עניני שלא לשמה יש, חד אסיר וחד שרי. ואני הדיוט ופעוט אומר דכל שלא לשמה חד הוא וכולם עבירה. או אותה עבירה הותרה שסופה לבא לידי מצוה כמו מציל אשה בנהר ומפקח גל בשבת. וכן משמע בניזיר שמדמה אותה למעשה דיעל. אבל מי שמקשה ערפו לעולם לא יעשה מצוה נוח לו שלא נברא.

ועיין ר' צדוק בתקנת השבים עמ' 81 שמביאו ומבאר שהוא עבירה דרבנן שלא תעשה עטרה להתגדר בה ושלא תשמשו עמ"נ לקבל פרס ולכן הוא בחי' עבירה לשמה והותר כי קדושת התורה תביא אותו ללמוד לשמה וכן מעשה המצוה מכניס קדושה בלב שמכחה ועל ידה בא ללשמה ועוד שבשיבוא ללשמה אפילו לרגע אחד או אפילו אם רק בגלגול אחר אבל כיוון שנעשה מכח השלא לשמה הרי עוונות נעשים כמכשירי מצוה והן כזכויות גופא, אמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמן, שמתוך שלא לשמן בא לשמן, שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק הרשע – זכה ויצאה ממנו רות, עיין ר' צדוק בספר דובר צדק שכתב שכמו שמחנה ישראל הרוצה להגיע למחנה שכינה צריך לעבור כל המחנות הפחותים יותר כן בתורה לשמה בדחילו ורחימו צריך לעבור את כל המדרגות שקודם לזה והלומד עמ"נ לקנטר אינו בכלל מחנה ישראל כלל ולכן נאמר עליו נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו ועיי"ש שמחלק לג' סוגי כוונה והלומד לעשות קורדם להתפרנס שהוא תאוה וכן הלומד לשם חכמה ככל החכמות שזה ממש דוגמת תאוה עריות וזה אינו בגדר תלמיד חכם אבל הוא בכלל ישראל.

אבל הלומד להתייחר ולעשות עטרה להתגדר שהוא הכבוד הוא בכלל מחנה לוי' הת"ח כמו שכתוב התוס' (שם) דע"ז אז"ל לעולם יעסוק אדם כו' שלא לשמה כו'.

אבל אינו במחנה שכינה שהוא לעשות דברים לשם פעלן לבד ולא כוונה אחרת. וזה הוא רק על ידי יראת ד' מקור החיים על ידי זה נעשה מיימין בה שהוא סמא דחיי למיימין (יומא שם) כמש"ל שעל ידי בינת הלב שהוא נקי מתאוה הלב שהיא עיקר כל הטומאות כי חיות הכל נמשך מן הלב כנ"ל. וכן הקנאה והכבוד שורשם התאוה שמתאוה לכבוד ומתאוה לקנאה. והיוצא דרך מחנה לוי' בשלום יכול לכנס גם כן למחנה שכינה שעל ידי זה נכנס טהרה לכל מיני הטומאות כאשר הלב טהור ושלכן ביקש דהמלך ע"ה רק לב טהור וגו' וכמו שכתוב כי ממנו תוצאות חיים] כמו שכתוב בפ' חלק (קל וחומר): רחמנא לבא בעי. וזהו עומדת לעד לפי שאין הלימוד תלוי בדבר מדברי הגוף שאז בטל דבר בטלה אהבה מה שאין כן זה שהוא לשם שמים סופה להתקיים כמו שהשם יתברך קיים לעד.

ובקיצור כעין זה כתב הנפש החיים

נפש החיים – שער ג – פרק ג (מב)

וגם כי באמת כמעט בלתי אפשר לבא תיכף בתחילת קביעת לימודו למדרגת לשמה כראוי, כי העסק בתורה שלא לשמה הוא למדרגה שמתוך כך יוכל לבא למדרגת לשמה ולכן גם הוא אהוב לפניו יתברך, כמו שבלתי אפשר לעלות מהארץ לעליה אם לא דרך מדרגות הסלם, ולזה אמרו (פסחים נ' ע"ב) לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה, אמרם לעולם רוצה לומר בקביעות היינו שבתחלת לימודו אינו מחוייב רק שילמוד בקביעות תמיד יומם ולילה, ואף אם לפעמים ודאי יפול במחשבתו איזה פניה לגרמיה לשום גיאות וכבוד וכיוצא, עם כל זה אל ישים לב לפרוש או להתרפות ממנה בעבור זה ח"ו אלא אדרבה יתחזק מאד בעסק התורה ויהא נכון לבו בטוח שודאי יבא מתוך כך למדרגת לשמה, וכן הוא גם כן בענין המצות על דרך זה, ומי שימלאו לבו לבזות ולהשפיל ח"ו את העוסק בתורה ומצות אף שלא לשמה, לא ינקה רע ועתיד ליתן את הדין ח"ו:

עוד שם בהמשך... וגם אם נראה שכל ימי חייו מנעוריו ועד זקנה ושיבה היה עסקו בה שלא לשמה גם כן אתה חייב לנהוג בו כבוד וכל שכן שלא לבזותו ח"ו, שכיון שעסק בתורת ה' בתמידות בלתי ספק שהיה כונתו פעמים רבות גם לשמה כמו שהבטיחו רז"ל שמתוך שלא לשמה בא לשמה, כי אין הפירוש דוקא שיבא מזה ללשמה עד שאחר כך יעסוק בה תמיד כל ימיו רק לשמה, אלא היינו שבכל פעם שהוא לומד בקביעות זמן כמה שעות רצופים אף שדרך כלל היתה כונתו שלא לשמה, עם כל זה בלתי אפשר כלל שלא יבנס בלבו באמצע הלימוד על כל פנים זמן מועט כונה רצויה לשמה, ומעתה כל מה שלמד עד הנה שלא לשמה נתקדש ונטהר על ידי אותו העת קטן שכיון בו לשמה:

ספר התניא – חלק ראשון – סוף פרק לט

עבודה בלי התעוררות דחילו ורחימו אפי' במוחו ובח"י גילוי דהיינו לעורר האהבה הטבעית המסותרת בלב להוציאה מההעלם והסתר הלב אל הגילוי אפי' במוחו ותעלומות לבו עכ"פ רק היא נשאר מסותרת בלב בתולדתה כמו שהיתה קודם העבודה הרי עבודה זו נשארת למטה בעולם הפירוד הנק' חיצוניות העולמות ואין בה כח לעלות וליכלל ביחודו ית' שהן עשר ספי' הקדושות וכמ"ש בתיקונים דבלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא ולא יכלא לסלקא ולמיקם קדם ה'. והיינו אפי' אם אינו עוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה ח"ו אלא כמ"ש ותהי יראתם אותי מצות אנשי' מלומדה פי' מחמת הרגל שהורגל מקטנותו שהרגילו ולימדו אביו ורבו לירא את ה' ולעבדו ואינו עוסק לשמה ממש כי לשמה ממש אי אפשר בלא התעוררות דחילו ורחימו הטבעיים עכ"פ להוציאן מהסתר הלב אל הגילוי במוחו ותעלומות לבו עכ"פ כי כמו שאין אדם עושה דבר בשביל חבירו למלאת רצונו אא"כ אודהו או ירא ממנו כך אי אפשר לעשות לשמו ית' באמת למלאת רצונו לבד בלי זכרון והתעוררות אהבתו ויראתו כלל במוחו ומחשבתו ותעלומות לבו עכ"פ וגם אהבה לבדה אינה נק' בשם עבודה בלי יראה תתאה לפחות שהיא מסותרת בלב כל ישראל כמ"ש לקמן

וכשעוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה לכבוד עצמו כגון להיות ת"ח וכהאי גוונא אזי אותה פניה שמצד הקליפה דנוגה מתלבשת בתורתו והתורה היא בבחי' גלות בתוך הקליפה לפי שעה עד אשר יעשה תשובה שמביאה רפואה לעולם שבושבו אל ה' גם תורתו שבה עמו ולכן אמרו רז"ל לעולם יעסוק אדם וכו' שמתוך שלא לשמה בא לשמה בודאי שבושבו סופו לעשות תשובה בגלגול זה או בגלגול אחר כי לא ידח ממנו נדח אך כשעושה סתם לא לשמה ולא לשמה אין הדבר תלוי בתשובה אלא מיד שחוזר ולומד דבר זה לשמה הרי גם מה שלמד בסתם מתחבר ומצטרף ללימוד זה ופירחא לעילא מאחר שלא תלבש בו עדיין שום קליפה דנוגע ולכן לעולם יעסוק אדם כו' וכן הענין בתפלה שלא בכונה כמ"ש בזה:

עוד עיין סוטה מז. שם מבואר שמתוך שלא לשמה יבוא לשמה היינו בזרעו הרחוק אפילו כגון בלק שהקריב מב קרבנות שלא לשמה ויצאה ממנו רות וממנה שלמה שהקריב אלף עולות לשם שמים – והאמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות ואף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה, שבשכר ארבעים ושנים קרבנות שהקריב בלק מלך מואב, זכה ויצתה ממנו רות, שיצא ממנו שלמה שכתוב ביה +מלכים א' ג+ אלף עולות יעלה שלמה, ואמר רבי יוסי בן חוני: רות בתו של עגלון בנו של בלק היתה! תאורתו מיהא לקללה הוי'. ועיי' יוסף דעת שמביא שו"ת משיב דבר (להנצי"ב ח"א מד) שלמד מכאן שצריך בכל עיר לעשות שילמדו בבתי מדרשות כל הבחורים בין עשירים בין עניים ובקבוץ דייקא ועין מהרש"א הוריות י. ואבי עזרי סוף הלכות ת"ת.

עוד בענין לימוד לשמה ושלא לשמה עיי' ...[ספרי קדשונחלת פנחסו לימוד לשמה](#) 0019.J ג. 0020 ג. 21

ספר צדקת הצדיק – אות קסז דלא שייך לשמה בקביעות ונ"ל כונתו ללישמה בשלימות גדול אבל רבינו בפשוט מתכוין גם ללישמה פשוט יותר

קסז) בדברי תורה מותר אדם לפחד כמו שאמרו ז"ל בברכות (ס'). היינו שיפחד שמא הוא חס ושלום סם המות ועל ידי הפחד עצמו מתמתק ונעשה מתוך שלא לשמה לשמה כי האי מאן דמבעית מזליה הוא (מגילה ג'). והוא דוגמת חלום דגם כן מה שמזלו רואה ואמרו ז"ל בברכות (נ"ה). חלמא בישא עצביותיה מסתייה היינו שבעצבות עצמו די. וכן בענין תורה שלא זכה חס ושלום נעשית וכו' ודי בזה מה שהוא מפחד בדברי תורה ופקודי ה' ישרים משמחי לב (תהלים י"ט ט') והחכמה תעזו לחכם (קהלת ז' י"ט) וכן בשאר פסוקים שנותנת עוז וחזרה שהוא היפוך הפחד:

רק חז"ל אמרו (פסחים נ' ע"ב) לעולם יעסוק אדם שלא לשמה וכו' והיינו כי דבר זה הוא לעולם פירוש בתמידות מה שאין כן הלשמה אי אפשר כלל להיות בתמידות דלשמה היינו דביקות ושיעורו כעונת תלמיד חכם אחת בשבת שאין יכול לבוא לדביקות רק בשבת או הטיילין [פירוש, המטיילים בפרד"ס הידוע] אחת ביום לכל היותר. אבל בתמידות הוא שלא לשמה רק שמתוך וכו' פירוש שמתוך הלא לשמה עצמו מתוכו ופנימיותו הוא בא להיות אותו לימוד עצמו לשמה והיינו על ידי הפחד דמפכחא ליה שעל זה אמרו (שבת ל"א). אי יראת ה' אוצרין אין וכו' והוה (משלי כ"ח י"ד) אשרי אדם מפחד תמיד פירוש על עסקו התמידות דודאי לפרקים מגיע למדרגת הדביקות שאין צריך לפחד כלל:

הוספה ה'

בענין חוט של חסד שמגין ממחשבת שלא לישמה

זהר לך לך דף צב. וביאור המתוק מדבש מועתק לעיל בהערות במקומו

צ"ע האם גם כשלומד בבחי' לילה דהיינו גמרא ואפילו ביום מושכין עליו חוט של חסד ונ"ל שזה דווקא בלילה ממש צ"ע אם דווקא מחצות או תמיד בלילה וצ"ע אם החוט חסד נמשך רק בבוקר א"כ אולי אפשר שילמד בלילה איזה לימוד שילמד ויזכה לחוט של חסד ובבוקר ילמד גמרא שהיא בחי' לילה לתקן בחי' קול והחוט יגן עליו צ"ע שאע"פ שלומד בלילה שלא לישמה נמשך עליו חוט של חסד החוט של חסד – עיין רמ"ק אור יקר לך לך שער ב סימן יב מבאר ד"ה משיך עליה אח"כ ביום והיינו יומם יצוה והטעם משום שבלילה שירו עימי וכיון שהוא מקשט השכינה נותן לו חלק מזהיחוד ביום מצד החסד המתעורר אל הזיווג.

ענין חוט של חסד עיין רבי יצחק חבר בספרו בית עולמים – דף קלד ע"א – ד"ה תיקונא (היא הגהה בחיבורו אין מזל לישראל)

והוא מ"ש האי חוטא יקירא דכל שערי דדיקנא תליין בי. ר"ל שכולם נכללים שם (הג"ה). ויש לפרש שלכן נק' חוטא יקירא כמ"ש שמשם יציאת שם ב"ן רי"ו לעשות כלי לנזק והם כ"ג אותיות דמילוי המילוי דב"ן גי' חו"ט והוא סוד אסתר ירקרקת היתה וחוט של חסד משוך עליה ממזל העליון ששם מאיר חסד עילאה דרדל"א כמ"ש ל' חס"ד הוא שם ע"ב בתיבין שהם רי"ו אתון והבן מאד. ע"כ הג"ה):

בפשטות נראה שהכוונה שע"י לימוד לשמה דברי תורה שהם מצד עצמם חשוכים ולא כ"כ ניכר בהם הקשר להשי"ת כי כלפי חוץ הם נראים כדבר לעצמו ולכן כשלומד אותם דייקא לשמה אזי קושר את החושך לאור ועי"ז קושר את מלכותו שהיא בחושך העוה"ז לשורשה שבקדושה. ואזי גם כל הקולות דהיינו ניגון ששומע הוא קושר אותם מיד לשרשם בקדושה ונמשך על ידם אל השי"ת.

והלילה מועיל ע"י החוט חסד שבו שמאיר לו בחי' חוט מאור הגנוז (רמ"ק) שאע"פ שמדותיו הרעות מסיטות אותו ללמוד עמ"צ להקרא רבי ע"י החוט של חסד נשמר רצונו ללמוד כן לשמה או שהחוט שומר עליו שלא ליפול ליותר גרוע דהיינו עמ"צ לקנטר

הוספה ו'

שייך לד"ה כי ע"י ששומע הנגינה הנ"ל ובכת"י – ונכלל בו ...

קיצור לקוטי מוהר"ן השלם אות ו

כְּשֶׁאָדָם שׁוֹמֵעַ קוֹל נְגוּן שֶׁל שְׂמֵחָה וּמְקַשֵּׁר עֲצָמוֹ עַל-יְדֵי-זֶה לְהֵשֵׁם יְתִבְרָךְ (בשמחה, ואם הוא ניגון של עצבות אזי מקשר עצמו להשי"ת) בְּלֵב נִשְׁבֵּר, עַל-יְדֵי-זֶה יֵשׁ לְקוֹל הַנְּגוּן עֲלֵיהָ אֶף-עַל-פִּי שְׂהַמְנִינָן הוּא אָדָם שְׂאִינוּ הַגּוֹן וְנִתְרוֹמֵם עַל-יְדֵי-זֶה הַמְּלָכוֹת דְּקִדְשָׁה. וְלִזְכוֹת לְזֶה בְּשִׁלְמוֹת הַתְּקוּן הוּא עַל-יְדֵי שְׁלוֹמְדִין בְּלִילָה תוֹרָה שְׁבַע-עֶלְפָּה שְׁהוּא גְּמָרָא (לק"ע בתרא נגינה א' שם מובא גם מה שכאן בסוגרים והמסדר של הקיצור השלם השמיט או שנשמט ממנו) (ועיין בְּסִימָן רכ"ו): (הוספת המסדר)

צ"ע מהיכן הוציא זאת הרב מטשערינ? ועיין בתורה ג' ד"ה ובזה יתיישב הסמיכות וכו' כי ע"י ששומע הנגינה כנ"ל הוא מתקן בנין המלכות שלו. ועיין נוסחאות והגהות מכתב יד שהביא הגהה: כי ע"י ששומע הנגינה הנ"ל (ונכלל בו וכשמנגנו בשמחה גם הוא שמח את עצמו בהש"י וכשמנגן בהתעוררות גם הוא מתעורר את עצמו ומהרהר בתשובה אזי) הוא מתקן וכו'

ובסוף התורה מבואר שדוד זכה לזה בשלימות עי"ש: כי הנגינה דקדושה הוא מאתר דנביאים ינקין, והנגינה שאינו בקדושה היא פחיתת מאחר עלות מאחורי הקדושה וידוד המלך, עליו השלום, היה יכול לתקן נגינה זו גם כן, ועל-ידי-זה נתעלה מלכות דקדושה כפ"ל

ניגון של שמחה - נראה לי שמדובר בשמחת עוה"ז ואעפ"כ הוא בחי' התרחבות ופתיחת לב היפך העצבות שהוא בחי' כיווץ וכבידות. (גם עירובין ד טפח עצב וטפח שוחק) וכיוון שהמנגן אינו הגון וכוונתו שלא

לשם שמים לכן גם גורם לשומע נטיה לשמחה גשמית ולהוללות, וצריך להתגבר ולהעלות את השמחה הזו לשמחה בהש"י ובמצוותיו ובחסדי ה' איתי וכי"ב.

מגרסת המסדר משמע שרק לניגון של שמחה יש תיקון ובתורה רכו דיבר מניגון של עצבות ואולי לכן תיקונם שם הוא דווקא בשבת. ואולי זו הסיבה שהשמיט מסדר הקיצור השלם את מה שבסוגריים הנ"ל כיוון שסבר שניגון עצבות אפשר לעלות רק בשבת כדמשמע ליה מתורה רכו. וצ"ע הרי הרב מטשערין לא סבר כך שהרי כתב זאת כנ"ל. ומאיך באמת צ"ע מתורה רכו דמשמע דווקא בשבת. וצ"ע.

ולדעת המסדר נראה שאין הכוונה שאת השמחה בעצמה יעלה להש"י אלא שע"י השמחה יצא מהכבידות ויאוש ועי"ז יתחיל להתגעגע להש"י דהיינו לב נשבר, אבל אין זה עלית השמחה אלא שהשמחה גורמת ללב נשבר

ומקשר עצמו על ידי זה להש"ת- פירוש תיקון הניגון הוא דווקא כשע"י הניגון עצמו זוכה ליותר לב נשבר.

וצ"ע משמע דס"ל שאפשר ביחד לב נשבר ושמחה בה'. ומגרסת הרב מטשערין לא משמע כן.

המובא בסוגרים- הוא לשון הרב מטשערין, ומשמע מדבריו שבניגון של שמחה טוב שישאר בשמחה ואף שהמנגן מכווין לשמחה של הוללות הניגון ניתקן אצל השומע כשמכווין לשמחה בהש"ת. ובניגון של עצבות הפירוש שהמנגן מכווין לעצבות, וזו קליפה יותר קשה מהוללות כי עצבות היא ממש סטרא אחרא והש"ת שונא אותה (תורה מח ח"ב) אעפ"כ יכול לתקן הניגון על ידי שמכווין בזה ללב נשבר ונכסף איליו ית'.

לב נשבר- הפירוש כיסופים וגעגועים להשם וצער וכאב לב על הריחוק ממנו יתברך, ולשון נשבר היינו שבר וחסרון שחסר את הקירוב להש"ת והארת פניו. אבל עצבות הוא לשון כוונן וצער המביא לכבידות ויאוש היפך הלב נשבר. ובספר החרדים כתב דלכל עבירה יש אבק, ואבק הכעס הוא העצבות.

וצ"ע מדוע נקרא לב נשבר ומדוע כשנכסף לתאוות עוה"ז לא נקרא לב נשבר. ואולי כי כלפי המח הוא נחשב יצה"ר וע"י שהוא נשבר ונחלש אזי מאיר השכל בו יותר, דהיינו כשנחלשת ההתפעלות הרגשית מתגבר השכל ושולט על ההתפעלות שתיהיה מכוונת רק להש"י בגעגועים ואזי החסרון התמידי של הלב נהפך לבית קיבול ל"ושכנתי בתוכם" כי רוצה רק את הש"י בליבו עד כדי כאב לב ואז הוא היפך העצבות דייקא, כי זה דייקא נעשה קרש קפיצה לעשייה ותשובה והיפך היאוש. ועיין שיחות הר"ן רלא שאפילו כשעומד בין העולם זה לא מבלבל אותו אלא קשור להש"י בגעגועים והשתוקקות גדולה.

עיין בסימן רכו - מה שהרשעים על-פי רב הם מזמרים נגונים של זללה ועצבות, כי הם בחינת נשמת ערב רב, ואמא דערב רב היא לילית שהיא מיללת תמיד, ועל-כן הם עושים נגונים של זללה כנ"ל, ומה שדרך בני אדם למשך אל נגונים הללו, כי יניקתם מבחינת "ועיני לאה רכות" (בראשית כ"ט), מבחינת קלקול הראות, בבחינת מארת חסר, כמו שכתוב (שם א): "יהי מארת" חסר-דא לילית (תקוני זהר דף ק"ז), ועקר הנגון הוא מבחינת שבת לוי שהיו מנצחים בשיר, שהם מבני לאה, ואז כשנולד לוי נאמר (שם כ"ט): "הפעם ילדה אישי אל", כי על-ידי שנולד לוי שהוא סטרא דנגונא (זהר שמות דף י"ט): על-ידי-זה בחינת ההמשכה, שילנה וימשך אליה, ועל כן נגינה שהוא נשתלשל ויורד משם, מבחינת "ועיני לאה רכות", יש לו כח למשך, בבחינת "הפעם ילדה כנ"ל", וכשמזמרים אלו הנגונים ה"ל בשבת, על-ידי-זה מעלין אותם, כי בשבת נשלם האור בבחינת מה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (בפרכות מג): 'פסיעה פסה נוטלת מאור עיניו וכו' ומהדרא לה בקדושא דבי שמשא' נמצא שבשבת האור בשלמות, בבחינת: "פוסעים בו פסיעה קטנה", ואזי מעלין הנגונים ה"ל שניקתם מקלקול הראות כנ"ל, על-ידי שבת שהוא בחינת תקון הראות בשלמות כנ"ל:

מבואר שיניקת וכן הרשעים לנגן ניגון יללה הוא מבחי' עיני לאה רכות דהיינו ממה שהיא בכתה בקדושה אזי כיוון שכלפי חוץ לא ניכר על מה בכתה כבר ניתן מקום להם לינק ולבכות ולילל על חסרון הגשמיות ניגון יללה - שמעתי מהר"ן מט"ז 35 דקות בשם הגר"א למה ניגון בני ישמעאל כולו ביכלה תמיד כי איתא בגמ' שהשעה קצין זימה לקחו בני ישמעאל ואמר שמה שמיללים תמיד זה על הקב זימה האחד שחסר מהם משמע שכל יללתם היא יללה של זימה ולפי"ז נראה שהניגון שלהם הוא הגרוע מכל הניגונים ואסור לשמענו כלל

קלקול הראות - משמע שגם עיני לאה רכות אע"פ שהיה בני קדוש היה צו קלקול הראות ואולי כי כל בני אע"פ שהוא על דבר שבקדושה אצל דעת הבני הוא מסתכל על צד החסרון שדבר וצ"ע כי הר"ן ביאר אחרת שלהפך הקלקול ראות הוא רק לראות הגשמית והוא תיקון לראות בעיני השכל וע"ע כפי שהקשיתי בתורה סז תנינא למה נקרא מאורי אש ובתורה נא שדברך כלל קלקול או תיקון בציזה דבר אזי יתפסש לכאן או לכאן גם כדוחי וגם בגמני

ומה שהניגון הוא מושך זה בגלל שכל ניגון הוא מסטרא דלוי ולכן הוא מושך את השומע אל שורש הניגון ששומע וכשהוא יללה אזי השומע נקשר לקליפה

גם אולי כי לוי קצין שמהותו להחזיר דברים לשרש דהיינו כי כשמחלש אדם בחסד אזי נעשה בר כח השפעה אצל כשמחלש בו לוי הוא נעשה נמשך ובעל לשורש רק תלוי כפי ההגברות על היצר כן מגדיר מהו שרש

צ"ע הקשר בין לילית ולאה ועיין ע"ח לח פ"ב מ"ת שלילית ההיא בחי' אשתו הראשונה של אדה"ר בחי' עצם מעצמי בחי' דינין קשים בחי' דיני הבינה. ורחל היא בחי' בשר מבשרי לזאת יקרא אשה בחי' מלכות. ויעקב הוא תיקון אדה"ר ולכן לאה הייתה מיועדת לעשו כי היא לילית אלא שע"י שבכתה על זה הרבה בחי' עיני לאה רכות עי"ז נמתקה ונעשתה ראוייה ליעקב.

לאה תפסה פלך של הודאה והיינו הלל ושבח היפך היללה ועצבות. הר"ן מט"ז 120 בשם הגר"א אמר שזה קשור בדווקא לניאוף לחסד דקליפה לכן ישמעאל כלל ניגונם נשמעת כבכי ויללה

הפעם ילווה אישי אלי - נראה לבאר כי לוי בחי' גבורות כידוע. וגבורות דקדושה היינו החזרת הדברים לשרשם בחי' השתוקקות וכיסופין להתדבק בשורשו דהיינו הקב"ה ולפ"ז כוונת לאה הייתה שע"י לוי תזכה לשלימות גבורות דקדושה דהיינו שלימות העלאת המ"ן והכנת הכלים שע"י נעשה בחי' יבוא אישי אלי.

ובשבת ע"י שנשלם האור אפשר להעלות ניגונים אלו לקדושה לבחי' לב שבר בחי' געגועים להש"י שע"י בחי' תיקון הראות דהיינו חכמה, דהיינו השלמת החסרון, עד לשמחה אמיתית. כי מסתמא לב נשבר אינו תכלית אלא שיעלה מזה עוד יותר דהיינו לשמחה ועונג שבת. (וצ"ע אם לב נשבר סותר עונג שבת)

צ"ע כי שם נראה שמדבר מניגון שחיבר הרשע בעצמו ומשמע שם שלשמוע מהרשע עצמו את ניגונו שחיבר בעצמו אין לזה שום תיקון כי גם בשבת שמדבר שם זה דווקא שאדם כשר מנגן אותו.

עצבות - עיין גמ' עירובין דף ד. טפח עצב טפח שוחק היינו מכווץ ורחב כי עצבות הוא על שם כיווץ הלב והרגשת כבידות ויאוש, וגורם לקושי עשיה ונוטה ליסוד העפר, והוא בא ממרה שחורה דהיינו טחול, ועיין שיחות הר"ן מא מב שיש בעצבות גם כעס ורוגז וכמו שמתרעם ומתלונן על הקב"ה. ועיין ספר חרדים פרק סו אות ח' עצבות אבק הכעס (חוק וירא יום ד'). ועיין תורה מח ח"ב עצבות היא ממש סט"א והקב"ה שונא אותה.

ונראה מהרב מטשערין המובא בסוגריים שיש בעצבות גם חסרון העוה"ז שהוא הפנימיות הגורמת לכל הכיווץ ויאוש וכעס הזה,

כי חסרון עוה"ז עיין תורה כג אות ה' כי הממון והעשירות שלו הוא בבחינת: "בעצבון תאכלנה", שהוא בחינת עצבות ומרה שחורה, אנפין חשוכין, מיתה פנ"ל ועל כן כל מה שיש לו ממון ועשירות יותר, יש לו עצבות ומרה שחורה ודאגות יותר, כי הממון שלו הוא מבחינת עצבות ומרה שחורה וכו' פנ"ל (אבות פרק ב'): 'מרה נכסים-מרה דאגה' כי בודאי הוא מרה דאגה ועצבות על-ידי רבוי הנכסים והעשירות כי הנכסים שלו הם בעצמו בחינת עצבות פנ"ל, ועל כן כל מה שמתרבין יותר נתרבה העצבות והדאגות ביותר פנ"ל ועל כן הממון והעשירות הוא מקצר ומכלה ימיו וחיייו של האדם, כי אין דבר שמפסיד החיות כמו הדאגה והעצבות, פידוע לחכמי הרופאים והממון והעשירות הוא מרה דאגה ועצבות פנ"ל, על-כן הוא מפסיד ומכלה חיייו כי הוא מקשר בפנים דסטרא אחרא, אלקים אחרים, חשך, שהוא בחינת מיתה, הפך אור פני מלך חיים פנ"ל ועל כן הממון ממת אותו, כי הוא בבחינת מיתה שהוא עצבות וכו' פנ"ל, שכל זה הוא בחינת תאות ממון פנ"ל: וזה שפיתוב (בראשית ג): "ועפר תאכל כל ימי חייך-עפר זה בחינת הממון, כמו שפיתוב: "ועפרות זה לב ל" הינו שהממון והעשירות שהוא בחינת עפר, תאכל כל ימי חייך, כי הממון היא אכלת ומכלה כל ימי חיייו של האדם פנ"ל כי עפר הוא בחינת עצבות, שהוא בחינת תאות ממון, כמו שפיתוב בתקונים (תקון ע קכ"ב): "עפר איהו קר ויבש, הכי טחול קר ויבש" ומהטחול נמשך העצבות פידוע, וזה שסיים שם בתקונים: 'ויבגין דא: ועפר תאכל (כל) ימי חייך וכו', הינו פנ"ל וזה שפיתוב בתקונים (תקון ג' בה"א תקונים האחרונים): טחול דא לילית, אמא דערב-רב, שחוק הפסיל מאן פסיל, דא אל אחר וכו' עין שם, ואהו אספרה לרביא דאנון חיביא חיכית בהון בעתרא בהאי עלמא, ולבתר קטילת לון פי אלו המשקעים בממון, הם בבחינת "בעצבון תאכלנה" שהוא בחינת טחול שהוא בחינת עצבות ומרה שחורה ורבוי דאגות, והם מקשרים בפנים דסטרא-אחרא אל אחר וכו' פנ"ל שכל זה הוא בחינת הטחול, אמא דערב רב, שחוק הפסיל, אל אחר פנ"ל וזה שפיתוב שם, 'לבתר קטילת לון' כי בודאי הממון שהוא בחינת טחול עצבות וכו' פנ"ל, הורגת אותם כי הממון שלו הוא בבחינת מיתה, אנפין חשוכין, עצבות וכו' פנ"ל וזהו מה שפיתוב לעיל, מצא או מוצא, שתאות ממון הוא בחינת: "מוצא אני מר ממנות את האשה" וכו' פנ"ל (תקון ע' ה"ל):

ולכן עלייתו ע"י הלהיפך ע"י לב נשבר דהיינו שחסר את הש"י.

וצ"ע מדוע מסדר הקיצור השלם השמיט עניין עליית העצבות. ואולי סבר שמעצבות קשה לעלות ללב נשבר. וכמ"ש רבינו שמלב נשבר בקל יכול ליפול לעצבות.

ואולי לכן הוסיף כאן בסוף עיין סימן רכו כי שם מדבר מעלית ניגון של עצבות בשבת, ואפשר דס"ל דניגון של עצבות אפשר לעלות רק בסיעתא של אור השבת הנשלם אז.

וע"ש בתורה רכו וכשמזמרים אלו הניגונים בשבת משמע שכל אחד יכול אבל בליקוטי עצות כתב מוהר"ת וכשמזמרים הצדיקים.

ואולי המסדר קה"ש בציינו לתורה רכו התכווין לעשות פשרה דכיוון שמהרב מטשערין משמע שגם בחול אפשר כמבואר כאן בגירסתו ומאידך בלק"ע עפ"י תורה רכו משמע שגם בשבת רק הצדיקים, לכן תפס פשוטות לשון רבינו שם, שרק בשבת וכל אחד. ולכן שינה כאן הגירסה שלא תסתור מה שכתוב שם.

וכן עיין בקיצור תורה רכו גם שם לא הובא לשון הליקוטי עצות דווקא צדיקים אלא לשון רבינו כאן. וזה רק אם לשיטתו אין חילוק בין ניגון שחיבר הרשע לניגון קדוש.

ובאמת שמעתי מהרמ"ב שר"י זצ"ל לא היה נוח ליה בזה שציין לתורה רכו.

עיין תורה רכו שבשבת אפשר לנגן נגון של רשע ולתקנו ע"י אע"פ שניגונו נמשך מיללת הקליפה וממארת חסר כי בשבת נשלם האור. ועיין לק"ע נגינה אות י' שמוהר"ת כתב על זה שרק צדיקים יכולים לתקנו בשבת. אבל עיין קצור לק"מ השלם על תורה רכו שהמסדר העתיק את לשון רבינו ולא כדרכו את לשון מוהר"ת, לכאורה משמע שסבר שכל אחד יכול בשבת לתקן ע"י שמנגן אותו וצ"ע. ולכאורה מהתורה שלנו בסופה משמע שזו עבודה גבוהה של גדולי הצדיקים כדוד מלך. (ואולי יש לחלק בין לשמוע שמדובר אצלינו לנגן בעצמו מה שחיבר רשע שבתורה רכו כי בשמיעה קשה יותר לתקן אחרים) אבל עיין לקוטי עצות בתרא (של הרב מטשערין) בערך נגינה א' כתב שע"י למוד תורה בלילה יכול לשמוע ניגון גם מרשע...ואת הניגון של עצבות יכול לעלות

ללב נשבר. לכאורה משמע שלא דווקא צדיקים וא"כ הטשערינרב סבר שבתורה רכו מוהרנ"ת כתב צדיקים כי מדובר במי שלא לומד גמרא בלילה. אבל עיין בקיצור השלם על תורה ג' שהמסדר השמיט חלק מדברי הרב מטשערין ונקט רק גבי ניגון של שמחה שאפשר להעלותו. משמע שהמסדר הנ"ל סבר שלניגון של עצבות ממש לא מועיל סגולת לימוד הגמרא ואפשר רק בשבת ע"י שנשלם בה האור ואז אפילו לא דווקא צדיקים גדולים יכולים להעלות ניגון יללה ועצבות ללב נשבר וממנו לעלות יותר עד לשמחה ממש כי בשבת מסתמא ראוי להיות רק בשמחה ממש.

נמצא שלהרב מטשערין אפשר גם ניגון יללה ששומע לתקן אפילו בחול ע"י לימוד גמרא בלילה. אבל למסדר קיצור לק"מ לא מועיל לזה לימוד גמרא בלילה אלא קדושת שבת ולמוהרנ"ת דווקא צדיק בשבת. וצ"ע. בתורה רכו נראה שמדבר לנגן ניגון שחיבר הרשע בעצמו ומשמע שלשמוע מהרשע עצמו את ניגונו שחיבר בעצמו אין לזה שום תיקון כי גם בשבת שמדבר זה דווקא שאדם כשר מנגן אותו. אבל בתורה ג' כאן מבואר שיש תיקון ועצה שיוכל אפילו לשמוע ניגון מאדם רשע בעצמו. ואולי יש לחלק בין שם שמתקן את הניגון ואצלינו את המנגן וצ"ע.

כל זה להבנת עצם המחלוקת אבל אליבא דאמת צ"ע היחס בין המתווכחים כי הטשערינרב שנקרא שר התורה וחי סמוך לפטירת רבינו בין כל אנ"ש בודאי היה בקי בשיחות וידע כוונת רבינו וביאורי מוהרנ"ת הרבה יותר מהמסדר הנ"ל שחי מאוחר יותר וכנראה לא דומה לו בגדלות בתורה בכלל ולא בתורת רבינו בפרט ואין בכוחו לסתור דבריו אפילו בראיה חזקה מתורה רכו. ובאמת ומסתמא כוונתו כנ"ל.

התורה שלנו פותחת בתיקון השמיעה דהיינו לדעת לשמוע ניגון גם ממנגן רשע אבל מיד קושרת את השמיעה בידעת הניגון כי באמת זה דבר אחד כי רק ע"י שיועד לשמוע שרש הניגון שהוא קול הישר של הש"י יכול להחזירו בניגון ממטה למעלה לעורר יחוד פנימי להמשיך מוחין למלכות לבנותה

ועיין בתורה רכו מבואר שאפשר לנגן את ניגונו של רשע בשבת ומוהרנ"ת (בלק"ע) הבין שרק צדיק בשבת. (והתימה על מסדר הקיצור השלם ששלא כדרכו ציטט את רבינו בזה ולא את מוהרנ"ת) ומשמע בתורה רכו ששמיעת ניגון מרשע א"א כלל. בתורה שלנו בפטויות משמע שצריך לימוד גדול עד שזוכים לדעת לשמוע ממנגן רשע אבל הטשערינרב בלק"ע בתרא הבין שבכח לימוד תורה בלילה אפשר אפילו לשמוע ניגון של רשע עצמו ולהעלות אותו ללב נשבר ואפילו בחול ומסדר הקיצור לק"מ השלם נראה שחולק עליו בזה לגבי ניגון של עצבות ומודה בניגון של שמחה, וטעמו כנראה בגלל תורה רכו שציין לעיין בה שם. ושמעתי מהר"מ בנשטוק שרבי לוי יצחק זצ"ל לא ניחה ליה בהערה זו של המסדר לעיין בתורה רכו. ונ"ל הטעם כסבר שאין לו כח בשום ראייה לחלוק על שר התורה הטשערינרב. באריכות יותר עיין בזה בהוספות לעיון בסוף התורה.

הוספה ז

בענין הוי דן את כל האדם לכף זכות

המשך המשנה אבות הנ"ל והוי דן את כל אדם לכף זכות כי מי שזוכה לעשות לו רב נעשה בעצמו מושל ולכן צריך זהירות ודוגמא לזה עיין שבת קלג: רשב"י ור"א שיצאו מהמערה (מערה לשון מוער איש ולויות) והקפידו על העוסקים בחיי שעה ויצא בת קול ואמרה להם להחריב עולמי באתם שובו למערה עיין מזה מעב"נ א כט ל כי כמו שהמערה גרמה לדינים כי מתוך שנהגו דין בעצמם לדבוק בשרשם בהקב"ה ולהחזיר כל כחם למקור שממנו קבלו אותו בבחי' עושים רצונו של מקום שממילא לא סבלו שום הבל מעוה"ז ומתוך זה גם דנו כך את כל העולם אבל המערה בעצמה (מלשון מוער איש וליות) דהיינו סוד הניגון והדביקות היא גם בחי' ברור טוב מרע שזה בחי' לימוד זכות כמבואר בתורה רכב לכן עוד שנה במערה זכו ללימוד זכות (עפ"י מעב"נ א תמצית אות ט)

רואים שיש שנים במערה זכו רק לסוד הניגון אבל שנה יג זכו לאזמרא (יג גמט' אהבה גמט' אחד)

והוי דן וכו' לכף זכות וכו' ועיין מעב"נ א יג מקשה הרי כיון שזכה לתיקון הנגינה שהיא בעצמה בחי' ברור טוב מרע ובחי' לימוד זכות למה צריך להזהיר אותו על כך הרי בודאי שכבר נעשה מעצמו מלמד זכות תמיד שרק ע"ז זכה לתיקון הנגינה. ותיירץ (שם אות יד) שתחילה מתקן עצמו ואח"כ את העולם בבחי' החזן המבואר בתורה רכב. וצ"ע דנ"ל שנעשה ביחד.

ויותר נ"ל כדמצינו צדיקים גדולים שהיו קפדנים כגון ברוך ממבזוז (דוד של רבינו) וכן רשב"י ובנו כשיצאו מהמערה וכן שמאי וקשה הרי מעביר על מדותיו אצל צדיק זה חיוב (כמבואר ביומא פז:): ואיך נקראים צדיקים בכלל אם עדין נשאר בהם הזהמה הזו של הקפדה וכעס. אבל באמת נ"ל שאינה זהמה כלל אלא להפך זה נקיון נפלא כי יש צדיקים שמצד נשמתם הם מצד הגבורה כמו יצחק אבינו ומי שהוא מצד הגבורה עבודתו כלפי עצמו היא עוד יותר במסירות נפש מכל צדיק אחר וזהו שיצחק אבינו נתנסה בעקידה דייקא עד שעיקר זכותו לנו היא בבחי' אפר צבור על המזבח דהיינו החזרת כל הכוחות לשרשם בתכלית וזה עיקר המעלה של צדיק כמבואר בברכות ז שנוטלין בזרוע וכן מבואר בערבי נחל (פ' בראשית) שכלל שהוא צדיק יותר כן עולה למדרגה כפי שעלה בתחילה במחשבה לברא את העולם במדת הדין דהיינו שיוצא חובתו גם מצד הדין כי טעם ששיתף מדת הרחמים כיון שראה שאין העולם מתקיים בדין אבל צדיקים גדולים כן יכולים לעמוד בדין.

ולכן כיון שכלפי עצמם נהגו במדת הדין קשה היה להם כלפי העולם לצאת ממדה זו ולכן הנהגת העולם היא דווקא ע"י הלל ולא ע"י שמאי (וכן ראייתי בהיכל הברכה שזו היתה עיקר מחלוקת קרח על משה ולכן לעתיד קרח יחזור להיות כהן גדול כי לעתיד יתנהג העולם כפי שעלה במחשבה תחילה) לכן צריך להזהיר את הצדיק שכשבא להנהיג את העם (לשון גחלים עוממות שהאמת אינה מאירה להם כל כך לכן צריכים לשתף בהנהגתם הרבה רחמים) ילמד זכות וינהג ברחמים. (עיין מעב"נ א כז שרמז לזה שכיון שהצדיק נוהג כך בבחי' עושיין רצונו של מקום בשלימות לכן רצונו עז לראות כבר בתיקון העולם לכן צריך התגברות גדולה וסבלנות כלפי העולם)